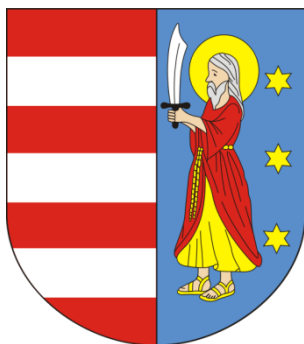

STRATEGIA ROZWOJU POWIATU OPOCZYŃSKIEGO NA LATA 2014 – 2020

SPIS TREŚCI

Wstęp	4
1. Podsumowanie Strategii Rozwoju Powiatu Opoczyńskiego na lata 2014 – 2020	8
1.1. Wizja i misja powiatu opoczyńskiego	8
1.2. Cele strategiczne i cele operacyjne	8
2. Diagnoza uwarunkowań rozwoju powiatu opoczyńskiego	11
2.1. Ogólna charakterystyka powiatu opoczyńskiego	11
2.1.2. Uwarunkowania historyczno – kulturowe	13
2.1.3. Położenie, ukształtowanie terenu, powiązanie z otoczeniem	19
2.2. Zasoby powiatu opoczyńskiego	20
2.2.1. Zasoby ludzkie	20
2.2.2. Zasoby przyrodnicze	28
2.3. Zagospodarowanie przestrzenne	51
2.3.1. Infrastruktura techniczna	51
2.3.2. Ochrona środowiska	69
2.4. Infrastruktura społeczna	73
2.5. Sfera gospodarcza	101
2.5.1. Przemysł, przedsiębiorczość i struktura podmiotów gospodarczych	101
2.5.2. Rolnictwo	107
2.5.3. Turystyka i rekreacja	108
2.5.4. Atrakcyjność inwestycyjna	109
2.5.5. Sytuacja finansowa Powiatu	113
3. Analiza SWOT powiatu opoczyńskiego i drzewa problemów i celów	116
4. Sondaż opinii publicznej	124
4.1. Obserwacje i wnioski z badania ankietowego – opinie reprezentantów Powiatu (Gminy, Instytucje, organizacje pozarządowe, Radni Powiatu Opoczyńskiego)	124
4.2. Obserwacje i wnioski z wywiadów grupowych przeprowadzonych z przedstawicielami głównych interesariuszy strategii	133
5. Misja i wizja	136
6. Strategiczne kierunki rozwoju	137
6.1. Cel strategiczny A	138
6.2. Cel strategiczny B	148
6.3. Cel strategiczny C	153
7. Zgodność strategii rozwoju Powiatu z dokumentami wyższego rzędu	163
8. Sposoby i źródła finansowania	175
9. Monitoring i ewaluacja	176
9.1. Wdrażanie i monitorowanie Strategii	176

Wytyczne do procesu wdrażania Strategii _____	176
Monitorowanie Strategii _____	178
Oczekiwane wskaźniki osiągnięć i ewaluacja Strategii _____	179
Bibliografia _____	184
Spis tabel i rysunków _____	185

WSTĘP

Strategia Rozwoju Powiatu Opoczyńskiego na lata 2014 – 2020 jest kluczowym dokumentem strategicznym, który poprzez swoją zawartość, a także sposób dochodzenia do uwzględnionych w nim rozwiązań, systematyzuje wiedzę o Powiecie, wyznacza długofalowe kierunki jego rozwoju oraz wskazuje działania, których realizacja przyczyni się do rozwoju całego obszaru.

Dokument przygotowany został na zlecenie Starostwa Powiatowego w Opocznie w ramach działań związanych z aktualizacją poprzedniego dokumentu wyznaczającego strategicznego kierunki rozwoju Powiatu. Projekt zrealizowany został przez Łódzką Agencję Rozwoju Regionalnego S. A.

Strategia Rozwoju Powiatu Opoczyńskiego na lata 2014 – 2020 jest dokumentem kierunkowym, nakreślającym nadrzędne cele długoterminowe (strategiczne), priorytety rozwoju oraz kierunki działań władz samorządowych Powiatu. Strategia określa również stan docelowy, do którego Powiat powinien dążyć w kolejnym okresie programowania, zarysowuje ramy działań władz samorządowych Powiatu prowadzące do osiągnięcia danego stanu, a także prezentuje przykłady inicjatyw w ramach każdego celu strategicznego.

Uchwalenie Strategii nie zamyka jednak możliwości wprowadzania zmian, prowadzenia konsultacji społecznych i składania propozycji działań inwestycyjnych, zgodnie z pojawiającymi się uzasadnionymi potrzebami lokalnymi.¹ Strategia jest równoległe narzędziem, które wyznacza ogólne ramy racjonalnego gospodarowania posiadanymi zasobami oraz stanowi kluczowy element planowania rozwoju lokalnego.

W opracowaniu niniejszej Strategii, prócz wymienionej powyżej Łódzkiej Agencji Rozwoju Regionalnego S.A. udział wzięli reprezentanci Starostwa Powiatowego w Opocznie, przedstawiciele władz gmin wchodzących w skład Powiatu, radni, przedstawiciele występujących na terenie Powiatu przedsiębiorstw, instytucji, organizacji pozarządowych działających na terenie Powiatu oraz jednostek organizacyjnych. Narzędziem wykorzystanym w trakcie opracowywania niniejszego dokumentu, które jest powszechnie stosowane przy tworzeniu dokumentów o charakterze strategicznym, były konsultacje społeczne przeprowadzone w formie badania ankietowego oraz dwóch wywiadów grupowych.

¹ Domański, T. *Strategiczne planowanie rozwoju gospodarczego gminy*, Agencja Rozwoju Komunalnego, Warszawa 1999

Niniejsza Strategia składa się z ośmiu rozdziałów oraz bibliografii.

We wstępie przedstawiono cel i strukturę dokumentu oraz zastosowane podejście metodologiczne.

Rozdział pierwszy stanowi zwięzłe streszczenie dokumentu, zawierające podsumowanie kluczowych założeń i wniosków wynikających ze Strategii Rozwoju Powiatu Opoczyńskiego na lata 2014 – 2020.

Rozdział drugi poświęcony jest ocenie stanu obecnego Powiatu. Przedstawiono w nim diagnozę zasobów Powiatu, dokonano inwentaryzacji kluczowych informacji na temat zagospodarowania przestrzennego oraz sytuacji gospodarczej. Podsumowaniem informacji zebranych w rozdziale drugim, jak i uzyskanych w wyniku badań opisanych w rozdziale czwartym, tj. mocnych i słabych stron Powiatu oraz szans i wyzwań dla jego dalszego rozwoju, jest analiza SWOT. Została ona przeprowadzona w trzech obszarach diagnostycznych: zasoby, infrastruktura i gospodarka. Analiza SWOT w formie tabelarycznej stanowi **trzeci rozdział** tekstu strategii. Wraz z nią zamieszczone zostały opracowane na podstawie analizy SWOT i wyników sondażu społecznego drzewa głównych problemów i celów służące do opracowania wizji rozwoju powiatu.

W **rozdziale czwartym** znalazły się wyniki badania sondażowego przeprowadzonego wśród mieszkańców Powiatu oraz jego kluczowych interesariuszy.

W **rozdziale piątym** zdefiniowane zostały misja i wizja powiatu opoczyńskiego, nakreślające ogólne kierunki jego rozwoju, a także stanowiące wyraz aspiracji władz samorządowych Powiatu i pozostałych interesariuszy Strategii.

Rozdział szósty definiuje długoterminowe cele strategiczne stanowiące ramy dla planowania i realizacji celów operacyjnych. Jest to kluczowy rozdział z punktu widzenia racjonalizacji działań Powiatu w najbliższych latach. W rozdziale tym uwzględniono również prezentację przykładowych działań i inicjatyw, które władze samorządowe Powiatu mogą podejmować w ramach realizacji poszczególnych celów strategicznych. Wszystkie cele zostały powiązane z dokumentami strategicznymi wyższego rzędu w **rozdziale siódmym**. Opis możliwych źródeł finansowania zadań zdefiniowanych w ramach niniejszej Strategii stanowi **rozdział ósmy** dokumentu.

W **rozdziale dziewiątym** przedstawiono wytyczne dla proponowanego systemu wdrażania, monitorowania i ewaluacji Strategii. W rozdziale tym przedstawiono także przykładowy zestaw mierników (wskaźników) efektywności procesu realizacji wytycznych zawartych w niniejszym dokumencie strategicznym.

Bibliografia - zawiera spis dokumentów i materiałów wykorzystanych do opracowania niniejszej Strategii.

Centralnym punktem Strategii Rozwoju Powiatu Opoczyńskiego jest lista celów strategicznych wyznaczających docelowe, długofalowe kierunki rozwoju regionu. Kierunki te określone zostały m.in. w oparciu o wyniki diagnozy zasobów i otoczenia Powiatu, analizy pozyskanych opinii mieszkańców, kluczowych reprezentantów społecznych, władz samorządowych Powiatu, jak również wniosków z sesji strategicznych zespołu projektowego.

Punktem wyjścia do opracowania Strategii Rozwoju Powiatu Opoczyńskiego była analiza zasobów, uwarunkowań lokalnych i specyfiki otoczenia Powiatu na podstawie danych dostarczonych przez Starostwo Powiatowe, danych Głównego Urzędu Statystycznego oraz ogólnie dostępnych informacji i dokumentów na temat Powiatu i wchodzących w jego skład gmin. Dodatkowo, w celu uzupełnienia pozyskanych w ten sposób informacji i wyciągniętych na ich podstawie wniosków, przeprowadzone zostało badanie ankietowe wśród mieszkańców Powiatu, radnych oraz pracowników instytucji i organizacji funkcjonujących na jego terenie (kluczowych interesariuszy dokumentu Strategii). W efekcie, została przygotowana analiza SWOT, tj. lista mocnych i słabych stron Powiatu oraz szans i zagrożeń dla jego rozwoju, a następnie drzewa problemów i celów.

Wnioski z tak przeprowadzonej diagnozy były podstawą do wypracowania misji i wizji Powiatu Opoczyńskiego. Misja i wizja wypracowane zostały w ramach sesji strategicznej zespołu projektowego, składającego się z pracowników Łódzkiej Agencji Rozwoju Regionalnego. Efektem sesji strategicznej było wskazanie docelowych kierunków działań podejmowanych przez władze Powiatu.

Określona przez zespół projektowy propozycja misji i wizji Powiatu była następnie przedmiotem dyskusji - w pierwszej kolejności z władzami samorządowymi Powiatu a następnie z głównymi interesariuszami - w trakcie prezentacji wstępnych założeń Strategii. W oparciu o kierunek wyznaczony przez misję i wizję rozwoju Powiatu, zespół projektowy przedstawił również propozycję celów strategicznych i podporządkowanych im celów operacyjnych oraz dokonał wstępnej priorytetyzacji (uszeregowania) wypracowanego zbioru długoterminowych celów powiatu opoczyńskiego. W procesie dokonywania hierarchicznego zestawienia celów oraz ustalania ich współzależności zespół projektowy brał pod uwagę głos opinii publicznej, tak aby jak najpełniej łączyć dążenia i konkretne działania wszystkich uczestników życia społecznego i gospodarczego Powiatu.

Sformułowanych raz celów strategicznych i operacyjnych nie należy traktować jako zbioru zamkniętego. Obecny układ Strategii Rozwoju został ukształtowany w określonych warunkach oraz na określonym etapie rozwoju Powiatu, które są zmiennymi dynamicznymi. Dlatego osiągnięcie założonych celów wymaga systematycznego monitorowania zmian wewnętrznych i zewnętrznych uwarunkowań rozwoju Powiatu. Aby proces ten przebiegał w usystematyzowany i kontrolowany sposób, zespół projektowy zaproponował koncepcję docelowego systemu wdrażania, monitorowania oraz ewaluacji Strategii. Koncepcja ta uwzględnia również przykład

mechanizmu konstruowania i wykorzystania mierników (wskaźników) efektywności procesu realizacji założeń i celów strategicznych, jakie postawione zostały przed Powiatem.

Rysunek 1. Schemat dokumentu Strategia Rozwoju Powiatu Opoczyńskiego na lata 2014 - 2020

Źródło: Opracowanie własne

1. Podsumowanie Strategii Rozwoju Powiatu Opoczyńskiego na lata 2014 – 2020

Strategia Rozwoju Powiatu Opoczyńskiego na lata 2014 - 2020 jest opracowaniem, które wyznacza długofalowe cele i priorytety rozwoju Powiatu oraz proponowane kierunki działań.

1.1. Wizja i misja powiatu opoczyńskiego

Na potrzeby Strategii Rozwoju Powiatu Opoczyńskiego na lata 2014 – 2020 wizja regionu została sformułowana w następujący sposób:

Powiat opoczyński polskim zagłębiem ceramiczno – budowlanym, obszarem atrakcyjnym turystycznie, miejscem kultywowania lokalnych tradycji i oferującym godne warunki bytowe mieszkańcom.

Misja powiatu opoczyńskiego brzmi następująco:

Osiągnięcie pozycji lidera branży ceramiczno-budowlanej poprzez wykorzystanie obszaru funkcjonalnego oraz walorów krajobrazowych i kulturowych w celu zwiększenia atrakcyjności regionu.

1.2. Cele strategiczne i cele operacyjne

W celu realizacji wizji i misji Powiatu, zdefiniowany został katalog kluczowych dla jego rozwoju celów strategicznych i służących ich osiągnięciu celów operacyjnych. Łącznie zdefiniowane zostały trzy cele strategiczne oraz trzynaście przyporządkowanych im celów operacyjnych. Poszczególne cele zaprezentowane zostały w tabeli 1.

Tabela 1. Podsumowanie celów strategicznych i celów operacyjnych powiatu opoczyńskiego

Lp.	Cele strategiczne	Cele operacyjne
A.	Wzmacnianie potencjału gospodarczego wokół zasobów posiadanych przez Powiat	A.1 Ceramiczno – budowlany obszar funkcjonalny
		A.2 Stworzenie jednolitej polityki (oferty) inwestycyjnej
		A.3 Specjalizacja gospodarki rolnej
		A.4 Stworzenie i rozwój zaplecza badawczo-rozwojowego
		A.5 Polepszenie dostępności komunikacyjnej i transportowej
		A.6 Rozwój infrastruktury wodno-kanalizacyjnej, gazowej, ciepłowniczej i energetycznej
B.	Rozwój turystyki i rekreacji	B.1 Dostępność przestrzeni do celów turystycznych (sportowych i rekreacyjnych)
		B.2 Turystyczno-kulturalny Obszar Funkcjonalny
		B.3 Rozwój oferty turystycznej regionu
C.	Poprawa jakości życia mieszkańców	C.1 Polityka społeczna i służba zdrowia
		C.2 Podniesienie atrakcyjności osadniczej Powiatu i ograniczenie procesu migracji
		C.3 Oferta edukacyjna odpowiadająca na zapotrzebowanie rynku pracy
		C.4. Poprawa komunikacji oraz informacji wśród społeczeństwa

Źródło: Opracowanie własne

Zgodnie z układem przedstawionym w powyższej tabeli, w ramach realizacji Strategii Rozwoju Powiatu Opoczyńskiego na lata 2014 - 2020 zidentyfikowane zostały trzy cele strategiczne.

Cel pierwszy jest związany ze wzmacnianiem potencjału gospodarczego wokół zasobów posiadanych przez Powiat poprzez stworzenie odpowiednich warunków do rozwoju inwestycji, zaplecza badawczego oraz poprawę dostępności komunikacyjnej i transportowej regionu.

Kolejny cel strategiczny, związany jest z rozwojem oferty turystycznej regionu. Przewidywanym efektem będzie pełniejsze wykorzystanie potencjału turystycznego związanego z walorami krajobrazowymi, możliwością rekreacji i sportu oraz bogatą tradycją folklorystyczną i historią regionu.

Ostatni cel strategiczny dotyczy konieczności poprawy jakości życia mieszkańców. Cel zostanie osiągnięty poprzez odpowiednio prowadzoną politykę społeczną, wspieranie procesów aktywizacji mieszkańców (za szczególnym uwzględnieniem osób zagrożonych wykluczeniem), przygotowanie odpowiedniej do potrzeb rynku pracy oferty edukacyjnej zwiększającej szanse na rynku pracy oraz politykę prorodziną i mieszkaniową będącą odpowiedzią na niekorzystne tendencje demograficzne w regionie.

Biorąc pod uwagę wszystkie cele, należy przede wszystkim postrzegać Powiat jako ośrodek pełniący funkcję koordynacyjną i integracyjną szczególnie w przypadku realizacji działań obejmujących współpracę międzygminną. Powiat staje się więc swego rodzaju układem funkcjonalnym wzmacniającym rozwój partnerstwa lokalnych samorządów, nakierowanym na osiąganie spójnego rozwoju całego obszaru.

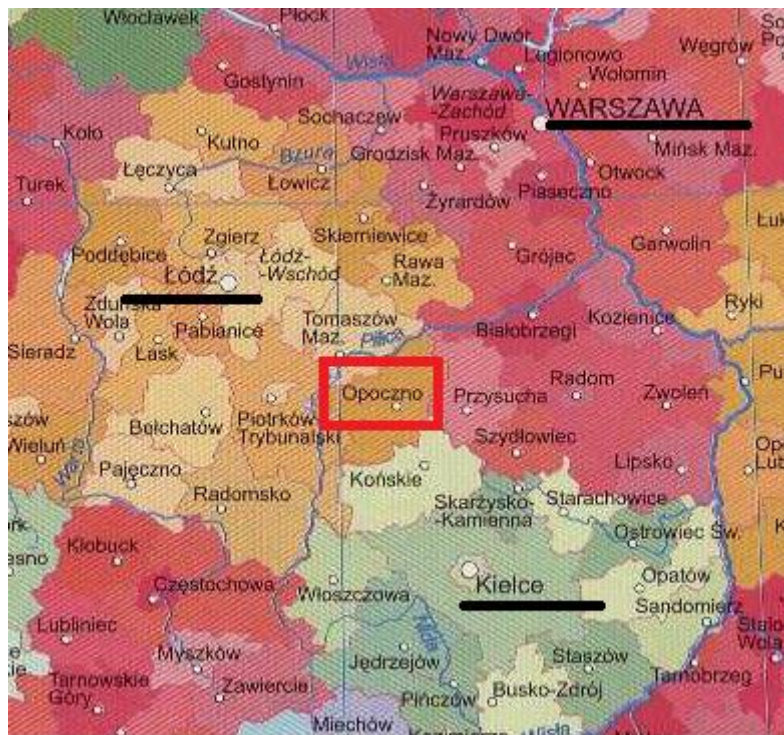
2. Diagnoza uwarunkowań rozwoju powiatu opoczyńskiego

Strategia Rozwoju Powiatu Opoczyńskiego na lata 2014 – 2020 jest kluczowym dokumentem, który poprzez swoją zawartość, a także sposób dochodzenia do zawartych w nim rozwiązań systematyzuje wiedzę o powiecie opoczyńskim.

2.1. Ogólna charakterystyka powiatu opoczyńskiego

Powiat opoczyński leży na południowym wschodzie województwa łódzkiego i graniczy z województwami: mazowieckim – po północno-wschodniej stronie oraz świętokrzyskim – po stronie południowo-wschodniej. Jednostka mieści się w otoczeniu czterech powiatów: dwóch z województwa łódzkiego - tomaszowskiego i piotrkowskiego oraz przysuskiego (woj. mazowieckie) i koneckiego (woj. świętokrzyskie). Poniższy fragment mapy przedstawia położenie powiatu opoczyńskiego na granicy trzech województw.

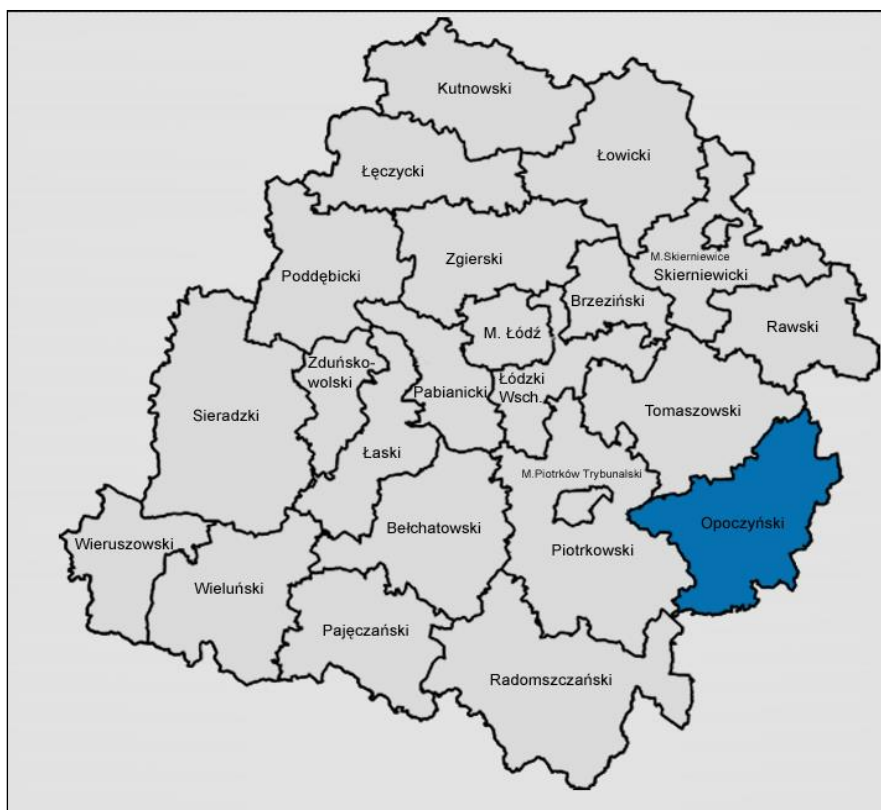
Rysunek 2. Położenie powiatu opoczyńskiego na granicy województw

Źródło: Opracowanie własne na podstawie http://www.poltour.pl/poltour/mapa_powiat.html

Mapa poniżej ilustruje położenie powiatu opoczyńskiego na terenie województwa łódzkiego w sąsiedztwie pozostałych jednostek samorządu terytorialnego.

Rysunek 3. Położenie powiatu opoczyńskiego na terenie województwa łódzkiego

Źródło: <http://bppwl.lodzkie.pl/mapa/>

Powierzchnia powiatu opoczyńskiego zajmuje 104 019 ha (1 040 km²), co stanowi nieco ponad 5,7% całkowitej powierzchni województwa łódzkiego. Pod względem gęstości zaludnienia Powiat uplasował się w 2012 roku na 8. miejscu w województwie łódzkim.

W skład jednostki wchodzi łącznie 8 gmin, w tym 2 gminy miejsko-wiejskie: Opoczno i Drzewica oraz 6 gmin wiejskich: Białaczów, Mniszków, Paradyż, Poświętne, Sławno i Żarnów. Stolicą Powiatu jest miasto Opoczno, w którym mieszczą się siedziby urzędów, instytucji publicznych, finansowych, placówek ochrony zdrowia, ośrodków kultury i edukacji. Mapa na rysunku nr 3 prezentuje podział administracyjny powiatu opoczyńskiego.

Rysunek 4. Mapa powiatu opoczyńskiego z podziałem na gminy

Źródło: <http://www.opocznotpowiat.pl>

2.1.2. Uwarunkowania historyczno – kulturowe

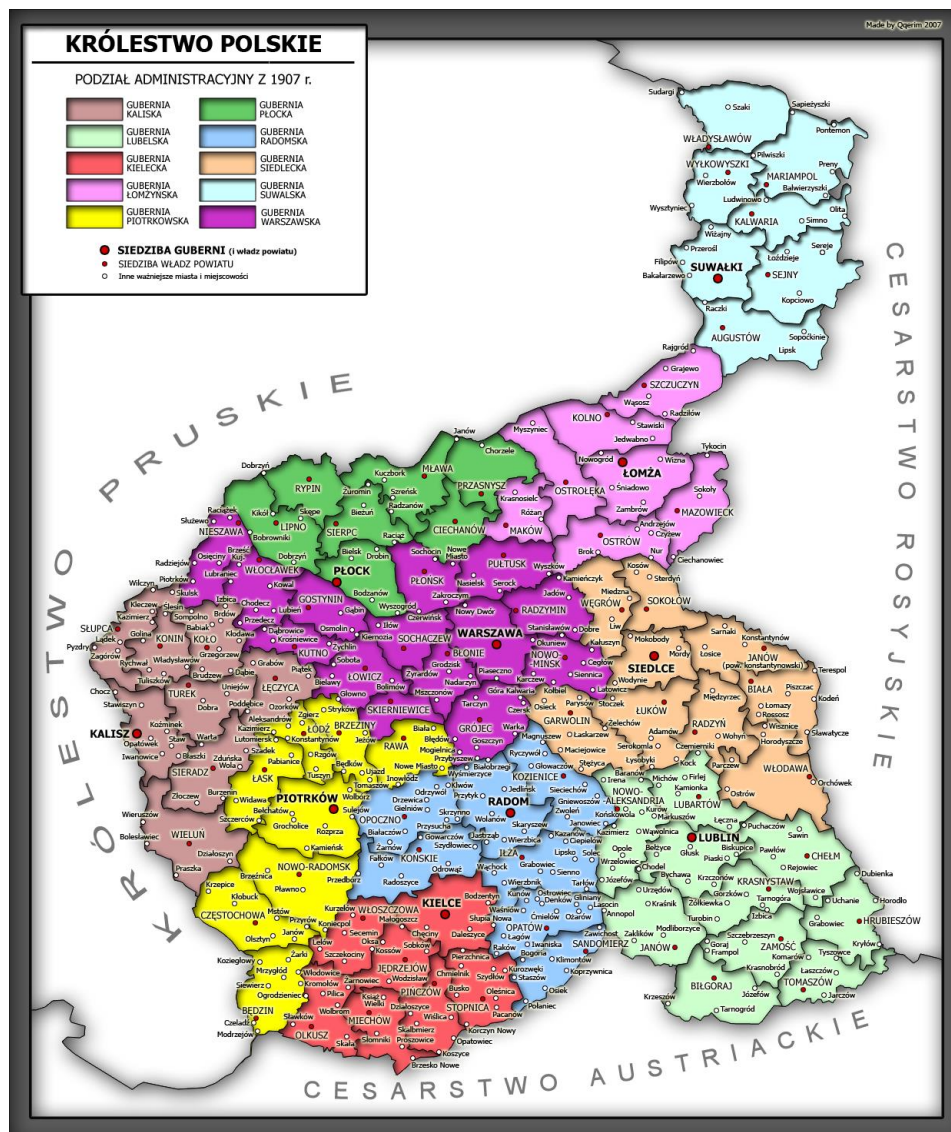
Historia powiatu opoczyńskiego sięga średniowiecza. W XII wieku obszar obecnego Powiatu wchodził w skład, posiadających status kasztelanii, dwóch ziem: Skrzyńskiej i Żarnowskiej. Pierwsza odnotowana wzmianka o wsi targowej Opocza odnotowana została w końcu XIII w. (1284 r.) w przywileju Leszka Czarnego dla kolegiaty sandomierskiej. W połowie XIV wieku w miejsce kasztelanii utworzono powiaty. Wówczas też, w latach 1346-1368, powstał powiat opoczyński, na którego czele stanął starosta. Stolicą Powiatu stało się Opoczno – miasto, które otrzymało prawa miejskie w 1360 r. z rąk króla Kazimierza Wielkiego i właśnie za czasów jego panowania przeżywało swój rozkwit. Na przestrzeni stuleci powiązania gospodarcze, administracyjne oraz kulturalne obejmowały zarówno ziemie obecnego Powiatu, jak również tereny przyległe. W okresie I Rzeczypospolitej powiat opoczyński leżał w granicach województwa sandomierskiego. Zajmował wówczas powierzchnię około 2 455 km², którą zamieszkiwało ok. 37 tys. osób. W epoce przedrozbiorowej elementem dominującym w gospodarczym rozwoju regionu było rolnictwo. Obok rolnictwa istniało również wytwórstwo reprezentowane m.in. przez tkaczy, kuśnierzy, szewców, bednarzy, kołodziejów, kowali i ślusarzy. Do najważniejszych ośrodków wytwórstwa w tym czasie można zaliczyć browar oraz wytwórnię pasów kontuszowych w Drzewicy. Po III rozbiorze Polski, w 1795 roku, powiat

opoczyński został wcielony do zaboru austriackiego – cyrkułu koneckiego. Od 1807 roku Powiat znalazł się w granicach Księstwa Warszawskiego w departamencie radomskim. Taka przynależność administracyjna została zachowana pod rządami rosyjskimi, przy czym od 1837 roku zamiast nazwy „departament” zaczęto używać określenia „gubernia”.

Od 1815 roku powiat opoczyński mieścił się w granicach zaboru rosyjskiego na terenie Królestwa Polskiego. W 1816 roku wprowadzono nowy podział administracyjny Królestwa – utworzono wówczas 8 województw, w tym sandomierskie obejmujące 4 obwody: radomski, opatowski, opoczyński i sandomierski. W 1867 roku z obszaru powiatu opoczyńskiego wydrebniono część południowo-wschodnią i utworzono powiat konecki.

Wiek XIX charakteryzował się dalszym rozwojem gospodarczym. Opoczno stało się ośrodkiem produkcji w takich branżach jak browarnictwo, farbiarstwo, garbarstwo. Na jego terenie działały fabryki miodu i octu oraz olejarnie. W 1880 roku rozpoczęła swoją działalność fabryka płytek ceramicznych – założona przez Jana Dziewulskiego i braci Lange (Józefa i Władysława). Kolejne lata zaowocowały inicjatywą w postaci zakładu funkcjonującego pod nazwą Towarzystwa Akcyjnego Fabryki Cementu Opoczno. To również czas, kiedy na mapie obecnego Powiatu pojawia się istotny punkt gospodarczy w postaci fabryki noży i zastawy stołowej „Gerlach” – w 1886 roku Samuel Kobylański kupił Kuźnice Drzewickie i przeniósł istniejącą od połowy XVIII w. firmę do Drzewicy. Na nowym miejscu fabryka rozpoczęła produkcję w 1893 roku, posługując się nową nazwą: "Bracia Kobylańscy Fabryka WYROBÓW Stalowych", dawniej „Gerlach”. Rozwój firmy przerwała II wojna światowa, podczas której pracowników fabryki wraz z maszynami wywieziono do Niemiec.

Rysunek 5. Podział administracyjny Królestwa Polskiego (1907 r.)

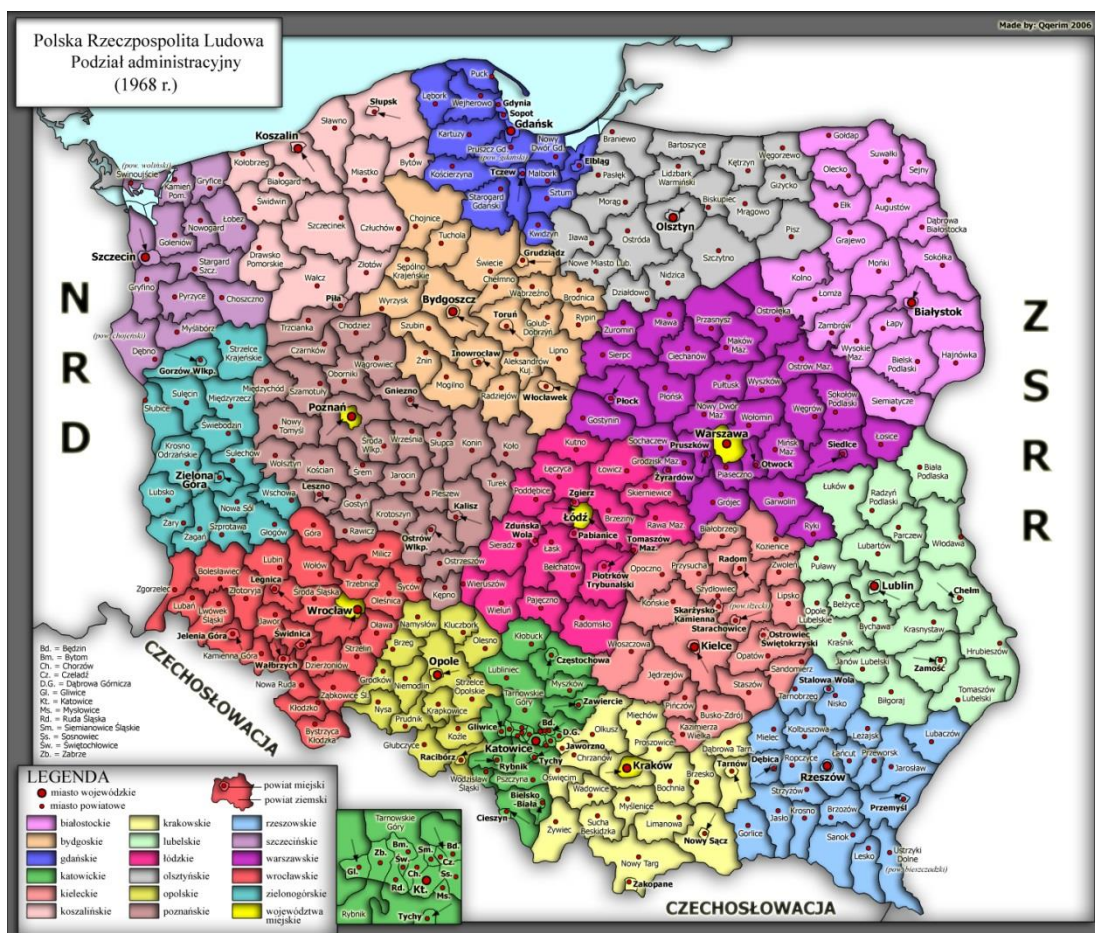
Źródło: <http://www.wikipedia.pl>

W okresie międzywojennym – od sierpnia 1919 roku do końca marca 1939 roku – powiat opoczyński należał do województwa kieleckiego, zaś od 1 kwietnia 1939 roku do województwa łódzkiego. W roku 1939 na terenie miasta Opoczno istniało 28 zakładów przemysłowych oraz 110 rzemieślniczych. Drugą, obok rolnictwa, dominującą gałęzią gospodarki było wówczas górnictwo i przemysł. W początkowym okresie okupacji hitlerowskiej, powiat opoczyński został zlikwidowany i włączony do powiatu Tomaszów Mazowiecki (Kreis Tomaszów), który wchodził w skład dystryktu radomskiego.

Po 17 stycznia 1945 roku, powrócono do przedwojennego podziału administracyjnego i wówczas powiat opoczyński, odzyskawszy dawne granice, został włączony do województwa łódzkiego. Taki stan utrzymał się do 30 czerwca 1950 roku. Od lipca 1950 roku do 30 maja 1975 roku powiat opoczyński administracyjnie włączony został w granice województwa kieleckiego. W latach 1945 – 1954 Powiat liczył 22 gminy. Wskutek reformy podziału

administracyjnego wsi w 1954 roku w miejsce gmin powołano Gromadzkie Rady Narodowe, a w dwa lata później utworzony został powiat przysuski do którego włączono 15 Gromadzkich Rad Narodowych pochodzących z powiatu opoczyńskiego. Po zniesieniu najlubszych gospodarczo gromad w 1967 roku Powiat składał się ostatecznie z 29 gromad i miasta Opoczno. W 1973 roku w miejsce istniejących dotychczasowo gromad utworzono w powiecie opoczyńskim 11 gmin.

Rysunek 6. Podział administracyjny PRL (1968 r.)

Źródło: <http://www.wikipedia.pl>

Od 1975 roku wprowadzono dwustopniowy podział administracyjny kraju: jednostki stopnia podstawowego (gminy, miasta, miasta i gminy) oraz stopnia wojewódzkiego. Teren dawnego powiatu opoczyńskiego podzielono na gminy i ich część włączono do nowo utworzonego województwa piotrkowskiego, z wyjątkiem gminy Drzewica i Odrzywół, które zostały przydzielone do województwa radomskiego.

Od 1976 roku miasto Opoczno i gmina Opoczno zostały połączone w jeden organ administracji państwowej pod nazwą miasto i gmina Opoczno. Powiat opoczyński pojawia się w granicach województwa łódzkiego ponownie na mapie Polski po reformie administracyjnej z roku 1999.

Od tego czasu powiat opoczyński tworzy 6 gmin wiejskich - Białaczów, Mniszków, Paradyż, Poświętne, Sławno, Żarnów - oraz 2 gminy miejsko – wiejskie – Opoczno i Drzewica.²

Po 1945 roku następuje rozwój funkcji przemysłowej regionu. Pod koniec lat 60-tych na terenie Powiatu funkcjonowało 310 zakładów produkcyjnych (w tym ponad 200 zlokalizowanych na terenach wiejskich). Do największych zaliczyć należy Fabrykę WYROBÓW TERAKOTOWYCH „Opoczno” powstałą na miejsce dawnego „Towarzystwa Zakładów Ceramicznych” oraz założone w 1973 roku Zakłady Przemysłu Wełnianego „Opoczno” – produkujące tkaniny odzieżowe (obecnie firma Optex S.A.). W pełni znacjonalizowana Fabryka WYROBÓW TERAKOTOWYCH od 1950 roku funkcjonować zaczęła jako Opoczyńskie Zakłady Płytek Kamionkowych w Opocznie, zaś od 1963 roku jako Zakłady Płytek Ceramicznych. Dzięki dobrej koniunkturze i rozwojowi firmy region opoczyński stał się wówczas największym na arenie krajowej ośrodkiem ceramicznym.

Po wojnie wznowiono również produkcję w fabryce „Gerlach”. W latach sześćdziesiątych rozbudowano zakłady, rozpoczęto też produkcję noży do maszyn żniwnych. Od 1982 roku firma funkcjonowała jako Fabryka Nakryć Stołowych „Gerlach”, zaś w latach dziewięćdziesiątych przekształcono ją w Jednoosobową Spółkę Skarbu Państwa (1992 rok), a następnie w Spółkę Akcyjną (1995 rok).

W 1975 roku likwidacji uległy powiaty, które funkcjonowały na terenie Polski od czasów przedwojennych. 24 lipca 1998 roku Sejm uchwalił ustawę o wprowadzeniu zasadniczego, trójstopniowego podziału terytorialnego państwa na: gminy, powiaty, województwa, tym samym od początku 1999 roku na mapie Polski ponownie pojawił się powiat opoczyński jako jeden z 23 powiatów województwa łódzkiego z siedzibą w Opocznie. Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym nadała powiatowi opoczyńskiemu kompetencje do wykonywania ponadgminnych zadań publicznych w zakresie:

1. edukacji publicznej,
2. promocji i ochrony zdrowia,
3. pomocy społecznej,
 - a. wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej
4. polityki prorodzinnej,
5. wspierania osób niepełnosprawnych,
6. transportu zbiorowego i dróg publicznych,
7. kultury i ochrony dóbr kultury,
8. kultury fizycznej i turystyki,
9. geodezji, kartografii i katastru,
10. gospodarki nieruchomościami,
11. administracji architektoniczno-budowlanej,
12. gospodarki wodnej,
13. ochrony środowiska i przyrody,

²Opracowanie na podstawie: http://www.opocznopowiat.pl/strona-575-historia_powiatu.html data dostępu: 07-08.10.2013 r.

14. rolnictwa, leśnictwa i rybactwa śródlądowego,
15. porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli,
16. ochrony przeciwpowodziowej, w tym wyposażenia i utrzymania powiatowego magazynu przeciwpowodziowego, przeciwpożarowej i zapobiegania innym nadzwyczajnym zagrożeniom życia i zdrowia ludzi oraz środowiska,
17. przeciwdziałania bezrobociu oraz aktywizacji lokalnego rynku pracy,
18. ochrony praw konsumenta,
19. utrzymania powiatowych obiektów i urządzeń użyteczności publicznej oraz obiektów administracyjnych,
20. obronności,
21. promocji powiatu,
22. współpracy i działalności na rzecz organizacji pozarządowych oraz podmiotów wymienionych w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2010 r. Nr 234, poz. 1536 z późn. zm.),
23. działalności w zakresie telekomunikacji.

Do zadań publicznych powiatu należy również zapewnienie wykonywania określonych w ustawach zadań i kompetencji kierowników powiatowych służb, inspekcji i straży.³

Kolejne lata funkcjonowania samorządów powiatowych po wejściu Polski w struktury Unii Europejskiej (po 2004 roku) obfitowały w wiele sukcesów głównie na polu inwestycji, w tym w szczególności inwestycji drogowych, oświatowych oraz w ochronę zdrowia. Z drugiej jednak strony otwarcie granic krajów należących do Unii Europejskiej dla pracowników z Polski, upadek zakładów pracy, pojawienie się bezrobocia oraz pogarszająca się sytuacja gospodarcza regionu w ostatnich latach zmusiła część mieszkańców powiatu opoczyńskiego do emigracji zarobkowej.

Obecnie dużą szansą na rozwój gospodarczy regionu opoczyńskiego jest właściwe wykorzystanie potencjału drzemącego, w zidentyfikowanych na poziomie samorządu województwa, obszarach funkcjonalnych: ceramiczno – budowlanym oraz kulturowo – turystycznym.

³ Art. 4–7a ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. 2013 r., poz. 595 ze zm.)

2.1.3. Położenie, ukształtowanie terenu, powiązanie z otoczeniem

Wg podziału fizycznogeograficznego J. Kondrackiego⁴ powiat opoczyński leży na terenie dwóch prowincji:

- prowincji Wyżyny Polskie, w podprowincji Wyżyna Małopolska, w makroregionie Wyżyna Przedborska, mikroregionie Wzgórza Opoczyńskie oraz
- prowincji Niziny Środkowopolskie, w podprowincji Niziny Mazowiecko - Podlaskie, w makroregionie Wzniesienia Południowomazowieckie, w mikroregionach: Dolina Białobrzeska i Równina Radomska.

Przeważająca część Powiatu znajduje się w obrębie Wzgórz Opoczyńskich, które mieszczą się na wschód od łuku Pilicy pod Tomaszowem Mazowieckim. Ich najwyższym wzniesieniem jest leżąca na południu Powiatu w gminie Żarnów - Diabla Góra (285 m n.p.m.). Wzgórza Opoczyńskie stanowią północno-zachodnie obrzeża Wyżyny Kieleckiej i są zbudowane głównie ze skał jurajskich. Wzgórza Opoczyńskie sąsiadują od strony wschodniej z Garbem Gielniowskim, od południowego zachodu z Płaskowyżem Suchedniowskim, a od południa ze wzgórzami Łopuszańskimi i Pasmem Przedborsko-Małoskim. Północna część Powiatu jest położona w granicach Równiny Radomskiej, która jest równiną denudacyjną o zdegradowanej pokrywie utworów czwartorzędowych. Występują pod nią poziomy kredowe i jurajskie⁵.

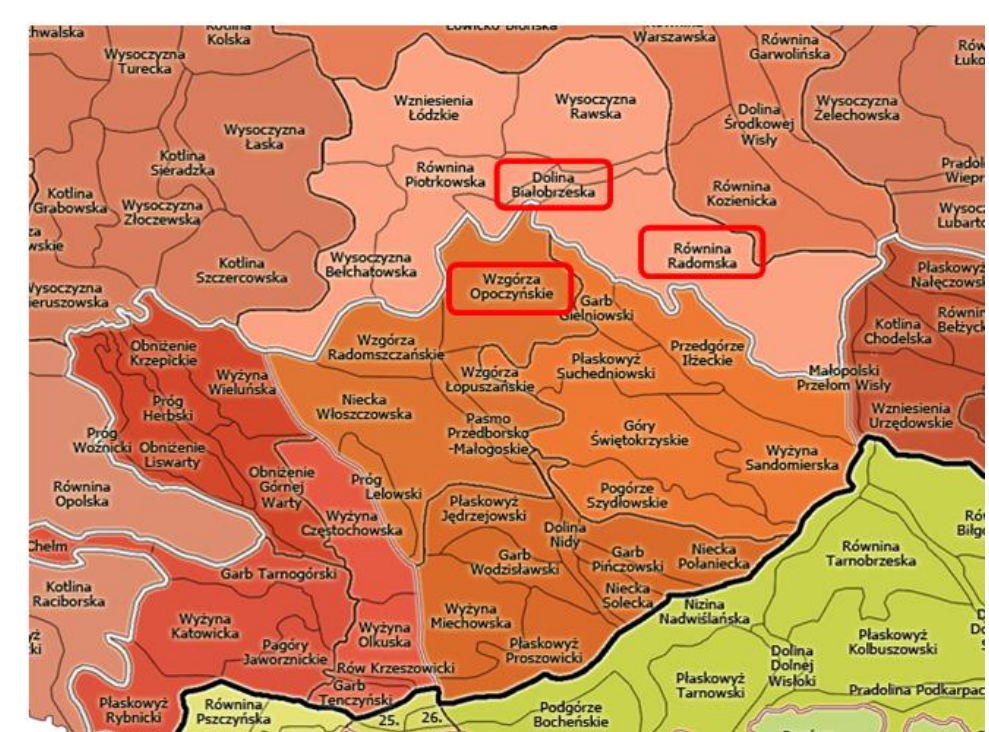
W podłożu występują gliny zwałowe i wapienie, w obrębie których następują zjawiska krasowe powodujące powstawanie widocznych na powierzchni zapadlisk. Liczne ślady po kamieniołomach, wyrobiska i hałdy stanowią świadectwo wydobywania na tych terenach kopalin – rud żelaza, wapieni, piaskowca, a w czasach obecnych głównie piasków szklarskich i glinki ceramicznej. Złóża glinek, stanowiących bazę do produkcji płytek ceramicznych, występują głównie w okolicach Mroczkowa, Petrykoz, Sielca i Żarnowa, zaś piaski szklarskie wydobywane są w miejscowości Grudzeń Las w gminie Sławno. Na terenie gminy funkcjonuje również kopalnia zajmująca się wydobyciem wapienia.⁶

⁴ Jerzy Kondracki: Geografia regionalna Polski. Warszawa: PWN, 2002

⁵ Opracowanie na podstawie: Szymusik B. przy współpracy Starostwa Powiatowego w Opocznie, *Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Opoczyńskiego na lata 2012-2015 z uwzględnieniem lat 2016-2019*, Opoczno 2012, s. 13.

⁶ Informacja o stanie środowiska na terenie powiatu opoczyńskiego w roku 2007, WIOŚ w Łodzi – Delegatura w Piotrkowie Trybunalskim

Wykres 7. Regiony fizycznogeograficzne

20

2.2. Zasoby powiatu opoczyńskiego

W poniższym rozdziale przedstawiona została ogólna charakterystyka posiadanych przez Powiat zasobów ludzkich, m.in. liczba mieszkańców oraz liczba osób aktywnych zawodowo i bezrobotnych. Ponadto, zawarte tu zostały informacje na temat posiadanych przez Powiat zasobów przyrodniczych oraz ich obecnego stanu w podziale na informacje dotyczące obszarów chronionych, lasów, rzeźby terenu, wód powierzchniowych i podziemnych oraz klimatu.

2.2.1. Zasoby ludzkie

Powiat opoczyński na koniec 2012 roku zamieszkiwały 78 234 osoby, a gęstość zaludnienia wynosiła 75 osób/km², co uplasowało Powiat na 18. miejscu w województwie łódzkim. Ponad połowa wszystkich mieszkańców Powiatu (26 312 osób) jest zameldowana w miastach. Blisko 60% wszystkich osób, to mieszkańcy gmin: Opoczno (45%) oraz Drzewica (14%). Najmniej osób zamieszkuje w gminie Poświętne, w której na 1 km² przypada jedynie 24 mieszkańców. W pierwszym półroczu 2013 roku liczba mieszkańców Powiatu spadła do 78 017 osób.

Tabela 2. Liczba ludności wg płci w latach 2006 – 2013 na terenie powiatu opoczyńskiego

Rok	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013 (I półrocze)
Kobiety	39 569	39 511	39 589	39 470	39 656	39 511	39 457	39 371
Mężczyźni	39 025	38 962	38 923	38 892	39 154	39 011	38 777	38 646
Ogółem	78 594	78 473	78 512	78 362	78 810	78 522	78 234	78 017

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych.

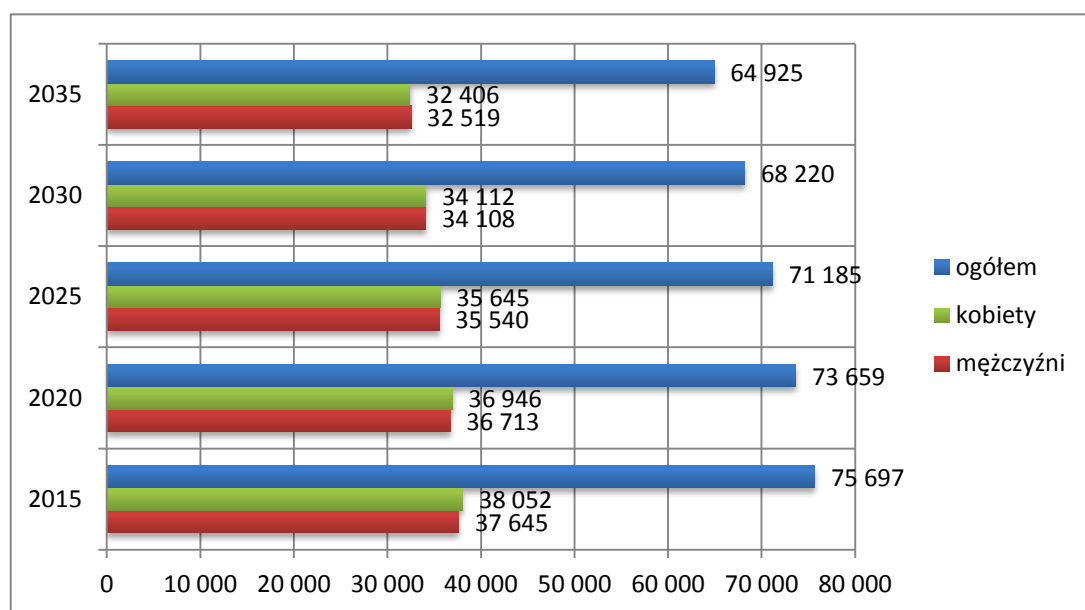
Według danych prezentowanych w tabeli nr 2 widać, iż na przestrzeni badanych lat 2006 – 2013 liczba ludności utrzymuje się na poziomie 78 tys. osób. Najwyższą wartość odnotowano w roku 2010. W 2012 roku w porównaniu z rokiem poprzednim, podobnie jak w całym województwie łódzkim, odnotowano spadek ludności o 288 osób (0,4%). Tendencja spadkowa utrzymała się również pierwszym półroczu 2013 roku. Odnotowano spadek liczby mieszkańców w porównaniu do roku 2012 o kolejne 217 osób.

Analizując liczbę ludności powiatu opoczyńskiego według płci, można zaobserwować, iż nieco ponad połowę mieszkańców stanowią kobiety (51%), co jest charakterystyczne dla struktury całego województwa, w którym kobiety w 2012 roku stanowiły 52,3% całej populacji. Współczynnik feminizacji w 2012 roku w Powiecie wynosił 102, co oznacza, że w Powiecie na 100 mężczyzn przypadały 102 kobiety. Wskaźnik ten jest niższy niż średnia w skali kraju (107) i najwyższa w Polsce średnia województwa łódzkiego (110). W pierwszym półroczu 2013 roku struktura płci w Powiecie nie uległa znaczącej zmianie- nadal ponad połowę

mieszkańców stanowią kobiety. Zmniejszył się jednak nieco współczynnik feminizacji, który wyniósł 101 kobiet przypadających na 100 mężczyzn.

Prognozy Głównego Urzędu Statystycznego wskazują na stopniowy spadek liczby ludności w powiecie opoczyńskim począwszy od roku 2015 aż do roku 2020. Według danych zamieszczonych w raportach GUS dotyczących prognoz wieloletnich spadek liczby ludności ma się utrzymywać aż do 2035 roku. Na przestrzeni analizowanych lat (do 2020r.) największy spadek prognozuje się liczbie kobiet zamieszkujących Powiat – o 1 106 osób. Prognozy dla obu płci do 2035 roku przewidują spadek ich liczebności o ponad 5 tysięcy osób. Tak szybkie wyludnianie się regionu opoczyńskiego może w znaczący sposób przyczynić się do spowolnienia rozwoju gospodarczego regionu. Poniższy rysunek przedstawia prognozowaną dynamikę zmian w liczbie ludności w powiecie opoczyńskim do 2035 roku.

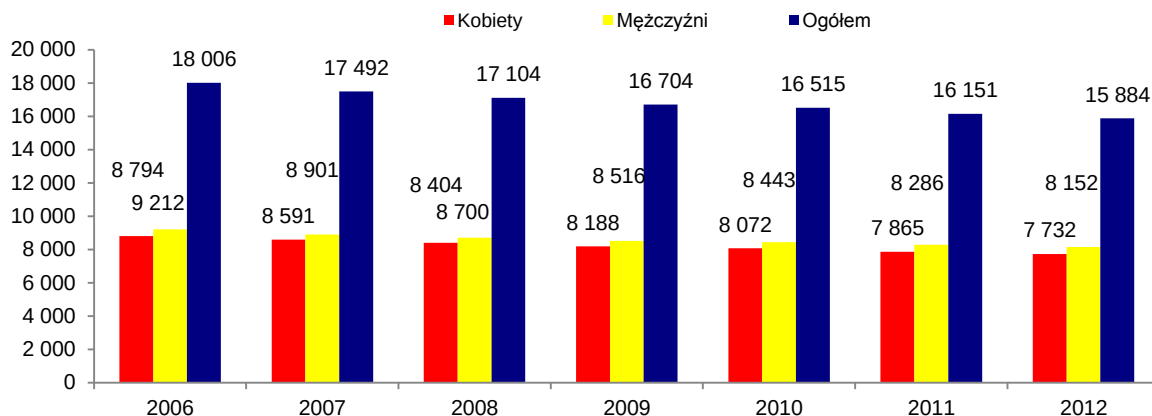
Rysunek 8. Prognoza demograficzna (liczby ludności) dla powiatu opoczyńskiego na lata 2015- 2035

Źródło: Opracowanie własne na podstawie prognoz GUS

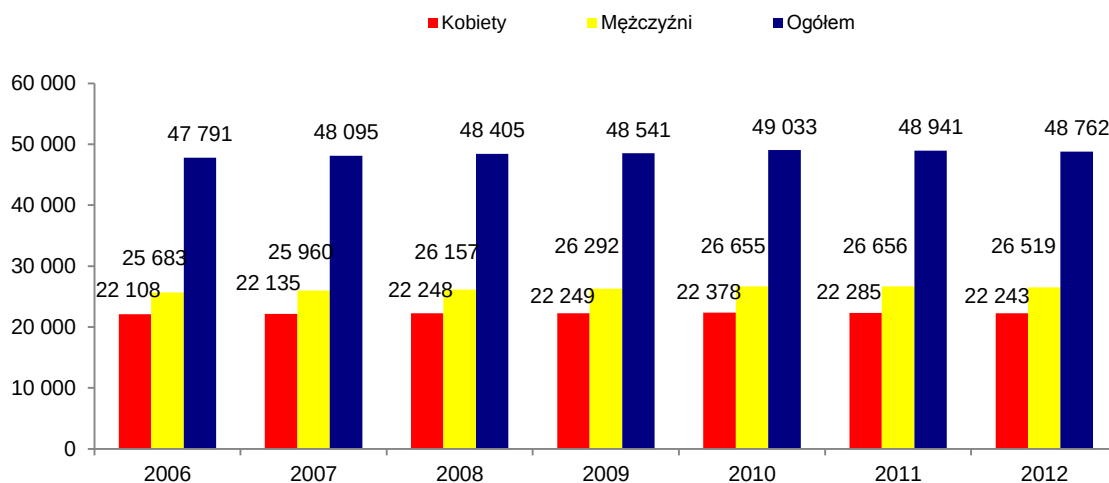
Strukturę demograficzną mieszkańców Powiatu pod względem liczby osób w wieku przedprodukcyjnym (kobiety i mężczyźni poniżej 18 roku życia), produkcyjnym (kobiety w wieku 18 – 59 lat i mężczyźni w wieku 18 – 64 lat) oraz poprodukcyjnym (kobiety od 60 roku życia i powyżej oraz mężczyźni od 65 roku życia i powyżej) przedstawiają rysunki 9 -11.

Rysunek 9. Ludność w wieku przedprodukcyjnym w powiecie opoczyńskim w latach 2006-2012

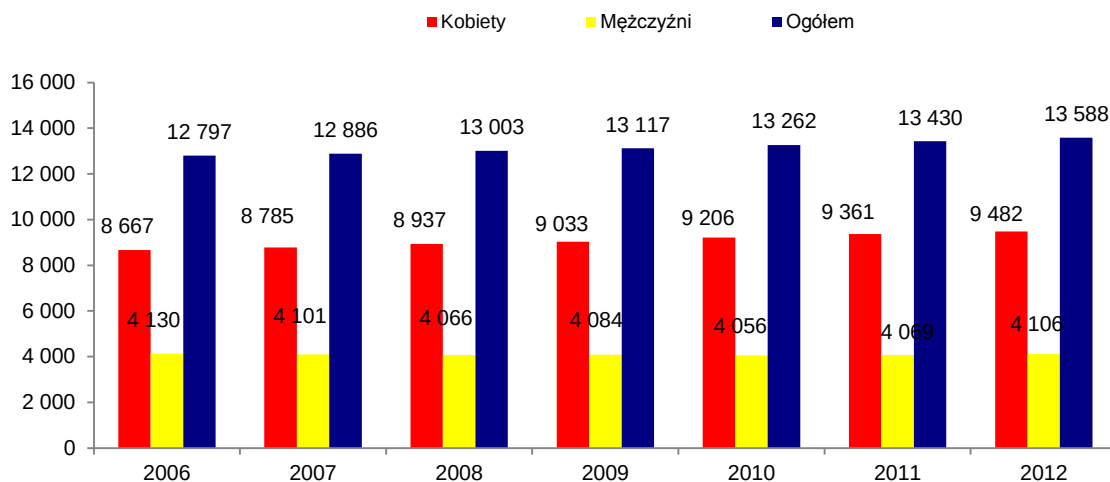
Źródło: GUS, BDL

Rysunek 10. Ludność w wieku produkcyjnym w powiecie opoczyńskim w latach 2006-2012

Źródło: GUS, BDL

Rysunek 11. Ludność w wieku poprodukcyjnym w powiecie opoczyńskim w latach 2006-2012

Źródło: GUS, BDL

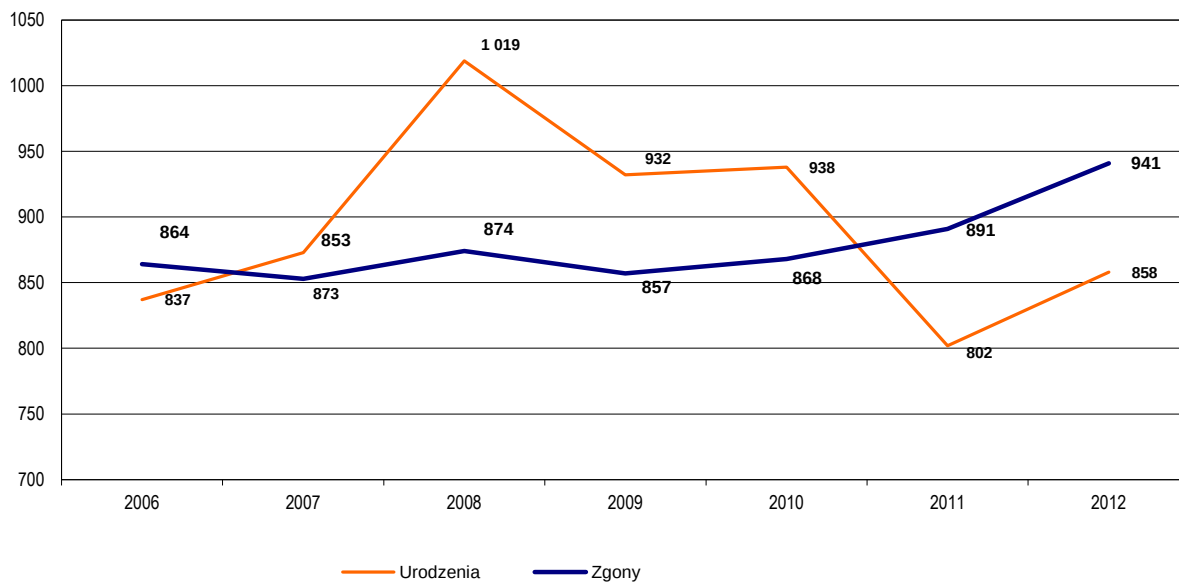
Podsumowując dane przedstawione na wykresach, w latach 2006 – 2012 odnotowano w strukturze ludności Powiatu systematyczne zmniejszanie się udziału liczby osób młodych (w wieku przedprodukcyjnym). O ile w roku 2006 stanowiły one blisko 23% ogółu mieszkańców, to już sześć lat później poziom ten obniżył się do 20%. W grupie wieku przedprodukcyjnego nieznacznie przeważali mężczyźni, stanowiąc w 2012 roku 51%. W analizowanym okresie wzrasta w liczbie wszystkich mieszkańców procentowy udział osób będących w wieku produkcyjnym – od 61% w roku 2006 do 62% w roku 2012. Wzrasta również systematycznie udział ludności w wieku starszym (poprodukcyjnym) w strukturze ludności ogółem – z 16,3% w 2006 roku do 17,3% w roku 2012. Wartość ta jest niższa niż odnotowana w województwie - 20%, ale zbliżona do odnotowanych 17,8% w skali kraju. Wskaźnik obciążenia ludnością w wieku nieprodukcyjnym w Powiecie wyniósł w tym czasie 60,4 osoby na 100 osób w wieku produkcyjnym.

Wykres na rysunku nr 10 przedstawia dynamikę urodzeń i zgonów w latach 2006 – 2012. W analizowanym okresie można zaobserwować systematyczny wzrost liczby zgonów. Najwyższą liczbę urodzeń i przewagę nad liczbą zgonów odnotowano w roku 2010. Tendencja ta uległa zmianie w kolejnych latach. W roku 2011 liczba zgonów przekroczyła poziom liczby narodzonych dzieci. W 2012 roku w Powiecie odnotowano 858 urodzeń żywych, co w przeliczeniu na 1000 ludności, stanowiło jeden z najwyższych (10,9 ‰) współczynników w województwie.

Zmniejsza się natomiast wskaźnik przyrostu naturalnego, który wyniósł w 2012 roku **minus 1,1**. Przyczynami tego stanu są głównie takie czynniki jak: ogólny wzrost kosztów utrzymania rodziny (zmiana modelu rodziny z 2+2 na 2+1) oraz odkładanie w czasie założenia rodziny w związku z rozwojem kariery zawodowej. Konsekwencjami zmniejszającego się wskaźnika przyrostu naturalnego w powiecie opoczyńskim może być w przyszłości niedobór siły roboczej, wzrost obciążenia społeczeństwa kosztami opieki zdrowotnej i społecznej. Ponadto

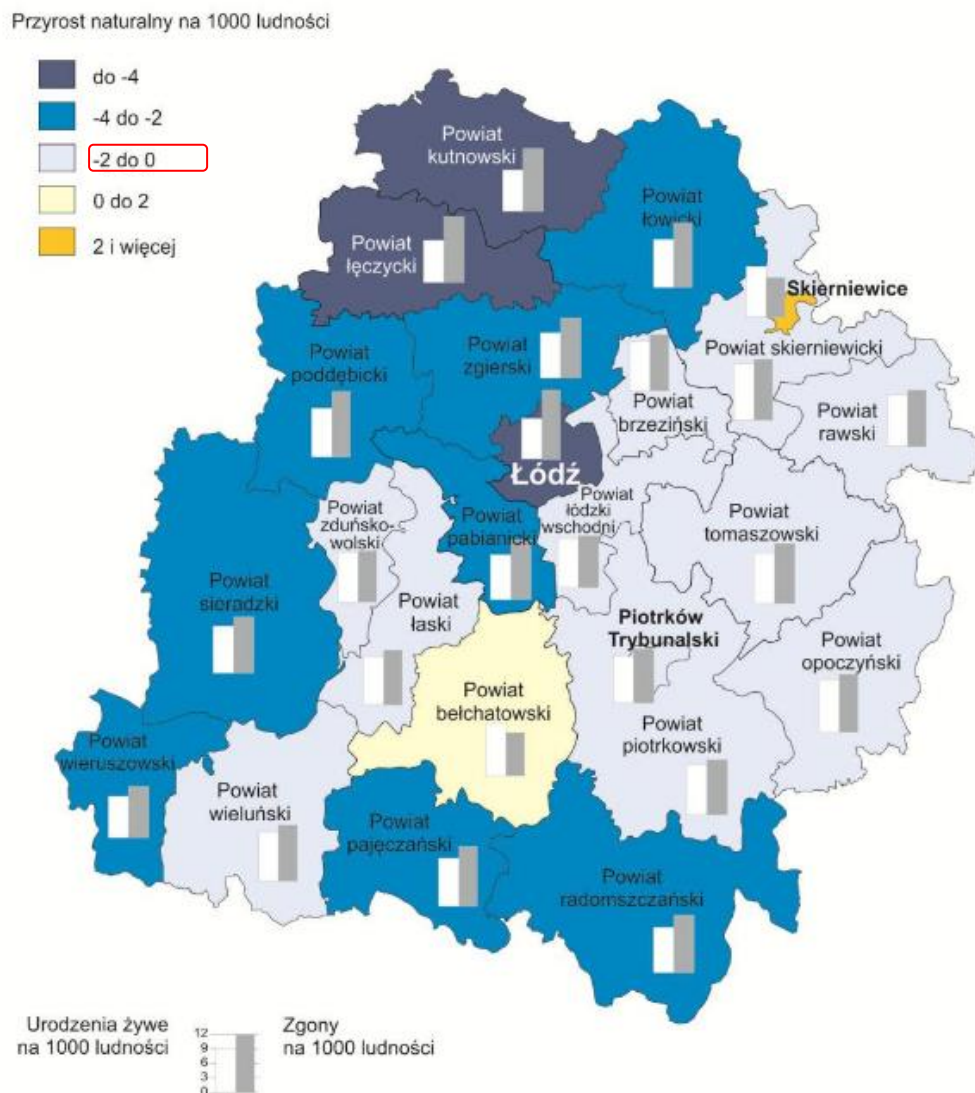
zmniejszająca się liczba mieszkańców Powiatu skutkować będzie wzrostem wskaźnika obciążenia ludności w wieku produkcyjnym ludnością w wieku poprodukcyjnym, zmniejszeniem się tempa rozwoju gospodarczego regionu jak również zmianami struktury zatrudnienia np. w branży edukacyjnej. Należy jednak podkreślić, że jest to tendencja charakterystyczna dla całego województwa, w którym odnotowano ubytek naturalny na poziomie **minus 2,97**.

Rysunek 12. Ruch naturalny ludności w powiecie opoczyńskim w latach 2006-2012

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

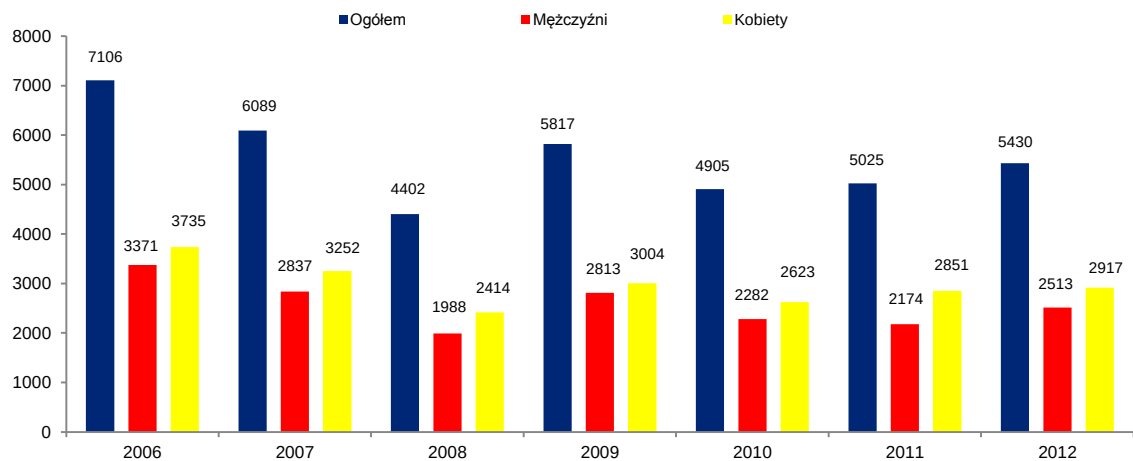
Rysunek 13. Ruch naturalny ludności wg powiatów w 2012 r.

Źródło: Stan i ruch ludności w województwie łódzkim w 2012 r., Urząd Statystyczny w Łodzi

Poziom bezrobocie w Powiecie zmniejszał się na przestrzeni lat 2006 – 2008, natomiast w latach 2009 – 2012 odnotowano znaczący wzrost liczby zarejestrowanych osób bezrobotnych. W roku 2012 stopa bezrobocia w Powiecie wyniosła 17,0%, czyli była o ponad 3 punkty procentowe wyższa od stopy bezrobocia odnotowanej w całym województwie (14%). Większość osób zarejestrowanych (65,6%), to mieszkańcy terenów wiejskich. Ponad połowę grupy stanowią kobiety (53,7%), jednak w porównaniu do roku poprzedniego odsetek zarejestrowanych kobiet spadł o 3%.

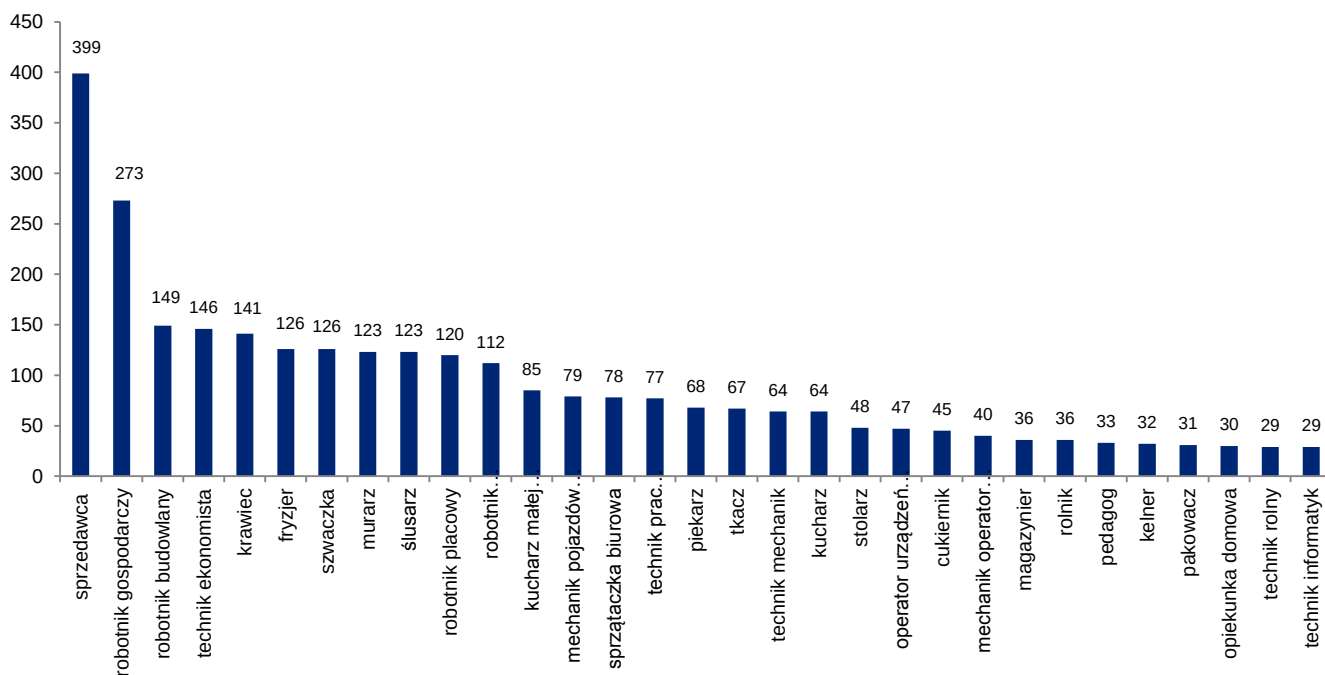
Rysunek 14. Bezrobotni zarejestrowani według płci w latach 2006 – 2012.

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych.

Analizując dane Powiatowego Urzędu Pracy w Opocznie widać, iż największą grupę osób zarejestrowanych w 2012 roku stanowią osoby „nie posiadające wyuczonego zawodu” (10,6% ogółu zarejestrowanych). W dalszej kolejności uplasowały się osoby posiadające następujące zawody: sprzedawca (7,35%), robotnik gospodarczy (5%), robotnik budowlany (2,7%), technik ekonomista (2,7%), krawiec (2,6%), fryzjer (2,32%), szwaczka (2,32%), murarz (2,27%), czy ślusarz (2,27%). Najmniej nowozarejestrowanych to osoby wyuczone w zawodzie technik informatyk, i technik rolnik (po 0,5%).

Rysunek 15. Bezrobotni zarejestrowani w Powiatowym Urzędzie Pracy w Opocznie w 2012 r. według zawodów

Źródło: PUP Opoczno

W celu złagodzenia skutków bezrobocia Powiatowy Urząd Pracy w Opocznie podejmuje szereg działań, zwłaszcza poprzez uruchomienie aktywnych form przeciwdziałania bezrobociu. Poza przyznanymi przez Ministra właściwego do spraw Pracy i Polityki Społecznej środkami z Funduszu Pracy PUP w Opocznie zabiega i pozyskuje dodatkowe środki z rezerwy Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej. Innym źródłem pozyskania środków finansowych jest Program Operacyjny Kapitał Ludzki, finansowany z Europejskiego Funduszu Społecznego. Ważnym elementem w działaniach urzędu jest pozyskiwanie środków na te formy aktywizacji, które przynoszą trwałe efekty, jak np. jednorazowe środki na rozpoczęcie działalności gospodarczej, refundacja kosztów wyposażenia lub doposażenia stanowiska pracy u pracodawcy dla skierowanego bezrobotnego, organizowanie prac interwencyjnych przez przedsiębiorców. Ponadto Powiatowy Urząd Pracy w Opocznie pozyskuje też środki z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych na realizację form pomocy skierowanej do osób niepełnosprawnych poszukujących pracy niepozostających w zatrudnieniu⁷. Regularnie również odbywają się posiedzenia Powiatowej Rady Zatrudnienia w Opocznie (PRZ), skupiającej m.in. przedstawicieli samorządów, reprezentantów cechów rzemieślniczych, związków zawodowych. PRZ w Opocznie jest organem opiniotwórczym - doradczym starosty w zakresie polityki rynku pracy. Do głównych zadań PRZ należy m. in. inspirowanie przedsięwzięć zmierzających do pełnego i produktywnego zatrudnienia w Powiecie, ocena racjonalności gospodarki środkami Funduszu Pracy, opiniowanie opracowanych przez Powiatowy Urząd Pracy propozycji przeznaczenia środków Funduszu

⁷ Monitoring zawodów deficytowych i nadwyżkowych w powiecie opoczyńskim w 2012 r., PUP Opoczno

Pracy będących w dyspozycji Powiatu, opiniowanie wniosków o realizację przez Powiatowy Urząd Pracy programów specjalnych czy składanie wniosków i wydawanie opinii w sprawach dotyczących kierunków kształcenia, szkolenia zawodowego oraz zatrudnienia w Powiecie⁸.

2.2.2. Zasoby przyrodnicze

, GLEBY I SUROWCE NATURALNE

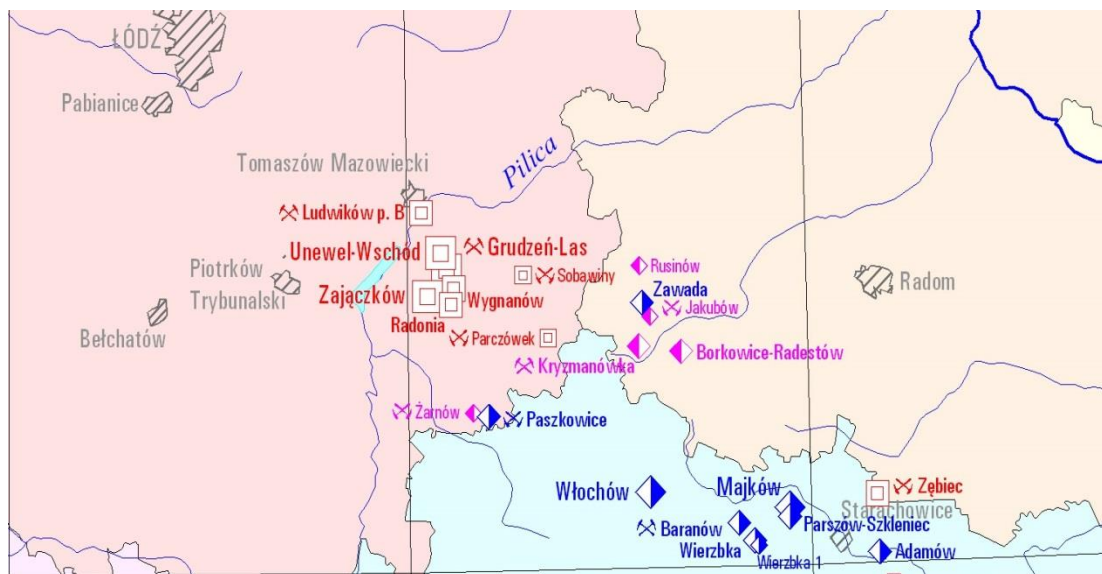
Powiat opoczyński charakteryzuje się glebami niskiej klasy bonitacyjnej. Głównie są to gleby wytworzone na piaskach ze żwirem oraz piaskach gliniastych. Są to pseudobelice, gleby brunatne właściwe, brunatne wylugowane i kwaśne oraz gleby piaszczyste różnej genezy – o ograniczonej przydatności do celów rolniczych. Gleby zaliczane do klasy III i IV (najlepsze występujące w Powiecie) znajdują się głównie w południowej części Powiatu – na terenie gminy Żarnów oraz w dolinach rzek: Czarnej, Wąglanki i Popławki.

Najcenniejszym surowcem naturalnym występującym na terenie Powiatu są skały mezozoicznego podłoża, m.in. piaski szklarskie i formierskie, kamienie łamane, wapienie, margle i iły. Największe bogactwo surowców pochodzi z okresu czwartorzędu, z utworów lodowcowych - złoża surowców ilastych i okruchowych, czyli piaski, żwiry i utwory ilaste. Na obszarze powiatu opoczyńskiego udokumentowane zostały złoża glin, kamieni łamanych i blocznych, piasków formierskich, piasków i żwirów, wapieni i margli, surowców ilastych oraz szklarskich, będących w różnych stadiach eksploatacji. W oparciu o te zasoby surowcowe rozwinęły się główne gałęzie rozwoju przemysłu, związane przede wszystkim z produkcją wyrobów ceramicznych oraz ceramiką budowlaną.

Poniższe mapy przedstawiają rozmieszczenie poszczególnych złóż surowców na terenie powiatu opoczyńskiego.

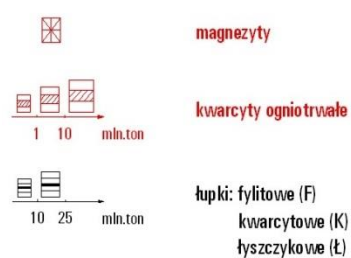
⁸ <http://pupopoczno.pl/strona/powiatowa-rada-zatrudnienia/145>

Rysunek 16. Mapa rozmieszczenia złóż surowców ceramicznych i ogniotrwałych (bez ceramiki budowlanej) na terenie powiatu opoczyńskiego stan na 31.12.2012r.

Legenda:

SUROWCE SKALNE ZWIĘŻŁE

SUROWCE SKALNE ILASTE

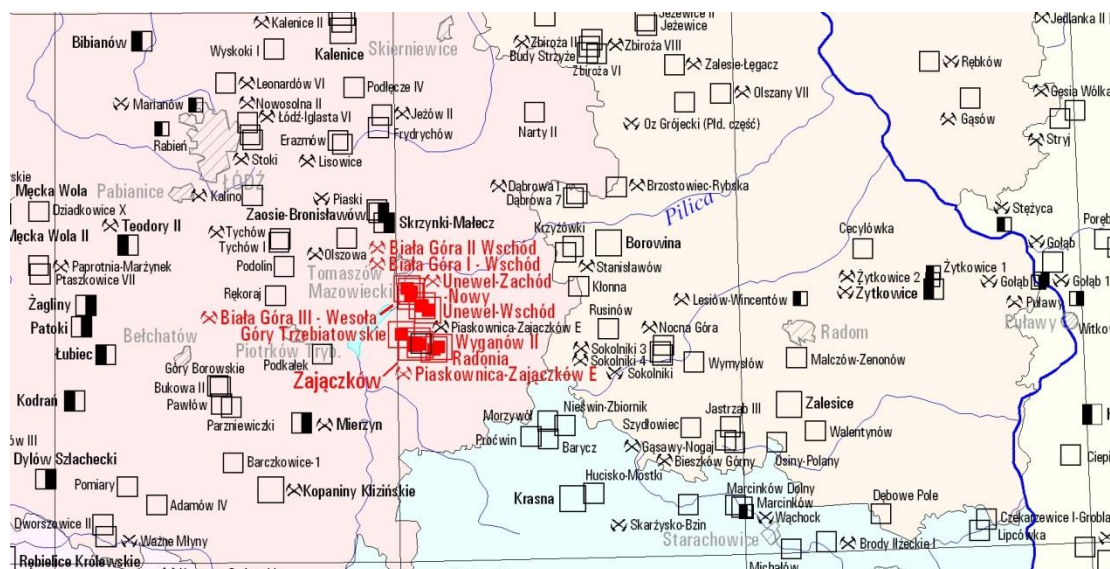

SUROWCE SKALNE OKRUCHOWE

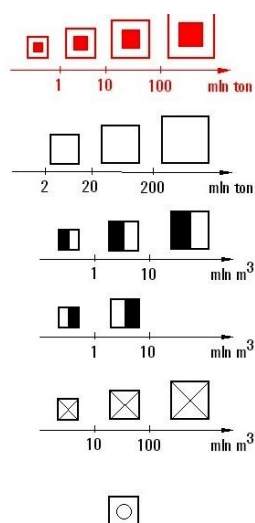

Źródło: Opracowanie własne na podstawie map <http://geoportal.pgi.gov.pl/>

Rysunek 17. Mapa rozmieszczenia złóż kopalin okruchowych na terenie powiatu opoczyńskiego stan na 31.12.2012r.

Legenda:

surowce szklarskie

kolorem czerwonym zaznaczono złoża kopalin podstawowych i złoża kopalin pospolitych zaliczone do podstawowych

piaski i żwiry (d. kruszywo naturalne)

piaski kwarcowe do produkcji cegły wapienno-piaskowej

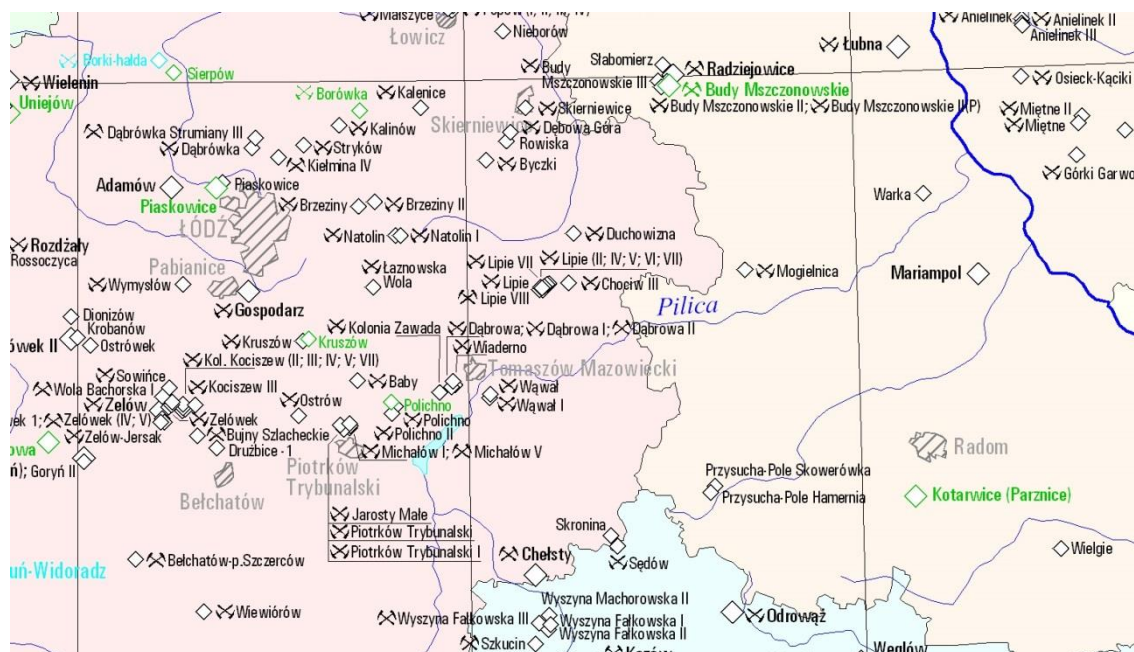
piaski kwarcowe do produkcji betonów komórkowych

piaski podsadzkowe

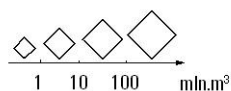
żwirki filtracyjne

Źródło: Opracowanie własne na podstawie map <http://geoportal.pgi.gov.pl/>

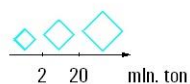
Rysunek 18. Mapa rozmieszczenia złóż surowców ilastych na terenie powiatu opoczyńskiego stan na 31.12.2012r.

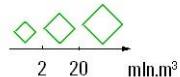
Legenda:

**surowce ilaste
ceramiki budowlanej**

**surowce ilaste
dla przemysłu cementowego**

**surowce ilaste
do produkcji kruszywa lekkiego**

✕ złoża eksploatowane

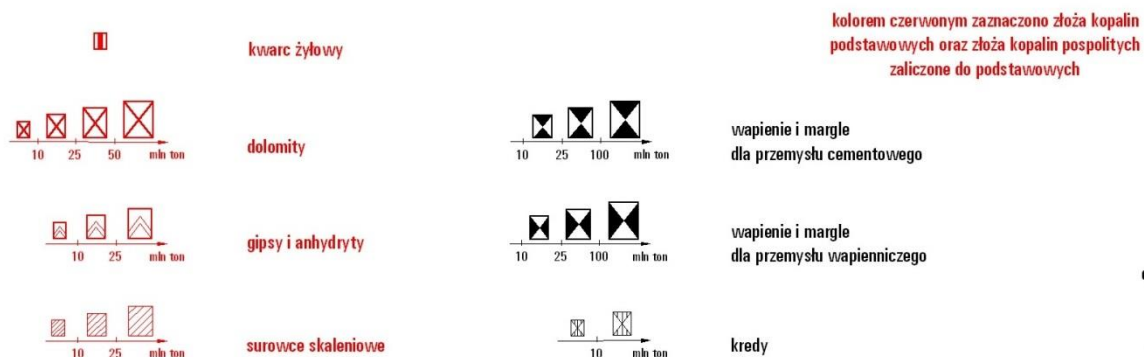
✕ eksploatacja zaniechana

Źródło: Opracowanie własne na podstawie map <http://geoportal.pgi.gov.pl/>

Rysunek 19. Mapa rozmieszczenia złóż surowców skalnych związanych na terenie powiatu opoczyńskiego stan na 31.12.2012r.

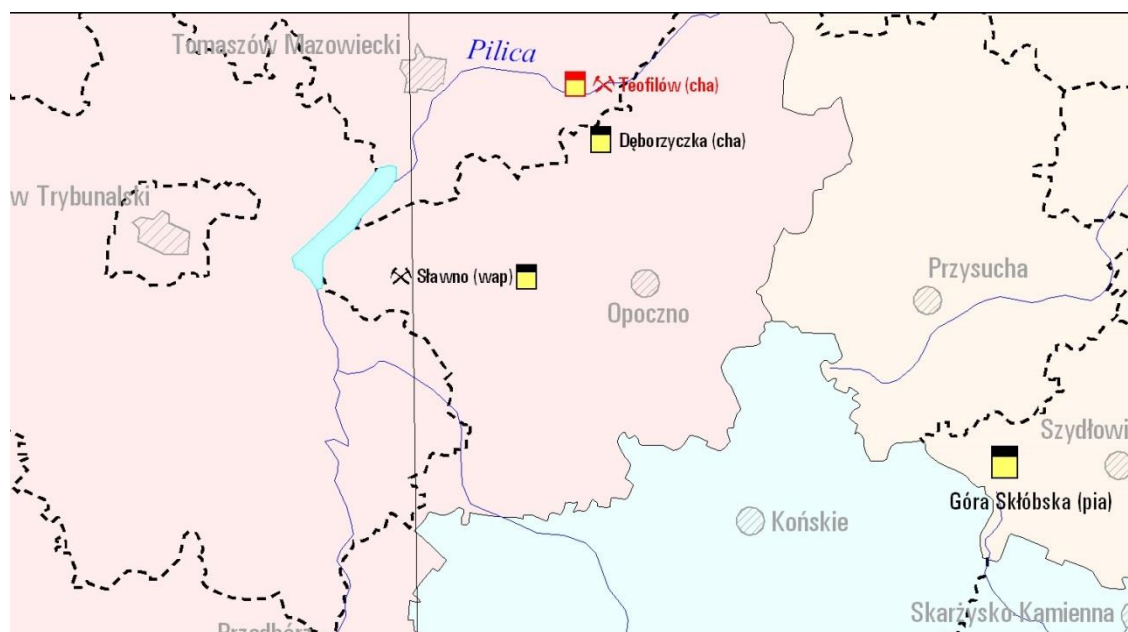

Legenda:

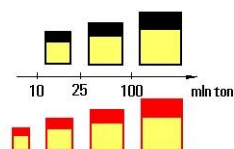

Źródło: Opracowanie własne na podstawie map <http://geoportal.pgi.gov.pl/>

Rysunek 20. Mapa rozmieszczenia złóż kamieni łamanych i blocznych na terenie powiatu opoczyńskiego stan na 31.12.2012r.

Legenda:

SKAŁY OSADOWE

DOL	dolomit
CHA	chalcedonit
PIA	piaskowiec
PKW	piaskowiec kwarcytowy
SZA	szarogłaz
WAP	wapień
WDO	wapień i dolomit
TRA	trawertyn
ZLE	zlepieniec

Źródło: Opracowanie własne na podstawie map <http://geoportal.pgi.gov.pl/>

Wydobywanie kopalin na terenie Powiatu odbywa się w 22 złożach (znajdujących się na różnym etapie rozpoznania), z czego w 12 złożach wydobywanie nie przekracza 10 tys. ton rocznie. Ochrona kopalin opiera się na racjonalnym gospodarowaniu zasobami oraz kompleksowym zużytkowaniu surowca. Wydobywanie nie oddziałuje znacząco na środowisko, nie zanieczyszcza go, jedynie może mieć znaczny wpływ na przekształcenia w krajobrazie. Warstwa próchnicza, pochodząca z eksploatacji, jest wykorzystywana do rekultywacji wyrobiska. W tabeli poniżej zawarto wykaz zasobów kopalin w powiecie opoczyńskim.

Tabela 3. Zasoby kopalin w powiecie opoczyńskim (Bilans zasobów kopalin i wód podziemnych w Polsce, stan na 31 XII 2012 r.)

Rodzaj surowca	Nazwa złoża	Stan zag. złoża	Zasoby kopalin w tys. ton		Wydobycie [w tys. ton]
			Geologiczne – bilansowe	Przemysłowe	
Gliny ceramiczne	Paszkowice	Z	4 164	-	-
Gliny ogniotrwałe	Żarnów	Z	tylko pzb.	-	-
Kamienia łamane i bloczne	Sławno	E	10 649	1 277	279
	Dąbie I	Z	195	-	-
	Dąbie II	E	376	212	3
	Dąbie III	E	239	-	6
	Kolonia Sławno	M	-	-	-
	Kraszków - 1	E	93	93	0
	Mroczków Gościnny - 1	E	20	20	0
	Mroczków Gościnny - 2	T	5	5	-
	Mroczków Gościnny - 3	T	4	5	-
	Mroczków Gościnny - 4A	T	10	10	-

Rodzaj surowca	Nazwa złoża	Stan zag. złoża	Zasoby kopalin w tys. ton		Wydobycie [w tys. ton]
			Geologiczne – bilansowe	Przemysłowe	
	Mroczków Gościenny - 4B	T	12	12	-
	Mroczków Gościenny - 5	T	17	20	-
	Mroczków Gościenny - 6	E	10	-	6
	Mroczków Gościenny - 7	T	15	15	-
	Pilichowice I	R	40	40	0
	Pilichowice II	E	38	-	0
	Pilichowice III	T	17	-	-
	Pilichowice IV	E	36	-	0
	Ruszenice	R	1 884	-	-
	Sielec	R	122	-	-
	Sielec I	E	135	7	2
	Sielec II	E	257	257	-
	Sielec III	R	293	-	-
	Sielec IV	T	216	-	2

Rodzaj surowca	Nazwa złoża	Stan zag. złoża	Zasoby kopalin w tys. ton		Wydobycie [w tys. ton]
			Geologiczne – bilansowe	Przemysłowe	
	Tresta Wesoła	T	99	40	-
	Tresta Wesoła I	T	154	150	-
	Tresta Wesoła II	T	200	200	-
	Tresta Wesoła III	R	67	-	-
	Tresta Wesoła IV	E	104	-	1
	Tresta Wesoła V	R	141	-	-
	Tresta Wesoła VI	R	302	-	-
	Żarnów	Z	507	-	-
	Żarnów I	E	341	-	3
	Dęborzyczka	P	11 291	-	-
	Gapinin	Z	234	-	-
Piaski formierskie	Grudzień – Las	E	20 306	13 989	823
	Parczówek	Z	458	-	-
	Radonia	R	5 213	-	-

Rodzaj surowca	Nazwa złoża	Stan zag. złoża	Zasoby kopalin w tys. ton		Wydobycie [w tys. ton]
			Geologiczne – bilansowe	Przemysłowe	
	Sobawiny	Z	736	-	-
	Unewel – Wschód	R	9 060	970	-
	Unewel – Zachód	M	-	-	105
	Wyganów	R	3 546	-	
	Zajączków	P	82 824	-	-
Piaski i żwiry	Brudzewice	R	124	-	-
	Brudzewice I	E	12	-	1
	Irenów	Z	611	-	-
	Janów Karwicki	T	184	-	-
	Janów Karwicki III	R	343	-	-
	Janów Karwicki VI	E	205	-	2
	Janów Karwicki I	R	215	-	-
	Karwice VI	T	99	-	-
	Karwice VII	E	85	-	6
	Kłonna	T	32	-	-

Rodzaj surowca	Nazwa złoża	Stan zag. złoża	Zasoby kopalin w tys. ton		Wydobycie [w tys. ton]
			Geologiczne – bilansowe	Przemysłowe	
	Mniszków I	T	38	-	-
	Mroczków Gościenny IX	T	125	-	-
	Mroczków Gościenny VIII	T	50	-	-
	Parczów	Z	9	-	-
	Piaskownica Zajączków	T	3 349	2 934	-
	Pilichowice	R	261	-	-
	Pilichowice VII	E	384	-	23
	Sobień	Z	62	-	-
	Stok	Z	668	-	-
	Stok I	T	268	-	-
	Stużno Kolonia	R	112	-	-
	Wąglany	R	57	-	-
	Wólka Kuligowska	R	65	-	-
Surowce ilaste ceramiki budowlanej	Chelsty	E	8 728	7 517	31

Rodzaj surowca	Nazwa złoża	Stan zag. złoża	Zasoby kopalin w tys. ton		Wydobycie [w tys. ton]
			Geologiczne – bilansowe	Przemysłowe	
	Mniszków	M	-	-	1
	Sędów	Z	617	-	-
	Schronina	R	111	-	-
	Unewel – Wschód	M	-	-	-
Surowce szklarskie	Góry Trzebiatowskie	P	22 297	-	-
	Piaskownica – Zajączków E	E	26 061.39	23 094.81	472.91
	Radonia	R	43 039	-	-
	Unewel Wschód	R	66 548	52 299.21	-
	Unewel Zachód	M	-	-	764.07
	Unewel Zachód - Nowy	E	83 065.90	-	-
	Wygnanów II	R	45 498.50	-	-
	Zajączków	P	139 532	-	-
Wapienie i margle	Mariampol – Stok	P	209 423	-	-
	Mariampol – Stok I	R	80 954	-	-

Objaśnienie skrótów: E – złoża eksploatowane; M – złoża skreślone z bilansu zasobów w roku sprawozdawczym, P – złoża o zasobach rozpoznanych wstępnie; R – złoża o zasobach rozpoznanych szczegółowo; T – złoża zagospodarowane, eksploatowane okresowo; Z- złoża, którego wydobywanie zostało zaniechane. Źródło: Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Opoczyńskiego na lata 2012-2015 z uwzględnieniem lat 2016-2019.

Źródło: „Bilans zasobów złóż kopalin w Polsce wg stanu na 31 XII 2012r.”, Państwowy Instytut Geologiczny Państwowy Instytut Badawczy, Warszawa 2013.

Podmiotem odpowiedzialnym za wydawanie koncesji na wydobywanie kopalin jest Starosta Opoczyński - dla złóż o powierzchni do 2 ha, natomiast dla złóż o powierzchni powyżej 2 ha- Marszałek Województwa Łódzkiego.

WODY POWIERZCHNIOWE I PODZIEMNE

Powiat opoczyński znajduje się w obszarze zlewni rzeki II rzędu – Pilicy, będącej najdłuższym, lewym dopływem Wisły, uchodzącym w 457 km biegu. W północno-zachodniej części Powiatu biegnie wododział trzeciego rzędu rzeki Drzewiczki (drugi co do wielkości prawobrzeżny dopływ Pilicy). Pozostałe rzeki, płynące na terytorium powiatu opoczyńskiego, to:

- Wąglanka – będąca lewobrzeżnym dopływem Drzewiczki. Uchodzi do niej w 50,4 km. Całkowita długość Wąglanki wynosi 39,6 km,
- Popławka – prawobrzeżny dopływ Czarnej Malenieckiej, uchodzi do niej w 9,7 km,
- Czarna – prawostronny dopływ rzeki Pilicy, całkowita jej długość wynosi 85 km,
- Brzuśnia – prawostronny dopływ Drzewiczki,
- Pogorzelec – lewostronny dopływ Wąglanki.

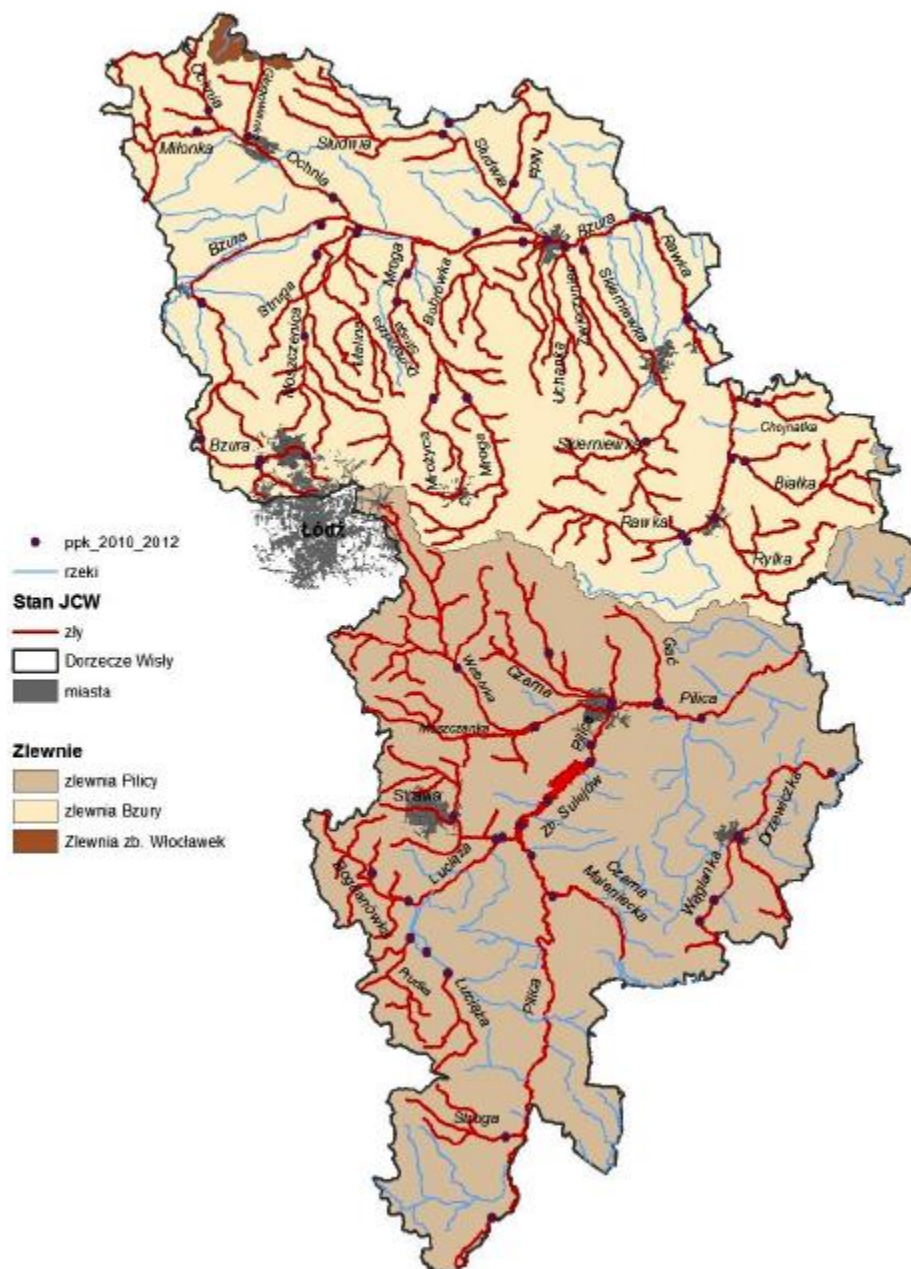
Badania stanu wód w województwie łódzkim przeprowadzane w latach 2010-2012 przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska obejmowały sześć punktów pomiarowych:

- ✓ Czarna - Tomaszów Mazowiecki i Piasecznica – Ujazd,
- ✓ Drzewiczka – Opoczno,
- ✓ Drzewiczka – Drzewica,
- ✓ Wąglanka – Nadole,
- ✓ Zbiornik „Miedzna”,
- ✓ Wąglanka – Opoczno.

Stan wód, będący wypadkową stanu/potencjału ekologicznego, stanu chemicznego i spełnienia wymogów dodatkowych obszarów chronionych w dorzeczu Wisły określono jako zły. Badania wykazały, iż tylko stan ekologiczny w obszarach chronionych rzeki Wąglanka (od źródeł do zbiornika Wąglanka Miedzna) określony został jako „dobry i powyżej dobrego”. Stan ekologiczny pozostałych rzek sklasyfikowano jako „umiarkowany” (Zbiornik Wąglanka – Miedzna i Wąglanka od zbiornika do ujścia) oraz „słaby” (Czarna, Drzewiczka). Stan chemiczny rzeki Czarnej został oceniony jako dobry, natomiast rzeki Drzewiczka (w punkcie kontrolnym

w Drzewicy) – poniżej stanu dobrego. W żadnym z sześciu punktów pomiarowych stan wód nie spełniał wymagań dla obszarów chronionych⁹.

Rysunek 21. Stan jednolitych części wód badanych na terenie woj. łódzkiego (dorzecze Wisły) w latach 2010- 2012 r.

Źródło: WIOŚ w Łodzi

⁹ Komunikat o stanie jakości wód powierzchniowych województwa łódzkiego badanych w latach 2010-2012, WIOŚ w Łodzi

Do największych zbiorników wodnych, znajdujących się na terenie powiatu opoczyńskiego należą:

- Zalew Sulejowski – zbiornik sztucznie utworzony (w wyniku przegrodzenia rzeki Pilicy), częściowo położony na terenie gminy Mniszków. Oprócz funkcji retencyjnej i energetycznej zbiornik jest wykorzystywany do celów rekreacyjnych (głównie żeglarstwa, windsurfingu i kajakarstwa).
- Zbiornik Miedzna – utworzony na terenie łąk zalanych wodami rzeki Wąglanki, na terenie gmin Białaczów i Żarnów. Zalew jest zbiornikiem retencyjnym przeznaczonym dla potrzeb rolnictwa.
- Zbiornik w Drzewicy – utworzony poprzez spiętrzenie wód rzeki Drzewiczki. Głównym celem zbiornika jest retencja wód dla potrzeb rolnictwa. Wykorzystywany jest również do celów rekreacyjnych.
- Zalew w Opocznie – zbiornik o funkcji retencyjno-rekreacyjnej położony w rozwidleniu rzek Wąglanki i Drzewiczki.

Powiat opoczyński leży w zasięgu środkowomałopolskiego regionu hydrogeologicznego. Poziomy wodonośne, które mają znaczenie użytkowe, występują w utworach czwartorzędowych, kredowych oraz w utworach jury górnej, środkowej i dolnej.

Na terenie Powiatu znajdują się trzy Główne Zbiorniki Wód Podziemnych (naturalne zbiorniki wodne gromadzące wody podziemne, mające strategiczne znaczenie w gospodarce wodnej kraju):

- nr 410 Opoczno (wody jury górnej, warstwa wodonośna o charakterze szczelinowo-krasowym, szacunkowe zasoby dyspozycyjne – 115 m³/dobę, średnia głębokość ujęcia - < 100 m),
- nr 401 Niecka Łódzka (wody kredowe, szacunkowe zasoby dyspozycyjne – 90 m³/dobę, średnia głębokość ujęcia – 30-80 m),
- nr 404 Koluszki – Tomaszów (wody jury górnej, szacunkowe zasoby dyspozycyjne – 350 m³/dobę, średnia głębokość ujęcia - 200).

W granicach zasięgu głównych zbiorników wód podziemnych istnieją ograniczenia w lokalizacji obiektów przemysłowych i usługowych stanowiących potencjalne źródło zagrożenia zanieczyszczeniem wód podziemnych.

W Opocznie w latach 90-tych ubiegłego wieku na skalę przemysłową butelkowano wodę podziemną poziomu górnego jurajskiego pod nazwą „Lider”.

Ponadto powiat opoczyński jest również zaliczany do obszarów perspektywicznych pod względem występowania wód termalnych.

KLIMAT

Klimat panujący na obszarze powiatu opoczyńskiego posiada cechy przejściowości, charakterystyczne dla położenia w środkowej Polsce. Dominują wiatry zachodnie o średniej prędkości 2,5 m/s. Średnioroczne opady atmosferyczne oscylują w granicach 550-600 mm, jednak ich natężenie jest większe w okresie letnim. Średnia temperatura roczna utrzymuje się na poziomie plus 7,5°C w ciągu roku, w styczniu waha się od minus 4°C do minus 30°C, a w lipcu pomiędzy plus 17 °C, a plus 18°C. Długość okresu wegetacyjnego wynosi około 210 dni. Czas utrzymywania się pokrywy śnieżnej szacuje się na blisko 52 dni.

OBSZARY PRAWNIE CHRONIONE

Do obszarów chronionych na terenie powiatu opoczyńskiego należą: parki krajobrazowe, rezerваты przyrody, rezerваты i pozostałe formy ochrony przyrody w parkach krajobrazowych, obszary chronionego krajobrazu, użytki ekologiczne. Tabela zamieszczona poniżej zawiera także informacje na temat występujących na terenie powiatu opoczyńskiego pomników przyrody.

Tabela 4. Obszary prawnie chronione na terenie powiatu opoczyńskiego w latach 2006-2012

Jednostka miary		2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
obszary prawnie chronione ogółem	ha	14 996,4	14 996,5	14 998,6	14 991,1	20 954,0	20 954,0	20 954,0
rezerваты przyrody	ha	325,1	326,8	326,8	326,8	339,3	339,3	339,3
parki krajobrazowe łącznie	ha	7 806,0	7 806,0	7 806,0	7 806,0	7 806,0	7 806,0	7 806,0
rezerваты i pozostałe formy ochrony przyrody w parkach krajobrazowych	ha	127,0	128,6	128,6	128,6	128,6	128,6	128,6
obszary chronionego krajobrazu razem	ha	6 958,0	6 958,0	6 958,0	6 958,0	12 908,0	12 908,0	12 908,0
użytki ekologiczne	ha	34,3	34,3	36,4	28,9	29,3	29,3	29,3
pomniki przyrody ogółem	szt.	247	247	247	159	159	67	67
udział obszarów prawnie chronionych w powierzchni ogółem	%	14,4	14,4	14,4	14,4	20,1	20,1	20,1

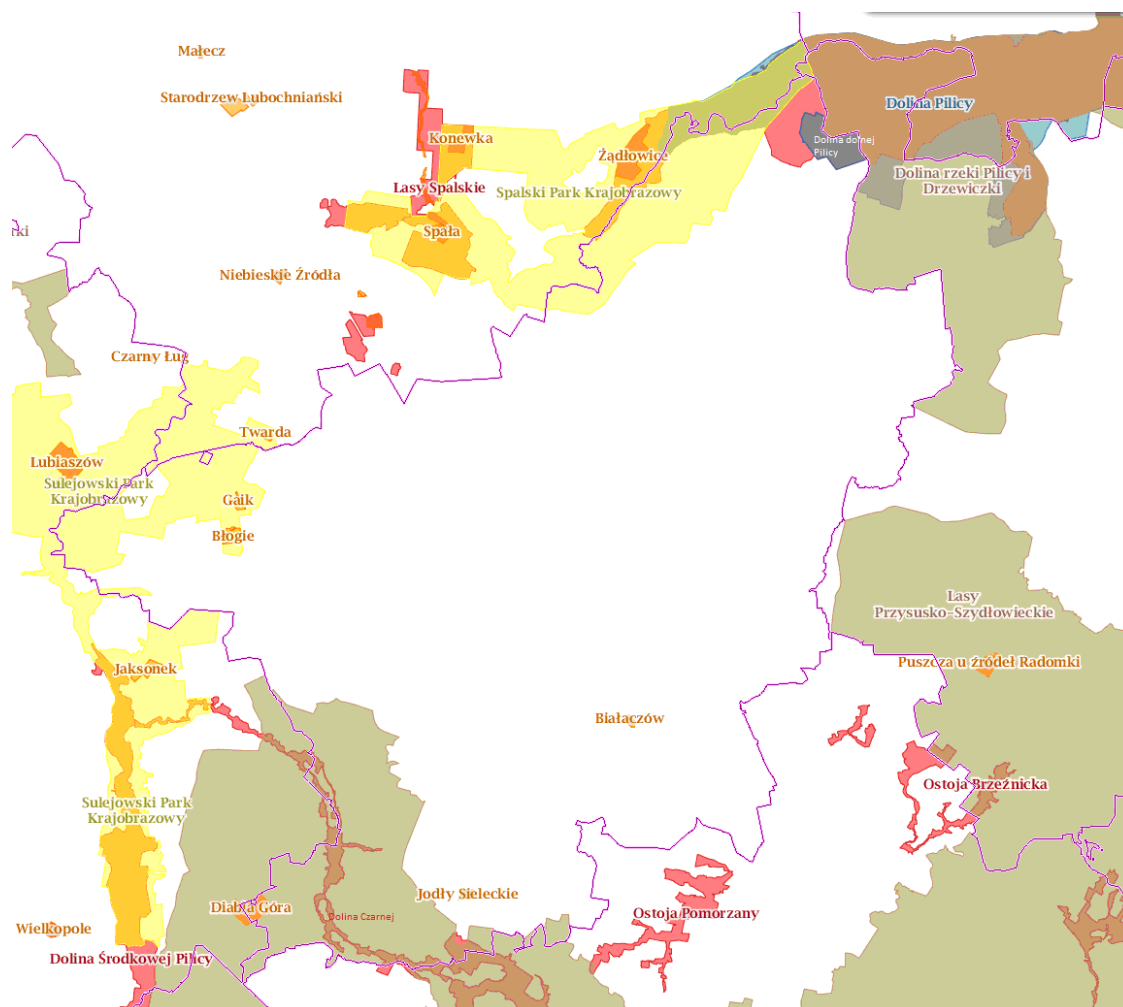
Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Niektóre formy przyrody pokrywają się obszarowo, np. rezerваты występują na terenie obszarów krajobrazu chronionego. Najciekawszymi formami ochrony przyrody znajdującymi się na terenie powiatu opoczyńskiego są parki krajobrazowe oraz rezerваты. Wśród nich wymienić należy:

Sulejowski Park Krajobrazowy – występujący na obszarze gminy Mniszków. Jego ogólna powierzchnia wynosi 16 707 ha, a otulina to aż 39 569 ha. Park obejmuje i ochrania jeden z najcenniejszych fragmentów dorzecza Pilicy w jej środkowym odcinku od okolic Bąkowej Góry do okolic Tomaszowa Mazowieckiego. Oś parku stanowi Pilica oraz utworzony na niej Zbiornik Sulejowski. Park ochrania krajobraz nadrzeczny Pilicy, Czarnej Malenieckiej (Koneckiej), delty Luciąży, śródleśnych strumieni, np. strugi Młynki czy Rosochy. Sulejowski Park Krajobrazowy obejmuje także fragment zachowanego w bardzo dobrym stanie koryta Pilicy, charakteryzującego się licznymi, naturalnymi i malowniczymi meandrami. Na terytorium Parku znajduje się 11 rezerwatów przyrody, przede wszystkim leśnych.

Spalski Park Krajobrazowy – położony w powiecie opoczyńskim występuje na obszarze gmin: Poświętne i Opoczno. Łączna powierzchnia parku to 12 875,5 ha, zaś jego otulina wynosi 23 192,50 ha. Naturalną oś parku stanowi dolina Pilicy wraz z różnorodnością krajobrazów związanych z meandrującą rzeką, jej starorzeczem i dopływami oraz przyległymi lasami będącymi pozostałościami dawnej puszczy. Najatrakcyjniejszy fragment doliny to przełomowy odcinek rzeki w pobliżu Inowłódza. W strefie Spalskiego Parku Krajobrazowego mieści się 5 rezerwatów leśnych oraz 1 rezerwat florystyczny.

Rysunek 22. Obszary chronione na terenie powiatu opoczyńskiego

Źródło: Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska, <http://geoserwis.gdos.gov.pl/mapy/>

Na terytorium powiatu opoczyńskiego znajdują się następujące Obszary Chronionego Krajobrazu:

- **Piliczański Obszar Chronionego Krajobrazu** – położony na terenie gmin: Paradyż i Żarnów. Łączna powierzchnia Parku to 43 790 ha. Piliczański Obszar Chronionego Krajobrazu obejmuje przede wszystkim tereny wyróżniające się krajobrazem o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowych dla możliwości zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem, jak również pełniących funkcję korytarzy ekologicznych.
- **Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny Pilicy i Drzewiczki** – leżący na terenie gminy Poświętne. Jego całkowita powierzchnia jest równa 63 422 ha. Walory przyrodnicze obszaru wynikają głównie ze zróżnicowania geomorfologicznego terenu. Północną część doliny okala wysoki brzeg ze skarpą o dużym spadku, miejscami silnie erodowaną, z licznymi wąwozami i jarami. Ta część doliny jest porośnięta lasami oraz zadrzewiona i zakrzewiona rozproszonymi w obrębie rozległych połaci łąkowych, szuwarowych

i bagiennych. Południowa część ma równinny charakter i jest pokryta cennymi – pod względem biocenotycznym – łąkami, szuwarami i bagnami z rozproszonymi zadrzewieniami i zakrzewieniami¹⁰.

Na obszarze Powiatu odnaleźć można również leśne rezerваты przyrody, wśród których wymienić należy:

- rezerwat **Białaczów** położony w gminie o tej samej nazwie, zajmujący powierzchnię 22,55 ha. Został utworzony w 1976 roku celem ochrony lasu wielogatunkowego ze skupiskami: grabu, lipy, jawora, buka.
- rezerwat **Błogie** o powierzchni 69,48 ha, znajdujący się w gminie Mniszków. Rezerwat leśny, powołany do życia w 1976 r., aby ocalić fragmenty naturalnych drzewostanów jodłowych oraz mieszanych z udziałem jodły, na północnej granicy zasięgu jodły w Puszczy Pilickiej. Rezerwat zlokalizowany jest na terenie Sulejowskiego Parku Krajobrazowego.
- rezerwat **Diabla Góra** o powierzchni 159 ha, znajdujący się w gminie Żarnów. Utworzony w 1988 r. Zasadniczym przedmiotem ochrony są wzgórza z wychodniami piaszczystymi, porośnięte borem sosnowym. W rezerwacie mieści się wzniesienie o nazwie Diabla Góra.
- rezerwat **Gaik** leżący na obszarze gminy Mniszków, zajmujący powierzchnię 32,86 ha. Powołany do życia w 1976 r. W jego obrębie zostały objęte ochroną fragmenty naturalnych wielogatunkowych lasów grądowych ze starymi dębami. „Gaik” leży na terenie Sulejowskiego Parku Krajobrazowego.
- rezerwat **Jodły Sieleckie** o powierzchni 33,13 ha, położony w gminie Żarnów. Założony w 1998 r. celem ochrony lasu z udziałem jodły na terenie pagórkowatym, z historycznymi pozostałościami po wyrobiskach rudy żelaza¹¹.

Teren powiatu opoczyńskiego to również miejsce występowania obszarów Natura 2000 związanych ze specjalną ochroną siedlisk ptasich:

- **Dolina Czarnej** (obszar ptasi) – jest to obszar specjalnej ochrony ptaków (wg Dyrektywy Ptasiej) o łącznej powierzchni 39 846 ha. Wg statusu formalnego jest to obszar proponowany przez organizacje pozarządowe w ramach listy IBA. Stanowi ostoję, obejmującą niewielką, dobrze zachowaną dolinę rzeczną wraz z sąsiadującymi kompleksami leśnymi. W górnej części przeważają bory mieszane i sosnowe, w dolnej – łąki, pastwiska, niewielkie lasy. Jest to niezwykle ważna, w skali krajowej, ostoja derkacza i cietrzewia, siedlisko ostatniej, tak licznej populacji cietrzewia w środkowej Polsce. Przez teren doliny przepływa Czarna Maleniecka (Konecka), rzeka o długości około 85 km. W granicach ostoi znajduje się jej dolina wraz z dopływami lub ujściowymi odcinkami, fragmenty źródlisk i dolin rzek spoza zlewni Czarnej: Kamiennej, Szabasówki, Jabłonicy i Węglanki. Czarna przepływa przez północno-zachodnie obrzeżenie Gór Świętokrzyskich, wypływa ze śródleśnych torfowisk na Garbie Gielniowskim na wysokości

¹⁰ Na podstawie: Szymusik B., *Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Opoczyńskiego na lata 2012-2015 z uwzględnieniem lat 2016-2019*, Opoczno 2012, s. 65-66

¹¹ Szymusik B., *Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Opoczyńskiego na lata 2012-2015 z uwzględnieniem lat 2016-2019*, Opoczno 2012, s. 67.

ok. 360 m n.p.m. Następnie przecina Wzgórza Koneckie i Wzgórza Opoczyńskie i uchodzi do Pilicy w okolicach Sulejowa na wysokości ok. 170 m n.p.m. Rzeka w górnej części ma charakter wyżynny. Czarna zasilana jest głównie wodami opadowymi. W górnym odcinku rzeka płynie wąską doliną przez rozległe kompleksy leśne, stanowiące niegdyś część Puszczy Świętokrzyskiej (Lasy Nieklańskie i Lasy Koneckie). Drzewostany w źródłowym odcinku zachowały w znacznym stopniu naturalny charakter. Są to przede wszystkim starodrzewy z dużym udziałem sosny, jodły, buka i modrzewia. Nieco niżej dominują monokultury sosnowe. Strefa doliny jest dość rozległa, umiejscowiona głównie na terenie województwa świętokrzyskiego i łódzkiego oraz fragmentarycznie na terenie województwa mazowieckiego. Środkowy odcinek doliny przecinają dwa szlaki komunikacyjne o znaczeniu krajowym: droga krajowa nr 74 Kielce – Piotrków Trybunalski oraz Centralna Magistrała Kolejowa. W obrębie powiatu opoczyńskiego obszar ten częściowo znajduje się na terenie gminy Żarnów¹².

- **Dolina Czarnej** (obszar siedliskowy) – ze specjalnym obszarem ochrony siedlisk (wg Dyrektywy Siedliskowej), o powierzchni 5 780,6 ha. Wg statusu formalnego jest to obszar zatwierdzony Decyzją Komisji Europejskiej. W obrębie powiatu opoczyńskiego leży na terenie gminy Żarnów. Obszar obejmuje naturalną dolinę rzeki Czarnej Koneckiej (Malenieckiej) wraz ze starorzeczami. Strefę doliny charakteryzuje duża różnorodność siedlisk Natura 2000, jakie zachowały się w warunkach ekstensywnego użytkowania. Dolina Czarnej uzupełnia geograficzną lukę w rozmieszczeniu obszarów chroniących dobrze zachowane zbiorowiska z włosienicznikami, kształtujące się w korycie rzeki. Występują na tym terenie 3 podtypy lasów łągowych: łągi i zarośla wierzbowe, łągi olszowo-jesionowe oraz olszyny źródłowe. Odcinek źródłowy posiada cechy wyżynne, a dolna część doliny ma charakter nizinny. Obszar ma również istotne znaczenie dla zachowania oraz uzupełnienia obszarów chroniących siedliska nieleśne o acydofilnym charakterze. W górnym odcinku znajduje się duża liczba dobrze zachowanych torfowisk przejściowych oraz łąk trzęślicowych, gdzie występuje wiele cennych i chronionych gatunków roślin naczyniowych. Czarna w niewielkim stopniu została przekształcona przez człowieka, wobec tego stanowi doskonale zachowane siedlisko dla takich gatunków jak: bóbr, wydra czy trzepla zielona. Torfowiska i glinianki na terenie ostoi, mają znaczenie dla utrzymania zasięgu zalotki większej na terenie województwa. Istotna, w skali kraju, jest także populacja przeplatki aurinii, związanej z łąkami trzęślicowymi i wilgotnymi psiarami. Ponadto w granicach obszaru stwierdzono 10 gatunków bezkręgowców z Czerwonej Listy. Ostoja jest miejscem kluczowym dla zachowania w centralnej i południowej Polsce dwóch gatunków - dostojki akwilonaris i modraszka bagniczka. Dolina Czarnej jest ważnym korytarzem ekologicznym. Łączy dolinę Pilicy z Puszczą Świętokrzyską (poprzez znajdującą się w sieci Natura 2000 Dolinę Krasnej), oraz lasami koneckimi i przysuskimi¹³.

¹² <http://obszary.natura2000.org.pl/index.php?s=obszar&id=1176> data dostępu: 15-16.10.2013 r.

¹³ <http://obszary.natura2000.org.pl/index.php?s=obszar&id=513> data dostępu: 15-16.10.2013 r.

- **Dolina Dolnej Pilicy** – jest to specjalny obszar ochrony siedlisk (wg Dyrektywy Siedliskowej), o łącznej powierzchni 31 821,6 ha. W obrębie powiatu opoczyńskiego ulokowana jest na terenie gminy Poświętne. Dolina leży na wysokości 94 - 173 m n.p.m. i obejmuje równoleżnikowy, 80-kilometrowy odcinek doliny Pilicy, powyżej ujścia do Wisły oraz dolinę Drzewiczki. Koryto Pilicy o szerokości 100-150 m meandruje. Występują tu licznie wysepki, łachy i ławice piasku oraz starorzecza w różnym stopniu sukcesji. Taras zalewowy jest częściowo zmeliorowany. W części południowo-zachodniej obszaru znajdują się Błota Brudzewskie, największe – zajmujące kilkaset hektarów – torfowisko w dolinie, w znacznej części również zmeliorowane i osuszone. Nieopodal miejscowości Promna występuje ponad 16-hektarowy kompleks eksploatowanego torfowiska z trofiankami. Ciek wodny stanowi 4,00 % terenu. Od północy dolina zakończona jest skarpą o wysokości względnej do 20 m, miejscami porośniętą roślinnością kserotermiczną. Część południowa jest płaska, w większości porośnięta lasami łęgowymi z fragmentami starych dąbrów – jest to pozostałość „lasów spalskich”. Najcenniejszy fragment lasu – mozaika siedlisk od boru świeżego poprzez lasy łęgowe do olsu iesionowego – znajduje się pomiędzy Gapinem i Grzmiącą. W okolicach Duckiej Woli znajduje się cenny kompleks lasów sosnowych z płatami drzewostanów liściastych z olszą i dębem – Majdan. Łącznie lasy zajmują 33% powierzchni, w tym: lasy iglaste 20,00 %, lasy liściaste 7,00 %, lasy mieszane 5,00 %. Rozległe tereny otwarte - łąki i pastwiska zajmują 31,00 % obszaru, tereny rolnicze zajmują 25%, a zabudowane 2,00%. Ostoja charakteryzuje się bogatą florą - stwierdzono tu występowanie 575 gatunków roślin naczyniowych, w tym rzadkie, zagrożone i prawnie chronione. Występuje tu 10 typów siedlisk z Załącznika I Dyrektywy Siedliskowej - od kserotermicznych po bagienne oraz 9 gatunków z Załącznika II tej Dyrektywy. Pilica jest jedną z ważniejszych rzek w Polsce dla ochrony ichtiofauny (występuje tu 7 gatunków ryb z Załącznika II Dyrektywy Siedliskowej). Dolina od 1984 r. jest zasiedlona przez bobry, a od połowy lat '90-tych XX w. przez wydry. Ostoja w znacznej części pokrywa się z ostoją ptasią o randze krajowej - OSOP Dolina Pilicy. Stwierdzono tu występowanie co najmniej 32 gatunków ptaków z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej oraz 6 gatunków z Polskiej Czerwonej Księgi Zwierząt¹⁴.
- **Dolina Pilicy** – stanowiąca obszar specjalnej ochrony ptaków (wg Dyrektywy Ptasiej), zajmuje powierzchnię 35 356,3 ha. W zasięgu powiatu opoczyńskiego zlokalizowany jest w gminie Poświętne. Obszar obejmuje 80-cio kilometrowy odcinek Pilicy, od Inowłodza do ujścia rzeki do Wisły. Koryto Pilicy ma szerokość do 150 m, a dolina nie przekracza 5 km szerokości. Pilica silnie meandruje, tworząc liczne starorzecza, wyspy, ławice i łachy piaszkowe. Północny skraj ostoi wyznacza skarpa, o względnej wysokości ok. 20 m., miejscami porośnięta murawami kserotermicznymi. Część południowa ostoi jest płaska, w wielu miejscach porośnięta, przede wszystkim lasami iglastymi. Na znaczną część doliny składają się łąki i pastwiska. Niegdyś były to tereny zalewowe, lecz od czasu utworzenia Zbiornika Sulejowskiego, który zmniejszył przepływ wody w rzece

¹⁴ <http://obszary.natura2000.org.pl/index.php?s=obszar&id=315> data dostępu: 16.10.2013 r.

o ¼, wylewy zdarzają się sporadycznie. W wielu miejscach spotyka się zarastające wierzbą i olszą lub zabagniające się obniżenia terenu. Zarastanie zaroślami wierzbowymi obserwuje się również na części zmeliorowanych łąk, które obecnie nie są użytkowane. Największe torfowisko, zwane Błotami Brudzewskimi, znajduje się w południowo-zachodniej części ostoi. W rejonie miejscowości Promna, znajduje się kompleks torfianek, a teren pomiędzy Gapinem, a Grzmiącą porasta największy w ostoi kompleks leśny. Występują w nim m.in. siedliska łąkowe i olsy. Obszar jest uznawany za ostoję ptaszą o randze krajowej. Stwierdzono tu występowanie 32 gatunków ptaków wymienianych w Załączniku I Dyrektywy Ptasiej. Jest to również miejsce występowania 11 gatunków ptaków wpisanych do Polskiej Czerwonej Księgi Zwierząt. Ostoja ma duże znaczenie dla ptaków środowisk podmokłych. Odnotowano tu łągi aż 56 gatunków ptaków związanych z takimi terenami. Na terenie ostoi do łągów przystępuje ok. 7-10% krajowej populacji sieweczki obrożnej, 5-10% populacji piskliwca, 5% krwawodzioba, 2-4,5% dudka, ok. 2% rycyka i przynajmniej 1% krajowej populacji: bataliona, bączka, bąka, błotniaka stawowego, cyranki, czernicy, gąsiora, lelka, nurogęsia, podróżniczka, rybitwy białoczelnej, rybitwy czarnej, sieweczki rzecznej, trzmiełojada i zimorodka. W znacznych zagęszczeniach występują też bociany białe i czarne, krzyżówki, żałuszniki, błotniaki łąkowe derkacze, jarzębatka kropiatki, lerki i świergotki polne. Ponadto w granicach obszaru odnotowano występowanie 2 gatunków ssaków i 6 gatunków ryb znajdujących się w Załączniku II Dyrektywy Siedliskowej. Stwierdzono też 575 gatunków roślin naczyniowych, z których 18 podlega ochronie prawnej. Na terenie ostoi występuje 9 siedlisk z Załącznika I Dyrektywy Siedliskowej¹⁵.

- **Ostoja Konecka** – to obszar o powierzchni 1 418,8 ha, występujący na terenie gminy Białaczów. Osobliwy krajobraz ziemi koneckiej stanowią czyste i liczne źródła, rzeki i lasy, tworzące mozaikę z obszarami pól i łąk ułożonych w charakterystyczną szachownicę. Na terenie Ostoi Koneckiej jest wiele torfowisk i łąk, gdzie spotkać można gatunki motyli o znaczeniu europejskim oraz istotną w regionie populację zalotki większej (ważka). Występuje tu również poczwarówka zwężona (bezkregowiec)¹⁶.

Pomniki przyrody, znajdujące się na terenie powiatu opoczyńskiego, występują w formie ożywionej w postaci pojedynczych drzew lub ich grupy, np. jako aleje¹⁷.

¹⁵ <http://obszary.natura2000.org.pl/index.php?s=obszar&id=22> data dostępu: 16.10.2013 r.

¹⁶ <http://obszary.natura2000.org.pl/index.php?s=obszar&id=803> data dostępu: 16.10.2013 r.

¹⁷ Ibidem.

LASY

Ogólna powierzchnia gruntów leśnych w powiecie opoczyńskim wynosi ponad 32 tys. ha, a wynoszący 30,6% wskaźnik lesistości jest wyższy od średniej województwa łódzkiego, która w 2012 roku utrzymywała się na poziomie 21,2%. Kompleksy leśne skupione są głównie przy północnej granicy Powiatu (gminy: Drzewica, Poświętne, Opoczno, Sławno) oraz w południowej jego części – w gminach Żarnów i Białaczów. Lasy w gminie Mniszków należą do opisywanego już wyżej Sulejowskiego Parku Krajobrazowego, zaś część obszarów leśnych gminy Poświętne to fragmenty Spalskiego Parku Krajobrazowego. Mniejsze kompleksy występują w środkowej części Powiatu. Zdecydowaną większość lasów stanowią grunty publiczne (62%), w tym ponad 90% grunty będące własnością Skarbu Państwa. Lasy pozostają pod nadzorem Nadleśnictw Opoczno i Smardzewice.

Tabela 5. Powierzchnia gruntów leśnych na terenie powiatu opoczyńskiego

Jednostka miary		2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
ogółem	ha	31 929,9	31 884,4	31 764,9	31 874,5	32 243,6	32 290,5	32 286,6
lesistość w %	%	30,30	30,20	30,10	30,20	30,60	30,60	30,6
grunty leśne publiczne ogółem	ha	19 898,9	19 879,4	19 914,9	19 911,5	20 003,6	19 998,5	20 008,6
grunty leśne publiczne Skarbu Państwa	ha	19 818,2	19 796,6	19 831,7	19 828,3	19 919,1	19 913,4	19 923,5
grunty leśne prywatne	ha	12 031,0	12 005,0	11 850,0	11 963,0	12 240,0	12 292,0	12 278,0

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

W celu ochrony zasobów prowadzona jest zrównoważona gospodarka leśna poprzez kształtowanie właściwej struktury lasów (gatunkowej i wiekowej) oraz ich wykorzystania w sposób zapewniający zachowanie bogactwa biologicznego, wysokiej produktywności oraz możliwości regeneracyjnych. Podejmowane są działania nakierowane na zwiększanie powierzchni obszarów zielonych. Zalesienia koordynowane przez Starostwo Powiatowe realizowane są poprzez zagospodarowanie nieużytków i wyłączanie części terenów z użytku rolnego np. gleb zdegradowanych. Zgodnie z założeniami inwestycyjnymi poczynionymi w Programie Ochrony Środowiska dla Powiatu Opoczyńskiego na lata 2012 – 2015 z uwzględnieniem lat 2016- 2019 do końca 2019 roku zalesionych zostanie ponad 50 ha powierzchni Powiatu. Najwięcej terenów (ponad 22 ha) zalesionych zostanie w Gminie Żarnów.

2.3. Zagospodarowanie przestrzenne

Ta część diagnozy powiatu opoczyńskiego została poświęcona łaadowi przestrzennemu, obejmującemu w szczególności analizę infrastruktury technicznej, uwarunkowań ochrony środowiska oraz infrastruktury społecznej.

2.3.1. Infrastruktura techniczna

INFRASTRUKTURA TRANSPORTOWA I TRANSPORT PUBLICZNY

Infrastruktura transportowa stanowi jeden z najważniejszych warunków rozwoju gospodarki. Przez teren Powiatu przebiegają trzy drogi krajowe i cztery wojewódzkie zapewniające połączenie z takimi ośrodkami jak Piotrków Trybunalski, Rawa Mazowiecka i Łódź:

- Droga krajowa nr 12 relacji: Sieradz – Piotrków Trybunalski – Opoczno – Radom
- Droga krajowa nr 48 relacji Tomaszów Mazowiecki – Inowłódz – Odrzywół
- Droga krajowa nr 74 relacji Sulejów – Żarnów – Kielce
- Droga wojewódzka nr 726 relacji Rawa Mazowiecka – Żarnów
- Droga wojewódzka nr 746 relacji Żarnów – Końskie (woj. świętokrzyskie)
- Droga wojewódzka nr 728 relacji Grójec – Drzewica – Jędrzejów (woj. świętokrzyskie)
- Droga wojewódzka nr 713 relacji Łódź – Tomaszów Mazowiecki – Opoczno.

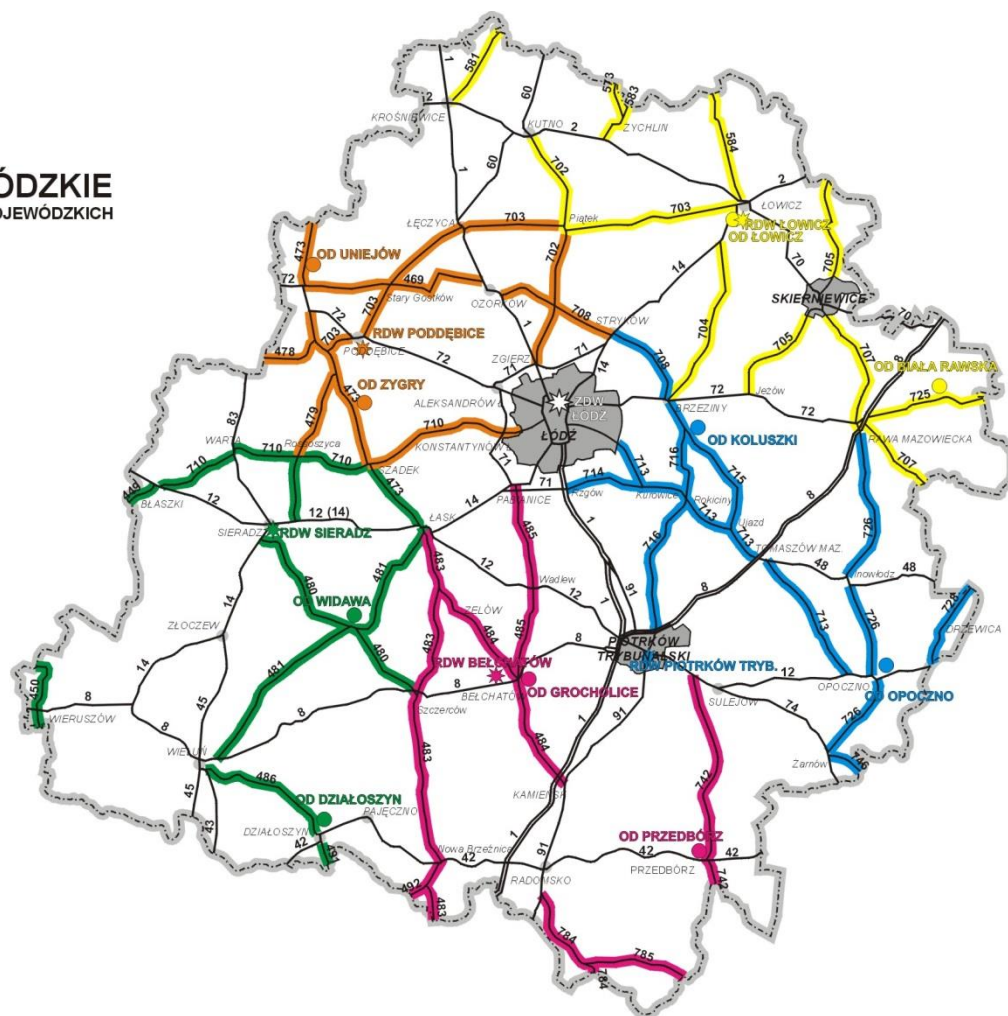
Rysunek 23. Drogi krajowe i wojewódzkie

DROGI WOJEWÓDZKIE PODZIAŁ NA REJONY DRÓG WOJEWÓDZKICH

Opracowanie:

Wydział Danych Drogowych
ZARZĄD DRÓG WOJEWÓDZKICH W ŁODZI

- ★ RDW PODEBICE
- OD UNIEJÓW
- OD ZYGRY
- ★ RDW ŁOWICZ
- OD BIAŁA RAWSKA
- OD ŁOWICZ
- ★ RDW PIOTRKÓW TRYB.
- OD KOLUSZKI
- OD OPOCZNO
- ★ RDW BEŁCHATÓW
- OD GROCHOLICE
- OD PRZEDBÓRZ
- ★ RDW SIERADZ
- OD DZIAŁOSZYN
- OD WIDAWA

Źródło: Zarząd Dróg Wojewódzkich w Łodzi

Wg danych Zarządu Dróg Powiatowych w Opocznie w 2013 roku łączna długość dróg powiatowych wynosiła ponad 331 km. W tym w granicach administracyjnych gmin przebiegało ich łącznie ponad 324 km. Najwięcej dróg powiatowych znajduje się na terenie gminy Opoczno, zaś najmniej w gminach: Paradyż i Poświętne. Zdecydowana większość z nich to drogi utwardzone. W granicach administracyjnych miast przebiegało łącznie blisko 7 km dróg powiatowych (2,2795 km w Opocznie i 4,586 km w Drzewicy). O ile sieć dróg w Powiecie jest dość dobrze rozwinięta pod względem skomunikowania wszystkich gmin wchodzących w jego skład, to gorzej przedstawia się sytuacja stanu jej nawierzchni. W opinii przedstawicieli Powiatu ponad 65% wszystkich dróg wymaga szybkiego remontu lub nadaje się do przebudowy.

Ustawa o drogach publicznych przypisuje powiatom odpowiedzialność za drogi łączące miasta, stanowiące połączenia powiatów z siedzibami gmin oraz za drogi łączące gminy ze sobą¹⁸. Obecna infrastruktura drogowa powiatu opoczyńskiego przedstawia się następująco:

Tabela 6. Wykaz dróg powiatowych na terenie powiatu opoczyńskiego – stan na 2013 r.

Lp.	Numer drogi	Przebieg	Długość				Śr. szer. jezdni (m)	klasa tech.
			Ogółem (km)	w tym				
				zamiejskie	miejskie	gruntowe		
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.	1501E	Gr. pow. piotrk/opocz.(Dąbrowa n/Czarną) – Wójcin – Mniszków –Zajęczków-Potok – Grudzeń (dr.pow.4329E)	14,568	14,568	-	0,151-	4,9	Z
2.	1502E	Gr. pow. piotrk/opocz.(Kawęczyn) – Irenów – Krasik (dr. kraj. 74)	3,481	3,481	-	-	5,0	Z
3.	1504E	Gr. pow. piotrk/opocz.(Stara) – Skórkowice - Marcinków – Żarnów (dr. kraj. 74)	12,508	12,508	-	-	5,5	Z
4.	1505E	Gr. pow. piotrk/opocz.(Skotniki) – Kol.Klew – Ławki – Ruszenice (dr.pow.1504E)	5,765	5,765	-	2,965	4,5	L
5.	3100E	Dr.kraj. 48 (Poświętne) – Gapinin - gr. pow. i woj. (Domaniewice)	9,138	9,138	-	-	5,0	Z
6.	3101E	Dr. pow 4329E (Sławno) – Szadkowice – Bukowiec Op. – Sobawiny – Międzybórz (dr.pow.3108E)	18,497	18,497	-	-	5,0	Z
7.	3102E	Dr.pow.3116E (Zakrzów) – gr.pow. i woj. (Feliksów)	3,700	3,700	-	3,700	4,0	L
8.	3103E	Dr. woj. 726 (Kol.Kruszewiec) – Kraśnica - Gr.pow. opocz/tomasz. (Brzustów)	6,206	6,206	-	0,861	4,5	L
9.	3104E	Dr.pow. 3101E (Ziębów) – Kraśnica – dr.woj. 726 (Dęborzeczka)	6,015	6,015	-	-	5,0	Z
10.	3105E	Dr.pow.4328E (Bukowiec n.Pilicą) – Zajęczków (dr.pow.1501E)	2,375	2,375	-	-	4,8	L
11.	3106E	Dr.pow. 1501 (Grabowa) – Małe Końskie – Błogie – Prucheńsko – gr.pow. opocz/piotr. (Sulejów)	11,690	11,690	-	-	5,0	Z

¹⁸ Dz. Ust. 2013 r., poz. 260, art. 6a.

Lp.	Numer drogi	Przebieg	Długość				Śr. szer. jezdni (m)	klasa tech.
			Ogółem (km)	w tym				
				zamiejskie	miejskie	gruntowe		
12.	3107E	Dr. kraj. 12 (Strzelce) – Błogie Szlach. (dr. pow. 3106E)	2,951	2,951	-	-	5,0	L
13.	3108E	(m.Opoczno) ul.Moniuszki, ul. Staromiejska – Zameczek – Krzczonów – Drzewica (dr.woj. 728)	15,8405	13,911	1,9295	-	6,0	G
14.	3109E	(m.Drzewica) ul. Żeromskiego – Radzice Małe – Libiszów – Wola Załączna (dr. pow. 3108E)	18,550	17,29	1,260	-	5,0	G
15.	3110E	(m. Drzewica) ul. Kilińskiego – Żdźary – gr. pow. i woj. (Ossa)	5,545	3,690	1,855	-	5,0	Z
16.	3111E	Dr.pow.3109E (Radzice Małe) – Radzice Duże – Świerczyna –Zameczek –dr. kraj 12 – Janów Karwicki - Karwice (dr.pow.3114E)	12,965	12,965	-	-	5,0	Z
17.	3112E	(m. Opoczno) ul. Mieszka I – Sitowa – Petrykozy – Sędów – gr. pow. i woj. (Nałęczów)	15,988	15,638	0,350	-	5,0	G
18.	3113E	(m. Drzewica) ul. Sikorskiego – gr. pow i woj. (Rusinów)	1,435	0,618	0,817	-	5,0	Z
19.	3114E	Dr. kraj. 12 (Różanna) – Karwice – Stuzno – gr. pow i woj. (dr.woj.728)	9,406	9,406	-	-	5,0	Z
20.	3115E	Dr.pow.3116E (Białaczów) – Petrykozy – Kuraszków – Stuzno - gr. pow i woj. (dr.woj.728)	11,524	11,524	-	-	5,0	Z
21.	3116E	Dr.woj.726 (Miedzna Mur.) – Straszowa Wola – Żelazowice - Miedzna Drewn. – Białaczów – dr.pow.3112E (Sędów)	16,475	16,475	-	4,264	5,0	Z
22.	3117E	Dr.woj.726 (Ostrów) – Parczów – Białaczów – Sobień – gr. pow.i woj. (Trzemoszna)	12,571	12,571	-	-	5,0	Z
23.	3118E	Dr.kraj.12 (Prymusowa Wola) – Paradyż – Przyłęk – gr. pow. opocz/piotr. - Skórkowice - gr. pow i woj. (Reczków)	21,966	21,966	-	-	5,1	G
24.	3119E	Dr. kraj. 12 (Kozenin) – Popławy – dr. kraj. 74 (Kłopotów)	7,808	7,808	-	-	4,5	Z
25.	3120E	Dr. pow. 1504E	7,260	7,260	-	-	5,0	Z

Lp.	Numer drogi	Przebieg	Długość				Śr. szer. jezdni (m)	klasa tech.
			Ogółem (km)	w tym				
				zamiejskie	miejskie	gruntowe		
		(Żarnów) – Pilichowice – dr. pow 3118E (Czersko)						
26.	3121E	Dr. pow. 3118 (Prymusowa Wola) – dr. pow. 3122E(Zachorzów)	2,209	2,209	-	-	5,0	L
27.	3122E	Dr.pow. 3118E (Psary) – Zachorzów – Józefów - dr. kraj. 12 (Kliny)	8,235	8,235	-	-	5,0	Z
28.	3123E	Dr.pow. 3118E (Wielka Wola) – Stawowice - dr. pow. 3116E (Straszowa Wola)	5,997	5,997	-	-	5,0	L
29.	3124E	Dr. pow. 1504E (Tomaszów) – Siedlów – gr. pow.i woj. (Rudzisko)	4,962	4,962	-	1,602	4,5	L
30.	3125E	Dr. pow. 1504E (Marcinków) – Chełsty – dr. kraj. 74(Grębenice)	4,237	4,237	-	-	5,0	L
31.	3126E	Dr. kraj. 74 (Grębenice) – gr. pow. i woj. (Maleniec)	1,600	1,600	-	-	5,0	Z
32.	3127E	Dr.pow. 4329E (Grudzeń – Olszowiec - dr. kraj. 12 (Kozenin)	5,460	5,460	-	2,560	4,5	L
33.	3139E	Dr.pow.3111E (Radzice Duże) – Strzyżów – Drzewica (ul. Zdrojowa, ul. Fabryczna) – dr. woj. 728 (ul. Kolejowa)	5,003	4,349	0,654	-	5,5	Z
34.	3140E	Dr. kraj. 48 (Studzianna) - dr. woj. 726 (Dęba)	10,446	10,446	-	6,505	4,5	Z
35.	3141E	Dr.pow.3111E (Radzice Duże) – Giełzów – dr. pow. 3111E(Trzebina)	5,368	5,368	-	0,757	5,0	L
36.	3921E	Dr. kraj. 12 (Stoczki) – dr. pow. 3106E (Błogie Szlacheckie)	3,508	3,508	-	-	4,5	L
37.	4328E	Gr. pow.opocz/tomasz (Tomaszów) – Bukowiec n/Pilicą – Małe Końskie – dr. kraj. 12(Radonia)	8,071	8,071	-	-	5,0	G
38.	4329E	Gr. pow.opocz/tomasz (Twarda) – Unewel – Grudzeń - Sławno – dr. kraj. 12(Prymusowa Wola)	12,251	12,251	-	-	5,0	G
		RAZEM:	331,5745	324,709	6,8655	23,365		

Źródło: Dane Zarządu Dróg Powiatowych w Opocznie

Przez teren powiatu przebiega Centralna Magistrala Kolejowa (CMK) – linia nr 4 relacji Grodzisk Mazowiecki – Zawiercie oraz linie o znaczeniu ponadregionalnym nr 25 Tomaszów Mazowiecki – Skarżysko Kamienna i nr 22 Tomaszów Mazowiecki – Radom.

Rysunek 24. Orientacyjny plan przebiegu linii kolejowej nr 4 (E65): Centralna Magistrala Kolejowa

Źródło: <http://siskom.waw.pl/kp-kolej-ldp-CMK.htm>

Istotną inwestycją mającą poprawić dostępność komunikacyjną regionu jest budowa na CKM przystanku Opoczno Południe, która rozpoczęła się w marcu 2014 roku. Projekt obejmuje między innymi budowę peronu i wiat, przystosowanie mostu dla potrzeb przejścia podziemnego, przebudowę sieci oraz dostosowanie linii dla prędkości do 200 km/h. Wykonana zostanie również droga dojazdowa od obwodnicy Opoczna, którą zbuduje gmina Opoczno. Zakończenie prac zaplanowano na 30 listopada 2014 roku. W pierwszym etapie funkcjonowania planowane jest uruchomienie pięciu par połączeń Warszawa – Kraków i Warszawa – Katowice. Rozwój infrastruktury związanej z transportem kolejowym jest dla Powiatu szczególnie ważny ze względu na Program budowy i uruchomienia przewozów Kolejami Dużych Prędkości w Polsce.

Zgodnie z tym programem sieć powinna obejmować: nową linię dużych prędkości Wrocław/Poznań – Łódź – Warszawa (projekt „Y”), zmodernizowaną do standardu linii dużych prędkości Centralną Magistralę Kolejową (CMK) Warszawa – Katowice i Kraków oraz połączenie między liniami „Y” i CMK na odcinku Łódź – Opoczno Południe. W perspektywie najbliższych lat Powiat jest również zainteresowany działaniami nakierowanymi na usprawnienie połączeń kolejowych z Łodzią (na linii nr 25) oraz uruchomienia połączeń z Końskimi.

Istotnymi, z punktu widzenia dalszego rozwoju gospodarczego regionu, wydają się być działania zmierzające do połączenia powiatu opoczyńskiego ze stolicą województwa dzięki wybudowaniu połączenia Łódzkiej Kolei Aglomeracyjnej. W niedalekiej przyszłości (czerwiec 2014) planowane jest uruchomienie Łódzkiej Kolei Aglomeracyjnej łączącej powiat zgierski z powiatami łódzkim-wschodnim, brzezińskim oraz pabianickim. Za realizację projektu odpowiada spółka Urzędu Marszałkowskiego „Łódzka Kolej Aglomeracyjna”. Inwestycje poczynione w ramach projektu przyczynić się mają do aktywizacji gospodarczej i społecznej regionu głównie poprzez poprawę mobilności jej mieszkańców.

Rysunek 25. Projekt przebiegu Łódzkiej Kolei Aglomeracyjnej

Źródło: <http://lka.lodz.pl/index.php/projekt-7-3-19-budowa-systemu-lka-etap-1/lokalizacja-projektu>

W ramach nowej perspektywy finansowej 2014 – 2020 planowany jest do realizacji projekt o charakterze strategicznym dla południowo – wschodniej części województwa łódzkiego pn. „Wzmocnienie przewag rozwojowych poprzez poprawę dostępności wewnętrznej i zewnętrznej obszaru funkcjonalnego Zagłębia Ceramiczno – Budowlanego Opoczno – Tomaszów”. Partnerami projektu ma być 6 gmin (Sulejów, Mniszków, Sławno, Paradyż, Białaczów, Drzewica) oraz 3 powiaty (opoczyński, tomaszowski, piotrkowski). Głównym celem projektu jest wzmocnienie kapitału terytorialnego południowo- wschodnich obszarów województwa łódzkiego jako subregionu o potencjale przemysłowo – turystycznym poprzez zapewnienie sprawnych powiązań transportowych wewnątrz i na zewnątrz województwa..

GOSPODARKA MIESZKANIOWA I BUDOWNICTWO

Na przestrzeni lat 2006-2010 zwiększyła się w powiecie opoczyńskim liczba oddanych do użytku mieszkań. W roku 2006 ogółem liczba mieszkań wynosiła ponad 24,7 tys., a w 2010 roku przekroczyła liczbę 25,5 tys. Przeciętna powierzchnia użytkowa jednego mieszkania (m^2) w analizowanym okresie nieznacznie (średnio o 0,6 m^2 rocznie), ale stopniowo się zwiększała. Analizując dane uwzględniające powierzchnię mieszkania, przypadającą na jedną osobę, również można zaobserwować tendencję rosnącą. Pod względem budownictwa mieszkaniowego i liczby mieszkań oddanych do użytkowania w 2012 roku Powiat zajął 18. miejsce w województwie łódzkim.

Tabela 7. Zasoby mieszkaniowe w powiecie opoczyńskim w latach 2006 - 2012

Jednostka miary		2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
mieszkania	szt.	24 769	25 069	25 298	25 462	25 277	25 465	25 622
przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania	m^2	74,3	74,8	75,4	75,8	77,1	77,5	77,8
przeciętna powierzchnia użytkowa na osobę	m^2	23,4	23,9	24,3	24,6	24,7	25,1	25,5

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Analizując sytuację mieszkaniową poszczególnych gmin w powiecie opoczyńskim najniższą przeciętną powierzchnię użytkową jednego mieszkania odnotowano w gminie miejsko-wiejskiej Opoczno ($72,9 m^2$), zaś największą w gminach Paradyż ($86,8 m^2$), Mniszków ($86,2 m^2$) i Sławno ($86,2 m^2$). Jednocześnie najmniejsza liczba m^2 przypadająca na jednego mieszkańca odnotowana została na terenie gminy i miasta Opoczno, gmin Drzewica i Sławno, zaś największa ilość m^2 na osobę przypadała w gminach Mniszków i Białaczów.

Tabela 8. Zasoby mieszkaniowe poszczególnych gmin w powiecie opoczyńskim w 2012 roku

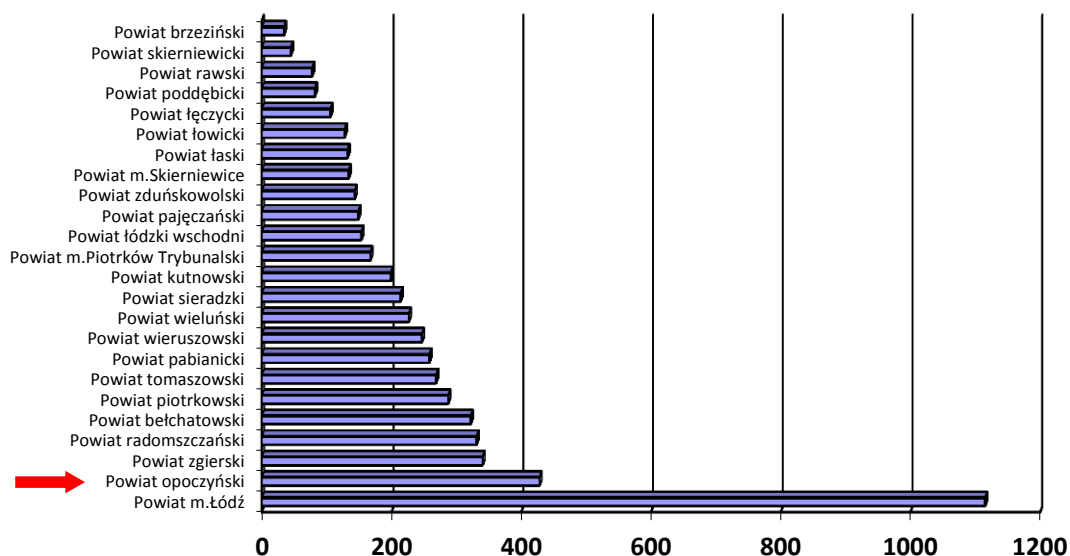
Jednostka	przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania m ²	przeciętna powierzchnia użytkowa na osobę m ²
Paradyż	86,8	26,2
Mniszków	86,7	29,8
Ślawno	86,7	24,7
Poświętne	86,3	27,4
Żarnów	78,6	30,7
Drzewica	77,4	23,9
Białaczów	74,9	27,9
Opoczno	72,9	23,2

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

GOSPODARKA WODNA I ŚCIEKOWA

Sytuacja związana z dostępem do sieci wodociągowej i kanalizacyjnej jest dobra. Pod względem długości sieci wodociągowej w 2012 roku Powiat znalazł się na 13. miejscu w rankingu wszystkich powiatów województwa łódzkiego, zaś pod względem liczby ludności korzystającej z sieci – na miejscu 10. Lepiej na tle całego województwa prezentuje się kwestia sieci kanalizacyjnej przebiegającej przez jego teren – w 2012 roku z siecią o długości 428,2 km, Powiat ułokował się na 2. pozycji w województwie.

Rysunek 26. Powiat na tle województwa łódzkiego pod względem długości (km) sieci kanalizacyjnej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Największy odsetek osób korzystających z dostępu do sieci znajduje się w miastach. W Opocznie z wodociągów korzystało w 2012 roku 96,5%, zaś z sieci kanalizacyjnej nieco ponad 90%. Również w Drzewicy zdecydowana większość mieszkańców korzystała z obu urządzeń sieciowych – 87,6% z sieci wodociągowej, a 82,2% z sieci kanalizacyjnej. Analizując sytuację poszczególnych gmin (łącznie z miastami położonymi na ich terenie) najlepiej rozwiniętą sieć wodociągową posiadają gminy: Opoczno (195,1 km) oraz Żarnów (142,1 km) i Drzewica (122,9 km). Natomiast największy odsetek osób korzystających z sieci znajduje się w gminach: Poświętne (87,8%) i Paradyż (86,4%). Pod względem długości sieci kanalizacyjnej na pierwsze miejsce w Powiecie wysuwają się gminy: Drzewica (117,7 km) i Sławno (80,0 km). Najmniejszy odsetek osób korzystających z kanalizacji występuje w gminach Poświętne (9,3%) oraz Paradyż (10,3%) i Żarnów (22,5%).

Dane dotyczące sieci wodno-kanalizacyjnej poszczególnych gmin powiatu opoczyńskiego przedstawione zostały poniżej w wersji tabelarycznej.

Tabela 9. Sieć wodociągowa i kanalizacyjna na terenie powiatu opoczyńskiego w 2012 roku

Gmina	Wodociągi		Kanalizacja	
	Długość sieci (km)	% korzystających	Długość sieci (km)	% korzystających
Drzewica	122,9	84,8	117,7	66,7
Sławno	120,2	79,0	80,0	41,1
Opoczno	195,1	86,2	75,6	62,1
Żarnów	142,1	64,3	57,7	22,5
Białaczów	88,7	82,4	45,3	35,1
Mniszków	100,4	82,5	35,9	26,6
Paradyż	82,8	86,4	9,2	10,3
Poświętne	77,8	87,8	6,8	9,3

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Zużycie wody na terenie powiatu opoczyńskiego w 2012 roku wynosiło 5 166,6 dam³ ¹⁹, w tym na potrzeby przemysłu wykorzystano średnio 1 128 dam³, zaś 1 826,8 dam³ zużyto na potrzeby gospodarstw domowych. Źródłami zasilania były ujęcia przemysłowe oraz komunalne.

Poniżej zaprezentowano rozkład ujęć wód podziemnych w poszczególnych gminach powiatu opoczyńskiego oraz najważniejsze cechy charakterystyczne w systemie wodno-kanalizacyjnym poszczególnych jednostek.

Gmina Białaczów posiada ujęcia wody na terenie gminy, to: hydrofornia Miedzna Drewniana, hydrofornia Żelazowice, hydrofornia Sobień. Stan czystości wody jest zgodny z normami

¹⁹ Dekametr sześcienny. 1 dam³ równa się 1 000 m³.

w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi. Na terenie gminy funkcjonuje oczyszczalnia ścieków, której rozbudowa będzie w najbliższej przyszłości jednym z priorytetowych działań gminy.

Gmina Drzewica – główne ujęcia wody znajdują się w mieście Drzewica oraz w miejscowości Strzyżów. Woda spełnia wymogi rozporządzenia w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi.

Gmina Mniszków – woda pobierana jest z 3 ujęć: Zajączków, Błogie Rządowe, Zarzęcin. Na terenie gminy działa jedna biologiczna oczyszczalnia ścieków.

Gmina i miasto Opoczno – w sieci wodociągowej gminy i miasta przeważają instalacje nie starsze niż 10 lat. Głównymi odbiorcami wody pozostają gospodarstwa domowe, a od 2006 roku zaobserwowano spadek zużycia na cele przemysłowe. Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o. w Opocznie pobiera wodę podziemną z czterech studni zasadniczych oraz dwóch ujęć awaryjnych. Ponadto eksploatowane są ujęcia wody głębinowej w Kraśnicy, Januszewicach i miejscowości Mroczków Gościnny. Badania sanitarne potwierdzają przydatność wody z wodociągu sieciowego w Opocznie i Mroczkowie do spożycia przez ludzi. Na terenie gminy działają dwie komunalne biologiczne oczyszczalnie ścieków w Opocznie i Mroczkowie Gościnnym.

Gmina Paradyż – dwa ujęcia wody podziemnej znajdują się w miejscowościach Paradyż oraz w Honoratowie. Ujęcie w Paradyżu składa się z 3 studni głębinowych, pobierających do eksploatacji poziom wodonośny górnej jury oraz poziom czwartorzędowy (studnia z tego poziomu, z uwagi na małą wydajność, obecnie nie jest eksploatowana). Użytkownikiem i eksploatatorem ujęcia jest gmina Paradyż. Z tego ujęcia zaopatrywany jest wodociąg gminny, dostarczający wodę do kilkunastu miejscowości na terenie gminy Paradyż. Z wodociągu korzystają głównie odbiorcy indywidualni i gospodarstwa rolne, a także obiekty użyteczności publicznej i przedsiębiorstwa zlokalizowane w gminie – „Ceramika Paradyż” z siedzibą w Wielkiej Woli. Ujęcie wody w Honoratowie składa się z dwóch studni głębinowych, pobierających do eksploatacji poziom wodonośny górnej jury. Użytkownikiem i eksploatatorem ujęcia jest gmina Paradyż. Z tegoż ujęcia zaopatrywany jest wodociąg gminny, dostarczający wodę do Honoratowa (miejscowości na terenie gminy Paradyż) oraz do dwóch miejscowości w gminie Mniszków – do Olimpiowa i Świeciechowa. Ujęcie składa się z 2 studni głębinowych. Aktualnie eksploatowana jest jedna studnia. Druga studnia jest wyłączona z eksploatacji z powodów technicznych. Od roku 2007 działa na terenie gminy mechaniczno – biologiczna oczyszczalnia ścieków, z której ścieki po oczyszczeniu zostają odprowadzone do rzeki Popławki.

Gmina Poświętne – na terenie gminy znajdują się 2 stacje uzdatniania wody. Na obszarze gminy znajduje się 1 oczyszczalnia ścieków, a jej przepustowość wynosi 150 m³ na dobę.

Gmina Sławno – na obszarze gminy zlokalizowana jest jedna studnia głębinowa. Woda pobierana jest z ujęcia Sepno-Radonia, o wydajności 74,00 m³/h. Na terenie gminy znajdują się 2 mechaniczno-biologiczne oczyszczalnie ścieków – w miejscowościach: Trojanów, Zachorzów Kolonia. Odbiornikiem ścieków z oczyszczalni w Trojanowie jest rzeka Słomianka, natomiast

ścieki z oczyszczalni w Zachorzowie Kolonii kierowane są do rowu melioracyjnego oraz rzeki Pogorzelec.

Gmina Żarnów – główne ujęcia wody znajdują się w Straszowej Woli oraz w Ruszenicach. Wodę z ujęcia w Straszowej Woli można zakwalifikować do klasy I – dobrej jakości. Badania wody z ujęcia w Ruszenicach wykazały nieznaczne ilości żelaza, jednak pozostałe wskaźniki fizykochemiczne nie wykazywały przekroczeń, a woda z ujęcia wg badań sanitarnych nie wymaga uzdatniania.

GOSPODARKA ODPADAMI

Od 1 lipca 2013 roku uległ modyfikacji system odbierania odpadów stałych – zgodnie z ustawą z dnia 25 stycznia 2013 r. o zmianie ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach, każda z gmin staje się właścicielem odpadów wytworzonych przez mieszkańców. Zadaniem gminy jest ich odbiór, odzysk, unieszkodliwienie i składowanie. W wyniku przeprowadzonych w każdej jednostce postępowań przetargowych wyłonione zostały podmioty odpowiedzialne za usługę odbioru odpadów komunalnych w gminach:

- Białaczów, Opoczno, Paradyż i Żarnów – Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o. w Opocznie,
- Drzewica – Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Drzewicy,
- Poświętne – Zakład Usług Komunalnych HAK w Piotrkowie Trybunalskim,
- Sławno – Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o. w Opocznie oraz Veolia Usługi dla Środowiska S.A. o/Tomaszów Mazowiecki,
- Mniszków – A.S.A. Eko Polska sp. z o.o. z Zabrza.

Na terenie poszczególnych jednostek powiatu opoczyńskiego organizowane są również w wyznaczonych terminach zbiórki odpadów wielkogabarytowych. Mieszkańcy mają wówczas możliwość wystawienia odpadów takich jak: zużyty sprzęt RTV-AGD, sprzęt elektryczny i elektroniczny.

Analizując dane za lata 2010 – 2012 (tab. 11), widać jak kształtowała się gospodarka odpadami w całym Powiecie. Zauważyć można konsekwentny spadek ogólnej ilości odpadów zebranych. W 2012 roku ich ilość zmniejszyła się o 19% w stosunku do roku 2010. Zwiększył się natomiast udział odpadów pochodzących z gospodarstw domowych – o ile w 2010 roku gospodarstwa domowe wyprodukowały 61% wszystkich odpadów, to już dwa lata później stanowiły one blisko 76%. Analogicznie widać trend wzrostowy jeśli chodzi o odpady z gospodarstw domowych przypadających na 1 mieszkańca. Najmniejsza ilość odpadów przypadła na 1 mieszkańca w roku 2011 (57 kg), zaś największa w roku 2010 (ponad 61 kg).

Tabela 10. Gospodarowanie odpadami w latach 2010 – 2012

	Jednostka miary	2010	2011	2012
Zmieszane odpady zebrane w ciągu roku				
ogółem	t	7519,38	6593,07	6338,62
z gospodarstw domowych	t	4614,88	4501,06	4788,72
odpady z gospodarstw domowych przypadające na 1 mieszkańca	kg	58,5	57,2	61,1
Dziki wysypiska				
powierzchnia - stan w dniu 31 XII	m ²	30	0	0
istniejące - stan w dniu 31 XII	szt	1	0	0
zlikwidowane	szt	1	1	0
odpady komunalne zebrane podczas likwidacji dzikich wysypisk	t	1	30,0	0,0

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Odpady komunalne zebrane z terenu Powiatu są przyjmowane na składowisko w Różanej (Zakład Unieszkodliwiania Odpadów), którego termin zamknięcia przewidziano na rok 2031.

Na terenie powiatu opoczyńskiego nie ma zlokalizowanych czynnych składowisk odpadów niebezpiecznych, mogilnika, składowisk przyjmujących azbest oraz obiektów umożliwiających neutralizację odpadów medycznych. W Powiecie nie działają podmioty unieszkodliwiające lub prowadzące odzysk odpadów niebezpiecznych. Są one czasowo składowane w ZUK w Różanej. Jest to tzw. Gminny Punkt Zbiórki Odpadów Niebezpiecznych, gdzie są one przyjmowane czasowo. Na terenie powiatu opoczyńskiego nie działają składowiska odpadów przemysłowych. W 2005 roku zamknięto Wysypisko Odpadów Komunalnych i Przemysłowych w Pilichowicach (w gminie Żarnów). Odpady z sektora przemysłowego są odbierane i transportowane przez posiadające odpowiednie zezwolenia firmy. Zostają one unieszkodliwiane lub dalej wykorzystywane gospodarczo. Najwięcej odpadów gospodarczych powstaje w zakładach ceramicznych. Do odpadów gospodarczych zaliczany jest również osad ściekowy powstający w komunalnych oczyszczalniach ścieków – najczęściej jest on składowany na terenie oczyszczalni i wywożony na składowiska, a częściowo może być wykorzystywany w celach rolniczych²⁰.

²⁰ Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Opoczyńskiego na lata 2012 – 2015 z uwzględnieniem lat 2016 – 2019, str. 49-50

ENERGETYKA

Przez teren powiatu opoczyńskiego przebiegają linie wysokiego napięcia 110 kV relacji:

- Opoczno – GPZ Ceramika,
- Ceramika – Myślibórz,
- Opoczno – Tomaszów,
- Opoczno - Radzice,
- dwie sieci Opoczno – Końskie

Sieci średnich napięć wyprowadzane są ze stacji transformatorowych 110/15 kV:

- GPZ Opoczno, ul. Inowłodzka,
- GPZ Ceramika, Opoczno, ul. Przemysłowa,
- GPZ Drzewica,
- GPZ Radzice.

Do mieszkań i budynków gospodarczych energia dostarczana jest liniami niskiego napięcia 0,4/0,231 kV z lokalnych stacji transformatorowych 15/0,4 kV²¹.

Dystrybutorem energii elektrycznej na terenie Powiatu jest firma PGE S.A. Oddział Łódź – Teren, linie „Opoczno” – „Radzice” oraz „Opoczno” – „Końskie” stanowią własność PGE Dystrybucja S.A. Oddział Skarżysko-Kamienna. Obecny system zasilania spełnia oczekiwania bieżące i perspektywiczne w zakresie dostarczania energii elektrycznej, a stan linii oceniany jest w poszczególnych gminach jako dobry bądź dostateczny.

Poniżej przedstawiona została sytuacja dotycząca infrastruktury energetycznej w poszczególnych jednostkach samorządowych z terenu powiatu opoczyńskiego.

Gmina Mniszków – energię elektryczną dostarcza się mieszkańcom oraz podmiotom gospodarczym poprzez sieć średniego napięcia 15 kV, stacje transformatorowe 15/0,4 kV i sieć niskiego napięcia. Bezpośrednio średnim napięciem zasilana jest część odbiorców przemysłowych lub przemysłowo-usługowych. Obecnie na terenie gminy działa 58 stacji 15/0,4 kV, z czego 49 stanowi własność dostawcy, a 9 to własność odbiorców energii. Dominuje – z kilkoma wyjątkami – sieć napowietrzna nieizolowana oraz stacje słupowe. Obecnie eksploatowanych jest 65,6 km linii napowietrznych oraz 6 km linii kablowych 15 kV. Podstawowym przekrojem przewodów w ciągach głównych linii napowietrznych 15 kV jest 70 mm² bądź 50 mm², a na odgałęzieniach 35 mm² i 25 mm². W liniach kablowych podstawowym przekrojem jest 120 mm². Stan eksploatowanej infrastruktury elektroenergetycznej oceniany jest dostatecznie. Gmina deklaruje, iż w najbliższym czasie potrzebna jest radykalna modernizacja obecnej infrastruktury elektroenergetycznej. Zmiana spowodowana jest planowanym uruchomieniem energochłonnego przedsiębiorstwa – Kombinat Cementowego „G-K” w Stoku. W związku z tym w bezpośrednim sąsiedztwie

²¹ Prognoza oddziaływania na środowisko „Programu Ochrony Środowiska dla Powiatu Opoczyńskiego na lata 2012-2015 z uwzględnieniem lat 2016-2019”

uruchamianej inwestycji konieczna staje się budowa Głównego Punktu Zasilania (stacji 110/15 kV).

Gmina Opoczno – mieszkańców gminy w energię elektryczną zaopatruje PGE S.A. Oddział Łódź – Teren. Na terytorium miasta Opoczno znajdują się dwie stacje elektroenergetyczne 110/15 kV: „Opoczno”, która zlokalizowana jest przy ul. Inowłodzkiej 19 oraz „Ceramika” – przy ul. Przemysłowej 5. Wymienione stacje połączone są z systemem elektroenergetycznym napowietrznymi liniami 110 kV o relacjach: „Opoczno” – „Ceramika”, „Ceramika” – „Myślibórz”, „Opoczno” – „Tomaszów 1”, „Opoczno” – „Radzice” oraz „Opoczno” – „Końskie”. Linie 110 kV, czyli „Opoczno” – „Radzice” oraz „Opoczno” – „Końskie” stanowią własność PGE Dystrybucja S.A. Oddział Skarżysko-Kamienna. Obecny system zasilania miasta i gminy Opoczno z sieci 110 kV spełnia oczekiwania bieżące i perspektywiczne w zakresie dostarczania energii elektrycznej. Układ zasilania z sieci 110 kV jest niezawodny, a stan linii 110 kV oceniany jest jako dobry. Parametry punktów zasilania miasta i gminy Opoczno:

- moce zainstalowanych transformatorów 110/15 kV w stacji 110/15 kV Opoczno wynoszą 2 x 25 MVA. Rozdzielnia 15 kV w stacji „Opoczno” posiada rezerwy oraz możliwości rozbudowy, wobec tego istnieje szansa na wprowadzenie dodatkowych linii 15 kV,
- moce zainstalowanych transformatorów 110/15 kV w stacji 110/15 kV „Ceramika” wynoszą 2 x 16 MVA. Istnieje możliwość zwiększenia ww. mocy transformatorów bez przebudowy stanowisk do 2 x 25 MVA. Rozdzielnia 15 kV w stacji „Ceramika” posiada wolne pola, z których można wyprowadzić dodatkowe linie.

Obecnie nie przewiduje się żadnych inwestycji w zakresie sieci średniego i niskiego napięcia. Celem poprawy sposobu zasilania powiatu opoczyńskiego planuje się budowę stacji 110/15 kV „Sławno” w miejscowości Owadów na terenie gminy Sławno oraz budowę napowietrznych linii 110 kV: od istniejącej linii 110 kV „Ceramika” – „Myślibórz” do projektowanej stacji 110/15 kV „Sławno” oraz od ww. projektowanej stacji 110/15 kV do istniejącej stacji 110/15 kV „Sulejów”.

Gmina Paradyż – dostawcami energii elektrycznej na obszarze gminy są dwie, najbliższej usytuowane stacje wysokiego napięcia, połączone między sobą liniami przesyłowymi 110 kV. Głównym źródłem zasilania gminy są: GPZ Myślibórz i GPZ Opoczno. Obie stacje usytuowane są poza terenem gminy Paradyż. W związku z tym, poza zaopatrywaniem mieszkańców gminy, realizują również zadania w zakresie dostawy energii elektrycznej większym jednostkom administracyjnym. Z tych dwóch rozdzielni ku gminie wyprowadzone są cztery napowietrzne magistralne linie 15 kV. Należą do nich: linia Myślibórz – Trojanowice z GPZ-u Myślibórz, linia Opoczno – Paradyż z GPZ-u Opoczno, linia Opoczno – Sławno z GPZ-u Opoczno, linia Myślibórz – Aleksandrów z GPZ-u Myślibórz. Dwie pierwsze znacznie dominują nad pozostałymi. Linia Opoczno – Sławno zasila miejscowość Popławy – Kolonie (dwie stacje), a linia Myślibórz – Aleksandrów jedną stację w Honoratowie. Ww. linie bezpośrednio bądź poprzez odgałęzienia, stacje transformatorowe 15/0,4 kV i sieć niskiego napięcia dostarczają energię elektryczną do poszczególnych odbiorców. Część odbiorców przemysłowych lub przemysłowo – usługowych zasilana jest bezpośrednio średnim napięciem. Obecnie na terenie gminy funkcjonuje 46 stacji 15/0,4 kV. Moc zainstalowana ogółem wynosi 4 970 kVA. Następujące stacje abonenckie: 6-A136 (usytuowana na działce po byłej mleczarni w Paradyżu) i 6-A119 (na działce po Spółdzielni Kółek Rolniczych

w Sylwerynowie) – nie są eksploatowane ze względu na zawieszenie działalności przez ich właścicieli. Nowy nabywca nieruchomości, od Spółdzielni Kółek Rolniczych, korzysta z usług stacji energetyki nr 6-0789. Podstawowy przekrój przewodów w ciągach głównych linii napowietrznych 15 kV jest 50 mm², a na odgałęzieniach 35 mm² i 25 mm². W liniach kablowych dominuje przekrój 120 mm². Obie stacje wysokiego napięcia (GPZ-y) dysponują rezerwą mocy do zagospodarowania oraz wolne pola do wyprowadzenia nowych linii. Większa rezerwa mocy występuje w Myśliborzu (60%), a mniejsza w Opocznie. Stan eksploatowanej infrastruktury elektroenergetycznej oceniany jest jako dostateczny bądź dobry. Obecne oraz perspektywiczne zapotrzebowanie odbiorców komunalno-bytowych, przy założeniu umiarkowanego tempa rozwoju gminy i standardowych przerw w dostawie energii, jest zapewnione przez funkcjonującą infrastrukturę.

Gmina Sławno – przez teren gminy przebiega sieć średniego napięcia 15 kV, sieć wysokiego napięcia 110 kV oraz sieć niskiego napięcia 230 V. Dostawcą energii elektrycznej jest PGE Dystrybucja S.A., Oddział Łódź Teren, Rejon Energetyczny Tomaszów Mazowiecki. Działania inwestycyjne prowadzone są w miejscowości Owadów – polegające na budowie stacji elektroenergetycznej 15 kV Sławno, tzw. „GPZ” Główny Punkt Zasilający. Ponadto na etapie uzyskania decyzji ws. środowiskowych uwarunkowań, rozpoczęta została budowa stacji 110/15 kV Sławno oraz dwutorowej linii 110 kV relacji stacja elektroenergetyczna Sławno – istniejąca linia 110 kV relacji Ceramika-Myślibórz. Przez obszar gminy przebiega projektowana linia 110 kV – od istniejącej linii w Zachorzowie do projektowanego GPZ w Stoku (gm. Mniszków).

Gmina Żarnów – na terenie gminy przewiduje się budowę maksymalnie 8 elektrowni wiatrowych o mocy znamionowej do 3,2 MW. Każda z nich będzie usytuowana na wieżach o wysokości około 135 m wraz z całą niezbędną infrastrukturą. Poza tym planuje się utworzenie farm fotowoltaicznych, które mają być ulokowane w następujących miejscowościach:

- Chelsty – farmy o łącznej mocy 1 999 920 W,
- Trojanowice – o łącznej mocy 1 999 920 W,
- Pilichowice – o łącznej mocy 400 000 W,
- Myślibórz – o łącznej mocy 1 600 000 W,
- Marcinków – o łącznej mocy 1 999 920 W.

Gmina Białaczów – planowana jest rozbudowa sieci energetycznej dla terenów ujętych pod budownictwo mieszkaniowe oraz wymiana oświetlenia ulicznego na energooszczędne, planowane utworzenie terenów pod budowę źródeł energii odnawialnej, termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej.

Gmina Drzewica – energia elektryczna dostarczana jest przez PGE Dystrybucja S.A., Oddział Skarżysko-Kamienna.

CIEPŁOWNICTWO

W powiecie opoczyńskim w 2012 roku funkcjonowały 32 kotłownie, zaś całkowita długość sieci ciepłej wynosiła 19,7 km²². Zaopatrzeniem w zakresie ciepłownictwa terenów miast zajmuje się Zakład Energetyki Ciepłej Sp. z o.o. w Opocznie oraz Energetyka Ciepła Miasta Skarżysko – Kamienna Sp. z o.o. świadczący usługi na rzecz mieszkańców Drzewicy. Dostarczają one ciepło do większych osiedli oraz budynków użyteczności publicznej. Wg analizy możliwości rozwoju i modernizacji systemu w Opocznie, ocenia się, że występują dość duże rezerwy źródeł oraz systemu przesyłowego, a w miarę potrzeby do istniejącej sieci są podłączani kolejni odbiorcy. Na pozostałym terenie brak scentralizowanego systemu grzewczego, a ciepło wytwarzane jest w oparciu o przydomowe kotłownie oraz większe kotłownie działające przy placówkach instytucji publicznych (w tym oświatowo-kulturalnych). Zaopatrzenie w ciepło bazuje na wykorzystaniu węgla kamiennego w jego różnych postaciach, gazu ciekłym i ziemnym oraz w mniejszym stopniu na wykorzystaniu oleju opałowego, odpadów drzewnych i energii elektrycznej. Mała dostępność sieci gazowej oraz wysokie koszty paliw alternatywnych powodują, iż preferowane są tradycyjne źródła ciepła. Celem zwiększenia efektywności energetycznej na terenie poszczególnych gmin przeprowadzane są inwestycje związane z termomodernizacjami budynków oraz montowaniem pomp ciepła. W Opocznie w 2012 roku rozpoczęto również I etap inwestycji (dofinansowanej ze środków WFOŚiGW) mającej na celu ograniczenie strat przesyłu energii ciepłej w wyniku renowacji sieci napowietrznej. Planowany jest również audyt energetyczny całej sieci podziemnej, celem oceny jej stanu technicznego. Audyt będzie stanowić podstawę przystąpienia do dalszych działań inwestycyjnych. Rozpatrywana jest również szansa rozbudowy sieci ciepłowniczej od ul. Przemysłowej w kierunku ul. Świerkowej i Partyzantów, celem utworzenia układu pierścieniowego, co zwiększyłoby bezpieczeństwo dostaw energii ciepłej dla Opoczna.

ZAOPATRZENIE W GAZ

Podmiotem dostarczającym gaz na terenie Powiatu jest Mazowiecka Spółka Gazownictwa sp. z o.o. – oddział Łódź. Sieć gazownicza dostępna jest na terenie gmin: Opoczno, Mniszków, Paradyż oraz Sławno. Pod względem odsetka ludności korzystającej z instalacji gazowej powiat opoczyński w 2012 r. znajdował się na 11. pozycji wśród powiatów województwa łódzkiego.

W latach 2006 – 2012 długość czynnej sieci przesyłowej wzrosła o 15%, stopniowo, ale wolniej zwiększa się liczba osób korzystających z sieci gazowej. Większość odbiorców stanowią mieszkańcy miast powiatu opoczyńskiego.

²² GUS, Bank Danych Lokalnych

Tabela 11. Sieć gazowa

	j.m.	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
długość czynnej sieci ogółem	m	146 863	155 668	154 523	165 286	166 041	168 603	168 603
odbiorcy gazu	gosp.dom.	3 943	3 940	3 948	3 955	3 968	3 990	4 035
odbiorcy gazu ogrzewający mieszkania gazem	gosp.dom.	438	224	239	363	393	404	432
odbiorcy gazu w miastach	gosp.dom.	3 185	3 172	3 173	3 171	3 164	3 171	3 200
zużycie gazu	tys.m ³	1 530,6	1 476,6	1 561,2	948,3	984,6	1 058,6	1 019,3
zużycie gazu na ogrzewanie mieszkań	tys.m ³	629,9	508,3	577,0	309,0	391,5	419,4	444,4
ludność korzystająca z sieci gazowej	osoba	11 210	11 114	11 082	11 736	11 768	11 729	12 110

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Mazowiecka Spółka Gazownictwa dysponuje obecnie siecią niskiego i średniego ciśnienia oraz zasilającą, redukcyjno – pomiarową stacją gazową. Wg spółki istnieją warunki umożliwiające dalszą gazyfikację terenu poszczególnych gmin – jeśli zaistnieje zainteresowanie klientów. Podejmując decyzje o rozbudowie sieci spółka kieruje się prawem energetycznym, które nakazuje aby spełnione były warunki techniczne i ekonomiczne rozbudowy sieci gazowej. W przypadku spełnienia ww. korzystnych okoliczności spółka będzie inwestować w sieć gazową na terenie gminy.²³

Przez środek gminy Paradyż przebiega gazociąg wysokiego ciśnienia DN 350 mm relacji Piotrków Trybunalski – Końskie z odgałęzieniem DN 250 250 w okolicach wsi Stawianka w kierunku Opoczna. Pomimo dość korzystnych warunków lokalizacyjnych, region jest w niewielkim stopniu zgazyfikowany. Jedynym odbiorcą tego paliwa jest Ceramika Paradyż. Przedsiębiorstwo posiada własną stację redukcyjno - pomiarową pierwszego stopnia (SRP 1°) o wydajności $Q = 2\,500\text{ m}^3/\text{h}$. Stacja zlokalizowana jest w bezpośrednim sąsiedztwie firmy na sieci w kierunku Opoczna. W celu umożliwienia gazyfikacji gminy Paradyż, a także gmin graniczących, Mazowiecka Spółka Gazownictwa zrealizowała budowę SRP 1° w okolicy Wójcina wraz z siecią średniego ciśnienia, która wyprowadzona została ku dwóm dużym odbiorcom z terytorium gminy Mniszków. Wymieniona wcześniej stacja, o wydajności $Q = 8\,000\text{ m}^3/\text{h}$, ma w przyszłości służyć również mieszkańcom Paradyża, Mniszkowa i Sławna jako źródło wyjściowe gazu. Tą siecią przesyłową jest transportowany gaz ziemny wysokometanowy GZ – 50, o następujących parametrach:

- wartość opałowa – 38,147 MJ/Nm³
- skład chemiczny – 96,18 obj. CH₄O
- ciepło spalania – 39,407 MJ/Nm³.

²³ Pismo Mazowieckiej Spółki Gazownictwa z dn. 11.04.2014 r.

2.3.2. Ochrona środowiska

Polityka Powiatu w zakresie ochrony środowiska oraz działania podejmowane w celu jej realizacji określone zostały w „Programie Ochrony Środowiska dla powiatu opoczyńskiego na lata 2012 – 2015 z uwzględnieniem lat 2016 – 2019”. Główne cele strategiczne wskazane w opracowaniu, to:

- Poprawa stanu środowiska
- Podniesienie walorów przyrodniczych Powiatu
- Minimalizacja zagrożeń dla środowiska
- Rozwój gospodarczy w oparciu o wysoką świadomość ekologiczną mieszkańców.

Realizacja założeń programu odbywać się będzie w ramach działań inwestycyjnych oraz organizacyjnych podejmowanych w obszarach:

- Ochrony powietrza atmosferycznego (ograniczenie emisji zanieczyszczeń i spalin, termomodernizacja, rozwój sieci ciepłowniczej i gazowej, popularyzacja ekologicznych źródeł energii itp.)
- Ochrony przed hałasem (zmniejszenie uciążliwości hałasu drogowego poprzez modernizację infrastruktury, uwzględnienie zagrożenia hałasem w planach zagospodarowania przestrzennego, montaż urządzeń wyciszających itp.)
- Ochrony przed promieniowaniem elektromagnetycznym
- Ochrony wód podziemnych i powierzchniowych (rozbudowa i modernizacja sieci wodociągowej, kanalizacyjnej – sieciowej i deszczowej, monitorowanie stanu rzek i zbiorników itp.)
- Gospodarki odpadami (zmniejszenie ilości odpadów przemysłowych i niebezpiecznych, rozwój recyklingu itp.)
- Ochrony gleb i powierzchni ziemi (zapobieganie erozji gleb, racjonalizacja gospodarki terenami zielonymi i zasobami kopalnianymi, poszukiwanie nowych złóż kopalin, zapobieganie nielegalnemu wydobyciu surowców itp.)
- Ochrony środowiska przyrodniczego (zachowanie terenów leśnych, ochrona zasobów cennych przyrodniczo, monitorowanie zagrożeń itp.)
- Minimalizacji zagrożeń dla środowiska (rozwój współpracy międzygminnej i powiatowej w celu prowadzenia skoordynowanej polityki środowiskowej oraz w sytuacjach kryzysowych)
- Przyjaznego środowisku naturalnemu rozwojowi gospodarczego (promowanie nowych technologii przyjaznych środowisku, odnawialnych źródeł energii itp.)
- Edukacji ekologicznej (programy edukacyjne, inicjatywy lokalne wspierane przez samorządy lokalne)²⁴.

Działania inwestycyjne poprawiające stan środowiska naturalnego na terenie Powiatu będą realizowane w większości przez samorządy oraz instytucje powiatowe i gminne (w szczególności inwestycje związane z infrastrukturą techniczną). Działania organizacyjne realizowane będą dodatkowo we współpracy z instytucjami funkcjonującymi w sektorze gospodarki komunalnej, a także z organizacjami pozarządowymi. Ponieważ możliwości

²⁴ Program Ochrony Środowiska w powiecie opoczyńskim na lata 2012-2015 z uwzględnieniem lat 2016-2019

inwestycyjne są silnie uzależnione od sytuacji finansowej poszczególnych jednostek, ważne będą działania związane z pozyskiwaniem środków zewnętrznych w celu dofinansowania realizacji planowanych inwestycji.

Na terenie powiatu opoczyńskiego do tej pory nie wystąpiła potrzeba tworzenia obszarów ograniczonego użytkowania.

Na obszarze Powiatu usytuowane są punktowe źródła promieniowania elektromagnetycznego – 13 stacji bazowych telefonii komórkowej, jednak ich pola elektromagnetyczne są wypromieniowywane na bardzo dużych wysokościach, w miejscach niedostępnych dla ludzi. Najwięcej stacji znajduje się w gminach Opoczno i Drzewica (po 3 stacje).

Bliskość szlaków komunikacyjnych, emisja napływowa stanowi jedną z głównych przyczyn wzrastającego zanieczyszczenia powietrza na terenie Powiatu. W trakcie dokonywanych w 2012 roku pomiarów jakości powietrza w województwie łódzkim odnotowano na obszarze Powiatu (miasto Opoczno) przekroczone:

- średnie roczne wartości poziomu dopuszczonego pyłu PM 10²⁵ (obszar przekroczeń obejmował swym zasięgiem całe centrum oraz wschodnią część miasta),
- poziom stężenia benzo(a)pirenu (obszar wykraczał poza granice miasta i obejmował swym zasięgiem południową część gminy Opoczno, oraz wschodni skraj gminy Sławno i większą część gminy Białaczów, sięgając gminy Paradyż), dwutlenku siarki (SO₂) i dwutlenku azotu (NO₂), który negatywnie oddziałuje m.in. na układ oddechowy człowieka (w większych stężeniach prowadzi do uszkodzenia płuc, może też powodować podrażnienia skóry i oczu)²⁶.

Do największych źródeł emisji pyłu zawieszonego i benzo(a)pirenu na obszarze Powiatu należy spółdzielnia Mieszkaniowa „Nasz Dom” w Opocznie, jednakże ze względu na charakter emisji (emisja zorganizowana, wysokie emitery, zastosowanie technik odpylania) stężenia zanieczyszczeń od nich pochodzące są nieznaczne. Tak jak w większości przypadków w kraju ponadnormatywne stężenia pyłu i benzo(a)pirenu związane są z tzw. niską emisją, pochodzącą z ogrzewania indywidualnego, gdzie podstawowym paliwem jest węgiel (szczególnie o niskiej jakości – zawierający duży udział popiołu i siarki), a jako źródło grzewcze używane są instalacje o małej sprawności. Ze względu na rosnące ceny gazu obserwowany jest powrót do tradycyjnych metod ogrzewania paliwem stałym. Wzrasta także problem związany z zanieczyszczeniami transportowymi.²⁷

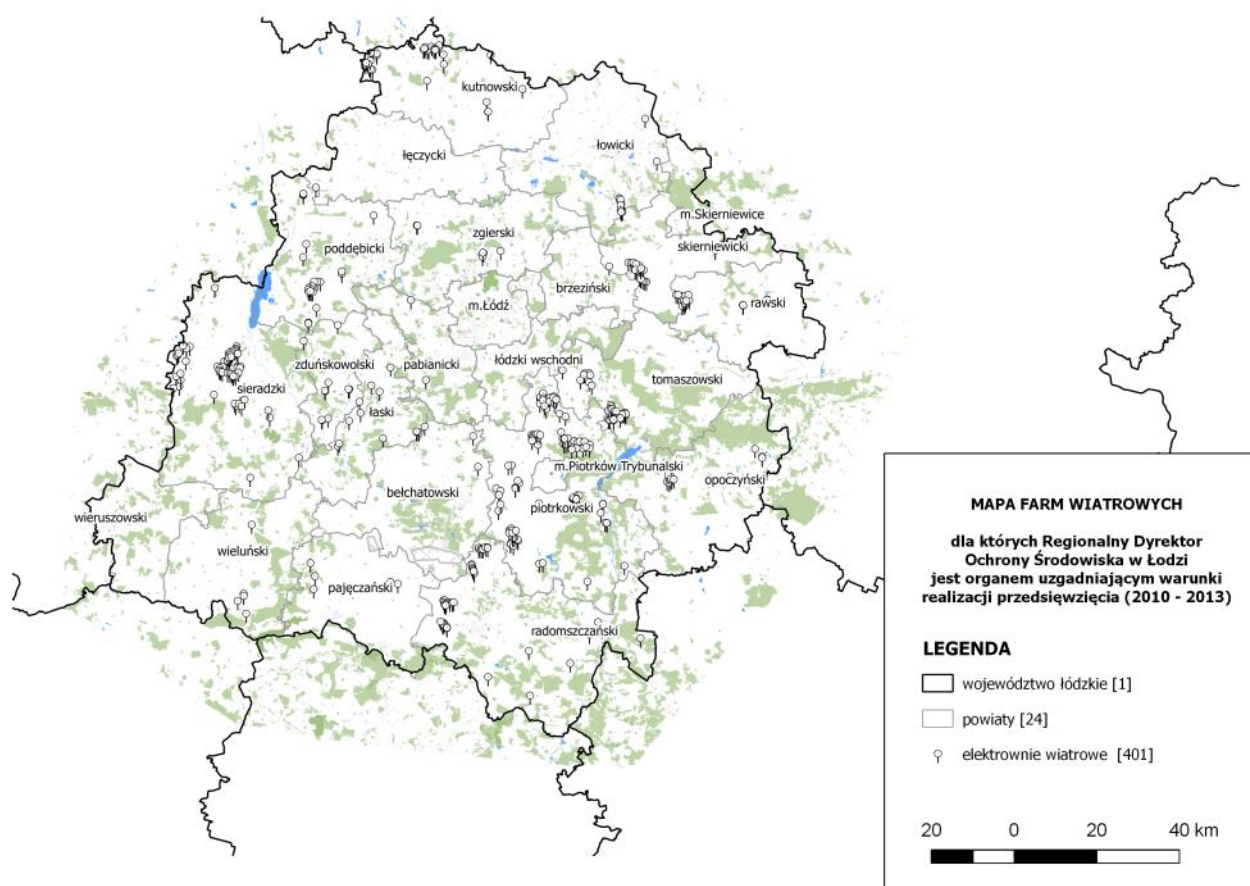
Na terenie powiatu opoczyńskiego realizowane są inwestycje związane z wykorzystywaniem odnawialnych źródeł energii. Wg danych Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska na koniec 2013 roku w gminach: Opoczno, Drzewica i Sławno funkcjonowało sześć elektrowni wiatrowych posiadających dwanaście turbin. Dokładny ich opis i lokalizacja przedstawiona została poniżej w formie graficznej i zestawieniu tabelarycznym.

²⁵ Pył jest zanieczyszczeniem bardzo zróżnicowanym zarówno przez swój skład chemiczny jak i skład frakcyjny. W zależności od źródła pył może zawierać metale ciężkie, pierwiastki promieniotwórcze, toksyczne związki organiczne tj. węglowodory aromatyczne, fluorowcopochodne węglowodorów. Może być również nośnikiem bakterii i wirusów.

²⁶ Raport o stanie środowiska w województwie łódzkim 2012 r.

²⁷ Program ochrony powietrza dla strefy w województwie łódzkim, Dz.U. Wł., poz. 3471, 02.07.2013

Rysunek 27. Elektrownie wiatrowe na terenie województwa łódzkiego

Źródło: Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Łodzi

Tabela 12. Wykaz wydanych decyzji środowiskowych dla farm wiatrowych na terenie powiatu opoczyńskiego

Gmina	Miejscowość	Wysokość max. n.p.t.	Moc max. jednej turbiny (MW)	Ilość turbin
Drzewica	Werówka	90	2	2
Opoczno	Wola Załężna	150	2,3	1
Drzewica	Radzice Duże	190	3	1
Sławno	Sepno - Radonia, Olszewice, Wygnanów	150	2,3	8

Źródło: Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Łodzi

Dla wszystkich wyżej wymienionych lokalizacji farm wiatrowych w powiecie opoczyńskim wydano pozytywne decyzje środowiskowe. Na chwilę obecną działa farma wiatrowa w gminie Sławno - pozostałe są na etapie realizacji inwestycji.

Na terenie Powiatu występują również dogodne warunki do pozyskiwania energii przy wykorzystaniu farm fotowoltaicznych. Instalacje do pozyskiwania energii słonecznej nie są jednak jeszcze zbyt rozpowszechnione w związku z czym gminy nie dysponują dokładnymi informacjami w zakresie funkcjonowania kolektorów słonecznych na budynkach prywatnych. Można zakładać, że wykorzystywanie energii słonecznej do ogrzewania stanie się coraz bardziej popularne przy odpowiedniej polityce państwowej gwarantującej wsparcie dla rozwoju mikro- i małych instalacji OZE. Poniższy rysunek przedstawia dane Regionalnej Dyrekcji

Ochrony Środowiska w Łodzi odnośnie lokalizacji farm fotowoltaicznych na terenie powiatu opoczyńskiego.

Rysunek 28. Lokalizacja wydanych decyzji środowiskowych dla planowanych farm fotowoltaicznych na terenie powiatu opoczyńskiego

Źródło: Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Łodzi

2.4. Infrastruktura społeczna

EDUKACJA

Na terenie powiatu opoczyńskiego zapewniona jest szeroka oferta edukacyjną dla dzieci, młodzieży i dorosłych z regionu. Według danych Głównego Urzędu Statystycznego z 2012 roku na jego terenie działało 45 szkół podstawowych (4 894 uczniów), 1 specjalna szkoła podstawowa (24 uczniów) oraz 16 gimnazjów (2 779 uczniów), 1 gimnazjum specjalne (26 uczniów).

W przeważającej większości (44 szkoły podstawowe, specjalna szkoła podstawowa, 15 gimnazjów oraz gimnazjum specjalne) szkoły prowadzone są przez jednostki samorządu terytorialnego, na terenie których są zlokalizowane.

W ramach szkół ponadgimnazjalnych na terenie Powiatu funkcjonują zasadnicze szkoły zawodowe, licea ogólnokształcące (w tym dla dorosłych i młodzieży oraz uzupełniające- *zgodnie z art. 8 ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o zmianie ustawy o systemie oświaty w terminie do dnia 31 sierpnia 2015 r. organy prowadzące mogą je przekształcić w licea ogólnokształcące dla dorosłych w przeciwnym wypadku szkoły te na mocy w/w ustawy przestaną istnieć*) oraz technika i szkoły policealne (w tym dla dorosłych i młodzieży). Powiat opoczyński jest organem prowadzącym dla 6 zespołów szkół, w których funkcjonuje 27 szkół (5 liceów ogólnokształcących, 4 zasadnicze szkoły zawodowe, 4 technika, 5 liceów ogólnokształcących dla dorosłych, 4 szkoły policealne dla dorosłych, 1 szkoła policealna dla młodzieży, 1 szkoła podstawowa specjalna, 1 gimnazjum specjalne, 1 zasadnicza szkoła zawodowa specjalna, 1 szkoła specjalna przysposabiająca do pracy 1 specjalna szkoła zawodowa). Oprócz tego na terenie Powiatu funkcjonują również szkoły ponadgimnazjalne niepubliczne o uprawnieniach szkół publicznych oraz szkoły ponadgimnazjalne prowadzone przez inne niż Powiat podmioty.

Poniżej przedstawiono szczegółowe informacje na temat placówek edukacyjnych zlokalizowanych w poszczególnych gminach Powiatu.

1. Gmina Białaczów:
 - a. Szkoła Podstawowa im. Adama Mickiewicza w Białaczowie,
 - b. Szkoła Podstawowa w Petrykozach,
 - c. Szkoła Podstawowa w Skroninie,
 - d. Szkoła Podstawowa im. Henryka Sienkiewicza w Miedznej Drewnianej,
 - e. Gimnazjum im. Stanisława Małachowskiego w Białaczowie,
 - f. Uzupełniające Liceum Ogólnokształcące dla Dorosłych w Miedznej Drewnianej,
 - g. Zaoczne Liceum Ogólnokształcące dla Dorosłych w Miedznej Drewnianej.
2. Gmina i Miasto Drzewica:
 - a. Szkoła Podstawowa w Drzewicy,
 - b. Szkoła Podstawowa w Brzustowcu z filiami: w Jelni i w Krzczonowie.
 - c. Szkoła Podstawowa im. Stefana Żeromskiego w Domasznie,
 - d. Szkoła Podstawowa w Idzikowicach,
 - e. Szkoła Podstawowa im. Mikołaja Kopernika w Radzicach Dużych,

- f. Gimnazjum im. Jana Pawła II w Drzewicy,
- g. Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych w Drzewicy (Liceum Ogólnokształcące, Zasadnicza Szkoła Zawodowa, Technikum, Zaoczne Liceum Ogólnokształcące dla Dorosłych, Szkoła Policealna, Szkoła Policealna dla Dorosłych),
- h. Liceum Ogólnokształcące dla Dorosłych „Żak” w Drzewicy,
- i. Uzupełniające Liceum Ogólnokształcące dla Dorosłych „Żak” w Drzewicy,
- j. Szkoła Policealna dla Dorosłych w Drzewicy,

3. Gmina Mniszków:

- a. Szkoła Podstawowa im. płk. Witolda Kucharskiego „Wichra” w Błogiem Rządowym,
- b. Szkoła Podstawowa w Bukowcu nad Pilicą,
- c. Szkoła Podstawowa w Stoku,
- d. Gimnazjum Publiczne w Mniszkowie.

4. Gmina i Miasto Opoczno:

- a. Zespół Szkół Samorządowych Nr 1 Opoczno im. Marii Skłodowskiej – Curie (Szkoła Podstawowa Nr 1 im. Kornela Makuszyńskiego (oddziały „O”, klasy I – VI), Gimnazjum Nr 1, Samorządowe Liceum Ogólnokształcące),
- b. Zespół Szkół Samorządowych Nr 2 w Opoczno (Szkoła Podstawowa Nr 2 im. Kazimierza Wielkiego (oddziały „O”, klasy I – VI), Gimnazjum im. Władysława Jagiełły Nr 2),
- c. Zespół Szkół Samorządowych Nr 3 w Opoczno (Szkoła Podstawowa Nr 3 im. Henryka Sienkiewicza (oddziały 0, klasy I – VI), Gimnazjum Nr 3 im. Henryka Sienkiewicza),
- d. Zespół Szkół w Bukowcu Opoczyńskim (Szkoła Podstawowa im. Tadeusza Sygietyńskiego w Bukowcu Opoczyńskim (oddziały „O”, klasy I – III), Gimnazjum im. Tadeusza Sygietyńskiego w Bukowcu Opoczyńskim),
- e. Zespół Szkół im. Jana Pawła II w Mroczkowie Gościnnym (Szkoła Podstawowa w Mroczkowie Gościnnym (oddziały „O”, klasy I – VI), Gimnazjum w Mroczkowie Gościnnym),
- f. Zespół Szkół w Ogonowicach (Szkoła Podstawowa im. Armii Krajowej w Ogonowicach (oddziały „O”, klasy I – VI), Gimnazjum w Ogonowicach),
- g. Gimnazjum w Wygnanowie,
- h. Szkoła Podstawowa im. Stefana Żeromskiego w Bielowicach,
- i. Szkoła Podstawowa w Dzielnej,
- j. Szkoła Podstawowa w Januszewicach,
- k. Szkoła Podstawowa w Kraśnicy,
- l. Szkoła Podstawowa w Kruszewu,
- m. Szkoła Podstawowa w Libiszowie,
- n. Szkoła Podstawowa w Modrzewiu,
- o. Szkoła Podstawowa w Sielcu,
- p. Szkoła Podstawowa w Woli Załężnej.

- q. Zespół Szkół Ogólnokształcących w Opocznie (Liceum Ogólnokształcące im. Stefana Żeromskiego z Internatem, Zaoczne Liceum Ogólnokształcące dla Dorosłych),
- r. Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych nr 1 im. St. Staszica w Opocznie (Liceum Ogólnokształcące, Technikum, Zasadnicza Szkoła Zawodowa, Zaoczne Liceum Ogólnokształcące dla Dorosłych, Szkoła Policealna dla Dorosłych),
- s. Zespół Szkół Technicznych w Mroczkowie Gościnnym (Liceum Ogólnokształcące, Technikum, Zasadnicza Szkoła Zawodowa, Zaoczne Liceum Ogólnokształcące dla Dorosłych, Szkołą Policealna dla Dorosłych),
- t. Zespół Szkół Specjalnych im. J. Brzechwy w Opocznie (Szkoła Podstawowa Specjalna, Gimnazjum Specjalne, Zasadnicza Szkoła Zawodowa Specjalna, Szkoła Specjalna Przysposabiająca do Pracy),
- u. Zaoczne Liceum Ogólnokształcące dla Dorosłych ZDZ w Łodzi z siedzibą w Opocznie,
- v. Zaoczne Technikum Uzupełniające dla Dorosłych ZDZ w Łodzi z siedzibą w Opocznie,
- w. Zaoczna Policealna Szkoła Zawodowa dla Dorosłych ZDZ w Łodzi z siedzibą w Opocznie,
- x. Prywatne Technikum Uzupełniające dla Dorosłych w Mroczkowie Gościnnym,
- y. Liceum Ogólnokształcące dla Dorosłych „ŻAK” w Ogonowicach,
- z. Uzupełniające Liceum Ogólnokształcące dla Dorosłych „ŻAK” w Ogonowicach,
- aa. Szkoła Policealna dla Dorosłych w Ogonowicach,
- bb. Zespół Szkół Prywatnych w Opocznie (Prywatne Przedszkole „Kubusia Puchatka”, Prywatna Szkoła Podstawowa, Prywatne Gimnazjum, Prywatne Liceum Ogólnokształcące, Prywatna Zasadnicza Szkoła Zawodowa, Publiczne Liceum Ogólnokształcące dla Dorosłych, Publiczna Szkoła Policealna dla Dorosłych, Bursa Szkolna).

5. Gmina Paradyż:

- a. Zespół Szkół Samorządowych w Paradyżu (Szkoła Podstawowa im. OP AK „Błysk”, Gimnazjum Publiczne),
- b. Szkoła Podstawowa w Przyłęku,
- c. Szkoła Podstawowa w Sokołowie,
- d. Szkoła Podstawowa w Wójcinie.

6. Gmina Poświętne:

- a. Zespół Szkół Samorządowych im. Jana III Sobieskiego w Poświętnem (Szkoła Podstawowa, Gimnazjum Publiczne, Oddział Przedszkolny przy Szkole Podstawowej),
- b. Szkoła Podstawowa im. Jana III Sobieskiego w Poświętnem - Szkoła Filialna w Brudzewicach,
- c. Szkoła Podstawowa im. Jana III Sobieskiego w Poświętnem - Szkoła Filialna w Dębie,

7. Gmina Sławno:

- a. Zespół Szkół Samorządowych w Prymusowej Woli (Publiczne Gimnazjum, Samorządowa Zasadnicza Szkoła Zawodowa),
 - b. Publiczne Gimnazjum im. Kazimierza Wielkiego w Szadkowicach,
 - c. Publiczna Szkoła Podstawowa w Celestynowie,
 - d. Publiczna Szkoła Podstawowa im. ks. Jana Twardowskiego w Kamieniu,
 - e. Publiczna Szkoła Podstawowa w Kozeninie,
 - f. Publiczna Szkoła Podstawowa im. W. i H. Ossowskich w Kunicach,
 - g. Publiczna szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Sławnie,
 - h. Publiczna Szkoła Podstawowa w Zachorzowie,
8. Gmina Żarnów
- a. Szkoła Podstawowa im. Juliana Bartoszewicza w Żarnowie,
 - b. Szkoła Podstawowa w Klewie,
 - c. Gimnazjum im. 25 pp AK w Żarnowie,
 - d. Zespół Szkół Zawodowych w Żarnowie (Liceum Ogólnokształcące, Zasadnicza Szkoła Zawodowa, Technikum, Szkoła Policealna dla Dorosłych, Zaoczne Liceum Ogólnokształcące dla Dorosłych).

Ponadto na terenie Powiatu funkcjonuje Poradnia Psychologiczno- Pedagogiczna w Opocznie wraz z filią w Drzewicy, której działania nakierowane są przede wszystkim na pomoc dzieciom i ich rodzinom w obszarze edukacyjnym.

W 2013 roku wydatki powiatu opoczyńskiego na oświatę wyniosły 24 939 241,00 zł. Prognozowane wydatki w latach 2014 -2020 zamieszczono w tabeli poniżej. Z analizy danych liczbowych wynika, iż w porównaniu do roku bazowego (2013) wydatki na oświatę powiatu opoczyńskiego do 2020 roku wzrosną o ponad 10% (2 946 207,59 zł).

Tabela 13. Planowane wydatki na oświatę przez powiat opoczyński w latach 2014 - 2020

Rok	Planowane wydatki [w zł]
2014	24 441 873,49
2015	24 756 633, 98
2016	25 745 840, 30
2017	26 241 543, 80
2018	26 790 169, 01
2019	27 309 158, 88
2020	27 885 448, 59

Źródło: Wydział Oświaty i Funduszy Unijnych Starostwa Powiatowego w Opocznie

Szkoły zlokalizowane na terenie powiatu opoczyńskiego dysponują również bazą sportową na zadowalającym poziomie. Poniżej przedstawiono informacje na temat dostępnej bazy sportowej w szkołach prowadzonych przez powiat opoczyński oraz w Zespole Szkół Prywatnych w Opocznie.

1. Zespół Szkół Ogólnokształcących w Opocznie, który w swoich zasobach posiada:
 - salę gimnastyczną o powierzchni 162 m²,
 - halę sportową o powierzchni 1 008 m²,
 - boisko do siatkówki plażowej o powierzchni 364 m²,
 - boisko do koszykówki o powierzchni 480 m²,
 - boisko do piłki ręcznej o powierzchni 1 680 m²,
 - bieżnię prostą o powierzchni 660 m²,
 - rzutnię o powierzchni 198 m².
2. Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych w Drzewicy, który dysponuje:
 - salą gimnastyczną o powierzchni 220 m²,
 - boiskiem do koszykówki o powierzchni 42 m².
3. Zespół Szkół Technicznych w Mroczkowie Gościnnym, który dysponuje:
 - boiskiem do piłki ręcznej o powierzchni 600 m².
4. Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych nr 1 im. St. Staszica w Opocznie, który w swoich zasobach posiada:
 - salę gimnastyczną o powierzchni 288 m²,
 - boisko do siatkówki o powierzchni 260 m²,
 - boisko do koszykówki o powierzchni 364 m²,
 - boisko do piłki ręcznej o powierzchni 800 m²,
 - bieżnię okólną o powierzchni 2 702 m²,
 - skocznnię o powierzchni 56 m²,
 - rzutnię o powierzchni 54 m².
5. Zespół Szkół Specjalnych im. Jana Brzechwy w Opocznie, który dysponuje:
 - salą gimnastyczną o powierzchni 369 m².

Ponadto w czerwcu 2013 r. rozpoczęto budowę bazy rekreacyjno – sportowej. Infrastruktura sportowa, która powstała w ramach tej inwestycji to: boiska sportowe (do gry w piłkę nożną i piłkę siatkową), bieżnia lekkoatletyczna, skocznia do skoku w dal oraz dwa kosze do koszykówki. W maju 2014 roku nastąpiło uroczyste otwarcie ww. bazy rekreacyjno – sportowej.

6. Zespół Szkół Prywatnych w Opocznie który w swoich zasobach posiada:
 - salę gimnastyczną o powierzchni 288 m²,
 - halę sportową o powierzchni 648 m²,
 - boisko do siatkówki plażowej o powierzchni 128 m²,
 - boisko do koszykówki o powierzchni 303 m²,
 - boisko do piłki nożnej o powierzchni 2 176 m².²⁸

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego (dla całej Polski) w roku szkolnym 2011/2012, w porównaniu do roku poprzedniego, liczba komputerów z dostępem do Internetu

²⁸ Dane na temat bazy sportowej otrzymano z Wydziału Oświaty i Funduszy Unijnych Starostwa Powiatowego w Opocznie

wzrosła: w podstawówkach o 6,1 % gimnazjach – 4,2 %, liceach ogólnokształcących – 2,4 %, a w szkołach zawodowych o 4,7 % Komputeryzacja szkół podstawowych przekracza 90 %. Zdecydowana większość gimnazjów oraz liceów ogólnokształcących też jest wyposażona w sprzęt komputerowy. W ostatnich dwóch latach również technika zdecydowanie zwiększyła dostępność komputerów dla uczniów. Wciąż jednak obserwuje się niedostateczne wyposażenie w komputery w zasadniczych szkołach zawodowych oraz liceach profilowanych.²⁹ Stopień komputeryzacji szkół prowadzonych przez powiat opoczyński, Zespołu Szkół Prywatnych w Opocznie oraz szkół niepublicznych przedstawia poniższa tabela.

Tabela 14. Stopień komputeryzacji szkół ponadgimnazjalnych i specjalnych prowadzonych i dotowanych przez powiat opoczyński.

Nazwa szkoły		Liczba komputerów	Liczba komputerów do użytku uczniów
Szkoly prowadzone przez powiat opoczyński	Zespół Szkół Ogólnokształcących w Opocznie	69	48
	Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych nr 1 im. St. Staszica w Opocznie	136	120
	Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych w Drzewicy	72	57
	Zespół Szkół Zawodowych w Żarnowie	44	34
	Zespół Szkół Technicznych w Mroczkowie Gościnnym	64	58
	Zespół Szkół Specjalnych im. Jana Brzechwy w Opocznie	16	14
Zespół Szkół Prywatnych w Opocznie		47	45
Szkoly niepubliczne		35	35

Źródło: Wydział Oświaty i Funduszy Unijnych Starostwa Powiatowego w Opocznie

Ogółem wg stanu na koniec 2012 roku w szkołach podstawowych i gimnazjach na terenie powiatu opoczyńskiego znajdowały się 1 122 komputery, z czego 1 009 to komputery z dostępem do Internetu. Wskaźnik komputeryzacji szkół podstawowych (wyłączając szkoły specjalne) wyniósł 97,78%, a dla gimnazjów – 87,50 %. W szkołach podstawowych statystycznie na 1 komputer przypadało około 8 uczniów, w gimnazjach około 10 uczniów.

Wskaźnik komputeryzacji szkół ponadgimnazjalnych dla młodzieży (bez szkół specjalnych) wyniósł (na koniec 2012 r.) 52,9 %. Według statystyk ogółem w szkołach ponadgimnazjalnych na 1 komputer z dostępem do Internetu przypadło blisko 7 uczniów. Dla szkół zawodowych (bez policealnych) wynik ten oscylował wokół 6 uczniów na 1 komputer. Zasadnicze szkoły zawodowe dysponują najbardziej ubogą bazą komputerów dostępnych dla uczniów. Z jednego komputera z dostępem do Internetu korzysta tam ponad 23 uczniów. W technikach (wliczając

²⁹ Raport „Oświata i wychowanie w roku szkolnym 2011/2012” dla GUS

również ogólnokształcące szkoły artystyczne dające uprawnienia zawodowe) na 1 komputer przypadło około 4 uczniów, a w liceach ogólnokształcących niemal 7 uczniów³⁰.

Powyższe dane potwierdzają wyniki analiz raportu „Oświata i wychowanie w roku szkolnym 2011/2012” – również w powiecie opoczyńskim szkoły zawodowe plasują się na ostatnim miejscu pod względem liczby udostępnianych uczniom komputerów.

Jednym ze wskaźników obrazujących poziom edukacji na terenie powiatu opoczyńskiego mogą być wyniki przeprowadzanych corocznie sprawdzianów i egzaminów na poszczególnych szczeblach kształcenia.

Po szóstej klasie szkoły podstawowej uczniowie przystępują to tzw. sprawdzianu szóstoklasisty. Sprawdzian jest egzaminem powszechnym i obowiązkowym, co oznacza, że muszą do niego przystąpić wszyscy uczniowie - zarówno uczniowie szkół podstawowych dla dzieci i młodzieży, jak i słuchacze szkół podstawowych dla dorosłych. Przystąpienie do sprawdzianu jest jednym z warunków ukończenia szkoły. Na sprawdzianie badany i oceniany jest poziom osiągnięć uczniów w zakresie pięciu obszarów umiejętności:

- czytania,
- pisanie,
- rozumowania,
- korzystania z informacji oraz
- wykorzystywania wiedzy w praktyce.

Poniższa tabela przedstawia porównanie wyników sprawdzianu szóstoklasisty za rok 2012.

Tabela 15. Porównanie wyników sprawdzianu szóstoklasisty uczniów z terenu powiatu opoczyńskiego ze średnią szkół łódzkich oraz średnią krajową, dane za rok 2012 [średni wynik punktowy]

	Powiat Opoczyński	Łódź	Średnia krajowa	Różnica [do średniej krajowej]	Różnica [do Łodzi]
czytanie	6,11	6,50	6,25	-0,14	-0,39
pisanie	6,06	6,21	5,88	0,18	-0,15
rozumowanie	4,16	4,23	4,11	0,05	-0,07
korzystanie z informacji	2,76	2,88	2,79	-0,03	-0,12
wykorzystanie wiedzy	3,93	3,76	3,72	0,21	0,17
wynik ogólny	23,01	23,58	22,75	0,26	-0,57

Źródło: OKE, CKE

Szóstoklasiści z powiatu opoczyńskiego w porównaniu do uczniów z Łodzi oraz kraju najslabiej wypadli w obszarze czytania. W porównaniu do tych samych grup znacznie lepiej wykorzystują jednak zdobytą wiedzę w praktyce. Ogólny wynik sprawdzianu szóstoklasisty jest nieco słabszy od wyniku uczniów z Łodzi, jednak w porównaniu do średniej krajowej wynik ten prezentuje się już znacznie lepiej.

³⁰ GUS, Bank Danych Lokalnych

Egzamin gimnazjalny obejmuje natomiast wiadomości i umiejętności zawarte w wymaganiach określonych w podstawie programowej kształcenia ogólnego w odniesieniu do wybranych przedmiotów nauczanych w trzecim i wcześniejszych etapach edukacyjnych. Egzamin ma formę pisemną i przystąpienie do egzaminu jest warunkiem ukończenia gimnazjum. Egzamin gimnazjalny składa się z trzech części:

- humanistycznej,
- matematyczno-przyrodniczej
- części dotyczącej języka obcego nowożytnego.

Poniżej znajdują się wyniki testu gimnazjalnego uczniów, uczęszczających do szkół na terenie powiatu opoczyńskiego, Łodzi oraz średniej krajowej za 2012 rok.

Tabela 16. Wyniki egzaminu gimnazjalnego za rok 2012 [wyniki podane w %; różnica obliczona w punktach procentowych]

	Powiat Opoczyński	Łódź	średnia krajowa	Różnica [do średniej krajowej]	Różnica [do Łodzi]
Część humanistyczna					
Z zakresu historii i wiedzy o społeczeństwie	61,0%	62,7%	61,0%	0,0	-1,7
Z zakresu języka polskiego	65,8%	66,0%	65,0%	0,8	-0,2
Część matematyczno-przyrodnicza					
Z zakresu przedmiotów przyrodniczych	49,6%	52,2%	50,0%	-0,4	-2,6
Z zakresu matematyki	50,3%	49,8%	47,0%	3,3	0,5
Część z języka obcego nowożytnego (poziom podstawowy)					
Język angielski	60,9%	68,6%	63,0%	-2,1	-7,7
Język niemiecki	58,1%	57,6%	57,0%	1,1	0,5
Język rosyjski	75,3%	64,1%	65,0%	10,3	11,2
Część z języka obcego nowożytnego (poziom rozszerzony)					
Język angielski	45,3%	52,4%	46,0%	-0,7	-7,1
Język niemiecki	31,7%	34,1%	33,0%	-1,3	-2,4
Język rosyjski	0,0%	0,0%	38,0%	n/d	n/d

Źródło: OKE, CKE

Analizując wyniki egzaminu gimnazjalnego z 2012 roku można zauważyć, iż gimnazjaliści z powiatu opoczyńskiego, na tle swoich rówieśników z Łodzi i kraju, najlepiej wypadli w zakresie znajomości języka rosyjskiego na poziomie podstawowym oraz w ramach części matematyczno- przyrodniczej z zakresu matematyki. Najślabiej, na tle średniej krajowej, prezentują się natomiast wyniki ze znajomości języka angielskiego zarówno na poziomie podstawowym jak i rozszerzonym. Porównując wyniki uczniów z powiatu opoczyńskiego z wynikami gimnazjalistów ze stolicy województwa łódzkiego najślabiej prezentują się ich osiągnięcia w zakresie znajomości języka angielskiego na poziomie podstawowym oraz języka niemieckiego na poziomie rozszerzonym.

Kolejnym etapem kształcenia młodzieży są różnego typu szkoły ponadgimnazjalne. Poniższa tabela prezentuje zdawalność egzaminu maturalnego przeprowadzonego w roku 2012-

młodzież z powiatu opoczyńskiego w porównaniu do wyników maturzystów z Łodzi oraz średniej krajowej.

Tabela 17. Zdawalność egzaminów maturalnych w 2012 roku [wyniki podane w %; różnica obliczona w punktach procentowych]

	Powiat Opoczyński	m. Łódź	Kraj	Różnica [do Łodzi]	Różnica [do śr.krajowej]
Liczba zdających ³¹	697	6 010	330 018		
Zdawalność (%)	84,5%	82,0%	80,0%	2,5	4,5

Źródło: OKE, CKE

Analizując zamieszczone powyżej dane liczbowe można zauważyć, iż zdawalność egzaminów maturalnych w powiecie opoczyńskim jest wyższa zarówno jeśli chodzi o średnią krajową (o 4,5 p.p.) jak i wyniki zdawalności egzaminów maturalnych w stolicy województwa łódzkiego (o 2,5 p.p.).

Władze powiatu opoczyńskiego aktywnie pozyskują również środki zewnętrzne na finansowanie działań w sferze edukacji. Poniższa tabela przedstawia przykłady inicjatyw podjętych w zakresie edukacji dzieci i młodzieży w powiecie opoczyńskim.

³¹ Osoby przystępujące do egzaminu maturalnego po raz pierwszy.

Tabela 18. Projekty edukacyjne współfinansowane w ramach PO KL w powiecie opoczyńskim

Realizowane	
Nazwa programu operacyjnego	Program Operacyjny Kapitał Ludzki na lata 2007-2013
Numer i nazwa osi priorytetowej	Priorytet IX. Rozwój wykształcenia i kompetencji w regionach
Numer i nazwa działania	Działanie 9.2. Podniesienie atrakcyjności i jakości szkolnictwa zawodowego
Tytuł projektu	Nowoczesna szkoła-kluczem do sukcesu. Realizacja kursów Linux oraz zajęć dydaktyczno-wyrównawczych
Okres realizacji	01.08.2012-30.07.2014
Całkowita wartość projektu	370 162,20 zł
Wkład własny	55 524,33 zł
Cel projektu	Celem projektu jest podnoszenie wiedzy i zwiększenie poziomu podstawowych i kluczowych kompetencji informatycznych, kompetencji matematycznych oraz porozumiewania się w języku obcym przez 116 uczniów/uczennic kształcących się w zawodach technik informatyk, technik mechanik oraz technik elektryk w okresie 24 miesięcy (dwa lata szkolne 2012/13 i 2013/14) poprzez udział w zajęciach dydaktyczno- wyrównawczych oraz kursach specjalistycznych LINUX

Zrealizowane			
Nazwa programu	Wojewódzki Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Łodzi	Wojewódzki Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Łodzi	Program Operacyjny Kapitał Ludzki na lata 2007-2013 Priorytet IX. Rozwój wykształcenia i kompetencji w regionach Działanie 9.2. Podniesienie atrakcyjności i jakości szkolnictwa zawodowego
Tytuł projektu	Zaplanowanie i utworzenie pracowni „Ekologiczna kraina” w Zespole Szkół Specjalnych im. Jana Brzechwy w Opocznie	Opoczyńskie Eko-trendy	Wysokie kwalifikacje zawodowe – szansą na atrakcyjną pracę 2
Całkowita wartość projektu	27 657,00 zł	35 735,00 zł	427 311,07 zł
Wkład własny	3 600,00 zł	8 600,00 zł	54 482,16 zł
Cel projektu	Dzięki pozyskanym środkom finansowym ekopracownia została wyposażona w około 125 pomocy dydaktycznych związanych bezpośrednio z edukacją ekologiczną. Będą w niej prowadzone zajęcia z przyrody, biologii oraz zajęcia pozalekcyjne. Zaplanowanie i utworzenie szkolnej pracowni ekologicznej przez wyposażenie jej w nowoczesne zaplecze techniczne i różnorodne środki dydaktyczne ma duże znaczenie poznawcze, wychowawcze i terapeutyczne w nauczaniu uczniów z niepełnosprawnością intelektualną.	Zrealizowane zostały, przy współudziale prowadzonych szkół, trzy konkursy ekologiczne i pięć wycieczek do obiektów przyrodniczych położonych na terenie województwa łódzkiego. Laureaci konkursów zaplanowanych w ramach tegorocznego programu edukacji ekologicznej powiatu opoczyńskiego otrzymali nagrody /indywidualne tj. tablety, e-booki i plecaki turystyczne oraz zbiorowe tj. książki o tematyce ekologicznej i przyrodniczej/, które zostały wręczone podczas spotkania podsumowującego program w sali konferencyjnej Starostwa Powiatowego w Opocznie, połączonego z pokonkursową wystawą fotograficzną i prezentacją przez współorganizujące zadanie szkoły zrealizowanych działań.	W projekcie brały udział 74 uczennice i 26 uczniów kształcących się kierunkach: technik ekonomista i technik handlowiec, dla których motywacją do udziału w projekcie było zwiększenie wiedzy i kompetencji ekonomicznych i matematycznych. Uczestniczki / uczestnicy poza rozwojem kompetencji kluczowych w ekonomii mieli możliwość nabycia doświadczenia w prowadzeniu firmy i działalności gospodarczej dzięki praktykom w biurach na terenie powiatu opoczyńskiego oraz zajęciom z symulacji obrotu rynkowego (wirtualna firma). Uczennice/uczniowie otrzymali nieodpłatnie podręczniki, ćwiczenia i literaturę pomocniczą do zajęć oraz materiały biurowe i informacyjno - promocyjne zakupione w ramach projektu.

Źródło: Starostwo Powiatowe w Opocznie

OPIEKA ZDROWOTNA

Zgodnie z artykułem 68 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, każdy obywatel ma prawo do ochrony zdrowia. Niezależnie od swojej sytuacji materialnej władze publiczne zobowiązane są zapewnić mu równy dostęp do świadczeń opieki zdrowotnej finansowanej ze środków publicznych.

Do głównych obowiązków samorządu powiatowego w ramach ochrony zdrowia należą m.in. takie działania jak:

- dofinansowywanie uczestnictwa osób niepełnosprawnych i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych,
- tworzenie powiatowego planu zabezpieczenia medycznych działań ratowniczych,
- organizacja i zapewnienie usług o odpowiednim standardzie w domach pomocy społecznej,
- zadania z zakresu ochrony zdrowia psychicznego, w tym w szczególności dzieci i młodzieży,
- zadania z zakresu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych, nikotynowych i innych typów uzależnień,
- zadania z zakresu inspekcji sanitarnej,
- promocja zdrowia i profilaktyki zdrowotnej w ramach programów polityki zdrowotnej

Na terenie powiatu opoczyńskiego mieszkańcy mają do dyspozycji następujące placówki ochrony zdrowia:

- NZOZ „ALMER” Sp. z o.o. – w Opocznie
- NZOZ „ESCU LAP” – w Opocznie
- NZOZ „VITA-MED” S.C. – w Opocznie
- NZOZ CENTRUM – w Opocznie
- NZOZ „PRZYCHODNIA RODZINNA DOM-MED” – w Drzewicy
- NZOZ w Żarnowie
- Przedsiębiorstwo Podmiotu Leczniczego „Poradnia Rodzinna” Arkadiusz Przybylak – w Białaczowie
- SP ZOZ Szpital Powiatowy im. Edmunda Biernackiego w Opocznie³².

Początki istnienia Szpitala Rejonowego w Opocznie datuje się na połowę XVIII w. Początkowo, ze względu na brak wystarczającego zaplecza, oddziały szpitalne znajdowały się w różnych częściach miasta. Decyzję o budowie nowego obiektu podjęto w 1960 roku- w tym samym roku rozpoczęto także jego budowę. Pierwszym oddanym do użytku oddziałem był Oddział Ginekologiczno- Położniczy. Nastąpiło to dwa lata przed oficjalnym otwarciem całego obiektu, które odbyło się w kwietniu 1966 roku. W latach 70-tych Szpital Powiatowy przekształcono w Zespół Opieki Zdrowotnej, by następnie pod koniec XX wieku (1998r.) zreorganizować jego strukturę i stworzyć Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej. Szpital nosi imię

³² Na podstawie danych Wydziału Ochrony Środowiska, Zdrowia i Osób Niepełnosprawnych Starostwa Powiatowego w Opocznie

prof. dr n. med. Edmunda Biernackiego, wybitnego internisty i patologa - rodaka Ziemi Opoczyńskiej.³³

W SP ZOZ Szpitalu Powiatowym w Opocznie na dzień 31.07.2013 r. zatrudnionych było na umowę o pracę 515 osób- 61 z nich świadczyło usługi w ramach umów kontraktowych i umów zlecenia³⁴.

W strukturze SP ZOZ Szpitala Powiatowego im. E. Biernackiego w Opocznie znajdują się:

- Szpitalnictwo (8 oddziałów specjalistycznych, blok operacyjny, apteka szpitalna, Szpitalny Oddział Ratunkowy, Zespół ds. Kontroli Zakażeń Szpitalnych, Komitet ds. Kontroli Zakażeń Szpitalnych, sekcja żywienia, prosektorium),
- Zakład Opiekuńczo-Lecznicy,
- Przychodnia Rejonowa w Opocznie,
- Gminne/ Wiejskie Ośrodki Zdrowia w: Białaczowie, Błogiem Szlacheckim, Mniszkowie, Mroczkowie Gościnnym, Paradyżu, Poświętnem n/Pilicą, Skórkowicach, Sławnie, Szadkowicach i Wójcinie,
- Przychodnia Specjalistyczna (16 poradni specjalistycznych, 6 gabinetów diagnostyczno-zabiegowych oraz pracownię fizjoterapii)
- Dział diagnostyki laboratoryjnej,
- Dział diagnostyki obrazowej,
- Transport sanitarny³⁵.

W ostatnich latach Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej Szpital Powiatowy im. E. Biernackiego w Opocznie również pozyskał środki zewnętrzne na sfinansowanie inwestycji własnych. Poniższa tabela przedstawia zestawienie zrealizowanych przez szpital zakupów oraz informację na temat kwoty pozyskanych na te cele środków finansowych.

³³http://archiwum.opocznopowiat.pl/_portal/1194185292472dd24c2c073/Opoczy%C5%84ski_szpital.html

³⁴ Na podstawie danych SPZOZ Szpitala Powiatowego im. Edmunda Biernackiego w Opocznie

³⁵ Opracowanie na podstawie: Statut SPZOZ Szpitala Powiatowego im. Edmunda Biernackiego w Opocznie

Tabela 19. Inwestycje ze środków zewnętrznych zrealizowane przez SP ZOZ Szpital Powiatowy im. E. Biernackiego w Opocznie

Nazwa programu	Rozwój Systemu Ratownictwa Medycznego	Program Regionalny	Program Regionalny
Tytuł projektu	Zakup ambulansu typ W wraz z wyposażeniem medycznym	Zakup karetki typ C	Zakup aparatów ultrasonograficznych
Kwota dofinansowania	462,183,90 zł	491,652,01 zł	310,318,35 zł
Wkład własny	134,835,52 zł	125,990,09 zł	88,754,59 zł
Termin realizacji	2010	2009	2009

Źródło: SP ZOZ Szpital Powiatowy im. E. Biernackiego w Opocznie

POMOC SPOŁECZNA

Pomoc społeczna to narzędzie, które umożliwia przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych tym, którzy nie są w stanie sami ich pokonać, korzystając z własnych zasobów i możliwości. Działania podejmowane w ramach pomocy społecznej służą także zapobieganiu trudnym sytuacjom życiowym osób i rodzin oraz ich integracji ze środowiskiem. W ramach swoich kompetencji pomoc społeczną organizują organy administracji rządowej, a na poziomie powiatów- samorząd powiatowy.

Pomoc społeczna oferowana przez jednostki samorządu terytorialnego polega w szczególności na:

- przyznawaniu i wypłacaniu świadczeń,
- pracy socjalnej,
- prowadzeniu i rozwoju niezbędnej infrastruktury socjalnej,
- analizie i ocenie zjawisk rodzących zapotrzebowanie na świadczenia z pomocy społecznej,
- realizacji zadań wynikających z rozeznaczonych potrzeb społecznych,
- rozwijaniu nowych form pomocy społecznej i samopomocy w ramach zidentyfikowanych potrzeb.³⁶

Na terenie powiatu opoczyńskiego funkcjonują dwa Środowiskowe Domy Samopomocy:

1. ŚDS w Olszowcu
2. ŚDS w Opocznie.

Oprócz tego prowadzone są Warsztaty Terapii Zajęciowej w Drzewicy, Opocznie i Żarnowie. Opiekę zdrowotną z zakresu zdrowia psychicznego, w ramach kontraktów podpisanych z NFZ, na terenie Powiatu realizuje Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej Szpital Powiatowy im. E. Biernackiego w Opocznie, w którego strukturze znajduje się Poradnia Zdrowia Psychicznego oraz Poradnia Odwykowa oraz inne Niepubliczne Zakłady Opieki Zdrowotnej. Tabela poniżej przedstawia liczbę osób objętych leczeniem.

³⁶ <http://www.mpips.gov.pl/pomoc-spoleczna/>

Tabela 20. Liczba osób objętych leczeniem w SP ZOZ

	Leczeni		Leczeni w wieku lat				Leczeni po raz pierwszy w życiu		Leczeni po raz pierwszy w życiu [w przedziałach wiekowych]			
	ogółem	W tym mężczyźni	0-18	19-29	30-64	65 i więcej	ogółem	W tym mężczyźni	0-18	19-29	30-64	65 i więcej
Pacjenci z zaburzeniami psychicznymi	953	358	13	79	677	184	263	94	5	27	173	58

Źródło: Powiatowy Program Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2011-2015, Opoczno 2011

Jednym z zadań Powiatu jest realizacja polityki państwa w zakresie pomocy społecznej. Do realizacji tych zadań na szczeblu powiatowym została powołana jednostka organizacyjna w postaci Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Opocznie, która ma za zadanie realizować zadania wymienione w ustawie z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, podzielonych na zadania własne Powiatu oraz zadania z zakresu administracji rządowej realizowanej przez Powiat. W ramach PCPR w Opocznie funkcjonują:

- Zespół ds. rehabilitacji społecznej, którego zadania dotyczą szeroko zakrojonej pomocy dla osób niepełnosprawnych m.in. poprzez podejmowanie działań zmierzających do ograniczenia skutków niepełnosprawności i likwidacji barier utrudniających osobom niepełnosprawnym funkcjonowanie w społeczeństwie. Zespół współpracuje również z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób niepełnosprawnych oraz dofinansowuje uczestnictwo osób niepełnosprawnych i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych, rehabilitację i zakup sprzętu rehabilitacyjnego. Zespół działa również na polu aktywności sportowej, kulturalnej i turystycznej osób niepełnosprawnych. Prowadzone są również działania na rzecz likwidacji barier architektonicznych i komunikacyjnych w regionie opoczyńskim. Zespół ds. rehabilitacji społecznej sprawuje nadzór nad działalnością Warsztatów Terapii Zajęciowej oraz dofinansowuje ich powstawanie oraz funkcjonowanie. Ponadto przygotowywane są wnioski na uruchomienie środków na dofinansowanie z PFRON określonego zadania. Pracownicy Zespołu ds. rehabilitacji społecznej udzielają także informacji na temat obowiązujących przepisów prawnych z zakresu rehabilitacji społecznej.
- Zespół ds. pieczy zastępczej. Do głównych zadań zespołu należy prowadzenie spraw związanych z ustaleniem placówek opiekuńczo- wychowawczych w tym ognisk wychowawczych, świetlic i klubów środowiskowych o zasięgu ponadgminnym dla dzieci i młodzieży, pomoc w integracji ze środowiskiem osobom opuszczającym niektóre rodzaje placówek opiekuńczo-wychowawczych, resocjalizacyjnych zakładów dla nieletnich, zakłady karne, rodziny zastępcze, prowadzenie placówek opiekuńczo-

wychowawczych oraz placówek wsparcia dziennego o zasięgu ponadgminnym, kwalifikowanie osób kandydujących do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka, organizacja odpowiednich szkoleń, poradnictwa czy terapii dla tych kandydatów oraz osób, które już pełnią funkcję rodziny zastępczej/ prowadzą rodzinny dom dziecka. Ponadto Zespół ds. pieczy zastępczej prowadzi rejestr danych o osobach zakwalifikowanych do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, rodziny zastępczej niezawodowej lub do prowadzenia rodzinnego domu dziecka, zgłasza do ośrodków adopcyjnych informację o dzieciach z uregulowaną sytuacją prawną w celu poszukiwania dla nich rodzin przysposabiających oraz wydaje, na wniosek sądu, opinię na temat konieczności umieszczania dziecka w rodzinie zastępczej lub rodzinnym domu dziecka. Zespół okresowo dokonuje również oceny sytuacji dzieci przebywających w rodzinnej pieczy zastępczej. W kompetencjach zespołu leży całokształt działań dotyczących właściwej organizacji działań dotyczących organizowania pieczy zastępczej na terenie powiatu opoczyńskiego oraz realizacja rządowych programów wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej w przypadku zlecenia ich przez właściwe organy.

- Zespół d/s pomocy środowiskowej i realizacji świadczeń, w którego kompetencjach leży m. in. sporządzanie oceny zasobów pomocy społecznej, prowadzenie, i rozwój infrastruktury Domów Pomocy Społecznej oraz nadzór nad ich działalnością, informowanie obywateli o przysługujących im prawach, organizowanie mieszkań chronionych oraz prowadzenie pracy socjalnej na rzecz osób objętych świadczeniami. Pracownicy zespołu organizują również pomoc dla uchodźców, monitorują i ewaluują realizowane programy, a także na zlecenie podmiotów zewnętrznych przeprowadzają wywiady środowiskowe wśród wytypowanych mieszkańców Powiatu.
- Zespół ds. finansowych oraz zespół ds. organizacyjnych, informatyzacji i prawnych, które odpowiadają za właściwe funkcjonowanie PCPR w Opocznie od strony finansowej i technicznej.

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Opocznie w swoich strukturach od 2012 roku posiada Zespół Interwencji Kryzysowej i Poradnictwa Specjalistycznego. Ośrodek świadczy usługi specjalistyczne zwłaszcza psychologiczne osobom będącym ofiarami przemocy lub znajdującym się w sytuacjach kryzysowych. Ponadto zespół prowadzi m. in. poradnictwo i terapie dla osób i rodzin będących ofiarami przemocy lub w innej sytuacji kryzysowej. Pracownicy zespołu podejmują również działania interwencyjne polegające na zaangażowaniu odpowiednich służb i instytucji do zażegnania sytuacji kryzysowej. Dzięki ogólnopolskiej Kampanii na Rzecz Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, której celem jest podniesienie świadomości społeczeństwa i uwrażliwienie go na zjawisko przemocy w rodzinie powiecie opoczyńskim opracowano i wydano "Kartę praw osoby dotkniętej przemocą w rodzinie". Kampania prowadzona jest wspólnie przez Ministerstwo Sprawiedliwości, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej oraz Komendę Główną Policji.

Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Opocznie funkcjonuje w strukturze Starostwa Powiatowego w Opocznie. Zespół wykonuje zadania rządowe, wynikające z ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (j. t. Dz. U. z 2011 r., nr 127, poz.721). W odróżnieniu od organów rentowych, które koncentrują się głównie na stwierdzeniu zdolności lub niezdolności osób do wykonywania pracy, powiatowe zespoły w wydawanych orzeczeniach określają oprócz tego również stosowane wskazania. Stanowią one podstawę do korzystania przez osoby niepełnosprawne z następujących form pomocy lub uprawnień:

- możliwość uzyskania odpowiedniego zatrudnienia uwzględniającego psychofizyczne możliwości danej osoby (zakład pracy chronionej, stanowisko odpowiednio przystosowane, zakład aktywności zawodowej),
- szkolenia, w tym specjalistycznego w celu przekwalifikowania,
- uczestnictwo w terapii zajęciowej,
- zaopatrzone w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze ułatwiające funkcjonowanie danej osoby,
- korzystanie z usług socjalnych, opiekuńczych, terapeutycznych i rehabilitacyjnych świadczonych przez sieć instytucji pomocy społecznej, organizacje pozarządowe oraz inne placówki,
- uprawnienie do zasiłku pielęgnacyjnego i innych świadczeń,
- spełniania przez osobę niepełnosprawną przesłanek do uzyskania karty parkingowej,
- prawa do zamieszkiwania w oddzielnym pokoju.

Organizacje pozarządowe funkcjonujące na terenie powiatu opoczyńskiego udzielają wielostronnego wsparcia również dla osób z zaburzeniami psychicznymi. Abstynenckie Stowarzyszenie Klubu Wzajemnej Pomocy „Opoka”, które prowadzi Punkt Konsultacyjny udzielający porad oraz prowadzący terapie indywidualne i grupowe dotyczące uzależnień i współuzależnień oraz w sprawach przemocy w rodzinie. W ciągu roku udziela pomocy dla około 700 osób. Pozostałe organizacje udzielające wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi i ich rodzin to:

1. Fundacja „Uśmiech dziecka to nasz cel”
2. Polski Związek Niewidomych
3. Stowarzyszenie Rodziców i Opiekunów Osób Niepełnosprawnych, Warsztaty Terapii Zajęciowej w Opocznie, Drzewicy i Żarnowie
4. Fundacja OSTOJA im. Siostry Klaryski Stanisławy w Opocznie
5. Stowarzyszenie Rodziców i Opiekunów Osób Niepełnosprawnych w Żarnowie
6. Polskie Stowarzyszenie Diabetyków w Drzewicy
7. Opoczyński Klub Amazonki „OKA”
8. Fundacja INTERREGION³⁷

³⁷ Powiatowy Program Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2011-2015, Opoczno 2011

Poniższa tabela syntetycznie prezentuje liczbę osób korzystających z pomocy społecznej w powiecie opoczyńskim w podziale na poszczególne gminy.

Tabela 21. Osoby korzystające z pomocy społecznej w powiecie opoczyńskim – stan na 31.12.2012 r.

korzystający z pomocy społecznej/ powód	gmina Opoczno	gmina Drzewica	gmina Poświętne	gmina Sławno	gmina Białaczów	gmina Mniszków	gmina Paradyż	gmina Żarnów
ubóstwo	1 236	97	51	49	553	236	139	149
sieroctwo	13	-	1	-	-	-	-	-
bezdomność	30	-	-	-	5	3	1	2
potrzeby ochrony macierzyństwa lub wielodzietności	862	17	2	117	364	2	65	46
bezrobocie	2 591	134	34	882	663	73	67	92
niepełnosprawność	907	42	21	54	273	30	62	70
długotrwała choroba	1 028	39	40	375	34	68	48	120
bezzadność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych	959	99	35	3	103	30	36	26
alkoholizm	63	24	6	-	136	2	18	13
narkomania	1 osoba, 1 rodzina	-	-	-	-	-	-	-
trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego	29	1	1	3	6	7	2	-

Źródło: Dane Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Opocznie

Najczęstszymi przyczynami, które sprawiają, iż mieszkańcy Powiatu są zmuszeni do skorzystania ze świadczeń pomocy społecznej są ubóstwo oraz bezrobocie. Na kolejnych miejscach plasują się takie przyczyny jak długotrwała choroba czy też bezzadność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych. Z powodu narkomanii z pomocy społecznej skorzystała jedynie 1 rodzina i 1 osoba. Poza wymienionymi w tabeli kryteriami, z powodu klęski żywiołowej lub ekologicznej ze świadczeń pomocy społecznej korzystali mieszkańcy gminy Białaczów. Pomoc miała charakter usługowy, instytucjonalny oraz finansowy.

Usługi na rzecz pomocy osobom chorym somatycznie oraz zagrożonym wykluczeniem społecznym świadczą również Dom Pomocy Społecznej w Niemojowicach oraz Dom Pomocy Społecznej dla Dorosłych w Drzewicy. Są to samodzielne jednostki organizacyjne o zasięgu ponadgminnym, które powołał do życia i prowadzi powiat opoczyński. Mieszkańcy w DPS mają możliwość skorzystania z całodobowej opieki, jak również z pobytu czasowego lub stałego. Ponadto DPS-y prowadzą działalność kulturalno- rozrywkową organizując m.in. wycieczki turystyczno- krajoznawcze, zabawy taneczne czy też innego rodzaju spotkania towarzyskie.

PORZĄDEK PUBLICZNY I OCHRONA PRZECIWOPOŻAROWA

Za zapewnienie porządku i bezpieczeństwa na terenie powiatu opoczyńskiego odpowiadają przede wszystkim funkcjonariusze Komendy Powiatowej Policji w Opocznie, Komisariatu Policji w Drzewicy oraz Komisariatu Policji w Paradyżu.

Dane statystyczne, dotyczące ilości wypadków, liczby rannych oraz ofiar śmiertelnych, a także liczby kolizji, zostały zamieszczone w tabeli poniżej:

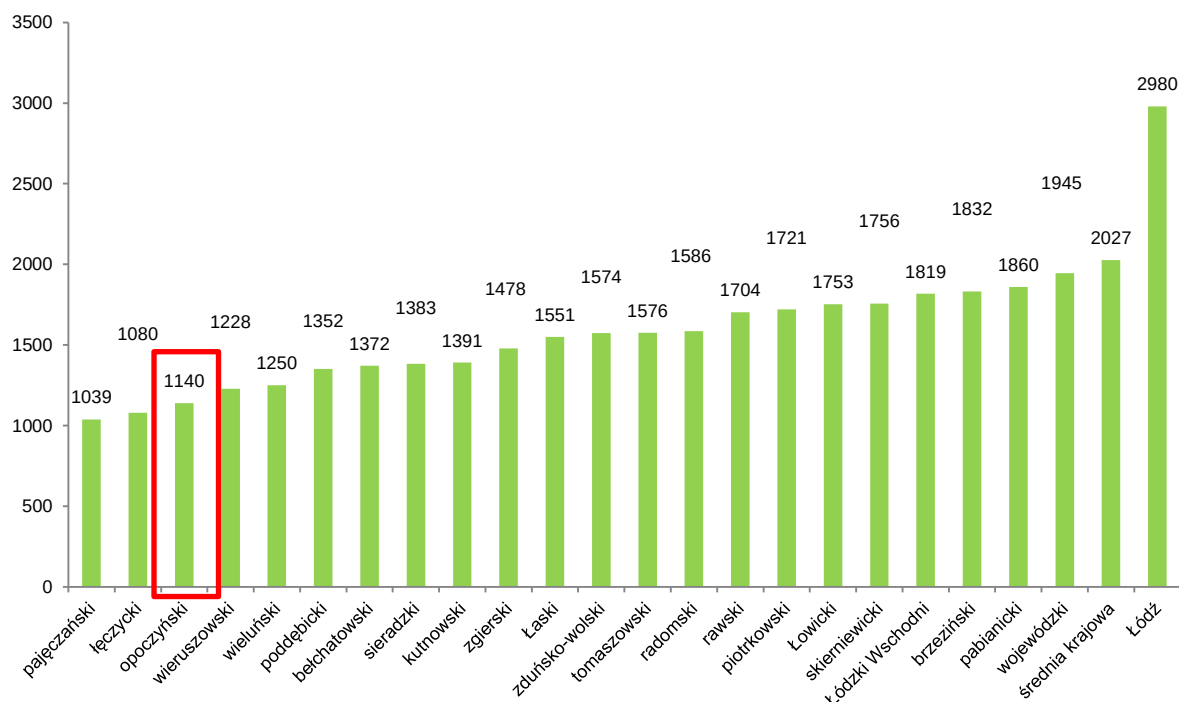
Tabela 22. Dane statystyczne z KPP w Opocznie.

Rok	Liczba wypadków	Liczba zabitych	Liczba rannych	Liczba kolizji	Łączna liczba zdarzeń
2011	93	11	103	495	588
2012	88	7	117	464	552
I półrocze 2013	37	2	47	227	264

Źródło: Dane Komendy Powiatowej Policji w Opocznie

Poniższy wykres przedstawia zestawienie dotyczące województwa łódzkiego odnośnie wskaźnika zagrożenia przestępczością dla poszczególnych powiatów. Powiat opoczyński znajduje się na 3 miejscu wśród najbezpieczniejszych powiatów w województwie łódzkim.

Rysunek 29. Wskaźnik zagrożenia przestępczością kryminalną na 100 tys. mieszkańców

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

W kolejnej tabeli przedstawiono zestawienie poszczególnych kategorii przestępstw odnotowanych na terenie powiatu opoczyńskiego w latach 2011-2013 oraz procentowy wskaźnik skuteczności ich wykrycia.

Tabela 23. Dane statystyczne dotyczące wykrywalności poszczególnych kategorii przestępstw w powiecie opoczyńskim w latach 2011-2013.

2011	2012	2013 (I półrocze)
Przestępstwa kryminalne		
58,5%	58,4%	63,51%
Zabójstwa		
100,0%	100,0%	100,0%
Rozbój, kradzież rozbójnicza, wymuszenie rozbójnicze		
75,0%	80,0%	70,0%
Bójka, pobicie		
85,7%	77,3%	83,33%
Uszczerbek na zdrowiu		
100,0%	86,7%	90,91%
Gwałty		
100,0%	100,0%	100,0%
Kradzież z włamaniem		
25,7%	19,6%	25%
Kradzież cudzej rzeczy		

Pozostałe instytucje zapewniające bezpieczeństwo obywateli w innym zakresie niż KPP na terenie powiatu opoczyńskiego to:

1. Powiatowe Centrum Zarządzania Kryzysowego w Opocznie,
2. Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej w Opocznie,
3. Straż Miejska w Opocznie,
4. Powiatowa Stacja Sanitarno- Epidemiologiczna w Opocznie,
5. SP ZOZ Szpital Powiatowy im. E. Biernackiego w Opocznie,
6. Powiatowy Inspektorat Nadzoru Budowlanego w Opocznie,
7. Powiatowy Inspektorat Weterynarii w Opocznie,
8. Zarząd Dróg Powiatowych w Opocznie.

Wszystkie wyżej wymienione instytucje, we współpracy z jednostkami Ochotniczych Straży Pożarnych zlokalizowanymi w poszczególnych gminach Powiatu, zapewniają kompleksowe bezpieczeństwo we wszystkich sferach życia mieszkańców powiatu opoczyńskiego.

SPORT I KULTURA W POWIECIE OPCZYŃSKIM

SPORT

Starostwo Powiatowe w Opocznie prowadzi ewidencję klubów sportowych działających na terenie Powiatu. W ewidencji tej znajduje się ponad 30 Uczniowskich Klubów Sportowych działających niemal przy każdej placówce edukacyjnej w Powiecie. W samym Opocznie działa około 10 klubów o statusie Uczniowskiego Klubu Sportowego. Ponadto na terenie Powiatu, działają również kluby sportowe w formie stowarzyszeń (np. Ludowe Kluby Sportowe), których statuty nie przewidują prowadzenia działalności gospodarczej. Jest ich również ponad 30. Oprócz tego w powiecie opoczyńskim działają również kluby sportowe zarejestrowane w Krajowym Rejestrze Sądowym, których ewidencji Starosta nie prowadzi, pełni jedynie nadzór wynikający z ustawy Prawo o Stowarzyszeniach. Główną dyscypliną sportu uprawianą w ramach wyżej wymienionych klubów sportowych jest piłka nożna.

Wydział Oświaty i Funduszy Unijnych Starostwa Powiatowego w Opocznie wraz z Powiatowym Szkolnym Związkiem Sportowym, organizuje głównie cykliczne imprezy sportowe, są to:

- Halowe Indywidualne Mistrzostwa w Lekkiej Atletyce Szkół Powiatu Opoczyńskiego
- Rozgrywki sportowe, organizowane na szczeblu powiatowym dla szkół podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych w oparciu o regulaminy Łódzkiego Szkolnego Związku Sportowego.

Każda z jednostek samorządowych wchodzących w skład Powiatu dysponuje własną bazą sportowo- rekreacyjną, która zaspokaja potrzeby jej mieszkańców.

Powiat opoczyński na tle pozostałych powiatów województwa łódzkiego wyróżnia baza sportowa przeznaczona dla kajakarzy ze szczególnym uwzględnieniem kajakarzy górskich. Tor do kajakarstwa górskiego zlokalizowany jest w Drzewicy. Kolejną bardzo popularną dyscypliną sportową uprawianą na terenie powiatu opoczyńskiego jest kolarstwo górskie. Ludowe Towarzystwo Sportowe Opoczno Sport Team założone w 2010 roku cyklicznie organizuje zawody z serii MTB.

Osoby niepełnosprawne z powiatu opoczyńskiego regularnie biorą udział w imprezach sportowych organizowanych na terenie województwa i kraju. Corocznie, z sukcesami, uczestniczą m. in. w Regionalnym Turnieju Piłki Nożnej Olimpiad Specjalnych, Otwartym Turnieju Kręgielskim Warsztatów Terapii Zajęciowej, Regionalnym Mitingu w Biegach Przełajowych Olimpiad Specjalnych, Mitingu Lekkoatletycznym Olimpiad Specjalnych, Tomaszowskim Turnieju w Boccie, Regionalnym Turnieju Piłki Nożnej w Łodzi. Koronne konkurencje, w których startują niepełnosprawni z powiatu opoczyńskiego to m. in. biegi indywidualne (na dystansach 800 m, 400 m, 200 m, 100 m) oraz sztafetowe (na dystansie 4x100 m i 4x400 m) oraz skok w dal i pchnięcie kulą. Rokrocznie niepełnosprawni sportowcy odbierają z rąk Starosty Opoczyńskiego nagrody i wyróżnienia za wybitne osiągnięcia sportowe. Więcej informacji na temat potencjału wynikającego z bazy sportowo- rekreacyjnej Powiatu znajduje się w *Załączniku nr 2* do niniejszego dokumentu

KULTURA

Jako zasoby kulturowe danego regionu należy traktować rzeczy nieruchome i ruchome wraz ze związanymi z nim wartościami duchowymi, zjawiskami historycznymi i obyczajowymi. Są to najczęściej przedmioty czy budynki uznawane za godne ochrony prawnej dla dobra społeczeństwa i jego rozwoju oraz przekazania następnym pokoleniom z uwagi na niesione przez nie wartości historyczne, patriotyczne, religijne, naukowe i artystyczne. Wartości te mają szczególne znaczenie dla podtrzymania tożsamości i ciągłości rozwoju politycznego, społecznego i kulturalnego danej wspólnoty lokalnej. W powiecie opoczyńskim znajduje się szereg cennych zabytków o charakterze sakralnym oraz świeckim, których celem jest potrzymanie i ożywienie regionalnych tradycji, historii i kultury.

W tabeli poniżej przedstawiono zabytki nieruchome z terenu powiatu opoczyńskiego wpisane do rejestru zabytków nieruchomych województwa łódzkiego (stan na 31.12.2012 r)

Tabela 24. Zabytki na terenie powiatu opoczyńskiego – dane wg poszczególnych gmin

gmina Białaczów	• układ urbanistyczny, 1456, 1787-1800, • kościół par. p.w. Jana Chrzciciela, XVI, k. XVII, XIX, • dzwonnica, • zespół pałacowy, XVIII-XIX (pałac z galeriami, 2 pawilony, oficyna, ruiny romantyczne, oranżeria, park), • budynek dla służby, • zespół folwarczny, 1 poł. XIX, pocz. XX, (spichrz, stajnia, zajazd) • zajazd, pocz. XIX, • ratusz z 1797 r., • budynek dawnej straży ogniowej, końca XVIII w., • Kościół parafialny pw. św. Doroty z 1791 r.(w miejscowości Petrykozy).
gmina Drzewica	• Kościół parafialny pw. św. Łukasza, • cmentarz parafialny rzymsko - katolicki, ul. Cmentarna, poł. XIX, • cmentarz żydowski w Drzewicy, XIX w.-1942, • zespół zamkowy w Drzewicy (zamek, dwór, park).
gmina	• Kościół parafialny pw. Nawiedzenia NMP (miejscowość Błogie Szlacheckie), 1785-89,

Mniszków	• Park dworski w Mniszkowie (XIX w.), • Zespół dworski w Zajączkowie (dwór, park)- XIX-XX w.
gmina Opoczno	• Park dworski w Mroczkowie (miejscowość Mroczków Gościnnny)- 1 połowa XIX w., • Śródmieście miasta Opoczno, • Kościół parafialny pw. św. Bartłomieja [kościół 1365,1939], dzwonnica [I połowa XIX w.], plebania [1622]), • Zamek w Opocznie, • Zespół dworski „Starostwo” – Opoczno XVII-XIX w., • Dom „Esterki”- 1500 r., • Kościół cmentarny pw. św. Marii Magdaleny, XVIII, • Synagoga wraz z otoczeniem zabytku, • Kościół parafialny p.w. św. Barbary-drewniany- połowa XVII w. w miejscowości Sołek, • Park w miejscowości Zameczek.
gmina Paradyż	• Zespół klasztorny bernardynów w Paradyżu XVIII-XIX w.(kościół parafialny p.w. Przemienienia Pańskiego i św. Michała, klasztor, krużganki, park), • Park dworski w Solcu, XIX w., • Ruiny dworu na wyspie, XVI w., • Park dworski w Stawowiczach, • Park w Wielkiej Woli, • Kościół parafialny pw. św. Andrzeja (miejscowość Wójcin), 1826-81.
gmina Poświętne	• Zespół klasztorny oo. filipinów (Studzianna)- XVIII w.- – kościół pw. św. Filipa Nereusza i Jana Chrzcziciela (klasztor, 2 dzwonnice, brama), • Zespół kościoła cmentarnego pw. św. Józefa w Studziannej (kościół, dzwonnica, kostnica, studnia d. cmentarz przykościelny z ogrodzeniem) k. XVII- XVIII, • Kaplica pw. św. Anny, 1730 r.– Studzianna,
gmina Sławno	• Zespół dworski w Prymusowej Woli (park, spichrz, stodoła) XVIII/XIX w., • Kościół parafialny pw. św. Gereona z 1852 r. (Sławno), • Park dworski w Sławnie Kościelnym, • Kaplica pw. św. Michała Archanioła w Zachorzowie (1875).
gmina Żarnów	• Dom (chałupa) w Bronowie, • Park dworski w Budkowie- XIX w., • Park dworski w Paszkowicach, • Kościół parafialny pw. św. Łukasza 1639-48 r. (Skórkowice), • Park w Trojanowicach, • Park dworski w Wierzchowisku (k. XIX w.), • Kościół parafialny pw. św. Mikołaja (XII w.) - Żarnów, • Śródmieście miasta Żarnów.

Źródło: <http://www.wuoz.bip.lodz.pl/page/12,zabytki.html> (data dostępu 19.05.2014)

Oprócz zabytków wpisanych do rejestru, charakterystycznym elementem kulturowego krajobrazu regionu są opoczyńskie drewniane chałupy. Ich dachy kryte były słomą, a ściany zewnętrzne „bielono” na niebiesko lub zdobiono geometrycznymi motywami roślinnymi. Zachowane do tej pory budynki można oglądać w Ostrowie.

W związku z faktem, iż na terenie całego powiatu opoczyńskiego można spotkać zabytki, które są dziedzictwem kulturowym regionu 27 stycznia 2011 roku Rada Powiatu Opoczyńskiego podjęła uchwałę, wynikającą z Ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. 2003 nr 162 poz. 1568), w sprawie przyjęcia „Programu opieki nad

zabytkami dla powiatu opoczyńskiego na lata 2011-2014”. Program ten stał się punktem wyjścia do współpracy między Powiatem, gminami i właścicielami zabytków w celu zwiększenia dbałości o wspólne dziedzictwo kulturowe. W ramach tego programu Powiat ogłasza konkursy oraz udzielane są dotacje na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków województwa łódzkiego.

Na terenie Powiatu funkcjonują również instytucje, których głównym zadaniem jest upowszechnianie dorobku i dziedzictwa regionu opoczyńskiego. W gminach wchodzących w skład Powiatu funkcjonują: domy kultury, ośrodki kultury i świetlice wiejskie, które oferują szeroki wachlarz aktywności dla swoich mieszkańców. W Opocznie funkcjonuje Miejski Dom Kultury im. Tadeusza Sygietyńskiego – twórcy Państwowego Zespołu Ludowego Pieśni i Tańca „Mazowsze”, a drugi Ośrodek Kultury jest w Drzewicy. Jednym ze stowarzyszeń aktywnie kultywujących, na terenie Powiatu, opoczyńską kulturę jest Bielowickie Stowarzyszenie Twórców i Przyjaciół Kultury Ludowej w Bielowicach.

Folklor jest bardzo ważnym elementem wyróżniającym powiat opoczyński na mapie województwa łódzkiego oraz całego kraju. Elementy tradycji ludowej takie jak strój, plastyka zdobniczo - obrzędowa i użytkowa, muzyka, taniec, przyśpiewki, obrzędy, potrawy służą wzmacnianiu tożsamości regionalnej i są wykorzystywane w życiu codziennym, obchodach i uroczystościach narodowych, religijnych, festynach i zabawach. Folklor i tradycje regionalne kultywowane są w Kołach Gospodyń Wiejskich działających w każdej gminie powiatu opoczyńskiego. Promowanie tradycji ludowych odbywa się nie tylko na terenie Powiatu, ale również na arenie krajowej i międzynarodowej. Państwowy Zespół Ludowy Pieśni i tańca "Mazowsze" każdy swój duży koncert rozpoczyna w opoczyńskim stroju regionalnym oberkiem opoczyńskim.

Na terenie Powiatu, oprócz domów kultury, funkcjonują również biblioteki publiczne. Zadania powiatowej biblioteki publicznej wykonuje, na terenie powiatu opoczyńskiego, Miejska Biblioteka Publiczna w Opocznie. Biblioteki działające na obszarze powiatu opoczyńskiego, to:

1. Miejska Biblioteka Publiczna w Opocznie z oddziałem dla dzieci,
 - Filia nr 1 Opoczno,
 - Filia Libiszów,
 - Filia Mroczków Gościenny,
 - Filia Ogonowice;
2. Gminna Biblioteka Publiczna Białaczów
 - Filia Petrykozy
3. Biblioteka Samorządowa Gminy i Miasta Drzewica z Oddziałem dla dzieci
4. Gminna Biblioteka Publiczna Mniszków
 - Filia Błogie Rządowe,
 - Filia Bukowiec nad Pilicą
5. Gminna Biblioteka Publiczna Poświętne,
 - Filia Dęba Opoczyńska
6. Gminna Biblioteka Publiczna Sławno
 - Filia Gawrony,

- Filia Prymusowa Wola
7. Gminna Biblioteka Publiczna Żarnów
- Filia Miedzna Murowana,
 - Filia Skórkowice.

W Opocznie funkcjonuje Muzeum Regionalne, którego siedziba mieści się w „opoczyńskim zamku” – odbudowanym na fundamentach Zamku Kazimierza Wielkiego z XIV wieku. W Muzeum Regionalnym znajduje się 6 działów tematycznych (etnograficzny, historyczny, numizmatyczny, archeologiczny, sztuki, archiwalny) oraz biblioteka muzealna.

Jednym z najważniejszych materialnych zasobów folkloru opoczyńskiego niezaprzeczalnie jest malowniczy strój opoczyński szyty głównie z materiałów samodziiałowych - tkanych na ręcznym krośnie tkanin. Poniższa fotografia przedstawia damski i męski strój opoczyński.

Rysunek 31. Damski i męski tradycyjny strój opoczyński

Źródło: <http://www.folklor.pl>

Charakterystyczne tradycje i obrzędy, kultywowane na terenie powiatu opoczyńskiego, to m.in.:

- „Dziady” na weselach –przebrana młodzież wykonuje taniec i śpiew oraz obdarowuje młodą parę różnorodnymi, dowcipnymi akcesoriami drugiego dnia wesela.
- Świecenie wianków z ziół i kwiatów polnych – w tydzień po święcie Bożego Ciała.

- Odpust Św. Michała – odbywający się w ostatnią niedzielę września, jest to święto kościelne, połączone z kramami, straganami rękodzieła ludowego, wyrobów z drewna, wikliny czy ceramiki,
- obrzędy ostatkowe - "kusoki" np.: obijanie starych kawalerów, targ dziewcząt,
- obrzędy śródpościa - malowanie przez kawalerów tzw. "kozoków" na ścianach domów,
- obrzędy wielkanocne - obchodzenie pól, dyngusy, śmingusy,
- obrzędy zimowe - darcie pierza.

Wydział Oświaty i Funduszy Unijnych Starostwa Powiatowego w Opocznie organizuje również cykliczne wydarzenia kulturalne takie jak:

- Konkurs na plastykę zdobniczo – obrzędową powiatu opoczyńskiego,
- Przegląd Dorobku Artystycznego Szkół Ponadgimnazjalnych powiatu opoczyńskiego,
- Uroczystość przyznania dorocznej nagrody powiatu opoczyńskiego za osiągnięcia w dziedzinie kultury,
- Powiatowe Obchody Międzynarodowego Dnia Ochrony Zabytków.

Niezaprzeczalnym bogactwem regionu opoczyńskiego są lokalni twórcy. Najbardziej uznani zostali wyróżnieni prestiżową Nagrodą Oskara Kolberga. Z regionem opoczyńskim związane są całe rodziny twórców głównie wywodzące się z Bielowic np. rodziny: Rzepków, Pacanów, Pokorów, Dąbrowskich. Na wymienienie zasługują również lokalni rzeźbiarze: ś.p. Antoni Baran, Wojciech Grzędowski, Andrzej Oliwa, Marek Mokrowiecki czy Joanna Grzędowska - Sipika.

Powiat opoczyński może poszczycić się również szeroką gamą zasobów kulturowych w postaci rękodzieła lokalnych twórców.

Na uwagę zasługują tutaj głównie:

- ozdoby papierowe (opoczyńskie wycinanki i firanki),

Źródło: <http://www.opocznowiat.pl/>

- pająk,
- pisanki,

Źródło: http://www.opocznowiat.pl/strona-77-sztuka_ludowa.html

- palmy wielkanocne,
- rzeźby,

- wytwory bibułowe (bukiet, różgi, koronki, girlandy),
- haft,
- koronka – serwetki,
- zabawki tradycyjne i rekwizyty obrzędowe

Ponadto do posiadanych zasobów zaliczyć należy również taniec, obrzędy i muzykę ludową bezpośrednio związaną z tradycjami opoczyńskimi. Na terenie Powiatu licznie działają amatorskie zespoły pieśni i tańca, również dzięki którym tradycja i folklor ziemi opoczyńskiej są wciąż żywe.

2.5. Sfera gospodarcza

W poniższym rozdziale opisano aktualną sytuację Powiatu w zakresie przedsiębiorczości, wielkości i struktury podmiotów gospodarczych. Zaprezentowano również informacje odnośnie atrakcyjności Powiatu pod względem inwestycyjnym, turystyki i rekreacji.

2.5.1. Przemysł, przedsiębiorczość i struktura podmiotów gospodarczych

Na terenie powiatu opoczyńskiego rozwija się głównie przemysł mineralny oraz branże o profilu takim jak: produkcja materiałów budowlanych, m.in. płytek ceramicznych, chemii budowlanej; piaski szklarskie i formierskie. Przemysł ten ma znaczący potencjał rozwojowy na terenie Powiatu głównie ze względu na zasoby surowców mineralnych występujące w regionie opoczyńskim. Poza tym dużą grupę podmiotów gospodarczych stanowią te o charakterze handlowo- usługowym.

Liczbę podmiotów gospodarczych zarejestrowanych na terenie powiatu opoczyńskiego w 2013 roku przedstawia tabela poniżej.

Tabela 25. Podmioty gospodarcze na terenie powiatu opoczyńskiego – dane za 2013 rok

Podmioty gospodarcze wg sektorów własnościowych		
	podmioty gospodarki narodowej ogółem	4 522
Sektor publiczny	ogółem	203
	państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego	153
	spółki handlowe	5
Sektor prywatny	sektor prywatny - ogółem	4 319
	osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	3 488
	spółki handlowe	152
	spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego	13
	spółdzielnie	25
	fundacje	7
	stowarzyszenia i organizacje społeczne	194

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Ogółem na terenie powiatu opoczyńskiego zarejestrowane są 4 522 podmioty gospodarcze. Te prowadzące działalność w branży przemysłowej i w budownictwie stanowią 25% (1 123 podmioty) wszystkich zarejestrowanych na tym terenie przedsiębiorstw. Jest to druga pod względem liczebności grupa podmiotów funkcjonujących w regionie opoczyńskim – więcej jest tylko podmiotów prowadzących działalność w zakresie sekcji G PKD 2007- handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle (1 457 podmiotów- 32% ogółu).

Liczbę podmiotów gospodarczych wg poszczególnych jednostek samorządowych powiatu opoczyńskiego prezentuje poniższa tabela.

Tabela 26. Podmioty gospodarcze wg JST z powiatu opoczyńskiego – dane za 2013 rok

Gmina	Liczba podmiotów gospodarczych	Liczba podmiotów gospodarczych z branży przemysłowej i budowlanej	% udział podmiotów z branż przemysłowej i budowlanej w ogólnej liczbie podmiotów
Białaczów	224	67	30%
Drzewica	592	163	28%
Mniszków	240	78	33%
Opoczno	2 482	485	20%
Paradyż	210	52	25%
Poświętne	194	66	34%
Sławno	298	90	30%
Żarnów	282	74	26%

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

We wszystkich jednostkach samorządowych podmioty z branży budowlanej i przemysłowej stanowią co najmniej 20% ogółu podmiotów gospodarczych zarejestrowanych na ich terenie. Największy procentowy udział podmiotów z tych branż zlokalizowany jest na terenie gminy Poświętne oraz Mniszków. W gminie Opoczno dominują podmioty świadczące usługi z zakresu handlu hurtowego i detalicznego; naprawy pojazdów samochodowych, włączając motocykle, na drugim miejscu pod względem liczebności znajdują się podmioty branży budowlanej i przemysłowej. Powyższe zestawienia wskazują, jak istotne dla rozwoju gospodarczego regionu opoczyńskiego są branże budowlana i przemysłowa – stanowią niejako koło zamachowe tego rozwoju.

Do największych i najważniejszych przedsiębiorstw produkcyjno- usługowych zlokalizowanych na terenie powiatu opoczyńskiego należą m.in.

1. w gminie Białaczów:

- CERAMIK STUDIO Sławomir Jaciubek – Białaczów,
- PHU MM- Ceramika Małgorzata Jarząb - Białaczów,
- PHU AGROSKŁAD, OBERŻA MŁYŃSKA Mieczysław Czarnecki - Parczówek,
- PPH. PEKAR s.c. Jerzy Milcarz, Alicja Milcarz - Białaczów,
- Przedsiębiorstwo Przemysłu Drzewnego PETRYKOZY Andrzej Górski sp.j. – Skronina,
- PPHU WRZOSEK - Skronina,,
- ZAKŁAD KAMIENNYCH MATERIAŁÓW BUDOWLANYCH – Andrzej Kosek- Miedzna Drewniana,
- PPHU PROGRES Zbigniew Jarząb - Białaczów,
- PPHU WOOD - BUKSZPAN - UKABA - Skronina,
- FHU DAREX Stacja Auto-Gazu - Skronina,
- Firma Handlowo-Usługowa Marian Kucharski - Skronina,
- Zakład Produkcyjno Handlowy WEŁNOTEX - Parczówek.

2. w gminie Drzewica:

- PHU BARTEK Dariusz Swęd - Drzewica,
- EUROPROFI Sp. z o.o. - Drzewica,
- GERLACH Sp. z o.o. - Drzewica,
- GERPOL Sp. z o.o. - Drzewica,
- PPHU KOMAK Danuta Kołomańska - Drzewica,
- PROMOMIX Karol Czarnecki - Drzewica,
- SYSTEM PRUSZYŃSKI Sp. z o.o. – Drzewica,
- WIS – MAR Firma Handlowa Marek Wiśniewski – Drzewica,
- Michał Chabiera Produkcja Usługi i Handel CHABA – Drzewica,
- Aleksander Łucki Firma Handlowo Usługowo Produkcyjna – Drzewica.

3. w gminie Mniszków:

- CER-ART Studio Sp. z o.o. - Mniszków,
- PPHU Cegielnia Mniszków s.c. - Mniszków,
- CER-ROL Sp. z o.o. - Mniszków,
- NOVA CERAMICA Sp. z o.o. - Mniszków,
- Zakład Ceramiki Budowlanej OWCZARY R.E.R Stępień Sp. j. - Owczary,
- PPUH Jacek Piątek – Radonia,
- Piekarnia Mniszków Mariusz Skrzypczyk - Mniszków
- TARTAK MAŁE KOŃSKIE s.c. Iwona Gwarda, Jerzy Kołodziejki – Małe Końskie.

4. w gminie Opoczno:

- CERAMIKA PARADYŻ Sp. z o.o. – Opoczno,
- OPOCZNO I Sp. z o.o. - Opoczno,

- OPTEX S.A. - Opoczno,
 - ZUH WOJCIECHOWSKI Zdzisław Wojciechowski – Sobawiny,
 - ZPU AGRO – WIKT Jan Wiktorowicz – Opoczno,
 - CERAMIKA SERWIS Sp. z o.o.- Opoczno,
 - Przedsiębiorstwo Handlowe Exportowo – Importowe Grzegorz Piotrowski – Opoczno,
 - Przedsiębiorstwo Robót Drogowo – Mostowych - Opoczno,
 - Miejskie Przedsiębiorstwo Komunikacyjne Sp. z o.o. - Opoczno,
 - PPHU EXPO – DREW Kazimierz Pacan – Opoczno,
 - PPHU PRO – MONT Stefan Rogulski – Opoczno,
 - PPHU GUMAX Jacek Gutowski – Opoczno,
 - PPHU BUD – TRANS – Opoczno,
 - ALFA – CER Wiesław Kwiatkowski – Opoczno,
 - BLACH – POL Krzysztofik, Pałyga Sp. j. – Opoczno,
 - PPUH WIS Sp. z o.o. – Opoczno,
 - Przedsiębiorstwo Wielobranżowe STANDARD Sp. j. - Opoczno,
 - Zakład Energetyki Ciepłej w Opocznie Sp. z o.o. – Opoczno,
 - Przedsiębiorstwo Wielobranżowe AKCENT Sp. z o.o.- Opoczno,
 - Zakład Betoniarsko – Handlowo Usługowy KONKRET Tadeusz Cieluch – Ostrów,
 - PPHU GLASSDEX Dariusz Pecyna – Międzybórz,
 - ELEKTRO – TEST T. Stolarczyk, P. Pacholski, K. Stolarczyk s.c. – Libiszów,
 - Zakład Stolarski LESIAK Bogusław Lesiak, Bożena Lesiak s.c. – Kruszwiec,
 - Zakład Przetwórstwa Mięsnego Stępień B&S STĘPNIOWIE – Libiszów Kolonia,
 - DROMED Rospędek, Więckowski Sp. j. – Opoczno,
 - PPHU FART Janusz Pacan – Opoczno,
 - Firma Handlowa JACEK Jacek Krogulec – Opoczno,
 - Szkoła Drzew i Krzewów Ozdobnych i Zalesieniowych M. Bojanowski – Opoczno,
 - PHUP GOŁĄB – Opoczno,
 - PPHU MEJPOL Anna Mazur Paduszyńska – Opoczno,
 - PAKOS Sp. z o.o. – Opoczno,
 - PERFEKT WAY Popiński i Wspólnicy Sp. k. – Opoczno.
5. w gminie Paradyż:
- Józef Pietruszka MAKROBUD – Wójcin,
 - PHUP ROLMEX Sławomir Rek – Paradyż,
 - Usługi Brukarskie Przemysław Kopacz – Honoratów,
 - CERAMIKA PARADYŻ Sp. z o.o. Zakład Produkcyjny - Wielka Wola.
6. w gminie Sławno:
- Zakład Przetwórstwa Mięsnego Grzegorz Nowakowski - Dąbrowa,

- FPUH ATA Przetwórstwo Owoców i Warzyw Export – Import Anna Anita Chachulska – Sławno,
- TOMBUD Tomasz Brol – Kozenin,
- PPH GRANPOL M. Kopera, T. Rataj Sp. j. – Sławno,
- GRUDZEŃ LAS Sp. z o.o. – Grudzeń Las,
- Cukiernictwo PTYŚ Marcin Jurek – Gawrony,
- MIX – BUD Adam Wiktorowicz – Zachorzów,
- NORDKALK Sp. z o.o. - Owadów Brzezinki,
- Zakład Przetwórstwa Mięsnego PODDĘBNIAK – Kunice,
- PREMIUM TRADE Sp. z o.o. - Kozenin,
- Punkt Gastronomiczny, Zajazd NIVA, Gastronomia, Motel Jan Szpoton – Kozenin,
- VINDEREN Sp. z o.o. Zakład Recyklingu i Produkcji – Sławno,
- FRANSPOL Sp. z o.o. – Sławno.

7. w gminie Poświętne:

- Smażalnia i Wędzarnia Ryb w STARYM MŁYNIE J. Lipiński – Poświętne,
- GELWASZ" W I L Grzybek Sp. j. – Małoszyce,
- DARPOL Dariusz Moskwa – Gapinin,
- ZUWH FEMAR Maria Łuczkowska – Brudzewice – Kolonia,
- PRYZMAT Jarosław Grochowski – Poświętne,
- Usługi Tartaczne i Hnadel Drewnem S. i T. Kołodziejczyk Sp. j. – Studzianna,
- PUEBLO Paweł Jakubczyk, Marek Jakubczyk s.c. - Poświętne
- DERWIK s.c. Import – Export – Poświętne,
- PPHU Jarosław Kwaśniak – Studzianna.

8. w gminie Żarnów:

- PIEKARNIA Jerzy Przybyła – Straszowa Wola,
- Restauracja JAN Renata Leśniewska – Trojanowice,
- PIEKARNIA – CUKIERNIA s.c. Monika i Dariusz Jędrzejczak – Skórkowice,
- PIEKARNIA Leokadia Zdon – Miedzna Murowana,
- Agencja Handlu, Produkcji i Usług Eugeniusz Piekienik – Sielec,
- PPHU PODAREK Zakład Pogrzebowy ŻARNO Barbara Kmiecik – Żarnów,
- WOLPOL Zbigniew Biegała - Żarnów,
- ZHPU DREW – BANK – Sielec,
- Zakład Stolarski Sławomir Goszcz – Chelsty,
- GAMA – CER Piotr Kwiatkowski – Miedzna Murowana,
- PHU DACAR Jerzy Murawski – Straszowa Wola,
- PHU RADMAX Radosław Legierski – Skórkowice³⁸.

Podmioty gospodarcze, które są najbardziej istotne z punktu widzenia rozwoju gospodarczego powiatu opoczyńskiego to:

- Ceramika Paradyż sp. z o.o.,

³⁸ Dane za: Powiatowy Urząd Pracy w Opocznie

- Opoczno I sp. z o.o.,
- Ceramika Nowa Gała S.A.
- Ceramika Gres S.A.,
- Ceramika Końskie sp. z o.o.,
- Valdi Ceramica Sp. z o.o.,
- Kopalnia Grudzeń Las sp. z o.o.,
- Kopalnia i Zakład Przeróbki Piasku Kvarcowego – Syski,
- Zakład Ceramiki Budowlanej OW CZARY R.E.R Stępień Sp. j. oraz
- Tomaszowska Kopalnia Surowców Mineralnych BIAŁA GÓRA w Smardzewicach.

Konsekwencją dużej liczby podmiotów gospodarczych trudniących się przemysłem przetwórczym, wydobywczym oraz budowlanym, a także sprzyjających warunków naturalnych i posiadanych zasobów surowcowych jest określenie katalogu branż o dużym potencjale dla rozwoju regionu opoczyńskiego jako Zagłębia ceramiczno-budowlanego. Są to branże związane głównie z przemysłem wydobywczym bazującym na bogatych złożach piasków kwarcowych, wapieni i margla tj. głównie produkcja materiałów budowlanych (płytki ceramiczne, chemia budowlana) oraz wydobywanie piasków szklarskich, formierskich, żwirków filtracyjnych, mączki kwarcowej, kaolinu oraz kruszywa. Oprócz przetwórstwa przemysłowego i budownictwa jako branżę o dużym potencjale rozwojowym można uznać także usługi związane z pozyskiwaniem i obróbką drewna jako materiału uzupełniającego dotychczasową produkcję w regionie.

W badaniach przeprowadzanych na potrzeby aktualizacji Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Łódzkiego LORIS 2030 niemal wszystkie samorządy z powiatu opoczyńskiego wskazały przemysł jako najbardziej dynamicznie rozwijający się rodzaj działalności gospodarczej na terenie województwa łódzkiego. RSI WŁ LORIS 2030 jako branże kluczową dla dynamicznego rozwoju województwa uznał produkcję zaawansowanych materiałów budowlanych. Największe zasoby i potencjał w tym zakresie posiada powiat opoczyński, który powinien stać się lokomotywą wzrostu województwa w tym zakresie.

Ponadto, w związku z dookreśleniem powiatu opoczyńskiego w Strategii Województwa Łódzkiego 2020 jako obszaru atrakcyjnego turystycznie za względu na posiadane zasoby naturalne (m.in. dolina rzeki Pilicy, Zalew Sulejowski, Parki Krajobrazowe) branżami, które mają duże szanse na dynamiczny rozwój są te związane z obsługą ruchu turystycznego np. usługi gastronomiczne czy usługi noclegowe.

2.5.2. Rolnictwo

Regionalna Strategia Innowacji Województwa Łódzkiego LORIS 2030 jako jedną z branż kluczowych, z największym potencjałem rozwojowym, w województwie łódzkim wymienia innowacyjne rolnictwo i przetwórstwo rolno-spożywcze. Jednostki samorządowe wchodzące w skład Powiatu dysponują zasobami gruntów rolnych, które we właściwy sposób wykorzystane i zagospodarowane mogą przyczynić się do wzrostu gospodarczego nie tylko regionu opoczyńskiego, ale także całego województwa. Strukturę wielkości gospodarstw rolnych w powiecie opoczyńskim, w podziale na poszczególne samorządy, przedstawia poniższa tabela.

Tabela 27. Struktura wielkości gospodarstw rolnych w powiecie opoczyńskim

Gospodarstwa rolne wg grup obszarowych użytków rolnych	
ogółem	10 798
do 1 ha włącznie	2 010
1 - 5 ha	5 698
5 - 10 ha	2 312
10 -15 ha	514
15 ha i więcej	264

Źródło: Powszechny Spis Rolny 2010

Gospodarstwa regionu opoczyńskiego charakteryzuje dość duży stopień rozdrobnienia. Największą grupę gospodarstw stanowią te o powierzchni nie przekraczającej 5 ha. Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na 2014-2020 w swoim zarysie oferuje prowadzącym gospodarstwa rolne szereg instrumentów, które mają zwiększyć ich konkurencyjność i dochodowość. Proponowane przez dokument instrumenty czy działania pomocowe to przede wszystkim doradztwo, modernizacja gospodarstw rolnych, scalanie gruntów czy przetwórstwo i marketing produktów rolnych. W nowej perspektywie programowania 2014- 2020 rolnicy będą mogli zatem skorzystać z niemal kompleksowej oferty zewnętrznych środków pomocowych.

Dane w tabeli poniżej w syntetyczny sposób przedstawiają liczbę gospodarstw rolnych w poszczególnych gminach powiatu opoczyńskiego.

Tabela 28. Liczba gospodarstw rolnych w powiecie opoczyńskim

Gmina Białaczów	Gmina Drzewica	Gmina Mniszków	Gmina Opoczno	Gmina Paradyż	Gmina Poświętne	Gmina Sławno	Gmina Żarnów
1 108	1 698	1 128	2 658	839	702	1 419	1 246

Źródło: Powszechny Spis Rolny 2010 oraz dane z Urzędów Gmin

Według danych Powszechnego Spisu Rolnego z 2010 roku użytki rolne zajmują ponad 46 000 ha czyli blisko 45% całkowitej powierzchni powiatu opoczyńskiego (104 019 ha). Wśród tych użytków rolnych 62% (28 320,20 ha) powierzchni przeznacza się pod zasiewy, a ponad 20% (10 433,85 ha) powierzchni zajmują łąki trwałe. Duży udział w ogólnej powierzchni gruntów stanowią lasy i grunty leśne – 8 233,83 ha. Gospodarstwa rolne zlokalizowane w powiecie opoczyńskim, ze względu na niesprzyjające warunki glebowo- przyrodnicze (przewaga gleb o niskiej klasie bonitacji), uprawiają głównie zboża, rzepak, kukurydzę oraz rośliny okopowe.

Znaczną powierzchnię gruntów zajmują również rośliny zielarskie, typu kozłek lekarski, arcydzięgiel i prawoślaz lekarski. Poza produkcją roślinną hoduje się trzodę chlewną, bydło mleczne, bydło opasowe i drób.

Kierunki działań władz samorządowych powiatu opoczyńskiego odnośnie rolnictwa zostały określone w celu operacyjnym A.3 Specjalizacja gospodarki rolnej.

2.5.3. Turystyka i rekreacja

Na atrakcyjność turystyczną powiatu opoczyńskiego składają się przede wszystkim walory przyrodnicze oraz historyczno-kulturowe regionu. Położenie w dolinie rzeki Pilicy oraz jej dopływów, zbiornika w Opocznie i Drzewicy, części Zalewu Sulejowskiego, a także – wspomnianych już wcześniej Parków Krajobrazowych i innych obszarów przyrodniczych prawnie chronionych, stanowi niezaprzeczalnie jego mocną stronę na tle innych powiatów województwa łódzkiego.

Zwolenników zwiedzania i poznawania zabytków kultury z pewnością zainteresują m.in. pozostałości zamku w Drzewicy, liczne kościoły parafialne, Zamek Pokazimierzowski w Opocznie, Pałac Małachowskich w Białaczowie oraz inne cenne elementy dziedzictwa kulturowego regionu.

Dostępna na terenie Powiatu baza noclegowa opiera się głównie o usługi oferowane przez: Hotel „Park” w Opocznie, Hotel „Savana” w Opocznie, Hotel „Opoczyński” w Opocznie, oraz Hotel – Restauracja „Zamkowa” w Drzewicy oraz Zajazd „Cichy Dworek” w Mroczkowie Gościńnym. Ponadto turyści mogą korzystać z miejsc noclegowych oferowanych w kwaterach prywatnych. Gospodarstwa agroturystyczne z terenu powiatu opoczyńskiego, oprócz noclegów, w swojej ofercie posiadają również możliwość udziału w pracach gospodarskich, innych codziennych zajęciach, wykonywaniu tradycyjnego rzemiosła artystycznego, przygotowywaniu potraw regionalnych oraz w obrzędach i tradycjach ludowych charakterystycznych dla regionu opoczyńskiego.

Podsumowując, atrakcyjność turystyczna i rekreacyjna powiatu opoczyńskiego wynika z posiadanych zasobów naturalnych, materialnych zasobów dziedzictwa kulturowego a także bogatej historii i tradycji ludowych regionu.

W 2008 roku z inicjatywy Starostwa Powiatowego w Opocznie nawiązano współpracę w ramach ponadregionalnego porozumienia „Ziemia Odrowążów”. Do 1975 roku członkowie porozumienia byli w jednym województwie - kieleckim - obecnie powiaty konecki, opoczyński, przysuski i szydlowiecki są w trzech województwach, ale współpracują w ramach w/w porozumienia. Szukając wspólnych tradycji i korzeni, wybrano nazwę porozumienia- "Ziemia Odrowążów", ponieważ przedstawiciele tego rodu zapisali się w dziejach każdego z tych powiatów. W lutym 2008 roku porozumienie zawarły powiaty konecki (województwo świętokrzyskie), opoczyński (łódzkie) i przysuski (mazowieckie), a w kwietniu dołączył powiat szydlowiecki (mazowieckie). W grudniu 2012 roku w poczet członków porozumienia wszedł również powiat skarżyski (świętokrzyskie). Współpraca w ramach niniejszego porozumienia pozwala realizować

i promować projekty, których zasięg obejmuje spuściznę kulturową, gospodarczą i materialną tych terenów.³⁹ W lutym 2013 roku siedzibie Starostwa Powiatowego w Skarżysku Kamiennej odbyło się uroczyste podpisanie porozumienia w sprawie prowadzenia zadania publicznego z zakresu promocji powiatów oraz powierzenia powiatowi koneckiemu wydawania kwartalnika „Ziemia Odrowążów”. W ramach niniejszej współpracy organizowany jest również coroczny Turniej Szachowy „Ziemi Odrowążów” w Szydłowcu.

2.5.4. Atrakcyjność inwestycyjna

Władze samorządowe powiatu opoczyńskiego aktywnie działają na rzecz pozyskiwania nowych inwestorów. Przykładem takich działań może być umowa o współpracy podpisana w dniu 5 lipca 2012 roku ze Stowarzyszeniem na rzecz Klastra Przemysłowego Dawnych Terenów Centralnego Okręgu Przemysłowego im. Premiera Eugeniusza Kwiatkowskiego. Głównym celem tego porozumienia jest współpraca w zakresie opracowywania i wdrażania programów Rewitalizacji i Rozwoju Gospodarczego na terenach dawnego Centralnego Okręgu Przemysłowego. W ramach niniejszej umowy współpracują ze sobą zarówno władze samorządowe jak i przedsiębiorstwa, organizacje pozarządowe, podmioty sektora edukacji a także inne podmioty zainteresowane rewitalizacją i rozwojem gospodarczym powiatu opoczyńskiego. Na mocy powyższej umowy 3 września 2012 roku podpisano porozumienie o utworzeniu Klastra Przemysłowego Dawnych Terenów Centralnego Okręgu Przemysłowego im. Premiera Eugeniusza Kwiatkowskiego (COP). Klastery ma działać na rzecz wspomagania rozwoju sektora budowlanego oraz wspierania rozwoju przedsiębiorczości i innowacyjności na terenie dawnego COP. Sygnatariuszami porozumienia oprócz powiatu opoczyńskiego są również:

- Stowarzyszenie na rzecz Klastra Przemysłowego Dawnych Terenów Centralnego Okręgu Przemysłowego im. Premiera Eugeniusza Kwiatkowskiego,
- Politechnika Warszawska- Wydział Inżynierii Lądowej,
- Korporacja Radex S.A.,
- Korporacja Radex Inwestycje S.A.,
- Przedsiębiorstwo Handlowo- Usługowe Budownictwa ŁUCZ-BUD sp. z o.o.,
- Spółka RD bud sp. z o.o.,
- Spółka Ceramika Paradyż sp. z o.o.,
- Spółka Centrum Zaopatrzenia Energetyki ELTAST sp. z o.o.,
- Spółka OCMER sp. z o.o.,
- Polskie Stowarzyszenie Menedżerów Budownictwa.

Władze powiatu opoczyńskiego aktywnie działają również na rzecz przedsiębiorstw, które już funkcjonują na jego terenie. Wspierają ich starania inwestycyjne. Przykładem inwestycji, która w najbliższym czasie zostanie zrealizowana przez przedsiębiorcę, który już od lat produkuje swoje wyroby na terenie Powiatu, jest budowa Magazynu Centralnego w Opocznie. Budowę koordynuje grupa ROVESE S.A., w skład której wchodzi Zakład OPOCZNO I. Z wybudowanej

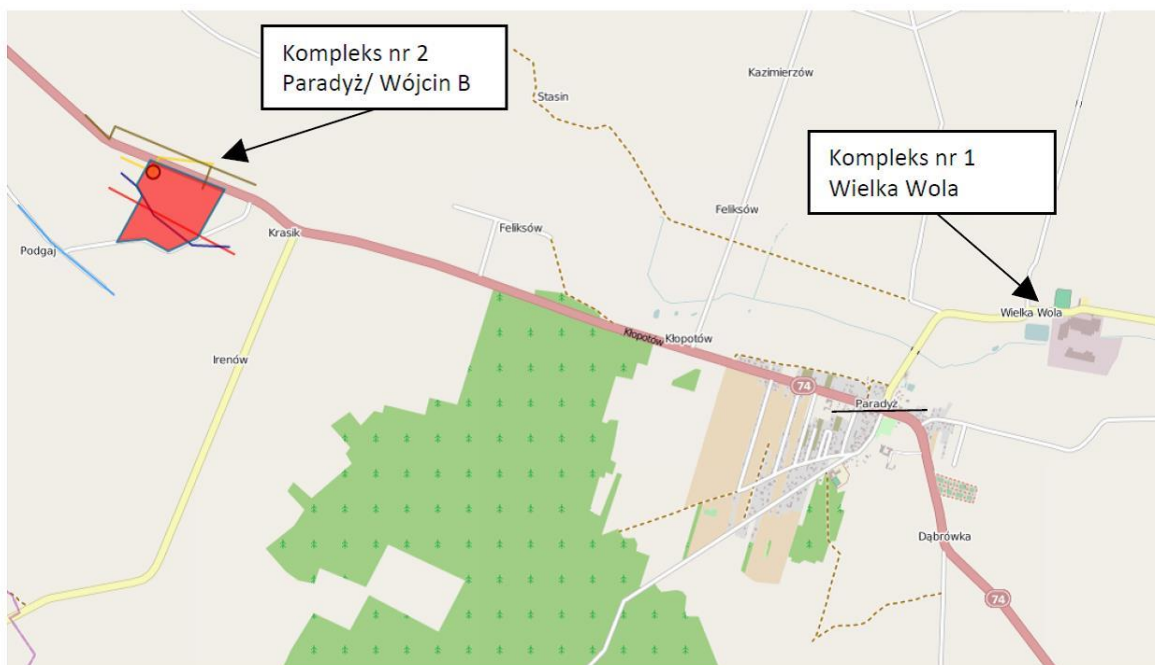
³⁹ <http://ziemiaodrowazow.pl/>

w ten sposób infrastruktury w pierwszej kolejności korzystać będą firmy z tej grupy kapitałowej – Cersanit oraz Opoczno. Infrastruktura Magazynu Centralnego (Centrum Logistycznego) będzie umożliwiała realizowanie dostaw produktów na obszar całego kraju oraz za granicę. Grupa ROVESE S.A. wybrała Opoczno na lokalizację swojego Centrum Logistycznego również przez wzgląd na możliwość bezpośredniego dostępu do biegnącej tam linii kolejowej, która znacznie przyspieszy transport towarów.

Powiat opoczyński może również zaoferować przyszłym inwestorom dogodne warunki do prowadzenia działalności w ramach funkcjonujących na jego terenie Podstref Łódzkiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej oraz Starachowickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej. W ramach działalności w SSE przedsiębiorcy mogą korzystać z pomocy publicznej w formie zwolnienia z podatku dochodowego od osób prawnych lub osób fizycznych. Na terenie podstrefy prowadzić można większość rodzajów działalności gospodarczej, a więc produkcyjną (w tym przetwórstwo spożywcze), usługową (w tym transport i magazynowanie) oraz BPO. Podstrefy zlokalizowano na terenie:

1. Gminy Paradyż. Od końca marca 2009 roku na terenach kompleksu nr 1 (Wielka Wola, Paradyż) z powodzeniem funkcjonuje zakład produkcji płytek ceramicznych Ceramika Paradyż sp. z o.o. Podstrefa Paradyż / Wójcin B (kompleks nr 2), będąca jedną z 45 podstref należących do ŁSSE powstała w 2009 roku i obejmuje swoją powierzchnią ponad 16 ha.⁴⁰

Rysunek 32. Lokalizacja Podstref ŁSSE w gminie Paradyż

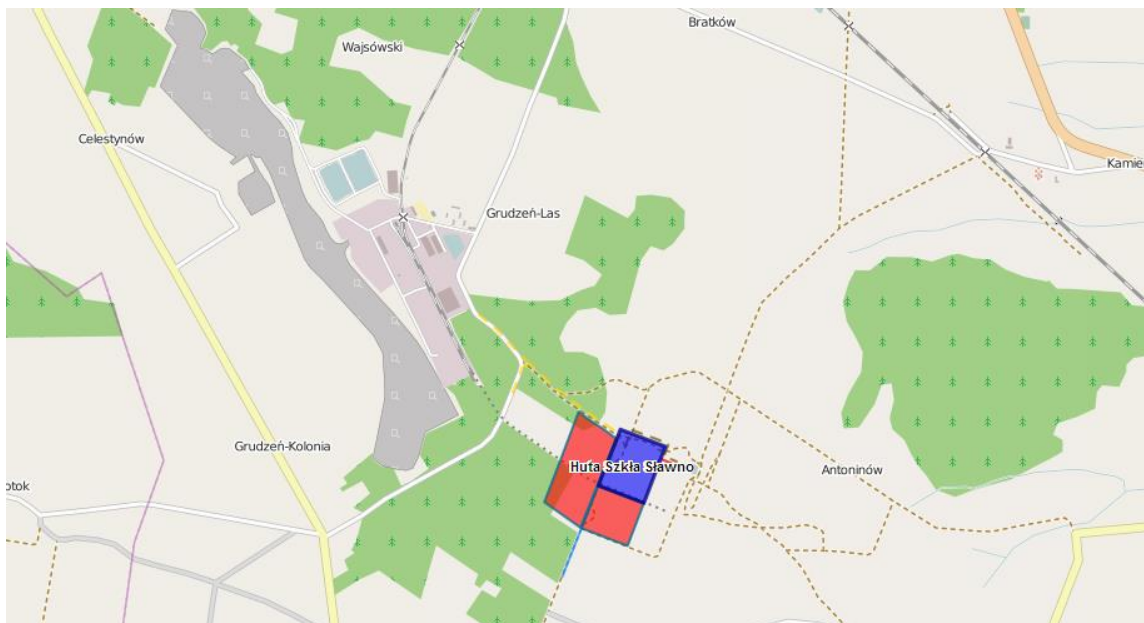

Źródło: Strategia Rozwoju Gminy Paradyż na lata 2014-2020

⁴⁰ Strategia Rozwoju Gminy Paradyż na lata 2014-2020

2. Gminy Sławno. Podstrefa ŁSSE zlokalizowana jest w pobliżu stacji kolejowej Bratków. Powierzchnia dostępnej dla Inwestorów strefy to 25 ha. Na terenie tej podstrefy swoje zakłady buduje już Huta Szkła Sławno.

Rysunek 33. Lokalizacja Podstref ŁSSE w gminie Sławno

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <http://mapa.sse.lodz.pl/>

3. Gminy Mniszków. Podstrefa Starachowickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej o łącznej powierzchni 26 ha. Na terenie strefy z powodzeniem funkcjonuje już Nova Ceramica Sp. z o.o.⁴¹

Rysunek 34. Lokalizacja Podstref ŁSSE w gminie Mniszków

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <http://www.sse.com.pl/>

Oprócz terenów zlokalizowanych w podstrefach SSE obok Podstrefy Sławno przygotowanych jest łącznie 100 ha terenów inwestycyjnych.

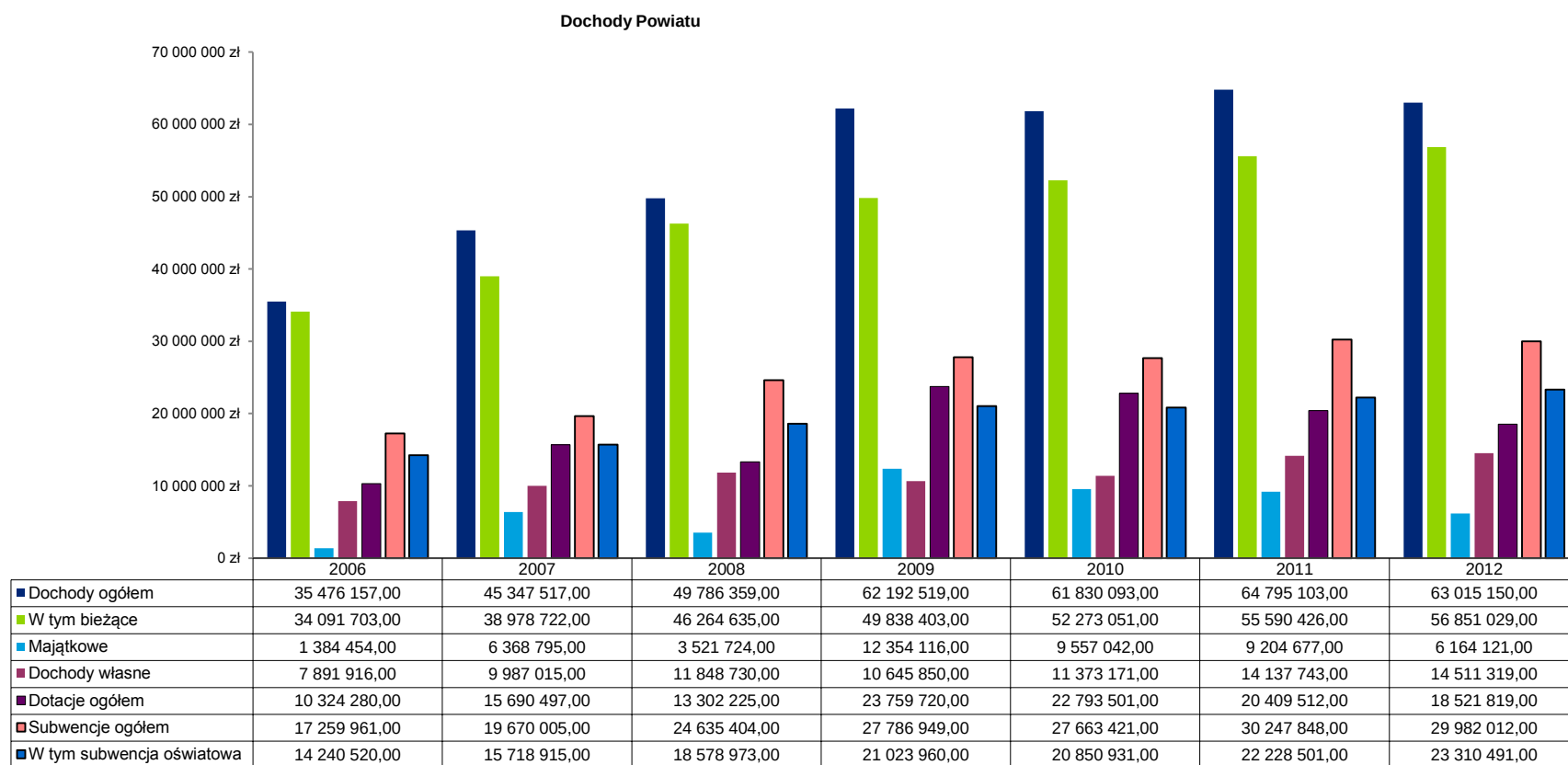
Podsumowując, teren powiatu opoczyńskiego jest doskonałym miejscem dla inwestorów przede wszystkim ze względu na dostępność terenów inwestycyjnych, ale także przez wzgląd na dobre skomunikowanie regionu. Przez teren Powiatu przebiegają główne krajowe szlaki komunikacyjne zarówno transportu kołowego (DK 12, DK48, DK 74) jak i kolejowego. (linia nr 4 relacji Warszawa- Zawiercie i linia 25 Koluszki – Skarżysko – Kamienna).

⁴¹ <http://www.sse.com.pl/>

2.5.5. Sytuacja finansowa Powiatu

Zestawienie dochodów oraz wydatków zostało przedstawione w postaci wykresów. Poniżej znajduje się wykres ilustrujący dochody ogółem oraz z podziałem na dochody bieżące, majątkowe.

Rysunek 35. Dochody budżetu powiatu opoczyńskiego w latach 2006-2012

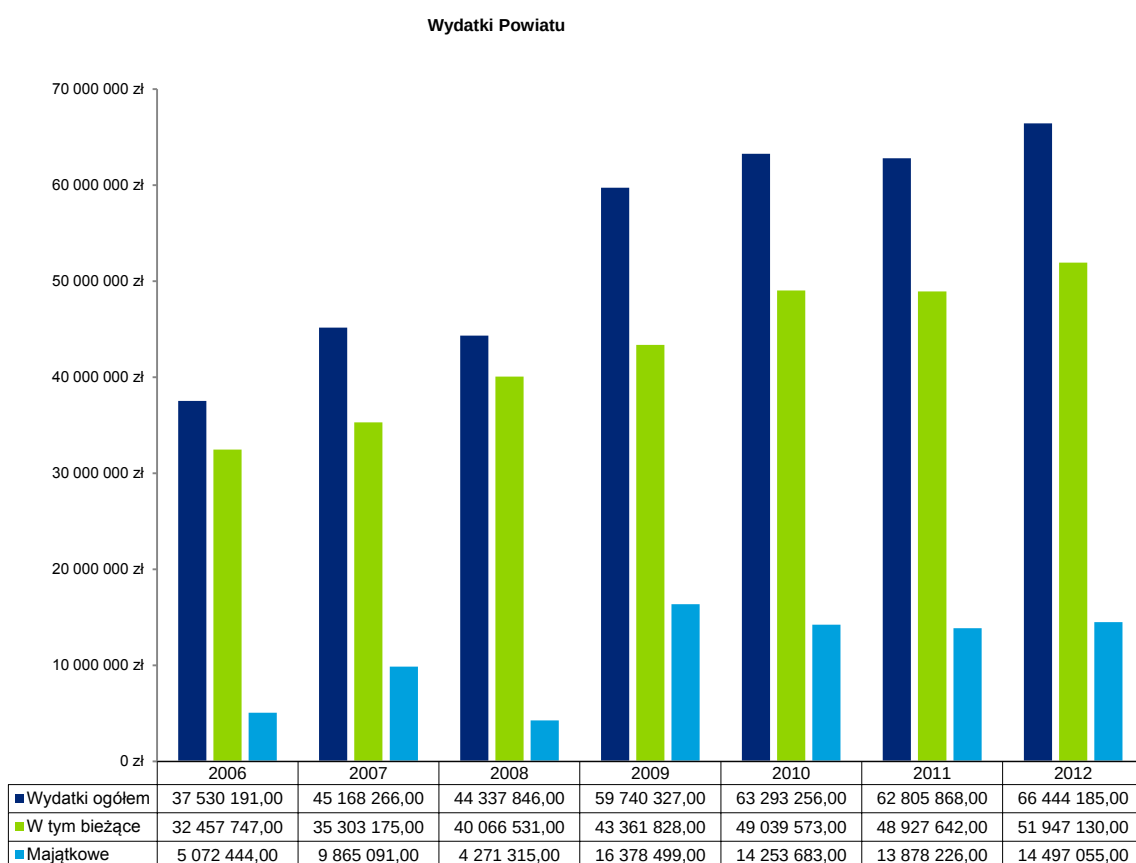
Źródło: Dane Starostwa Powiatowego w Opocznie

Najwyższa kwota dochodów Powiatu ogółem przypadła na 2011 r. i wynosiła wówczas 64 795 103,00 zł. Najniższa natomiast wynosiła 35 476 157,00 zł – w 2006 roku. W 2012r. dochody ogółem wyniosły 63 015 150,00 zł, z czego 56 851 029,00 zł stanowiły dochody bieżące, a 6 164 121,00 zł – dochody majątkowe. W 2012 roku powiat opoczyński pozyskał subwencję w łącznej kwocie 29 982 012,00 zł, z czego subwencja oświatowa wyniosła 23 310 491,00 zł.

Największe dochody odnotowano w kategorii *Rozliczenia różne*, które stanowiły w 2012 roku 47,6% całkowitych dochodów Powiatu. Kategoriami, które stanowiły ponad 10% udziału w dochodach Powiatu, były również dochody z tytułu *Pomocy społecznej i pozostałych zadań w zakresie polityki społecznej* (12,5%) oraz *Dochodów od osób prawnych i osób fizycznych* (12,3%). Najmniejszy dochód do budżetu Powiatu przyniosły natomiast następujące kategorie *Edukacyjna opieka wychowawcza* (0,2%) oraz *Gospodarka mieszkaniowa* (0,5%). W 2012 roku dochód powiatu opoczyńskiego w przeliczeniu na 1 mieszkańca spadł w porównaniu do roku poprzedniego (2011) o 2,4%

Kolejny wykres przedstawia wybrane kwoty wydatków budżetu Powiatu w latach 2006 - 2012.

Rysunek 36. Wydatki budżetu powiatu opoczyńskiego w latach 2006-2012

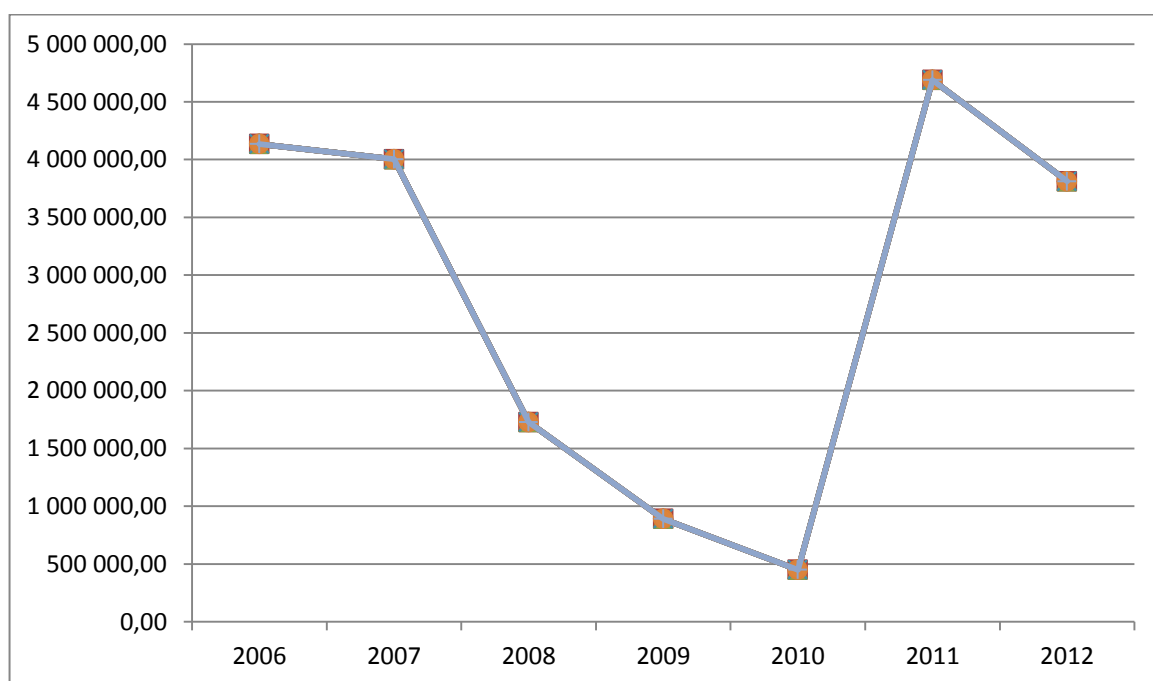

Źródło: Dane Starostwa Powiatowego w Opocznie

Największa kwota wydatków przypadła na 2012 r. i wyniosła wówczas 66 444 185,00 zł, najniższe wydatki powiat opoczyński poniósł w 2006 roku w kwocie 37 530 191,00 zł. W 2012 r. wydatki bieżące wyniosły 51 947 130,00 zł, a wydatki majątkowe 14 497 055,00 zł. W tym samym roku największe wydatki poniesiono z tytułu kosztów związanych z *Oświatą i wychowaniem* (29,7%) oraz *Pomocą społeczną i pozostałymi zadaniami w zakresie polityki społecznej* (25,4%). Kategoriami, które generowały najmniejszą wartość kosztów dla powiatu w 2012 roku podobnie jak w latach ubiegłych, była *Kultura fizyczna* oraz *Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego* (po 0,1%). W porównaniu do 2011 w roku 2012 nastąpił wzrost wydatków powiatu w przeliczeniu na 1 mieszkańca o 6,1%.

Wahania kwoty długu publicznego powiatu opoczyńskiego na przestrzeni lat 2006- 2012 przedstawia wykres poniżej.

Rysunek 37. Kwota długu powiatu opoczyńskiego na przestrzeni lat 2006-2012

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Duże zmiany w kwocie długu powiatu opoczyńskiego można zauważyć na przestrzeni lat 2007-2011. W 2012 roku dług Powiatu wyniósł 3 811 895,00 zł i był wyższy od najniższego stanu z 2010 roku o ponad 3 mln złotych.

3. Analiza SWOT powiatu opoczyńskiego i drzewa problemów i celów

ZASOBY, ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENNE I STREFA GOSPODARCZA POWIATU OPOCZYŃSKIEGO

Tabela 29. Analiza SWOT powiatu opoczyńskiego

<i>Mocne strony</i>	<i>Słabe strony</i>
• przemysł ceramiczny – budowlany, • Zalew Sulejowski, • zbiornik Wąglanka – Miedzna, • tor kajakowy w Drzewicy, • rzeka Pilica, • trakt przez Puszcę Pilicką, • parki krajobrazowe: Spalski i Sulejowski, • trakt grunwaldzki, • folklor, dziedzictwo kulturowe, • potencjał ludzki, • zaplecze kulturowo – sportowe, • LGD „U źródeł”, „Nad Drzewiczką” • opieka społeczna na wysokim poziomie, • „Opoczno – Południe” Przystanek PKP (pasażerski).	• bezrobocie, • oferta edukacyjna niedostosowana do rynku pracy, • migracja ludności, • ubożenie społeczeństwa, • ograniczona współpraca z JST, • mała liczba mediów lokalnych, • słaby przepływ informacji wewnętrzny i zewnętrzny, • brak wspólnej dla JST oferty inwestycyjnej, • niewystarczająca ilość połączeń komunikacyjnych, • stan infrastruktury drogowej i okołodrogowej, • ograniczenie działalności firmy „Gerlach”, • brak wspólnej dla całego Powiatu oferty promocyjno – turystycznej, • brak poczucia wspólnoty lokalnej/ identyfikacji z regionem, • słaby dostęp do Internetu, • baza gastronomiczno – noclegowa, • niewystarczająca infrastruktura wodno – kanalizacyjna, gazowa, ciepłownicza oraz energetyczna, • brak infrastruktury niezbędnej do prezentacji dziedzictwa kulturowego (w tym: kultury ludowej), • niewystarczający dostęp do usług medycznych na terenie Powiatu

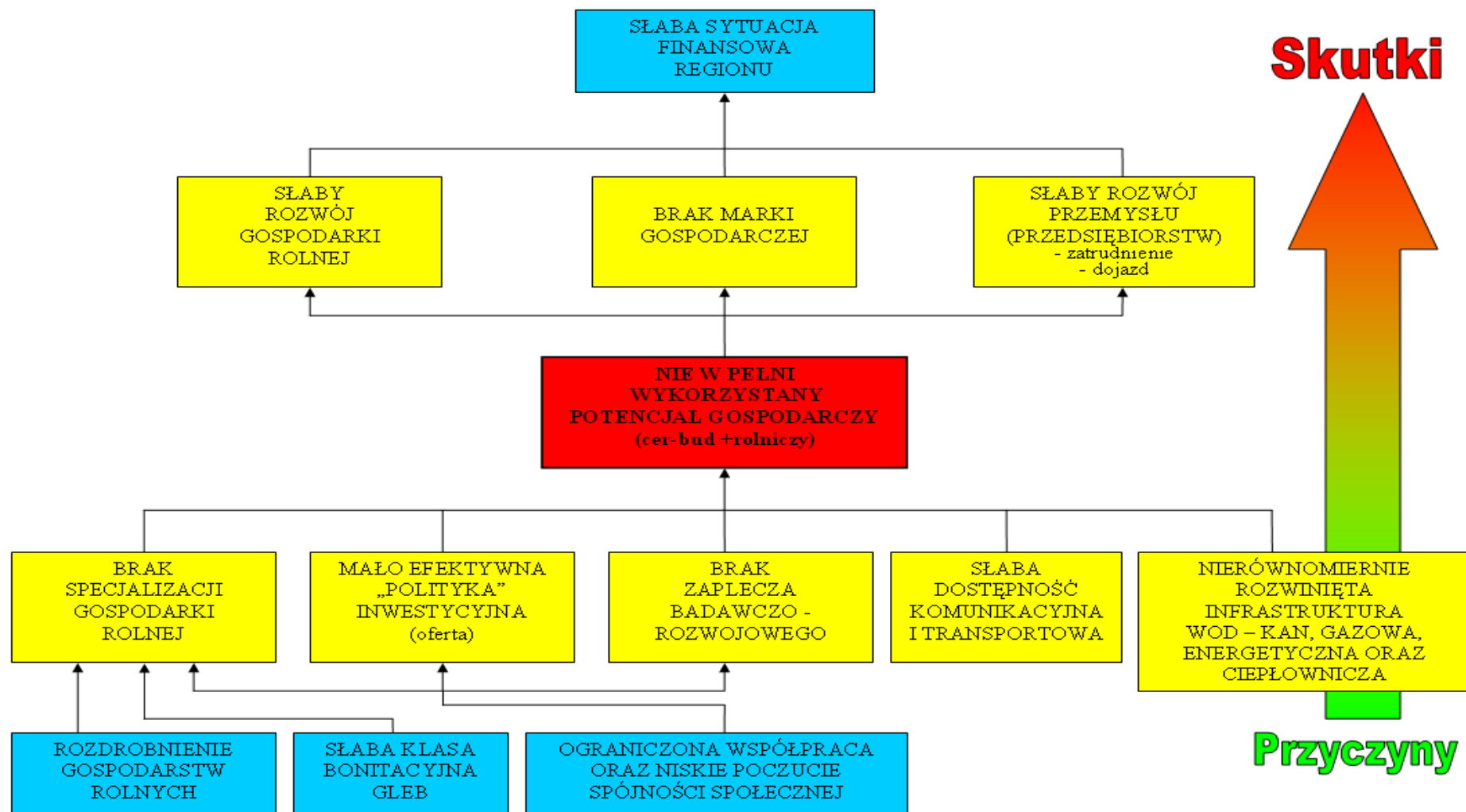
Szanse	Wyzwania
• położenie geograficzne (złoża surowców + dostępność komunikacyjna + położenie na pograniczu 3 województw), • obszar funkcjonalny ceramiczno – budowlany oznaczony w RSI jako branża kluczowa woj., • potencjał terenów inwestycyjnych ŁSSE (Mniszków, Sławno, Wielka Wola), • fundusze zewnętrzne, • inwestorzy zewnętrzni, • OZE – kogeneracja (biogaz, biomasa), • polityka inwestycyjna lokalnych przedsiębiorców (np. centrum logistyczne – magazynowe Opoczno I), • polityka krajowa sprzyjająca konsolidacji gospodarstw rolnych oraz promocji programów klastrowych.	• kryzys (ograniczone środki finansowe), • bliskość aglomeracji Łódź – Warszawa (migracja mieszkańców), • polityka państwa preferująca w nowym okresie programowania 2014 – 2020 rozwój dużych miast, • polityka prorodzinna państwa, • zbyt długi okres zwrotu inwestycji OZE (bez dofinansowania państwa), • polityka inwestorów (Paradyż – centrum logistyczne w Tomaszowie Maz.), • niekorzystny sposób finansowania zadań publicznych Powiatu.

Źródło: Opracowanie własne

DRZEWA PROBLEMÓW I CELÓW

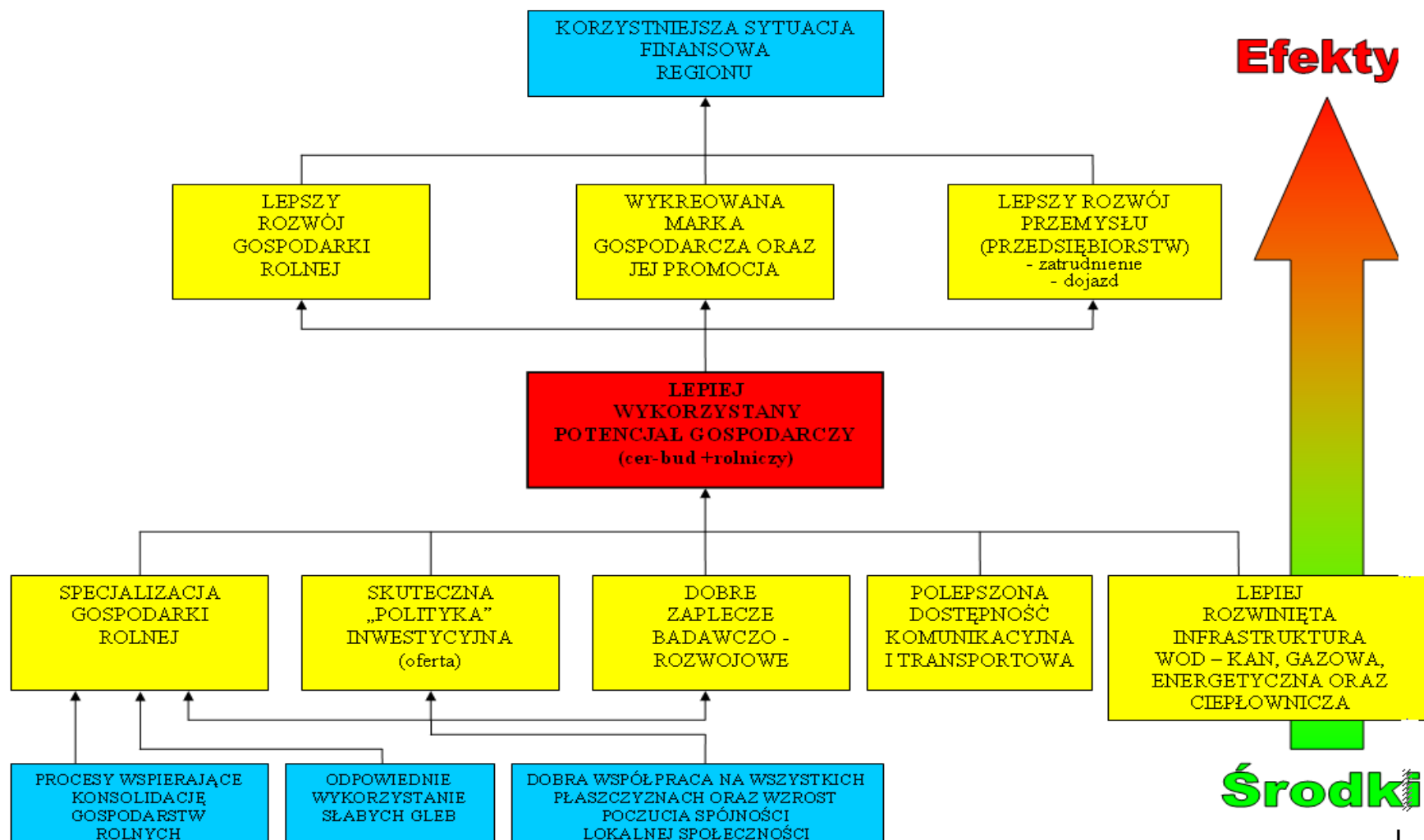
Każda strategia realizowana jest w celu wyeliminowania lub ograniczenia jakiegoś problemu. Dlatego kluczowe jest jasne jego zdefiniowanie i określenie działań, będących odpowiedzią na kwestie problemowe. Analizy problemów dokonuje się za pomocą drzewa problemów, które pozwala w przejrzysty sposób dokonać identyfikacji istniejącej sytuacji oraz wykazać związki przyczynowo - skutkowe występujące pomiędzy poszczególnymi problemami. Drzewo problemów stanowi graficzną prezentację dysfunkcji, z podziałem na poboczne i priorytetowe zwane „wąskim gardłem”. Na bazie drzew problemów opracowane zostają drzewa celów, pokazujące w ten sposób obraz stanu pożądanego. Narzędzie to pozwala, między innymi, dokonać hierarchii celów oraz zrewidować możliwość ich osiągnięcia w ramach danego projektu. Zdefiniowane w trakcie prac nad Strategią Rozwoju problemy zostały przedstawione poniżej w formie graficznej.

Rysunek 38. Drzewo problemów – gospodarka

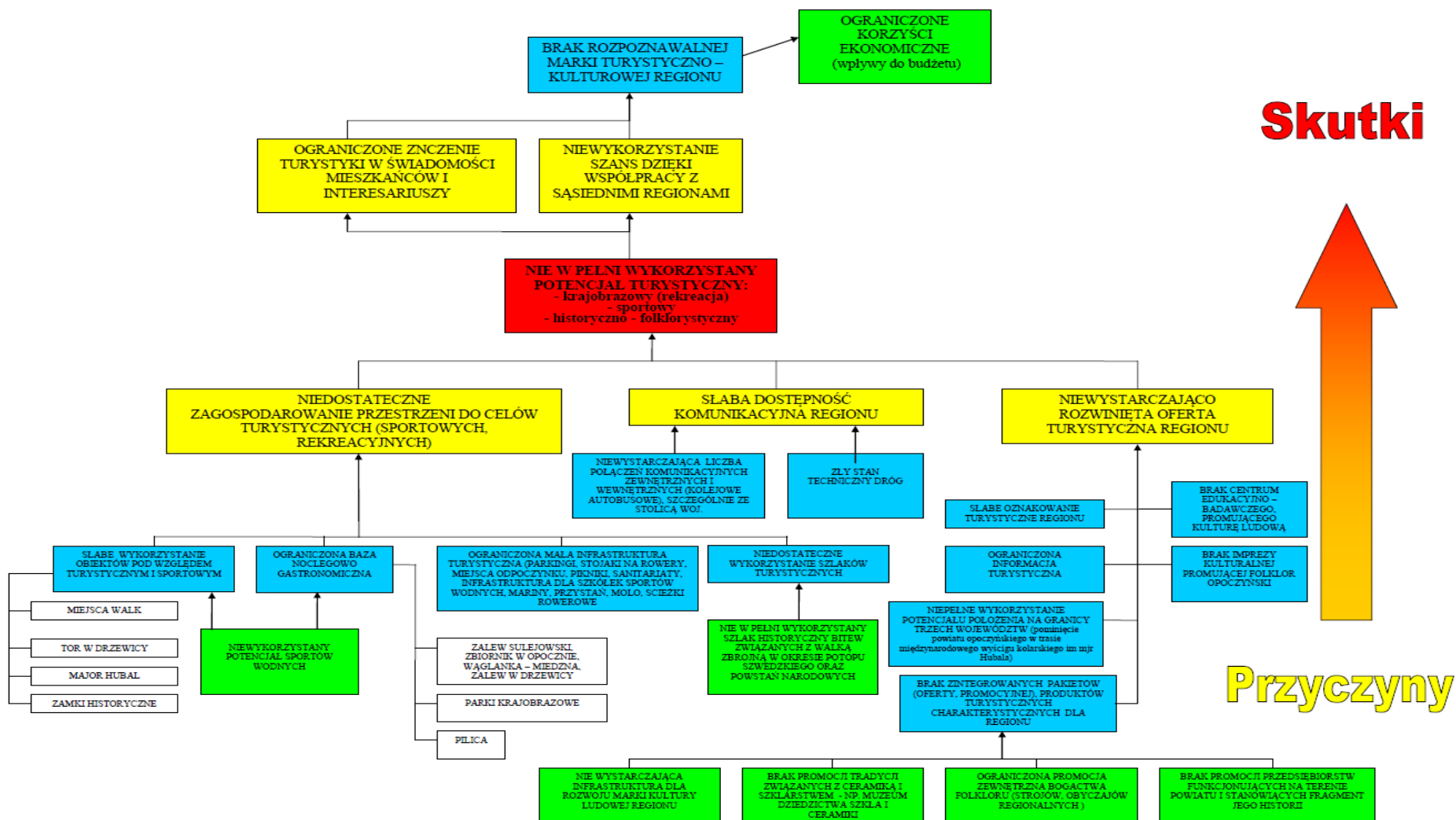
Źródło: Opracowanie własne

Rysunek 39. Drzewo celów – gospodarka

Źródło: Opracowanie własne

Rysunek 40. Drzewo problemów – turystyka

Źródło: Opracowanie własne

Środki

- ROZWOJ INFRASTRUKTURY POTRZEBNEJ DO ROZWOJU MARKI KULTURY LUDOWEJ REGIONU
 - MIEJSCA WALK
 - TOR W DRZEWICY
 - MAJOR HUBAL
 - ZAMKI HISTORYCZNE
- PROMOCJA TRADYCJI ZWIĄZANYCH Z CERAMIKĄ I SZKŁARSTWEM - NP MUZEUM DZIEDZICTWA SZKŁA I CERAMIKI
- PROMOCJA ZEWNĘTRZNA BOGACTWA FOLKLORU (STROJÓW, OBYČAJÓW REGIONALNYCH)
- PROMOCJA PRZEDSIĘBIORSTW FUNKCJONUJĄCYCH NA TERENIE POWIATU I STANOWIĄCYCH FRAGMENT JEGO HISTORII (NP GERLACH)

Środki (continued from previous page):

- LEPIJ ROZWINIĘTA MAŁA INFRASTRUKTURA TURYSTYCZNA (PARKINGI, STÓJAKI NA ROWERY, MIEJSCA ODPOCZYNKU, PRZYSTANKI SANITARIATY, INFRASTRUKTURA DLA SZKÓŁEK SPORTÓW WODNYCH, MARINY, PRZYSTAŃ, MOŁO, ŚCIEŻKI ROWEROWE)
 - ZALEW SULEJOWSKI, ZBIORNIK W OPOCZNE, WĄGLANKA - MIEDZNA, ZALEW W DRZEWICY
 - PARKI KRAJOBRAZOWE
 - PILICA
- PEŁNIEJSZE WYKORZYSTANIE SZLAKÓW TURYSTYCZNYCH
 - WYKORZYSTANIE SZLAKU HISTORYCZNEGO BITW ZWIĄZANYCH Z WALKĄ ZBRONIA W OKRESIE POTOPIU SWEDECKIEGO ORAZ POWSTAŃ NARODOWYCH
- POWSTANIE PAKETÓW (OFERTY, PROMOCYJNE), PRODUKTÓW TURYSTYCZNYCH CHARAKTERYSTYCZNYCH DLA REGIONU
- LEPSZE WYKORZYSTANIE POTENCJAŁU POŁOŻENIA NA GRANICY TRZECI WOJEWÓDZTWA (POMIĘDZY POWIATU OPOCZYŃSKIEGO W TRASIE MIĘDZYNARODOWEGO WYŚCIGU KOŁKASKEGO IM M.R. HUBAŁA)
- SKUTECZNA INFORMACJA TURYSTYCZNA
- DOBRE OZNAKOWANIE TURYSTYCZNE REGIONU

Środki (continued from previous page):

- LEPIJ ROZWINIĘTA OFERTA TURYSTYCZNA REGIONU
 - STWORZENIE CENTRUM EDUKACYJNO - BADAWCZEGO, PROMUJĄCEGO KULTURĘ LUDOWĄ
 - STWORZENIE DUŻEJ IMPREZY KULTURALNEJ PROMUJĄCEJ FOLKLOR OPOCZYŃSKI (Np. festwalu)
- LEPSZA DOSTĘPNOŚĆ KOMUNIKACYJNA REGIONU
 - WZROST LICZBY POŁĄCZEŃ KOMUNIKACYJNYCH I WEWNĘTRZNYCH (KOLEJOWE, AUTOBUSOWE), SZCZEGÓLNIE ZE STOLICĄ WOJ.
 - POLEPSZONY STAN TECHNICZNY DROG
- LEPSZE ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENI DO CELÓW TURYSTYCZNYCH (SPORTOWYCH, REKREACYJNYCH)
 - PEŁNIEJSZE WYKORZYSTANIE OBIEKTÓW POD WZGLĘDEM TURYSTYCZNYM I SPORTOWYM
 - PEŁNIEJSZE WYKORZYSTANIE POTENCJAŁU SPORTÓW WODNYCH
 - ZWIĘKSZONA BAZA NOCLEGOWO GASTRONOMICZNA

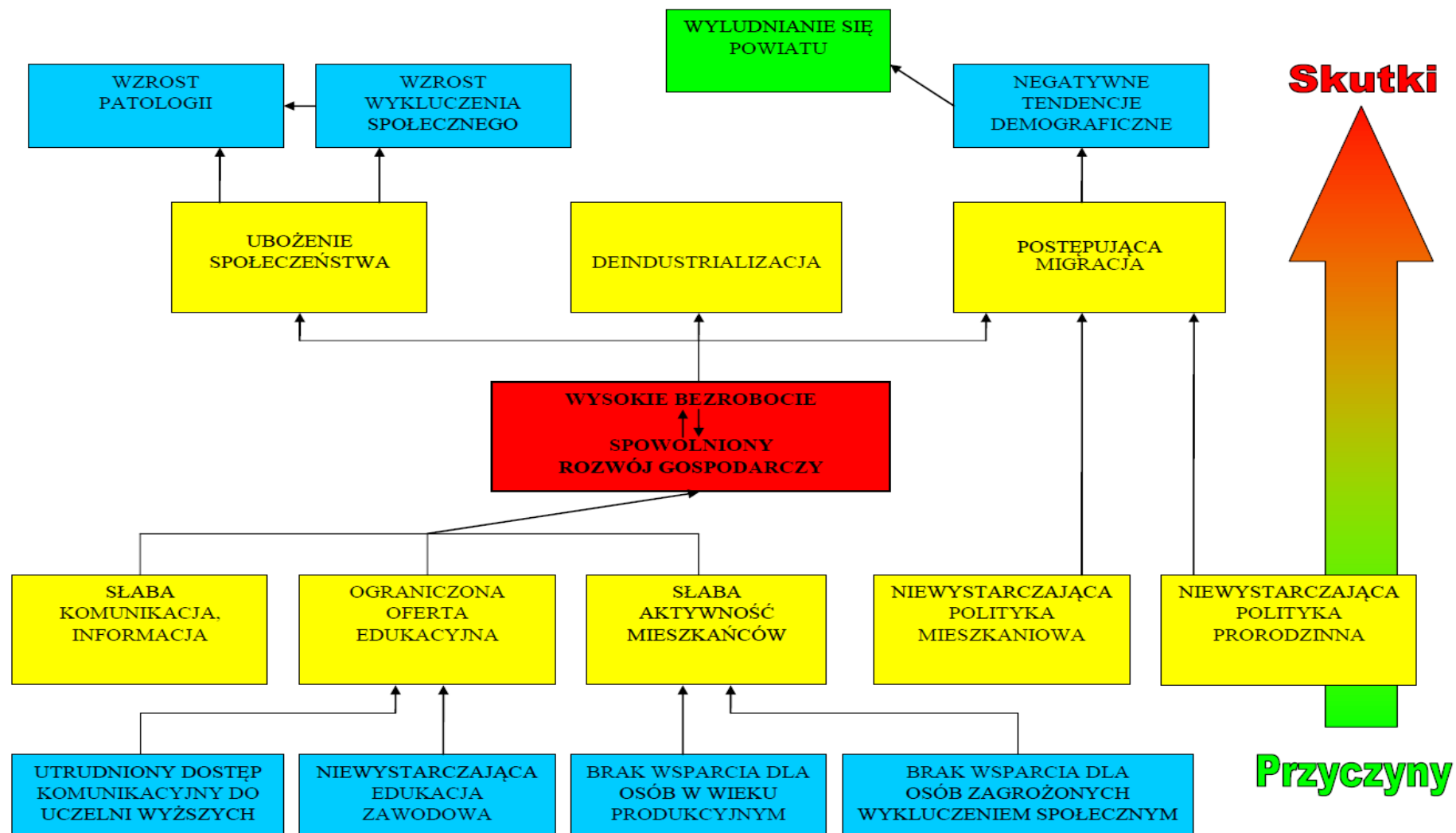
Środki (continued from previous page):

- PEŁNIEJ WYKORZYSTANY POTENCJAŁ TURYSTYCZNY:
 - krajobrazowy (rekreacja)
 - sportowy
 - historyczno - folklorystyczny
- STWARZENIE SZANS DZIEKI WSPÓŁPRACY Z SĄSIEDNIMI REGIONAMI
- WZROST ZNACZENIA TURYSTYKI W ŚWIADOMOŚCI MIESZKAŃCÓW I INTERESARIUSZY
- ROZPOZNAWALNA MARKA TURYSTYCZNO - KULTUROWA REGIONU
 - WZROST KORZYŚCI EKONOMICZNE (wpływy do budżetu)

Efekty

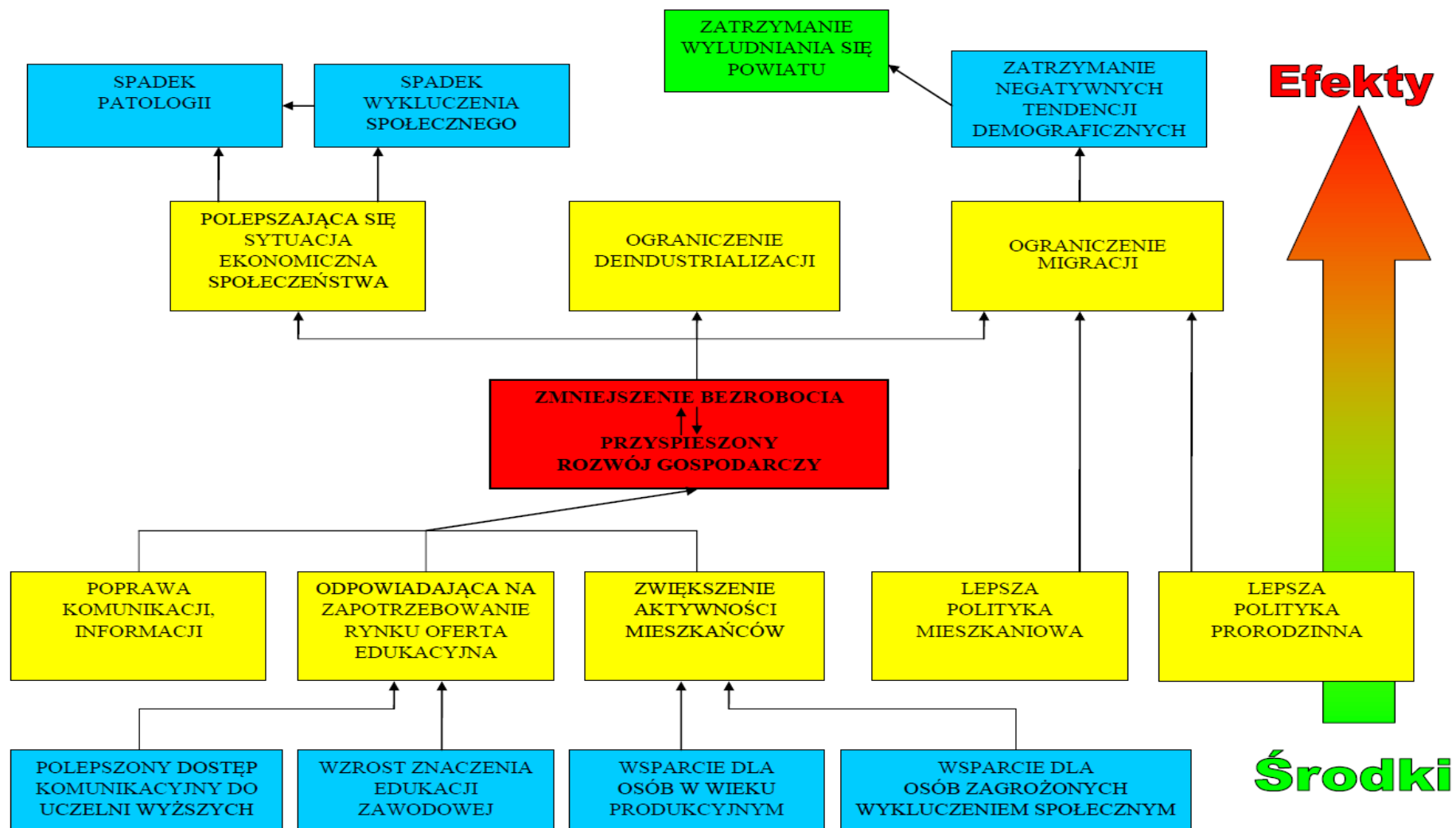
121

Rysunek 42. Drzewo problemów społecznych

Źródło: Opracowanie własne

Rysunek 43. Drzewo celów społecznych

Źródło: Opracowanie własne

4. Sondaż opinii publicznej

Badanie ankietowe wśród głównych grup interesariuszy przeprowadzone zostało w miesiącu listopadzie 2013 roku. Kwestionariusze zostały udostępnione na stronie internetowej Starostwa, facebook-u oraz rozesłane e-mailem i w formie tradycyjnych ankiet do gmin wchodzących w skład Powiatu oraz do reprezentantów kluczowych instytucji w Powiecie. Łącznie otrzymano 58 ankiet od radnych, reprezentantów instytucji, organizacji pozarządowych oraz gmin wchodzących w skład Powiatu. W drugim etapie prac nad sondażem opinii społecznej były spotkania w grupach roboczych przeprowadzone w lutym 2014 roku w siedzibie Starostwa.

4.1. OBSERWACJE I WNIOSKI Z BADANIA ANKIETOWEGO – OPINIE REPREZENTANTÓW POWIATU (GMINY, INSTYTUCJE, ORGANIZACJE POZARZĄDOWE, RADNI POWIATU OPOCZYŃSKIEGO)

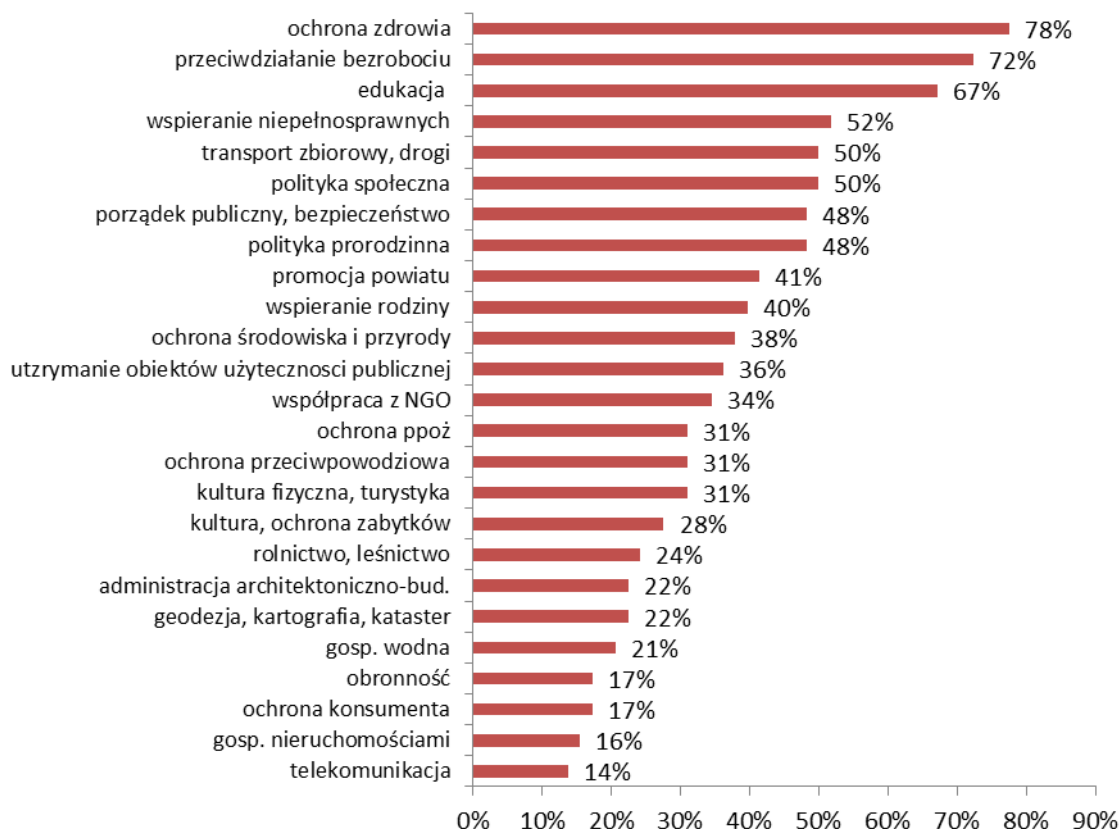
Odpowiadając na pytanie o kluczowych potrzebach Powiatu (leżących w kompetencjach Powiatu), które powinny zostać uwzględnione w dokumencie strategicznym, respondenci wskazywali na obszary z poniższej listy:

1. Edukacja publiczna (szkoły ponadgimnazjalne),
2. Promocja i ochrona zdrowia,
3. Pomoc społeczna,
4. Polityka prorodzinna,
5. Wspieranie rodziny i system pieczy zastępczej,
6. Wspieranie osób niepełnosprawnych,
7. Transport zbiorowy i drogi publiczne,
8. Kultura oraz ochrona zabytków i opieka nad zabytkami,
9. Kultura fizyczna i turystyka,
10. Geodezja, kartografia i kataster,
11. Gospodarka nieruchomościami,
12. Administracja architektoniczno-budowlana,
13. Gospodarka wodna,
14. Ochrona środowiska i przyrody,
15. Rolnictwo, leśnictwo i rybactwo śródlądowego,
16. Porządek publiczny i bezpieczeństwo obywateli,
17. Ochrona przeciwpowodziowa, w tym wyposażenie i utrzymanie powiatowego magazynu przeciwpowodziowego,
18. Ochrona przeciwpożarowa i zapobieganie innym nadzwyczajnym zagrożeniom życia i zdrowia ludzi oraz środowiska,
19. Przeciwdziałanie bezrobociu oraz aktywizacja lokalnego rynku pracy,
20. Ochrona praw konsumenta,

21. Utrzymanie powiatowych obiektów i urzędzeń użyteczności publicznej oraz obiektów administracyjnych,
22. Obronność,
23. Promocja powiatu,
24. Współpraca z organizacjami pozarządowymi
25. Działalność w zakresie telekomunikacji.

Odpowiedzi udzielane przez reprezentantów społecznych ilustruje poniższy wykres.

Rysunek 44. Obszary priorytetowe w działaniach Powiatu (w opinii interesariuszy)

Źródło: Opracowanie własne

Najistotniejsze dla głównych interesariuszy Strategii są działania w obszarze promocji i ochrony zdrowia, na które wskazało aż 78% ankietowanych. Drugie pod względem ważności miejsce, zajmują w ich odpowiedziach potrzeby związane z przeciwdziałaniem bezrobociu (72%), zaś na trzecim miejscu plasuje się problematyka dotycząca edukacji (67%). Wg ponad połowy respondentów Powiat powinien podejmować inicjatywy na rzecz wspierania osób niepełnosprawnych. Równie ważne są dla nich sprawy dotyczące infrastruktury drogowej, systemu transportu zbiorowego oraz polityki społecznej (po 50%).

W obszarze ochrony zdrowia najważniejsze dla respondentów działania są związane z ułatwieniem dostępu do usług medycznych oraz potrzebą poprawy jej jakości. W ankietach zwracano uwagę na konieczność inwestowania w rozwój Szpitala Powiatowego i usprawnienie jego działania. Pisano m.in. o potrzebie uporządkowania niekorzystnych dla Powiatu decyzji NFZ, przywrócenie do szpitala jednostki pogotowia ratunkowego oraz nocnej

i świątecznej pomocy lekarskiej. W zakresie bezpieczeństwa, obok kwestii ratownictwa medycznego podkreślano także konieczność działań zmierzających do zwiększenia dostępności świadczeń w obszarze leczenia ambulatoryjnego (poradnie specjalistyczne).

Blisko trzy czwarte grupy ankietowanych interesariuszy jako kluczową potrzebę dla rozwoju Powiatu wskazało działania związane z przeciwdziałaniem bezrobociu oraz aktywizacją lokalnego rynku pracy. Respondenci koncentrowali się na zagadnieniach związanych z rozwojem nowych inwestycji oraz wspieraniem tworzenia miejsc pracy zarówno w przemyśle, jak również w sektorze usługowym. Stąd propozycje tworzenia warunków przyjaznych dla rozwoju przedsiębiorczości, promocji przyciągającej potencjalnych inwestorów na teren Powiatu, a także pozyskiwania i dystrybucji środków finansowych na rozwój lokalnej przedsiębiorczości (z uwzględnieniem MŚP). „Dzięki odpowiedniej promocji, powiat stałby się atrakcyjniejszy dla różnych przedsiębiorstw, które potencjalnie chciałyby zainwestować na jego terenie swój kapitał. To skutkowałoby wzrostem zatrudnienia, który pozostaje gwarantem bezpieczeństwa i porządku publicznego.” W ankietach zwracano również uwagę, iż istotną rolę w zwiększaniu szans na rynku pracy odgrywa proces kształcenia zawodowego. Obszar działań związanych z edukacją wskazało jako priorytetowy aż 67% grupy ankietowanych osób. Podkreślano, że „powiat opoczyński jest obszarem słabo rozwiniętym ekonomicznie i gospodarczo, co ma znaczący wpływ na emigrację osób młodych i wykształconych”. Należy w związku z tym ustalić w partnerstwie z wszystkimi jednostkami samorządowymi plan zintegrowanych działań i programów prorozwojowych oraz wspólną promocję posiadanych zasobów.

Dla osób biorących udział w badaniu ważne pozostają także kwestie związane z funkcjonowaniem w społeczeństwie ludzi niepełnosprawnych oraz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. Postulowano np. podejmowanie działań aktywizujących edukację osób niepełnosprawnych i utworzenie ośrodka szkolno-wychowawczego na terenie Powiatu.

Bardzo istotne i często wymieniane w ankietach były zagadnienia związane z poprawą dostępności komunikacyjnej regionu. Położenie na granicy trzech województw (łódzkiego, świętokrzyskiego i mazowieckiego) stanowi z jednej strony jego atut – ze względu na bogactwo kulturowe, poszerzony rynek zbytu towarów i usług, ale z drugiej jest poważnym wyzwaniem związanym z marginalizacją jednostki na arenie wojewódzkiej. Wg respondentów przeciwdziałać temu może rozbudowa systemu dróg oraz uruchomienie dodatkowych połączeń komunikacyjnych drogowych i kolejowych między Opoczmem, a Łodzią oraz pozostałymi stolicami wojewódzkimi. Szczególnie zaakcentowano kwestie związane z budową stacji kolejowej Opoczno – Południe.

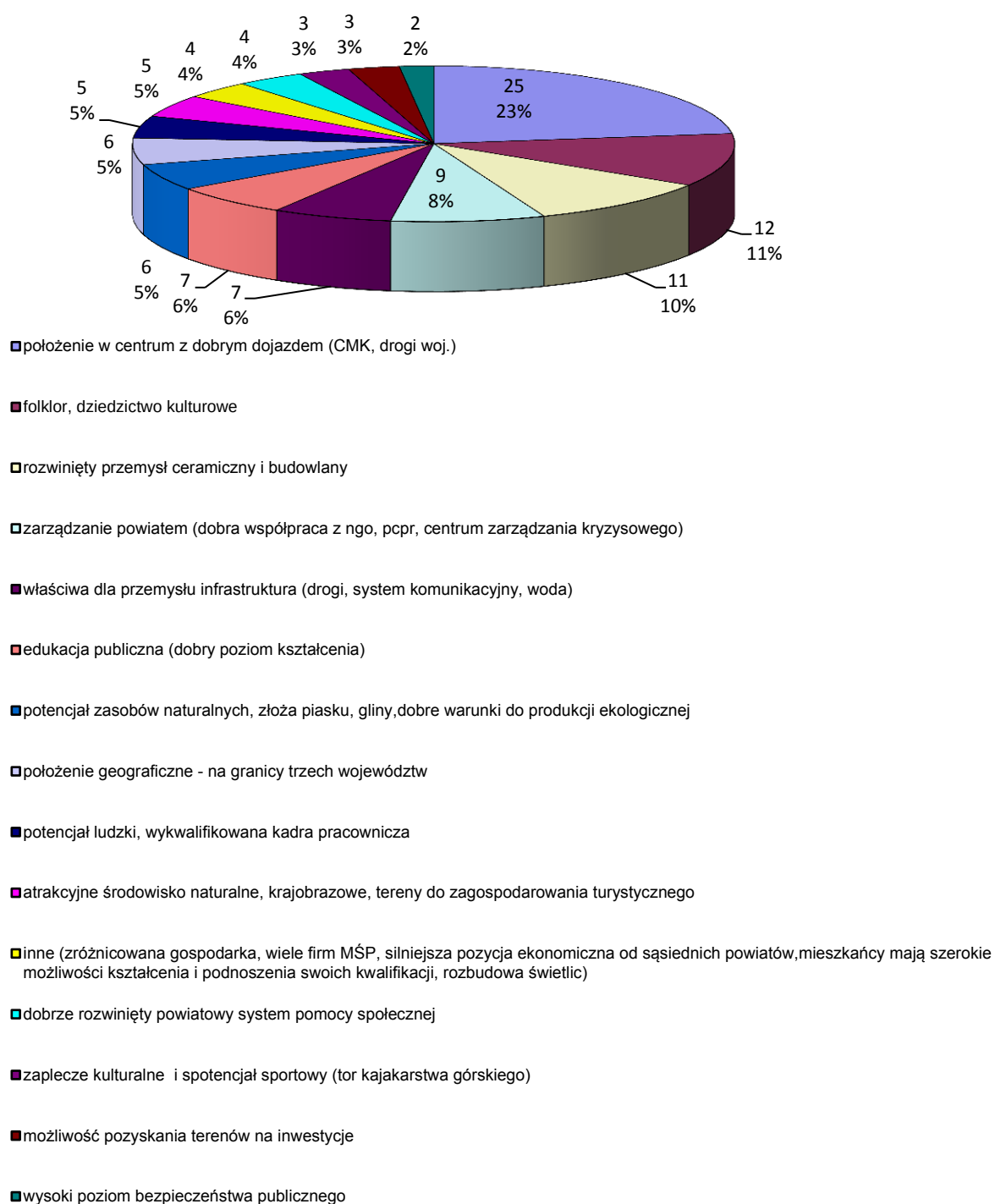
W wypowiedziach respondentów odnotowano również, iż ważnym dla rozwoju Powiatu aspektem jest aktywizacja społeczności lokalnej do dbałości o dobro wspólne w celu zachowania walorów Powiatu i kultywowania tradycji opoczyńskich. Najmniej istotne kwestie, w opinii ankietowanych osób, stanowiły działania związane z gospodarką nieruchomościami oraz działalnością w zakresie telekomunikacji. Wskazało na nie jedynie 16% i 14% ankietowanych osób.

Oprócz zdefiniowania potrzeb kluczowych z punktu widzenia spójnego rozwoju Powiatu, respondenci zostali poproszeni o wskazanie mocnych i słabych stron Powiatu, jak również najważniejszych ich zdaniem szans i głównych zagrożeń dla jego rozwoju.

Wymieniając **podstawowe atuty** najczęściej wskazywano na korzystne położenie Powiatu – w centrum Polski, na granicy trzech województw – oraz istnienie potencjału komunikacyjnego w postaci dróg wojewódzkich i Centralnej Magistrali Kolejowej. Powiat jest także atrakcyjny pod względem krajobrazowym (rzeki, zbiorniki wodne), a tereny – idealne do zagospodarowania pod cele turystyczne. Interesariusze zwrócili również uwagę na wyróżniający się folklor opoczyński oraz bogate dziedzictwo kulturowe regionu. Obok istniejącego zaplecza kulturalnego w ankietach wskazywano także na wartość rozbudowy zaplecza sportowe (np. tor kajakarstwa górskiego w Drzewicy). Równie często podkreślano wagę rozwiniętego przemysłu budowlanego i ceramicznego, bogactwo zasobów naturalnych w postaci złóż piasku i gliny. Kolejną mocną stroną w opinii ankietowanych osób są kadry pracownicze i aktywna społeczność lokalna.

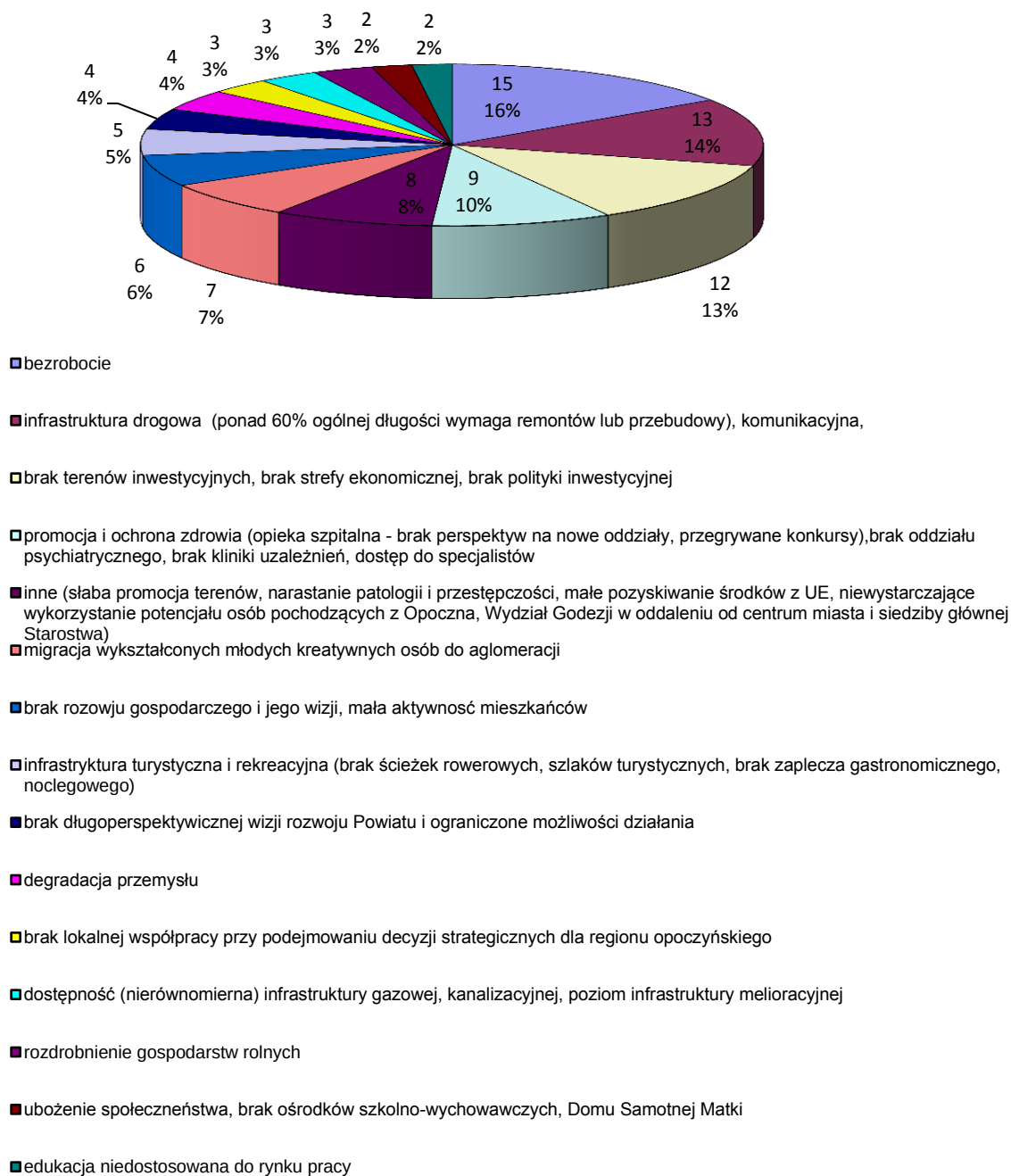
Wskazując na **główne słabe strony** Powiatu respondenci koncentrowali się na kwestiach związanych z wysokim bezrobociem oraz niezadawalającym stanem infrastruktury drogowej. Część respondentów wskazywała także na ograniczoną ilość terenów, jakie można wykorzystać w celach inwestycyjnych i ograniczony rozwój gospodarczy. Ich niepokój wzbudza marginalizacja i degradacja przemysłu. Brak pracy i perspektyw rozwoju skłania szczególnie osoby młode do migracji i osiedlania się poza granicami Powiatu, a nawet województwa. Silnie akcentowaną w ankietach słabą stroną jest funkcjonująca na terenie Powiatu służba zdrowia (szczególnie szpitalna). W kwestionariuszach zwracano uwagę na brak perspektyw uruchomienia nowych oddziałów, brak oddziału psychiatrycznego, kliniki uzależnień, jak również ograniczony dostęp do opieki specjalistycznej. Mimo wymienianego wśród atutów korzystnego pod względem komunikacyjnym i krajobrazowym położenia, respondenci są świadomi niedostatków związanych z infrastrukturą turystyczną i rekreacyjną w Powiecie - ścieżek rowerowych, szlaków turystycznych, zaplecza gastronomicznego i noclegowego.

Rysunek 45. Atuty Powiatu (w opinii interesariuszy)

Źródło: Opracowanie własne

Rysunek 46. Słabe strony Powiatu (w opinii interesariuszy)

Źródło: Opracowanie własne

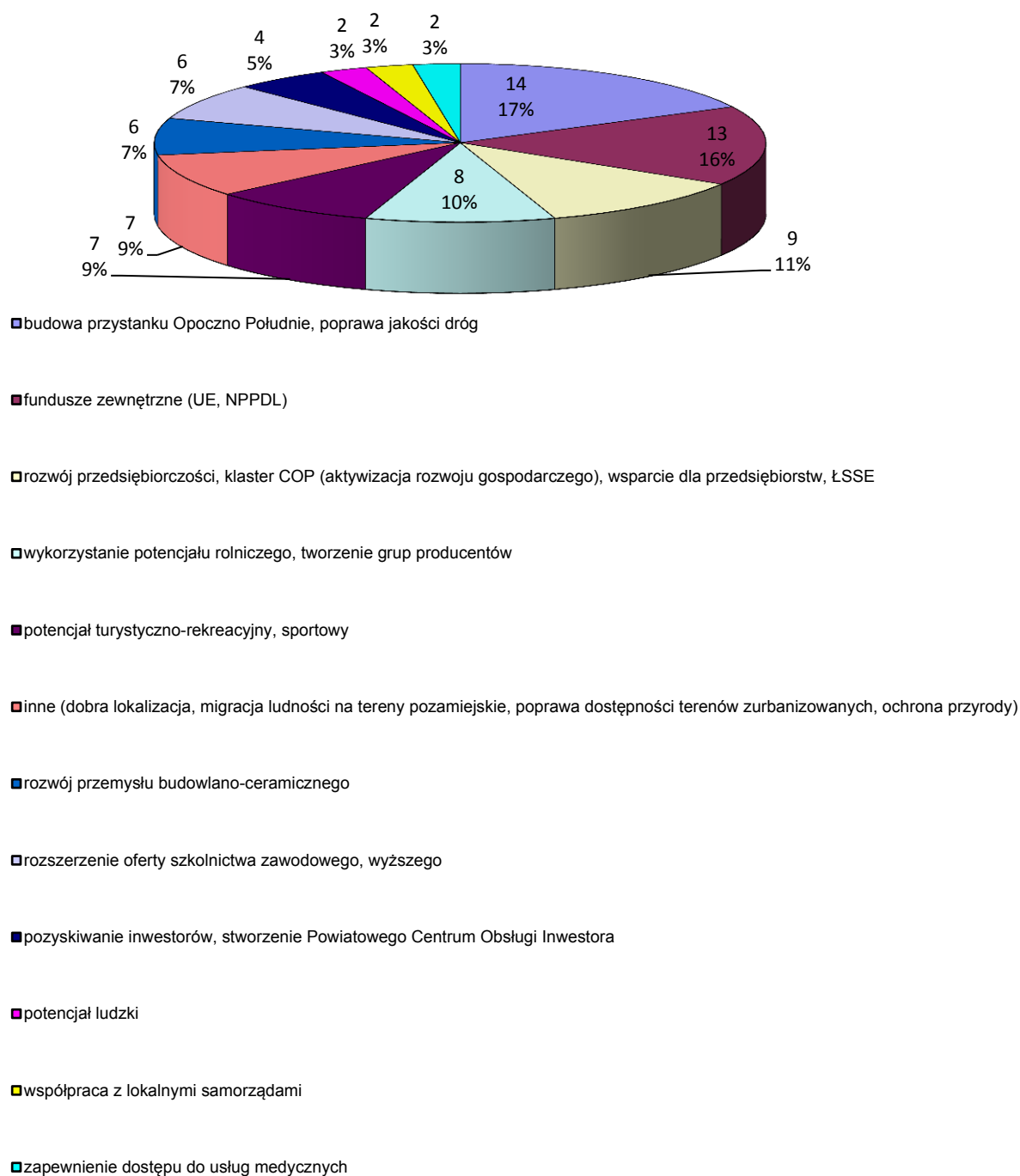
Szanse rozwoju Powiatu i wchodzących w jego skład jednostek samorządu respondenci upatrują głównie w działaniach poprawiających dostępność komunikacyjną regionu – funkcjonowaniu przystanku Opoczno Południe oraz modernizacji infrastruktury drogowej. W kwestionariuszach przedstawicieli gmin wskazano jako priorytetowe drogi powiatowe relacji:

- ✓ Opoczno – Końskie (które umożliwi połączenie dwóch ośrodków miejskich z peryferyjnych powiatów woj. łódzkiego i świętokrzyskiego),
- ✓ Wola Załężna- Libiszów, Janów Karwicki, Bukowiec - Ziębów, Ziębów - Kraśnica, Bielowice – Zameczek
- ✓ drogi przebiegające przez Gminę Paradyż.

Interesariusze podkreślają wagę wykorzystywania wszystkich zewnętrznych źródeł finansowania, stąd m.in. nacisk na fundusze unijne nowej perspektywy 2014 – 2020. Wykorzystanie istniejącego potencjału gospodarczego (zarówno w sferze budowlano-ceramicznej, jak i rolnictwie) będzie ich zdaniem możliwe poprzez wspieranie rozwoju przedsiębiorczości, inicjatyw klastrowych, czy Łódzkiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej. Odnotowano głosy dotyczące potrzeby przygotowania wspólnej oferty inwestycyjnej i aktywnego poszukiwania potencjalnych inwestorów oraz zaproponowania im zintegrowanego systemu obsługi.

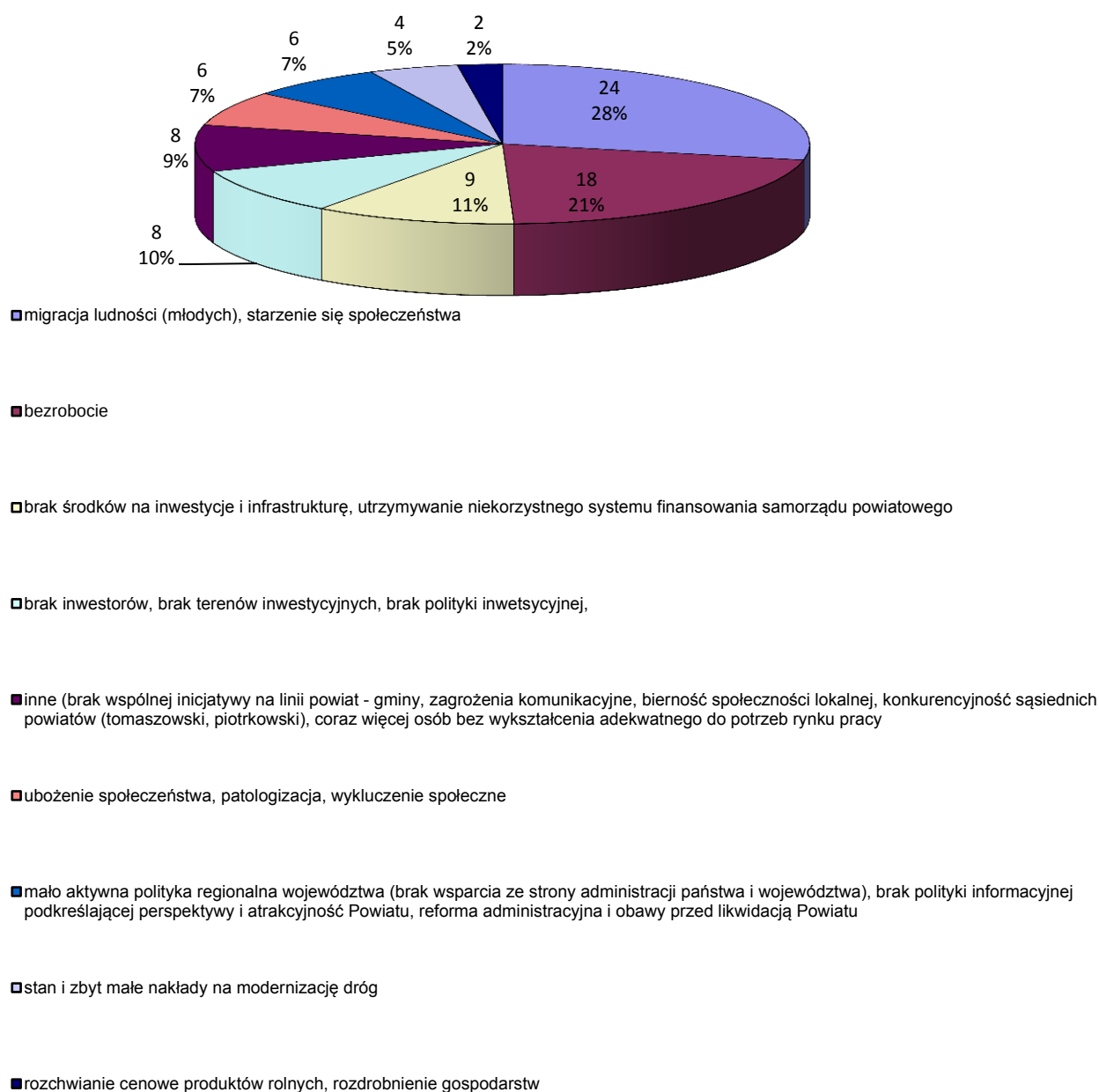
Główne bariery i wyzwania to na chwilę obecną wysokie bezrobocie oraz niekorzystne procesy migracyjne i demograficzne. Kolejnym wskazywanym w ankietach problemem jest ubożenie społeczeństwa skutkujące wykluczeniem, a niekiedy również patologizacją więzi społecznych. Respondenci podkreślali, że działania Powiatu ograniczają w znacznym stopniu niewystarczające środki finansowe, jak również marginalizacja regionu w polityce na szczeblu wojewódzkim. Dostrzegają również wyzwanie, jakim jest stała i partnerska współpraca wszystkich samorządów działających na terenie Powiatu.

Rysunek 47. Szanse rozwoju Powiatu (w opinii interesariuszy)

Źródło: Opracowanie własne

Rysunek 48. Wyzwania i zagrożenia dla rozwoju Powiatu (w opinii interesariuszy)

Źródło: Opracowanie własne

4.2. Obserwacje i wnioski z wywiadów grupowych przeprowadzonych z przedstawicielami głównych interesariuszy strategii

W ramach prac nad strategią w dniu 04.02.2014 r. odbyły się dwa wywiady grupowe – spotkania z reprezentantami głównych interesariuszy Strategii:

- Przedstawiciele Starostwa Powiatowego,
- Przedstawicielami urzędów, przedsiębiorstw, organizacji pozarządowych,
- Przedstawicielami jednostek samorządowych wchodzących w skład Powiatu.

W trakcie spotkań przedstawione zostały wyniki przeprowadzonych wcześniej ankiet i wywiadów telefonicznych. Uczestnicy wspólnie dokonali priorytetyzacji głównych szans i barier rozwoju regionu. Jako podstawowy problem wskazano kwestię bezrobocia – generującą większość negatywnych zjawisk, takich jak ubożenie społeczeństwa, migracje zarobkowe, patologie.

Wypowiedzi uczestników spotkania koncentrowały się na najważniejszych z ich punktu widzenia zagadnieniach, dotyczących rozwoju i poprawy jakości życia mieszkańców Powiatu. Szczególną uwagę zwrócono na potrzebę:

- wsparcia dla rozwoju przedsiębiorczości
- rozwoju i modernizacji infrastruktury
- wsparcia osób niepełnosprawnych i zagrożonych wykluczeniem społecznym
- wsparcia dla działalności organizacji pozarządowych
- rozwoju energetyki i ciepłownictwa.

W kontekście rozwoju przedsiębiorczości zwracano uwagę na potrzebę wypracowania „bezpośredniej ścieżki” dla przeprowadzania spraw urzędowych przez funkcjonujących już na rynku opoczyńskim (ale również potencjalnych) pracodawców. Przedsiębiorcy liczą na ułatwienia proceduralne i usprawnienie np. w kwestii uzyskiwania pozwoleń na energię (obecnie czas oczekiwania może wynosić nawet 2 lata). Przedsiębiorcy akcentowali także trudności związane z uzyskiwaniem dofinansowania (w programach unijnych preferowane są mniejsze podmioty), brak wystarczającej informacji na temat dostępnych jeszcze środków oraz niewystarczające wsparcie na etapie przygotowywania wniosków, a później również rozliczania projektów. Chociaż w Starostwie funkcjonował Punkt Konsultacyjny ŁARR S.A., to niewiele osób i instytucji z niego skorzystało (co być może było związane z ograniczonym przepływem informacji).

Z kolei przedstawiciele organizacji pozarządowych zwracali uwagę na problem, jakim jest dla małej instytucji w trakcie realizacji projektu zapewnienie np. wkładu własnego, kwestii zabezpieczenia finansowego (szczególnie w przypadku nieterminowego przekazywania transz). Podkreślali jednocześnie, że istnieje wsparcie ich działań w ubieganiu się o środki i ich późniejszym rozliczaniu zarówno na poziomie gmin, jak i Powiatu.

Rozwój Powiatu powinien w opinii uczestników pierwszego spotkania wiązać się z kluczowymi dla regionu branżami – ceramiczną i budowlaną – szczególną uwagę zwracając na wzmocnienie inicjatyw innowacyjnych.

Plusem Powiatu jest, zdaniem uczestników spotkania, jego położenie w centrum kraju, ale jednocześnie bardzo mocno podkreślano słaby stan infrastruktury drogowej, kolejowej oraz niewystarczającą dostępność połączeń komunikacji publicznej. W związku z ograniczonymi możliwościami rozwoju duże firmy funkcjonujące na terenie powiatu opoczyńskiego wyprowadzają realizowane przez siebie inwestycje poza jego teren (np. budowa centrum handlowo-logistycznego w Tomaszowie Mazowieckim). Bardzo istotna jest zatem, ich zdaniem, współpraca pomiędzy powiatami w kwestiach infrastruktury transportowej (drogi, kolej – sieci połączeń) z uwzględnieniem transportu towarowego.

Jednym ze zgłaszanych przez przedsiębiorców problemów jest brak wykwalifikowanej kadry pracowniczej. Sugerowano aby w zakresie edukacji zawodowej rozwinąć współpracę na linii samorządy – przedsiębiorcy – szkoły/uczelnie, która powinna skoncentrować się na rozpoznaniu potrzeb rynkowych oraz przystosowywaniu do niej oferty edukacyjnej w regionie. Jak zauważył na spotkaniu Pan Starosta, w Opocznie działa Powiatowa Rada Zatrudnienia, skupia ona jednak głównie reprezentantów gmin oraz związków zawodowych.

W rozmowach z grupą przedstawicieli pomocy społecznej oraz organizacji pozarządowych uwypuklono również konieczność wypracowania ścieżki przystosowania osób niepełnosprawnych i zagrożonych wykluczeniem społecznym do rynku pracy oraz zwiększenia ich samodzielnego funkcjonowania. Opracowanie takiej drogi powinno odbywać się we współpracy NGO's, samorządów, przedsiębiorców i osób niepełnosprawnych – i powinno przeciwdziałać luce jaka powstaje np. po zakończeniu pracy w Zakładzie Aktywizacji Zawodowej. W opinii obecnych na spotkaniu osób istotne jest również uświadomienie pracodawcom, jakie możliwości, a jakie ograniczenia mają pracownicy niepełnosprawni (urealnienie oczekiwań). Kwestia niepełnosprawności pojawiła się także w kontekście barier architektonicznych oraz dostępie do transportu i procesu rehabilitacji oraz leczenia. Na spotkaniu podkreślono też rolę polityki prorodzinnej w rozwoju regionu, wspierania rodzin i osób wykluczonych. Ponadto z punktu widzenia przedstawicieli pomocy społecznej koniecznymi do podjęcia działaniami są: budowa wielofunkcyjnej placówki opiekuńczo – wychowawczej oraz rozwój usług poradnictwa specjalistycznego i interwencji kryzysowej. Odnotowano również głosy postulujące zwiększenie dostępu do opieki psychologicznej i psychiatrycznej oraz tworzenie mieszkań chronionych.

Z powodu ograniczonych środków finansowych coraz słabiej rozwijają się organizacje młodzieżowe (np. harcerstwo, grupy młodzieżowe „Strzelec”). Ważnym elementem zaplecza sportowo – rekreacyjnego, który mógłby być wykorzystany również do wzmocnienia sektora organizacji sportowych jest znajdujący się w gminie Drzewica – tor kajakarstwa górskiego.

Na pierwszym spotkaniu podejmowano także temat rozwoju energetyki w oparciu o odnawialne źródła energii – akcentowano jednak, że przy ograniczonym wsparciu instytucji państwowych inwestycje te są zbyt kapitałochłonne. Bez dotacji ich rozwój będzie nieopłacalny, konieczna jest również ich zdaniem stabilna polityka państwa wobec wykorzystywania OZE. Zdaniem uczestników spotkania na terenie powiatu opoczyńskiego warto rozważyć kwestie wykorzystywania odpadów do celów ciepłowniczych i produkcji energii elektrycznej w kogeneracji (np. zakład termalnej utylizacji odpadów).

Jednym z elementów, który pojawiał się w głosach obu grup był problem utrudnionej komunikacji społecznej – niedoinformowanie społeczności lokalnej, brak źródeł informacji (ograniczona liczba środków przekazu) np. forów internetowych, mediów lokalnych (czasopism, tv). Pomimo faktu, iż na terenie Powiatu funkcjonują różnego rodzaju media lokalne, to jednak nadal przepływ informacji do społeczności lokalnej jest niepełny i niewystarczający.

5. Misja i wizja

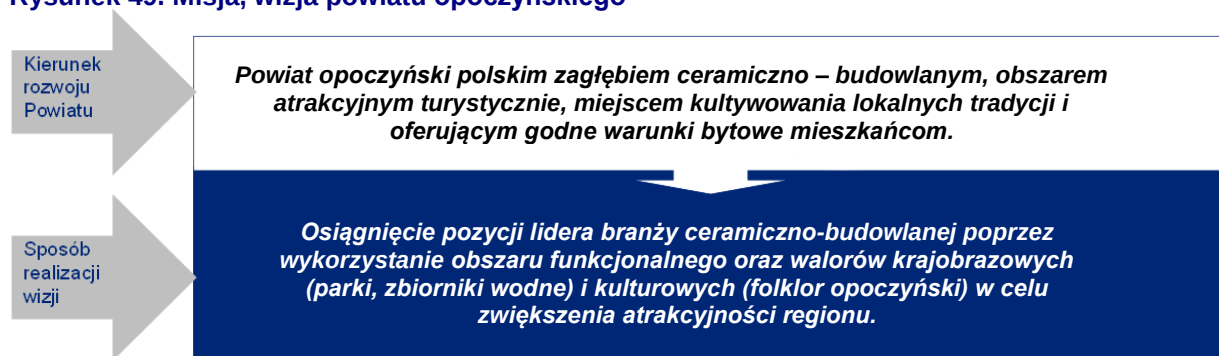
Misja i wizja porządkują przyszłość Powiatu, wyznaczają ramy, w których ma być realizowana strategia oraz stanowią one wzorzec określający jej tożsamość, charakter oraz sposób postępowania. Określenie misji i wizji przedsięwzięcia pozwala stworzyć fundamenty dla zamierzonych działań i opcji.

Analiza sytuacji obecnej Powiatu na podstawie m.in. dostarczonych przez Starostwo Powiatowe informacji oraz badania przeprowadzonego wśród mieszkańców, radnych i reprezentantów kluczowych instytucji, pozwoliło na zebranie danych i informacji niezbędnych do opracowania misji i wizji powiatu opoczyńskiego na najbliższe lata.

Celem wyznaczenia misji i wizji jest określenie optymalnego kierunku rozwoju Powiatu w przyszłości oraz wyznaczenie ram dla działań realizowanych w Strategii. Wizja określa stan docelowy, do osiągnięcia, którego Powiat będzie dążyć w perspektywie najbliższych siedmiu lat. Jest ona generalną deklaracją obrazującą planowany proces rozwoju, który służyć ma poprawie sytuacji Powiatu i jego mieszkańców w perspektywie kilku/kilkunastu lat. Warunkiem realizacji ustalonej misji jest podjęcie szeregu działań, które spowodują systematyczny, trwały wzrost gospodarczy i rozwój instytucjonalny, co w efekcie doprowadzi do podniesienia poziomu życia mieszkańców oraz świadczonych na ich rzecz usług publicznych. Natomiast misja określa sposób osiągnięcia stanu docelowego – wizji. Zdefiniowanie misji i wizji jest kluczowym elementem Strategii, któremu podporządkowane są główne cele realizowane przez Powiat oraz działania przez nią podejmowane.

Celem zdefiniowania misji powiatu opoczyńskiego jest określenie roli, jaką władze Powiatu mają pełnić w dążeniu do najbardziej pożądanego przyszłego jego kształtu - wizji, w oparciu o posiadane zasoby i z uwzględnieniem potrzeb mieszkańców Powiatu oraz kluczowych interesariuszy. Poniżej sformułowana wizja określa wytyczne dotyczące kierunku i sposobu działania władz samorządowych Powiatu przyjętego na okres do 2020 roku.

Rysunek 49. Misja, wizja powiatu opoczyńskiego

Źródło: Opracowanie własne

6. Strategiczne kierunki rozwoju

Misja i wizja Powiatu stanowią jedynie związane odzwierciedlenie ambicji władz samorządowych Powiatu, jej mieszkańców oraz kluczowych interesariuszy związanych ze stanem docelowym, do którego Powiat dąży w przyszłości. Cele strategiczne wskazują natomiast pożądane kierunki rozwoju, konkretyzując obszary na jakie władze samorządowe Powiatu powinny ukierunkować swoje działania.

Diagnoza społeczno-gospodarcza i przeprowadzona na jej podstawie analiza SWOT, jak również wyniki sondażu społecznego pozwoliły na określenie trzech strategicznych celów rozwoju powiatu opoczyńskiego:

- A. Wzmacnianie potencjału gospodarczego wokół zasobów posiadanych przez Powiat.**
- B. Rozwój turystyki i rekreacji.**
- C. Poprawa jakości życia mieszkańców.**

Powiat opoczyński, podobnie jak inne jednostki samorządu lokalnego, zarówno na terenie województwa łódzkiego, jak i w innych województwach, dysponuje ograniczonymi zasobami w kontekście realizacji wszystkich wymienionych powyżej celów strategicznych. W związku z powyższym należy zadbać o to, aby w pierwszej kolejności realizowane były cele niezbędne do właściwego funkcjonowania Powiatu.

6.1. Cel strategiczny A

Wzmacnianie potencjału gospodarczego wokół zasobów posiadanych przez Powiat

Na potencjał gospodarczy jednostek samorządu terytorialnego składają się przede wszystkim takie czynniki jak: aktywność zawodowa mieszkańców i poziom ich dochodów, lokalny rynek pracy, poziom i rodzaj przedsiębiorczości, napływ zagranicznego kapitału jak również stan środowiska naturalnego oraz posiadane przez dane JST inne zasoby. Potencjał gospodarczy decyduje w dużej mierze o rozwoju ekonomicznym JST, warunkuje przemiany gospodarcze dotyczące wzrostu produkcji, zatrudnienia, inwestycji, wielkości kapitału, dochodów i innych elementów ekonomicznych, które używane są do charakterystyki zjawiska jakim jest wzrost gospodarczy. Odpowiedni potencjał gospodarczy wpływa niemal na wszystkie sfery życia mieszkańców w tym w szczególności na podwyższenie standardu ich życia, zwiększenie produkcji, polepszenie sytuacji socjalnej oraz zwiększenie bezpieczeństwa publicznego.

Cel operacyjny A.1.

Ceramiczno – budowlany obszar funkcjonalny

Polityka spójności Unii Europejskiej, a także krajowa polityka rozwoju wprowadzają nacisk na terytorialny wymiar polityk publicznych. Zakładają przejście w zarządzaniu rozwojem od podejścia sektorowego do zintegrowanego terytorialnie. Polega on na integracji działań różnych podmiotów publicznych wobec terytoriów określonych nie administracyjnie, a funkcjonalnie. Terytoria te charakteryzują się podobnymi cechami społeczno-gospodarczo-przestrzennymi. Charakterystykę i typologię obszarów funkcjonalnych, a także informacje kto jest odpowiedzialny za ich wyznaczanie i według jakich kryteriów, zawiera najważniejszy krajowy dokument planowania przestrzennego, tj. Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju (KPZK).

Polityka regionalna województwa łódzkiego będzie realizowana w dwóch płaszczyznach: horyzontalnej oraz terytorialno-funkcjonalnej, co ma skutkować lepszym wykorzystaniem specyfiki poszczególnych obszarów województwa. W województwie łódzkim można wyodrębnić pięć obszarów funkcjonalnych, wśród których znajduje się Zagłębie Ceramiczno - Budowlane Opoczno - Tomaszów Mazowiecki. Obszar ten charakteryzuje się największą w województwie koncentracją przemysłu materiałów budowlanych, a podstawę przemysłu stanowią bogate miejscowe zasoby surowców skalnych.

Na obszarze powiatu opoczyńskiego udokumentowane zostały złoża glin ceramicznych i ogniotrwałych, kamieni łamanych i blocznych, piasków formierskich, piasków i żwirów, wapieni i margli, surowców ilastych oraz szklarskich, będących w różnych stadiach eksploatacji. W związku z tym, do branż o dużym potencjale dla rozwoju regionu opoczyńskiego jako Zagłębia Ceramiczno- Budowlanego zalicza się branże związane głównie z przemysłem wydobywczym bazującym na bogatych złożach piasków kwarcowych, wapieni i margla tj.

głównie produkcja materiałów budowlanych (płytki ceramiczne, chemia budowlana) oraz wydobywanie piasków szklarskich, formierskich, żwirków filtracyjnych, mączki kwarcowej, kaolinu oraz kruszywa.

Dzięki istniejącym surowcom oraz przemysłowi ceramicznemu, możliwy jest intensywny rozwój Obszaru Ceramiczno-Budowlanego. Ponadto cel ten może być osiągnięty dzięki wzmocnieniu pozycji miejscowych producentów na rynku krajowym i zagranicznym poprzez stworzenie klastra ceramicznego, który obejmowałby również firmy z branży handlu hurtowego, a także producentów z sąsiadujących powiatów województwa łódzkiego. Niezbędne jest również podjęcie działań na rzecz pozyskania inwestorów poprzez przygotowanie kompleksowej i jednolitej oferty inwestycyjnej Powiatu, prezentującej tereny przeznaczone pod inwestycje oraz określającej branżę perspektywiczne. Istotną kwestią jest także stworzenie zaplecza, dzięki któremu firmy produkcyjne będą miały stały dostęp do możliwości rozwoju technologicznego, co zapewni im ich dalsze funkcjonowanie na rynku. W celu odnalezienia lepszych i nowocześniejszych możliwości działania dla przedsiębiorstw, należy prowadzić prace twórcze zwiększające wiedzę na temat branży ceramiczno – budowlanej, we współpracy z pobliskimi ośrodkami akademickimi z województwa łódzkiego i świętokrzyskiego. Aby przedsiębiorstwa znajdujące się w Ceramiczno – Budowlanym Obszarze Funkcjonalnym mogły w łatwy sposób adaptować nowe rozwiązania, konieczne jest również wypracowanie odpowiedniego systemu wdrożeń. Współpraca województw łódzkiego oraz świętokrzyskiego została podkreślona w Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020, w której wskazuje się na konieczność powołania do życia Łódzko – Świętokrzyskiej Platformy Zaawansowanych Materiałów Budowlanych. Dzięki niej przedsiębiorstwa działające w branży ceramiczno – budowlanej będą miały możliwość współpracy z kopalniami surowców naturalnych.

Proponowane działania:

- rozwój Ceramiczno-Budowlanego Obszaru Funkcjonalnego w oparciu o zapisy Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020,
- pozyskanie inwestorów poprzez przygotowanie kompleksowej oferty inwestycyjnej Powiatu.

Cel operacyjny A.2.

Stworzenie jednolitej polityki (oferty) inwestycyjnej

Jednym z celów operacyjnych w ramach celu strategicznego ukierunkowanego na wzmacnianie potencjału gospodarczego regionu jest pozyskiwanie przez Powiat nowych inwestorów oraz stworzenie dla nich jednolitej i atrakcyjnej oferty inwestycyjnej.

Powiat opoczyński jest terenem o dużej atrakcyjności inwestycyjnej ze względu na korzystne położenie w pobliżu głównych szlaków komunikacyjnych zarówno jeśli chodzi o transport kołowy, jak i kolejowy. Powiat opoczyński leży również na granicy trzech województw, w związku z czym jest w takim samym stopniu dostępny dla inwestorów z każdego z tych województw. Atrakcyjność inwestycyjną zwiększa występowanie na jego terenie podstrefy Łódzkiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej oraz podstrefy Starachowickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej. W powiecie opoczyńskim działają 3 podstrefy ŁSSE: dwie w gminie Paradyż i jedna w gminie Sławno, oraz jedna podstrefa SSE w Mniszkowie. Oprócz tego gminy zlokalizowane w obrębie powiatu opoczyńskiego dysponują również innymi terenami inwestycyjnymi leżącymi poza obszarem SSE.

Pierwszym krokiem mającym na celu zintegrowanie działań związanych z pozyskiwaniem inwestorów, powinno być przygotowanie kompleksowej i jednolitej oferty inwestycyjnej Powiatu, prezentującej tereny przeznaczone pod inwestycje oraz określającej branże perspektywiczne. Gminy powiatu opoczyńskiego powinny podjąć działania w zakresie wspierania rozwoju branż zaawansowanych materiałów budowlanych, które zostały określone jako jedna z pięciu branż kluczowych województwa łódzkiego⁴². Konieczne jest również stworzenie systemu przygotowania gminnych terenów inwestycyjnych, koordynowanych od momentu określenia zasobów (grunty pod inwestycje, określenie ich stanu prawnego, uzbrojenia w media itd.) poprzez przygotowanie planistyczne (identyfikacja potencjalnych nowych terenów inwestycyjnych), działania komunikacyjne wobec potencjalnych inwestorów, aż po udostępnienie infrastruktury inwestorom. Wspólna oferta inwestycyjna powinna być promowana i dystrybuowana do jak najszerszego grona odbiorców – potencjalnych inwestorów. Udział w targach branżowych czy bezpośredni kontakt władz Powiatu z inwestorami, mogą przyczynić się do zwiększenia zainteresowania możliwościami inwestowania na jego terenie. Oferta inwestycyjna powinna być połączona z promocją walorów turystycznych. Pozwoliłoby to wykorzystać efekty synergii wynikające z potencjału turystycznego i rekreacyjnego Powiatu. Dodatkowo, w zależności od bieżącej sytuacji finansowej gmin z terenu powiatu opoczyńskiego, należy rozważyć wprowadzenie zachęt finansowych dla inwestorów w postaci np. zwolnień z podatków i opłat lokalnych (okresowych lub stałych).

⁴² Regionalna Strategia Innowacji Województwa Łódzkiego LORIS 2030

Polska Agencja Informacji i Inwestycji Zagranicznych pomaga inwestorom wejść na polski rynek oraz w najlepszy sposób wykorzystać istniejące na nim możliwości. Przeprowadza inwestorów przez wszystkie niezbędne procedury administracyjne i prawne występujące w trakcie realizacji projektu, wspiera także firmy, które już działają. Oferuje szybki dostęp do kompleksowej informacji dotyczącej otoczenia gospodarczo-prawnego inwestycji, pomoc w znalezieniu odpowiednich partnerów oraz dostawców, jak również lokalizacji.

Misją PAIIZ jest również kreowanie pozytywnego wizerunku Polski w świecie, a zarazem promocja polskich produktów i usług.

W celu jak najlepszej obsługi inwestorów stworzono sieć Regionalnych Centrów Obsługi Inwestora - COI w całej Polsce, które mają na celu poprawienie jakości usług regionów dla inwestorów, a także zapewnienie dostępu do informacji takich jak najnowsze oferty inwestycyjne i regionalne dane mikroekonomiczne. Wyszczególnione biura zatrudniają pracowników przeszkolonych przez PAIIZ i są finansowane z funduszy lokalnych. Ich zadaniem jest także ułatwianie kontaktów pomiędzy inwestorem, a władzami lokalnymi. PAIIZ działa również jako Krajowy Punkt Kontaktowy OECD.

The screenshot shows the official website of the Polish Agency for Information and Foreign Investments (PAIIZ). The header includes the PAIIZ logo and navigation links: Mapa Serwisu, Linki, Kontakt, and a language selector set to 'Polski'. A search bar is also present. The main content area is divided into several sections:

- Polska w liczbach**: A map of Poland with key statistics: powierzchnia 312 679 km², ludność 38,5 mln, stolica Warszawa, strefa czasowa (GMT +1), and waluta polski złoty (PLN).
- Zainwestuj w Polsce!**: A section encouraging investment in Poland, stating that Poland is a great place for business and offering services from the PAIIZ.
- Aktualności**: A section for news, featuring articles such as 'Budowa centrum dystrybucyjnego Amazona' and 'Uprozczone instrumenty wsparcia przedsiębiorców'.
- Wydarzenia**: A section for events.
- Newsletter PAIIZ**: A form for subscribing to the newsletter.

Proponowane działania:

- przygotowanie koncepcji rozwoju terenów inwestycyjnych w powiecie opoczyńskim,
- przygotowanie kompleksowej oferty inwestycyjnej ukierunkowanej na pozyskiwanie inwestora zewnętrznego,
- prezentacja oferty Powiatu na wybranych targach branżowych,

- bezpośredni kontakt władz Powiatu z kluczowymi potencjalnymi inwestorami,
- promowanie zachęt dla inwestorów o charakterze ekonomicznym (pomoc publiczna),
- wspólna polityka JST z terenu Powiatu na rzecz wspierania rozwoju branż zaawansowanych materiałów budowlanych – działania koordynacyjne ze strony władz Powiatu,
- promocja i rozszerzanie zakresu działalności Klastra Przemysłowego Dawnych Terenów Centralnego Okręgu Przemysłowego im. Premiera E. Kwiatkowskiego,
- powiązanie promocji oferty inwestycyjnej z promocją oferty turystycznej,
- prezentacja oferty np. na www.paiz.gov.pl (Polska Agencja Informacji i Inwestycji Zagranicznych).

Cel operacyjny A.3.

Specjalizacja gospodarki rolnej

Istotną rolę w gospodarce regionu i kraju odgrywają dobrze prosperujące gospodarstwa rolne. Dokumenty strategiczne na poziomie wojewódzkim (Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020, Regionalna Strategia Innowacji LORIS 2030), podkreślają kluczową rolę rolnictwa w przyszłym rozwoju regionu. Dokumenty te zaznaczają, iż istnieje konieczność poprawy produktywności sektora rolnego np. przez zastosowanie innowacyjnych rozwiązań w rolnictwie (we współpracy z sektorem nauki) oraz integracji producentów rolnych w zakresie produkcji, przetwórstwa, marketingu i promocji. Gospodarstwa z terenu powiatu opoczyńskiego charakteryzują się dość dużym stopniem rozdrobnienia, co nie sprzyja osiąganiu zadowalającego poziomu rozwoju tego sektora. W przyszłości szansą na poprawę dochodowości gospodarstw jest m.in. ich konsolidacja czy też tworzenie grup producenckich oraz wzrost wykorzystania nowoczesnych metod uprawy i hodowli. Wg Regionalnej Strategii Innowacji LORIS 2030 w nadchodzących latach rolnictwo, wykorzystując osiągnięcia nauk biologicznych, chemii, techniki, elektroniki i technologii, uzyskiwać będzie coraz doskonalsze produkty żywnościowe bezpieczne i o wysokich cechach jakościowych. Gospodarstwa rolne dążyć będą do mniejszego zużycia środków chemicznych, uzyskiwania wydajniejszych odmian roślin i ras zwierząt. Zmiany te wpłyną w istotny sposób na zwiększenie produktywności rolnictwa.

Władze samorządowe Powiatu mają ograniczony wpływ na proces łączenia się gospodarstw i wdrażania innowacyjnych technologii. Jednakże Powiat powinien podejmować działania zmierzające do promocji i popularyzacji tworzenia grup producenckich, które dzięki zrzeszeniu znacznej liczby rolników, osiągają lepszą pozycję przetargową do negocjacji cen skupu z nabywcami. Współpraca producentów rolnych pozwala na optymalizację kosztów, podniesienie jakości produkcji i produktów rolnych, a tym samym na zwiększenie ich konkurencyjności. Głównym zadaniem Powiatu w tym zakresie są zatem działania informacyjne mające na celu przedstawienie zasad tworzenia grup producenckich, korzyści z uczestnictwa w takich grupach i prezentujące podstawowe założenia dotyczące udanej realizacji takiego przedsięwzięcia (m.in. współodpowiedzialność za jakość oferowanych w ramach

stowarzyszenia produktów rolnych). Ponadto na terenie Powiatu urządzenia melioracji wodnej szczegółowej są w złym stanie technicznym i w dużej mierze nie spełniają swoich funkcji.

Proponowane działania:

- dążenie do konsolidacji gospodarstw rolnych (grupy producenckie, klastry),
- odpowiednie wykorzystanie i zagospodarowanie słabej jakości gleb (np. zalesianie),
- rozwijanie przetwórstwa rolno –spożywczego,
- monitoring działań realizowanych na szczeblu samorządu województwa, a ukierunkowanych na rozwój specjalizacji regionalnej dotyczącej nowoczesnego rolnictwa i przetwórstwa rolno-spożywczego pod kątem możliwości włączenia się w nie (korzystania z nich przez podmioty z terenu powiatu opoczyńskiego),
- wspieranie działań zmierzających do polepszenia zdolności produkcyjnej gleby, ułatwienia jej uprawy oraz ochrony użytków rolnych przed powodzią (melioracje wodne),
- działania dotyczące scalania gruntów.

Cel operacyjny A.4.

Stworzenie i rozwój zaplecza badawczo-rozwojowego

W dobie nowoczesnej gospodarki, w której konkurencja rynkowa stwarza ciągłe zapotrzebowanie na bardziej efektywne metody wytwarzania, dla wielu gałęzi przemysłu, a także firm w nich działających, posiadanie właściwie funkcjonującego zaplecza badawczo – rozwojowego staje się niezbędne. Innowacyjna gospodarka jest już nie tylko pustym sloganem powtarzanym przez struktury Unii Europejskiej, ale również staje się nadrzędnym celem dla przedsiębiorstw. Do prowadzenia produkcji w sposób innowacyjny, niezbędnym elementem jest czynnik niematerialny- wiedza, której pozyskanie w wielu przypadkach może okazać się trudniejsze niż pozyskiwanie surowców materialnych. Stworzenie zaplecza, dzięki któremu firmy produkcyjne będą miały stały dostęp do możliwości rozwoju technologicznego może okazać się czynnikiem determinującym ich dalsze funkcjonowanie na rynku. Doskonalenie procesów technologicznych może mieć miejsce przede wszystkim gdy istnieje odpowiedni system wdrażania innowacji pomiędzy przedsiębiorstwami, a placówkami z branży B+R. Prace twórcze zwiększające wiedzę na temat branży ceramiczno – budowlanej, pozwalające odnaleźć lepsze i nowocześniejsze możliwości działania dla przedsiębiorstw, powinny być systematycznie prowadzone we współpracy z pobliskimi ośrodkami akademickimi z województwa łódzkiego i świętokrzyskiego. Koniecznym jest również wypracowanie odpowiedniego systemu wdrożeń, by przedsiębiorstwa znajdujące się w Ceramiczno – Budowlanym Obszarze Funkcjonalnym mogły w łatwy sposób adaptować nowe rozwiązania. Współpraca województw łódzkiego oraz świętokrzyskiego została podkreślona w Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020, w której wskazuje się na konieczność powołania do życia Łódzko – Świętokrzyskiej Platformy Zaawansowanych Materiałów Budowlanych. Dzięki niej przedsiębiorstwa działające w branży ceramiczno – budowlanej będą ściśle współpracowały z kopalniami surowców naturalnych.

Głównym zadaniem takiej platformy jest zwiększenie konkurencyjności branż kluczowych dla obu województw na arenie Polski oraz Europy w połączeniu ze wzmocnieniem ponadregionalnych powiązań funkcjonalnych.

System działania zaplecza B + R powinien być ujęty w sposób kompleksowy. Proces powinien rozpoczynać się od zdiagnozowania potrzeb przedsiębiorców działających w obszarze funkcjonalnym oraz jego strefie oddziaływania, a kończyć się na stworzeniu odpowiednich narzędzi, takich jak np. ulgi podatkowe. Powstanie działającego w taki sposób zaplecza przyczyni się do rozwoju nie tylko przedsiębiorczości w regionie, ale również w wymierny sposób będzie odczuwalne w środowisku akademickim i naukowym. Rozwijanie współpracy z przedsiębiorstwami zaawansowanymi technologicznie lub wspólny udział uczelni i firm w europejskich projektach badawczych, zaowocuje obopólnymi korzyściami. Firmy z sektora MŚP współpracujące w ramach zaplecza B+R będą mogły wykorzystywać „know – how” większych i bardziej doświadczonych przedsiębiorstw, natomiast absolwenci uczelni wyższych, będą mogli w łatwiejszy sposób znaleźć zatrudnienie w firmach działających w branżach z potencjałem innowacyjnym. Zdobywając doświadczenie w tego typu przedsiębiorstwach młodzi ludzie sami będą w stanie w późniejszym okresie tworzyć dobrze prosperujące innowacyjne start-up'y. Dzięki utworzeniu wysoce zaawansowanego technologicznie przemysłu oraz prężnie działającemu ośrodkowi naukowemu i badawczemu władze samorządowe powiatu opoczyńskiego będą się mogły w przyszłości pochwalić wzrostem potencjału gospodarczego i społecznego regionu.

Dobra praktyka – Hiszpański Klaster Ceramiczny

Hiszpański klaster ceramiczny. Klaster grupuje ponad 200 producentów wyrobów ceramicznych skoncentrowanych na niewielkim obszarze (90% producentów zlokalizowanych jest na obszarze o promieniu 40 km) prowincji Castellón. Produkcja ceramiki budowlanej chociaż posiada długoletnią historię wymaga kompleksowej wiedzy przy ulepszaniu wyrobów. Wyzwaniem technologicznym jest np. glazura posiadająca panel dotykowy, która może być zastosowana w nowoczesnych pomieszczeniach sanitarnych. Producenci ceramiki już w latach 80. zauważyli, że mimo tego iż konkurują na docelowym rynku, mogą współpracować w zakresie badań i rozwoju. Dlatego głównym ośrodkiem, który odpowiada na potrzeby przedsiębiorców w zakresie technologii jest znany na całym świecie Instytut Ceramiczny w Valencji oraz tamtejszy Uniwersytet. Klaster ceramiczny jest typowym przykładem transferu technologii określanego jako model ciągniony (technology pull) - istniejący popyt na rynku pierwotnym wymusza popyt na rynkach wtórnych: dostawców urządzeń, części, materiałów oraz technologii. Instytucje badawcze nie „promują” więc wypracowywanych przez siebie technologii, lecz raczej oczekują na konkretne potrzeby sektora ceramicznego. Inną cechą tego klastra jest ograniczona formalizacja działań. Jedynie 8 – 10 firm organizuje sieciowe działania w zakresie B+R w sposób formalny. Reszta woli struktury nieformalne, nie obawiając się praktyk nieuczciwej konkurencji lub kradzieży pomysłów. Nikt w branży nie ma wątpliwości, że bez zaplecza badawczego oraz działań prowadzonych w klastrze, przedsiębiorcy nie utrzymaliby by się na rynku ponosząc samodzielnie koszty badań i rozwoju. Rozwój klastra doprowadził do sytuacji, w której mniej mówi się o konkurencji pomiędzy przedsiębiorstwami,

a więcej o konkurencji z innymi klastrami europejskimi – bezpośrednią konkurencją jest np. klaster Sassuolo we Włoszech, a ostatnio coraz wyższej jakości produkty chińskie.

Zródło: http://dlafirmy.info.pl/articlesFiles/Transfer_techologii_w_sieciach_wspolpracy_i_klastrach_-_dobre_praktyki_w_Europie.pdf

Proponowane działania:

- stworzenie i rozwój zaplecza B+R,
- utworzenie klastra branży ceramiczno – budowlanej,
- rozwój Łódzko - Świętokrzyskiej Platformy Zaawansowanych Materiałów Budowlanych,
- współpraca z uczelniami wyższymi w regionie łódzkim i świętokrzyskim,
- zdiagnozowanie lokalnych przedsiębiorców w zakresie zapotrzebowania zaplecza B+R,
- promocja działań służących zwiększeniu wykorzystania nowych technologii (ulgi, zachęta),
- przygotowanie zindywidualizowanej oferty dla studentów i absolwentów uczelni wyższych w celu umożliwienia im podjęcia pracy w branży ceramiczno-budowlanej.

Cel operacyjny A.5.

Polepszenie dostępności komunikacyjnej i transportowej

Położenie powiatu opoczyńskiego na granicy trzech województw centralnej Polski jest ogromnym kapitałem, który właściwie wykorzystany da wymierne efekty zarówno w obszarze gospodarczym, jak i turystycznym. Należy jednak pamiętać, że elementem kluczowym, warunkującym rozwój Powiatu w obu kierunkach, jest dostępność komunikacyjna i transportowa. Stan infrastruktury drogowej oraz ilość połączeń komunikacyjnych (drogowych i kolejowych) są niewątpliwie słabymi stronami Powiatu, co podkreślają respondenci w sondażu społecznym. Dobrze rozwinięty oraz odpowiednio zespolony system drogowo – transportowy musi stać się działaniem priorytetowym dla władz. Powiat leży pomiędzy drogami ekspresowymi S8 i S7 oraz autostradą A1, gdy budowa tych dróg zostanie ukończona, niezwykle istotne stanie się, aby drogi przebiegające obecnie przez teren powiatu opoczyńskiego w płynny sposób łączyły się z tymi znaczącymi krajowymi ciągami komunikacyjnym.

Kwestia rozwoju transportu publicznego w powiecie opoczyńskim wydaje się być również szczególnie istotna z uwagi na optymalne wykorzystanie zasobów posiadanych przez poszczególne gminy. W chwili obecnej niedostateczna ilość połączeń komunikacyjnych utrudnia mieszkańcom Powiatu przemieszczanie się pomiędzy gminami wchodzącymi w skład Powiatu m.in. w celu podejmowania pracy czy turystom w celu zwiedzania regionu opoczyńskiego. Dlatego tworzenie zintegrowanej siatki połączeń między poszczególnymi miejscowościami Powiatu jest kluczowym działaniem dla władz w kolejnym okresie programowania, w celu zapewnienia spójnego rozwoju całego obszaru Powiatu.

Podobnie, jak w większości regionów kraju, także w powiecie opoczyńskim występują potrzeby związane z rozwojem infrastruktury drogowej. Obszar „Transport zbiorowy i drogi publiczne” został wskazany przez głównych interesariuszy jako jeden z najważniejszych obszarów przyszłych działań władz samorządowych Powiatu. Stan dróg ma duży wpływ nie tylko na

jakość życia mieszkańców danego obszaru, ale także na jego atrakcyjność inwestycyjną czy turystyczną. W związku z tym istotne jest zwrócenie szczególnej uwagi na zrównoważony rozwój infrastruktury drogowej, obejmujący zarówno obszary atrakcyjne inwestycyjnie i turystycznie, jak również pozostałe obszary Powiatu. Niedostatecznie rozwinięte połączenia komunikacyjne mogą skutkować peryferyzacją znaczenia Powiatu w województwie.

Kolejnym działaniem w ramach poprawy infrastruktury drogowej zmierzającym również do poprawy bezpieczeństwa w Powiecie i promocji aktywnego stylu życia, jest budowa i modernizacja chodników oraz ścieżek rowerowych z uwzględnieniem potrzeb osób starszych i niepełnosprawnych. Podejmowanie tego typu działań pozytywnie wpływa na wizerunek Powiatu w oczach jego mieszkańców jak również potencjalnych turystów. Działania w ramach powyższego celu operacyjnego są bardzo istotne z punktu widzenia przyszłego rozwoju Powiatu jak i poprawy jakości życia mieszkańców, jednak ich kompleksowa realizacja jest uzależniona od przyznania na nie zewnętrznych środków finansowych.

Proponowane działania:

- tworzenie zintegrowanej siatki połączeń między poszczególnymi miejscowościami Powiatu (zapewnienie dostępu komunikacyjnego do miejsc pracy zwłaszcza dla mieszkańców z mniejszych miejscowości Powiatu),
- rozwój siatki połączeń autobusowych/kolejowych wewnątrz i na zewnątrz Powiatu (w szczególności z dużymi ośrodkami miejskimi),
- poprawa stanu dróg,
- poprawa stanu infrastruktury w pasie drogowym (ścieżki rowerowe, oświetlenie, chodniki, pobocza),
- stworzenie sieci ścieżek rowerowych łączących najbardziej atrakcyjne turystycznie miejsca w Powiecie,
- działania mające na celu zwiększenie wykorzystania przystanku CMK Opoczno – Południe
- wykorzystanie położenia Powiatu w korytarzu transeuropejskiej sieci TEN-T.

Cel operacyjny A.6.

Rozwój infrastruktury wodno-kanalizacyjnej, gazowej, ciepłowniczej i energetycznej

W badaniach przeprowadzonych wśród grupy reprezentantów społecznych jednym z najczęściej poruszanych aspektów okazała się konieczność poprawy jakości infrastruktury technicznej udostępnianej mieszkańcom (wodociągi, kanalizacja, energetyka, ciepłownictwo). Jednym z działań w celu poprawy stanu powiatowej infrastruktury, jest rozbudowa sieci wodno-kanalizacyjnej na jego obszarze. Sprawnie funkcjonująca oraz obejmująca teren całego Powiatu infrastruktura wodno-kanalizacyjna ułatwia zachowanie czystego środowiska, a tym samym zwiększa atrakcyjność Powiatu dla turystów oraz mieszkańców. Zasoby środowiska naturalnego są niezaprzeczalnym atutem powiatu opoczyńskiego i mogą one wspomóc rozwój działalności gospodarczej, w tym np. agroturystyki czy ekologicznej produkcji rolnej. Biorąc pod uwagę sferę

społeczną, dobrze rozwinięta infrastruktura ochrony środowiska wpływa pozytywnie na jakość życia mieszkańców, oraz może stać się czynnikiem przyciągającym nowych osadników. Dlatego, równolegle z planami przyciągania na teren Powiatu inwestorów oraz rozwoju turystyki należy podejmować również działania skierowane na zachowanie czystości środowiska naturalnego. Zaopatrzenie ludności w energię elektryczną, gaz i ciepło jest jednym z podstawowych wymogów zapewnienia komfortowych warunków życia mieszkańców danego obszaru. Budowa i eksploatacja infrastruktury energetycznej, służącej zarówno wytwarzaniu jak i transportowi energii, wymaga starannego planowania ze względu na wysokie koszty tego typu inwestycji infrastrukturalnych oraz obostrzenia prawne ich realizacji. Dlatego dokumenty planistyczne na poziomie Powiatu powinny wyznaczać ramy tego typu inwestycji, obejmując budowę nowej infrastruktury oraz modernizację tej już istniejącej. Innym możliwym źródłem zaopatrzenia mieszkańców Powiatu w energię są źródła alternatywne. Na terenie Powiatu możliwa jest lokalizacja elektrowni wiatrowych wraz z potrzebną infrastrukturą towarzyszącą, np. urządzeniami liniowymi, obiektami elektroenergetycznymi, strefami ochronnymi. Pewne ograniczenia w lokalizacji tego typu inwestycji stanowią jednak tereny obszarów prawnie chronionych w powiecie opoczyńskim.

W ramach wykorzystania energii słonecznej, władze samorządowe Powiatu powinny zaangażować się w inicjatywy zmierzające do instalacji paneli słonecznych na budynkach użyteczności publicznej oraz domach prywatnych do celów indywidualnych. Ponadto należy poszukiwać alternatywnych źródeł wytwarzania energii elektrycznej, czy też ciepła (kogeneracja). Bardzo ważnym działaniem do podjęcia przez gminne władze samorządowe jest również inwestycja w modernizację i rozbudowę infrastruktury gazowej dla mieszkańców.

Proponowane działania:

- wspieranie działań poszczególnych gmin w zakresie modernizacji i rozbudowy infrastruktury wodno-kanalizacyjnej,
- monitorowanie czystości wód na terenie Powiatu,
- wspieranie działań poszczególnych gmin w zakresie modernizacji istniejącej sieci energetycznej,
- wspieranie działań poszczególnych gmin w zakresie rozbudowy i modernizacji sieci gazowej,
- wspieranie działań poszczególnych gmin w zakresie budowy infrastruktury wspomagającej wykorzystanie odnawialnych źródeł energii, np. wiatraków, paneli słonecznych itp.,
- wspieranie działań poszczególnych gmin i przedsiębiorców w zakresie poprawy infrastruktury ciepłowniczej,
- inicjowanie i koordynacja wspólnych projektów JST w zakresie poprawy jakości infrastruktury technicznej dostępnej na terenie Powiatu.

6.2. Cel strategiczny B

Rozwój turystyki i rekreacji

Analiza mocnych i słabych stron oraz szans i wyzwań powiatu opoczyńskiego zdecydowanie wskazuje, że uwarunkowania krajobrazowe oraz kulturowe stanowią o jego sile, a także ukazują szeroki potencjał do rozwoju wielu form turystyki. Liczne zbiorniki wodne z Zalewem Sulejowskim na czele, rzeka Pilica oraz duża lesistość obszaru, w połączeniu z położeniem w środkowej Polsce na granicy trzech województw, stanowią o turystycznej atrakcyjności Powiatu. Te czynniki podkreślone zostały w Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020. Turystyczno - Kulturowy Obszar Funkcjonalny rozciągający się wzdłuż doliny rzeki Pilicy został uznany jako jeden z trzech obszarów predestynowanych do rozwoju turystyki w województwie łódzkim. Właściwe wykorzystanie tego potencjału zostało zaprezentowane za pomocą drzewa celów. Poniżej przedstawiono cele o charakterze operacyjnym których osiągnięcie przyczyni się do zbudowania rozpoznawalnej marki turystyczno – kulturowej regionu opoczyńskiego.

Cel operacyjny B.1.

Dostępność przestrzeni do celów turystycznych (sportowych, rekreacyjnych)

Działaniem priorytetowym, będącym jednocześnie podstawowym celem potrzebnym do osiągnięcia znaczącej pozycji Powiatu na turystycznej mapie centralnej Polski, jest zagospodarowanie dostępnych terenów, głównie poprzez budowę nowej oraz modernizację istniejącej infrastruktury. Położenie oraz bliskość dużych jednostek miejskich może okazać się kluczowe jeśli chodzi o turystykę o charakterze biznesowym i szkoleniowo – konferencyjnym. Budowa tego typu centrów oraz odpowiednie połączenie z ofertą innych form aktywnego wypoczynku zachęci pracodawców do organizowania wydarzeń firmowych na terenie powiatu opoczyńskiego.

Jeśli chodzi o turystykę aktywną, to położenie Powiatu nad Zbiornikiem Sulejowskim stwarza możliwości uprawiania szerokiej gamy sportów wodnych. Potrzebna jest jednak budowa niezbędnego zaplecza, np. przystani dla żeglarzy, przygotowania magazynów oraz szkółek wind- i kitesurfingowych, jak również wykorzystanie szans na spopularyzowanie nowoczesnych sportów wodnych, takich jak wakeboarding. Do tego jednak konieczna jest budowa specjalistycznego toru, który wykorzystywany może być również do narciarstwa wodnego. Mniejszą inwestycją jest odpowiednie przygotowanie plaży do uprawiania skimboardingu. Jest to zyskująca z roku na rok coraz większą popularność dyscyplina, niewymagająca dużych nakładów finansowych. Polega na ślizgu na małej i cienkiej desce, wykonanej przeważnie ze sklejki, po płytkiej wodzie wykonując tricki i pokonując przeszkody. Infrastruktura związana z aktywnym wypoczynkiem nad wodą, powinna się skupiać nie tylko wokół Zbiornika Sulejowskiego, ale również wokół pozostałych akwenów wodnych takich jak Zalew Miedzna, Zalew w Drzewicy, czy Zbiornik w Opocznie. Pełniejsze wykorzystanie toru kajakarstwa

górskiego w Drzewicy i poszerzenie oferty spływów kajakowych na obszar rzeki Pilicy oraz ww. zbiorników wodnych poprzez stworzenie, we współpracy z sąsiednimi JST, zintegrowanej oferty turystycznej powinno stać się jednym z głównych działań rozwijających aktywną formę wypoczynku w Powiecie. Należy jednak uprzednio przygotować zaplecze dla kajakarzy w postaci magazynów, stref wypoczynku oraz właściwie zagospodarowanego nabrzeża.

Dzięki parkom krajobrazowym oraz pozostałym terenom zielonym, Powiat uplasował się na 2. miejscu w województwie pod względem lesistości z 30,2% zalesienia obszaru. Daje to możliwości tworzenia wielu nowych szlaków turystycznych zarówno pieszych, rowerowych jak i konnych. Bogata historia ziemi opoczyńskiej i unikalna w skali województwa i kraju kultura i tradycja, widoczna szczególnie w północnej części Powiatu, we wsiach należących do dawnych dóbr kościelnych i królewskich, sprzyja wędrówkom szlakami turystycznymi. Celem zwiększenia zainteresowania taką formą wypoczynku niezbędna jest rozbudowa małej infrastruktury, szczególnie parkingów, zatoczek, placów zabaw dla dzieci, miejsc wypoczynku ze stołami piknikowymi oraz toaletami. Znajdujący się na terenie Powiatu Łódzki Szlak Konny może zostać rozbudowany dzięki współpracy z sąsiednimi JST, z którymi powiat opoczyński dzieli parki krajobrazowe. Zgodnie z danymi Departamentu Kultury Fizycznej, Sportu i Turystyki Urzędu Marszałkowskiego w Łodzi, w powiecie opoczyńskim znajduje się najwięcej obiektów agroturystycznych. Przy tego rodzaju gospodarstwach mogą znajdować się niewielkie stadniny koni, natomiast właściciele mogą promować opoczyńską kulturę, a także zdrową żywność i tradycyjne potrawy. Turystyka niskobudżetowa na terenie powiatu opoczyńskiego powinna opierać się nie tylko na wykorzystaniu zaplecza oferowanego przez gospodarstwa agroturystyczne, ale także o zasoby naturalne takie jak obszary wykorzystywane do tworzenia pól namiotowych, czy kempingowych. Istnieje zatem zidentyfikowana potrzeba i konieczność wydzielenia odpowiednich miejsc na stworzenie tego typu infrastruktury, przy której rozwijać się będzie mogła również mała gastronomia.

Znaczącym działaniem, wpływającym na atrakcyjność turystyczną Powiatu, może okazać się stworzenie obiektu turystyczno – kulturalnego, ukazującego ceramiczne dziedzictwo regionu. Forma interaktywnego muzeum, umożliwi poznanie technik produkcji ceramiki, zdobnictwa, historię tej dziedziny rzemiosła oraz ukazywać będzie przemysł ceramiczny w nowoczesnej i przystępnej dla każdego formie.

Kolejnym etapem wzmocnienia i promowania najistotniejszych walorów regionu, może być utworzenie centrum edukacji o zasobach naturalnych Jury Krakowsko - Częstochowskiej na terenie geoparku w gminie Sławno. Tereny bogate w późnojurańskie skamieniałości lądowe i morskie sprzed 148 lat przyciągać będą młodzież szkolną oraz miłośników i pasjonatów geoturystyki. Odpowiednio przygotowana oferta, pakietująca usługi turystyczne, łącząca turystykę ekologiczną – przyrodniczą skupioną na terenie Nadpilicznych Parków Krajobrazowych, spowoduje wzrost zainteresowania regionu jako kierunku wycieczek szkolnych i zielonych szkół.

Badania wskazują, że priorytetyzacja młodzieży jako grupy docelowej usług turystycznych, zaowocuje wzrostem pozostałych form turystyki. Zadowolona z zielonych szkół i wycieczek młodzież chętnie będzie wracała w odwiedzane miejsca ze swoimi rodzicami.

Kolejnym elementem, który przyczyni się do pełniejszego wyeksponowania walorów regionu opoczyńskiego może stać się utworzenie Centrum Edukacyjno – Badawczego np. na terenie najbardziej tradycyjnej i żywej kulturowo wsi Bielowice. Oferta tej placówki obejmowałaby nie tylko warsztaty plastyki obrzędowej, tańca i muzyki organizowane dla młodzieży szkolnej, dorosłych i seniorów, ale również stanowiłaby bazę do prowadzenia badań terenowych dla studentów takich kierunków jak etnografia, etnologia czy antropologia. Studenci prowadząc swoje badania jednocześnie dokumentowaliby zasoby kultury ludowej powiatu opoczyńskiego.

Proponowane działania:

- zagospodarowanie zbiorników wodnych na cele rekreacyjne i sportowe,
- zwiększenie bazy noclegowo – gastronomicznej,
- działania wspomagające powstawanie gospodarstw agroturystycznych,
- stworzenie nowych szlaków turystycznych,
- stworzenie trasy spływów kajakowych wraz z infrastrukturą,
- stworzenie ścieżek rowerowych, parkingów, plaży, placów zabaw, w celu ułatwienia dostępności szlaków turystycznych,
- zwiększenie liczby obiektów tzw. małej infrastruktury,
- wyznaczenie miejsc na pola namiotowe i kempingi,
- stworzenie muzeum ceramicznego (w tym interaktywnego),
- powstanie centrum edukacyjnego na terenie geoparku w gminie Sławno,
- utworzenie Centrum Edukacyjno – Badawczego.

Cel operacyjny B.2.

Turystyczno - Kulturowy Obszar Funkcjonalny

Polityka Unii Europejskiej odnośnie rozwoju regionalnego w horyzoncie czasowym 2014 – 2020 wprowadza podejście ukierunkowane terytorialnie. Krajowe dokumenty strategiczne, przede wszystkim Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030, implementują w strategicznym planowaniu każdego szczebla administracyjnego cele polityki regionalnej oraz ich powiązanie z celami polityki przestrzennej. W ten sposób kluczowymi dla rozwoju regionów stają się obszary funkcjonalne, czyli „zwarte układy przestrzenne składające się z funkcjonalnie powiązanych terenów, charakteryzujących się wspólnymi uwarunkowaniami i przewidywanymi, jednolitymi celami rozwoju”⁴³. Wojewódzkie strategie rozwoju uszczegóławiają zapisy dokumentów krajowych odnośnie obszarów funkcjonalnych, dlatego Strategia Województwa Łódzkiego 2020 wymienia dolinę rzeki Pilicy jako miejsce stworzenia obszaru funkcjonalnego o charakterze turystyczno – kulturowym. Zasadniczym celem takiego obszaru jest kształtowanie potencjału rozwojowego poprzez ochronę cennych krajobrazów kulturowych i przyrodniczych. Tego typu cechy nie pokrywają się z granicami administracyjnymi jednostek, dlatego niezbędne jest tworzenie nowych obszarów, które będą ściśle powiązane z tymi cechami.

⁴³ Koncepcja Zagospodarowania Przestrzennego Kraju 2030

Elementem, który zapoczątkuje działania związane z budową turystyczno – kulturowego obszaru funkcjonalnego powinna być analiza potencjału turystycznego wraz z inwentaryzacją lokalnych atrakcji turystycznych i rekreacyjnych, jak również ocena oddziaływania obszaru na środowisko naturalne. Poprzez identyfikację wspólnych celów rozwojowych, jednostki samorządowe wchodzące w skład obszaru funkcjonalnego, powinny ściśle ze sobą współpracować, przede wszystkim dokonując właściwej i spójnej delimitacji granic oraz skoordynowanego planowania przestrzennego by w późniejszym okresie etapowo realizować założenia strategii.. Jednym z głównych czynników decydujących o powodzeniu działań podjętych w ramach obszaru funkcjonalnego będzie jego właściwa promocja wśród potencjalnych odbiorców.

Proponowane działania:

- rozwój Turystyczno – Kulturalnego Obszaru Funkcjonalnego w oparciu o zapisy Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020,
- współpraca jednostek samorządu terytorialnego,
- promocja obszaru funkcjonalnego.

Cel operacyjny B.3.

Rozwój oferty turystycznej regionu

Stworzenie atrakcyjnej oraz sprofilowanej oferty turystycznej jest niezwykle ważne dla zwiększenia atrakcyjności regionu opoczyńskiego. Jednostki samorządu terytorialnego, podobnie jak przedsiębiorstwa, w obecnej rzeczywistości muszą walczyć o potencjalnego odbiorcę swoich usług. Niezwykle istotne jest zatem, by konkurencyjne działania nie były prowadzone pomiędzy gminami, czy powiatami, które ze sobą sąsiadują, dzieląc warunki krajobrazowe. Oferta turystyczna poszczególnych jednostek, powinna być przynajmniej konsultowana z sąsiadującymi samorządami. Sugeruje się jednak by była układana na zasadach współpracy władz powiatu opoczyńskiego z gminami wchodzącymi w jego skład oraz innymi ościennymi jednostkami, z którymi łączy go zasoby przyrodnicze takie jak Zalew Sulejowski, Zalew w Drzewicy i Opocznie, rzeka Pilica, czy też parki krajobrazowe. Sugerowanym działaniem w ramach powyższego celu operacyjnego jest zawarcie porozumienia o współpracy, którego statutowym celem będzie współpraca pomiędzy samorządami w celu rozwoju turystyczno – kulturowego regionu opoczyńskiego.

Pomimo nizinnego ukształtowania terenu, również zimą w okresie stagnacji turystycznej w centralnej Polsce można w skuteczny sposób zachęcać do odwiedzania regionu opoczyńskiego np. amatorów sportów zimowych. Nizinny teren, bogaty w ścieżki leśne, sprzyja uprawianiu narciarstwa biegowego, wykorzystując do tego celu np. szlaki rowerowe. Również dzięki zamrożniętym zbiornikom wodnym oraz wykorzystaniu letniej infrastruktury surfingowej, można zachęcać do uprawiania snowkitingu, czy bojerów. Konieczne jest jednak stworzenie zintegrowanych pakietów turystycznych. Dotyczy to każdego rodzaju oferowanych usług. Kompleksowe ujęcie tej kategorii, przygotowanie spójnych działań oraz ułatwiony dostęp do

oferty, to podstawowe zadania stojące przed władzami Powiatu. Kwestią priorytetową jest uruchomienie informacji turystycznej w nowoczesnej formie. Należy położyć szczególny nacisk na działania marketingu internetowego. Współczesne formy komunikacji, portale społecznościowe, informacyjne, fora, czy strony poświęcone fanom konkretnych sportów, muszą znaleźć się w obrębie działań promocyjnych Powiatu, na czele których powinno znaleźć się stworzenie strony internetowej poświęconej wyłącznie turystyczno - kulturowemu dziedzictwu regionu. Jako kolejne istotne działanie sugeruje się wykonanie jednolitego oznakowania turystycznego - swego rodzaju systemu identyfikacji wizualnej regionu. Szlaki należy oznaczyć w czytelny sposób, przygotować tabliczki informacyjne z miejscami wartymi odwiedzenia. W ramach proponowanych działań w powyższym celu operacyjnym powinno się znaleźć również utworzenie systemu kodów QR, dzięki którym turyści w prosty sposób będą mogli dowiedzieć się istotnych informacji na temat bogatej kultury i historii ziemi opoczyńskiej. Przygotowanie oraz oznaczenie terenu w ten sposób sprawi, że każda osoba posiadająca telefon komórkowy z dostępem do Internetu, przemieszczając się po regionie opoczyńskim, posiadać będzie możliwość zapoznania się interesującymi faktami bez konieczności podróżowania z przewodnikiem. Również mieszkańcy Powiatu powinni identyfikować się z wielowiekową kulturą ziemi opoczyńskiej. Sami mieszkańcy powinni stanowić element, który będzie zachęcał turystów do zapoznania się z folklorem ich „małej ojczyzny” oraz sztuką ludową czy innymi tradycjami. Warto więc angażować społeczność lokalną w takie działania. Wykreowanie cyklicznej imprezy, na której mieszkańcy prezentują rękodzieło, tradycje kulinarne oraz inne tradycje regionalne, będzie z jednej strony budować lokalną tożsamość, a z drugiej przyczyni się do rozwoju oraz popularyzacji regionu oraz jego historii wśród potencjalnych turystów.

Proponowane działania:

- stworzenie zintegrowanych pakietów turystycznych,
- przygotowanie odpowiedniej i nowoczesnej informacji turystycznej,
- wykonanie strony internetowej obszaru funkcjonalnego,
- oznakowanie turystyczne regionu,
- pakietowanie usług turystyki aktywnej,
- przygotowanie cyklicznej imprezy sportowej (np. wodnej/zimowej),
- wspieranie identyfikacji kulturowej regionu np. festiwal,
- wykorzystanie położenia Powiatu na granicy trzech województw,
- współpraca z JST przy przygotowaniu jednolitej oferty turystycznej,
- pełne wykorzystanie współpracy w ramach ponadregionalnego porozumienia „Ziemia Odrowążów”.

6.3. Cel strategiczny C

Poprawa jakości życia mieszkańców

Cel operacyjny C.1.

Polityka społeczna i służba zdrowia

Jak wynika z danych statystycznych stopa bezrobocia na terenie Powiatu w ostatnich latach wzrasta i jest wskazywana przez głównych interesariuszy strategii jako jedno z najważniejszych wyzwań dla regionu. Wraz z brakiem zatrudnienia i ograniczeniem środków na utrzymanie, pojawia się zjawisko izolacji takich osób z życia społeczności lokalnej. Istotne więc jest podejmowanie działań nakierowanych na rozwój postaw przedsiębiorczych oraz promocja wszelkiego rodzaju aktywności społecznej i gospodarczej (zarówno indywidualnej, jak i w formie zrzeszeń).

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Opocznie wykonuje zadania Powiatu w zakresie pomocy społecznej, organizowania pieczy zastępczej, rehabilitacji społecznej, poradnictwa specjalistycznego i interwencji kryzysowej czy przeciwdziałania przemocy w rodzinie. PCPR w Opocznie w imieniu Starosty Opoczyńskiego sprawuje również nadzór nad jednostkami pomocy społecznej. Ze względu na istotny wymiar społeczny warto kontynuować oraz rozwijać podejmowane już do tej pory inicjatywy z sektora ekonomii społecznej – zarówno w formie spółdzielni, jak również podmiotów przygotowujących do wejścia na rynek pracy (ZAZ-y, WTZ-y, KIS-y, CIS-y) będących jednocześnie w niektórych przypadkach formą terapii dla jej uczestników.

Patrząc z tej perspektywy zwiększone zaangażowanie mieszkańców będzie związane nie tylko z efektem ekonomicznym, ale również społecznym. Jedną z form odpowiedzi na potrzebę aktywizacji personalnej, zawodowej i społecznej, zarówno osób zagrożonych wykluczeniem, jak i pozostałych mieszkańców, może stać się odpowiednio promowana idea wolontariatu. Ważną rolę w procesach aktywizacji społeczności lokalnej odgrywają działające na terenie Powiatu organizacje pozarządowe. Dlatego władze Powiatu powinny również skoncentrować się na budowaniu partnerskiego modelu współdziałania z organizacjami pozarządowymi, tworzyć warunki korzystne dla ich rozwoju oraz wspomagać inicjatywy wypracowane w ramach spójnej lokalnej polityki społecznej.

Jednym z głównych celów działań podejmowanych w celu poprawy jakości życia powinno stać się zwiększenie ich aktywności i integracja ze szczególnym uwzględnieniem grup zagrożonych wykluczeniem ze względu na swoją chorobę i niepełnosprawność, czy też wiek. Działania powinny obejmować zarówno likwidację barier architektonicznych utrudniających lub uniemożliwiających swobodne przemieszczanie się i funkcjonowanie w przestrzeni publicznej, jak również zwiększenie dostępności do usług medycznych i rehabilitacyjnych świadczonych np. przez środowiskowe domy samopomocy oraz placówki medyczne.

Jednocześnie odpowiadając na potrzeby związane ze starzeniem się społeczeństwa, jak również wzrostem zachorowalności na choroby cywilizacyjne, istotnym elementem polityki Powiatu jest rozwój i modernizacja istniejącej na jego terenie infrastruktury medycznej. Zła sytuacja w województwie łódzkim została potwierdzona przez statystyki z 2010 roku, wg których województwo charakteryzowało się najgorszymi w kraju wskaźnikami dotyczącymi zdrowia społeczeństwa – zajęło drugie miejsce w kraju z powodu umieralności na choroby cywilizacyjne (choroby układu krążenia, nowotwory). W województwie łódzkim współczynnik zgonów spowodowanych tymi ostatnimi wynosił 207/100 tys. ludności⁴⁴. W związku z tym Powiat powinien uwzględnić w swojej polityce działania nakierowane zarówno na rozwój infrastruktury szpitala, budowę/przebudowę lub modernizację obiektów ochrony zdrowia, zakup specjalistycznej aparatury i sprzętu niezbędnego do diagnostyki oraz późniejszego procesu leczenia i terapii, jak i współpracę z innymi jednostkami przy realizacji programów profilaktycznych.

Dobra praktyka – Grupa Inicjatyw Młodzieżowych (GIM) przy Stowarzyszeniu na Rzecz Osób Niepełnosprawnych „Radość Życia” w Dąbrowie Białostockiej

Grupa Inicjatyw Młodzieżowych opiekuje się dziećmi niepełnosprawnymi w swoim Powiecie. Trzy razy w tygodniu na spotkaniach z „muminkami” w świetlicy adaptacyjno-rehabilitacyjnej razem z dziećmi przygotowują nowe projekty i akcje, których celem jest przełamywanie barier akceptacji, poczucia odmienności, stereotypów i uprzedzeń oraz zwiększenia wiedzy, a także tolerancji ludzi spoza środowiska osób niepełnosprawnych. W tym celu grupa organizuje kuligi, ogniska, bale karnawałowe, wyjazdy na basen, zajęcia plastyczne, festyny. Organizowano również spotkania w przedszkolach i świetlicach.

Źródło: Atlas dobrych praktyk, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Warszawa 2012

Proponowane działania:

- aktywizacja osób w wieku produkcyjnym i poprodukcyjnym (np. poprzez rozwój wolontariatu i udziału w inicjatywach społecznych),
- rozpoznanie potrzeb szkoleniowych i organizacja kursów, zajęć uzupełniających,
- wspieranie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym,
- umożliwienie dostępu niepełnosprawnym do powiatowych instytucji publicznych poprzez zniesienie barier architektonicznych,
- zwiększenie dostępności rehabilitacji leczniczej i społecznej dla osób niepełnosprawnych oraz starszych,
- wyrównywanie szans w zatrudnieniu,
- wspieranie rozwoju sektora ekonomii społecznej,
- wspieranie rozwoju organizacji pozarządowych,
- wdrażanie aktywnej polityki społecznej (np. poprzez zwiększenie wiedzy dot. problemów społecznych, kształcenie kadr),
- rozwój, modernizacja i doposażenie w sprzęt Szpitala Powiatowego,
- wspieranie inicjatyw związanych z profilaktyką prozdrowotną,

⁴⁴ Strategia rozwoju województwa łódzkiego 2020, Łódź 2013

- budowa całodobowego lotniska dla śmigłowców LPR,
- promowanie aktywnego stylu życia,
- wspieranie i rozwijanie działalności środowiskowych domów samopomocy ,
- wspieranie działań zmierzających do zwiększenia dostępności mieszkańców Powiatu do podstawowej opieki zdrowotnej oraz lekarzy specjalistów (kardiologów, urologów, onkologów, diabetologów, ortopedów, pediatrów, lekarzy medycyny sportowej, psychiatrów),
- działania zmierzające do poprawy zdrowia mieszkańców Powiatu,
- budowa, modernizacja domów pomocy społecznej,
- budowa wielofunkcyjnej placówki opiekuńczo – wychowawczej,
- rozwój poradnictwa specjalistycznego i interwencji kryzysowej.

Cel operacyjny C.2

Podniesienie atrakcyjności osadniczej i ograniczenie procesu migracji

Jednym z podstawowych wyzwań wskazywanych przez głównych interesariuszy w ankietach były problemy związane z negatywnymi procesami demograficznymi oraz emigracyjnymi (obejmującymi zarówno za granicę kraju, jak i przeprowadzkę do większych miast – Warszawy, Łodzi).

W ostatnich dekadach w Polsce emigracja za granicę wiązała się głównie z poszukiwaniem zatrudnienia. Różnice w wysokości pomiędzy polskimi i europejskimi wynagrodzeniami, a także większe możliwości znalezienia pracy, powodowały, że na emigrację zarobkową decydowały się nie tylko osoby bezrobotne. Wśród pozostałych przyczyn wskazywano sprawy rodzinne, w tym najczęściej podawaną przyczyną było towarzyszenie rodzinie, a na drugim miejscu – połączenie rodziny. Przyczyny związane z edukacją wymieniło niecałe 6% ogółu emigrantów⁴⁵.

Wyjazd osób w wieku produkcyjnym i osiedlanie się na stałe poza granicami kraju oraz ujemny przyrost naturalny stanowią podstawową przyczynę starzenia się społeczeństwa oraz zmniejszania liczby ludności Powiatu. Z prognozy demograficznej GUS wynika, że do roku 2020 należy spodziewać się znaczącej depopulacji powiatu opoczyńskiego (o ponad 4,5 tys. osób). Zmniejszeniu liczby ludności towarzyszyć będzie spadek udziału osób w wieku produkcyjnym przy jednoczesnym wzroście udziału ludności powyżej 60 roku życia, wzrastać więc będzie wskaźnik obciążenia demograficznego ludności w wieku produkcyjnym⁴⁶.

Odpowiedzią na te problemy będą przede wszystkim inicjatywy związane z rozwojem gospodarczym regionu (opisywane już szerzej w celu strategicznym A) – zapobiegające migracji zarobkowej. Istotna pozostaje jednak również potrzeba silnego utożsamienia z Powiatem osób młodych, tak aby ograniczyć ich chęć „ucieczki” z regionu. Równolegle warto podejmować inicjatywy związane z tworzeniem zintegrowanego i dobrze prezentowanego wizerunku regionu – jako miejsca „atrakcyjnego do osiedlania się” oraz „miejsca do którego warto powrócić”. W związku z tym należy skupić się na dwóch podstawowych elementach jakimi

⁴⁵ Założenia polityki ludnościowej Polski 2013, Warszawa 2013

⁴⁶ Prognoza dla powiatów i miast na prawie powiatu oraz podregionów na lata 2011 – 2035, GUS

są polityka mieszkaniowa oraz polityka prorodzinna. W kwestii mieszkalnictwa udział Powiatu może polegać przede wszystkim na funkcji koordynującej zorganizowanie systemu informacji o oferowanych przez poszczególne gminy terenach przewidzianych do zintegrowanej zabudowy, wyposażonych w odpowiednią infrastrukturę techniczną. Z kolei w związku z kryzysem rodziny i ubytkiem naturalnym ważne jest przeprowadzanie diagnozy sytuacji rodzin w Powiecie oraz promowanie rodzin wielodzietnych m.in. poprzez kampanie społeczne, edukację szkolną, współpracę i wsparcie oferowane organizacjom zajmującym się pomocą rodzinie.

Prowadząc działania zapobiegające imigracji z terenów powiatu opoczyńskiego, należy również podejmować kroki w celu zachęcania obecnych emigrantów do powrotu. Stąd ważne są wszelkie próby nawiązywania i podtrzymywania kontaktu z mieszkańcami Powiatu przebywającymi za granicą. Pomimo pozostawania poza granicami cały czas stanowią oni istotny składnik potencjału ludnościowego Powiatu. Z drugiej strony warto zaangażować ich w promocję regionu (jego tradycji, lokalnych produktów, walorów turystycznych itp.). Przygotowując się na przyjęcie osób powracających, należy wziąć pod uwagę zarówno korzyści, jak i koszty związane z tym procesem wynikające dla społeczności lokalnych. Migranci mogą stanowić z jednej strony:

- potencjał kapitałowy odpowiedni dla wsparcia lokalnej przedsiębiorczości,
- potencjał demograficzny (zwłaszcza dla mniejszych miast i terenów wiejskich),
- potencjał kompetencyjny (zarówno w sferze ekonomicznej, jak i społeczno-kulturowej).

Jednocześnie mogą mieć jednak problem z odnalezieniem się w lokalnych warunkach, stąd potrzeba szczególnego wsparcia ze strony publicznych służb zatrudnienia (np. w kwestii potwierdzenia kwalifikacji nabytych za granicą, opieki medycznej). W przypadku braku takiego wsparcia migracja powrotna może zmienić się w reemigrację⁴⁷.

Dobra praktyka – WUP w Krakowie „Dla powracających z zagranicy”

Zakładka dla powracających z zagranicy

Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie w zakładce dotyczącej usług rynku pracy zamieścił link kierujący do zakładki adresowanej do powracających z zagranicy. Pod linkiem można znaleźć wiele informacji ułatwiających odnalezienie się po powrocie do kraju, w tym o konsultacjach z doradcą zawodowym, czy możliwości uzyskania dofinansowania do rozpoczęcia własnej działalności. W jednym miejscu zgromadzono więc informacje o formalnościach, wsparciu (na poziomie regionalnym i krajowym) kierowanym do migrantów oraz ogólne informacje o małopolskim rynku pracy.

⁴⁷ Migracje powrotne Polaków, A. Filhel, J. Tyrowicz, P. Kaczmarczyk, FISE, Warszawa 2008

Wojewódzki Urząd Pracy
w Krakowie

bip | elektroniczna skrzynka podawcza e-puap | język migowy w urzędzie | aktualności | kontakt

tylko w bieżącym dziale

Szukaj w witrynie

SZUKAJ

WUP
MAŁOPOLSKI RYNEK PRACY
USŁUGI RYNKU PRACY
PROJEKTY WUP
EUROPEJSKI FUNDUSZ SPOŁECZNY

Oferty pracy za granicą >>

Aktualności

- Dzień Informacji Zawodowej – "Informacja drogowskazem na rynku pracy"
2014-04-10 07:52
- Pracownicy Centrum Informacji i Planowania kariery w Nowym Sączu na Targach Pracy
2014-04-09 15:15
- Poznaj metody poszukiwania zatrudnienia
2014-04-09 10:25

Edukacja – urząd pracy – zatrudnienie

Analiza sytuacji absolwentów reestrujących się w małopolskich urzędach pracy
2014-03-28 11:35

WUP w Krakowie zaprasza do zapoznania się z najnowszą publikacją przygotowaną w ramach projektu "Małopolskie Obserwatorium Rynku Pracy i Edukacji".

Znamy laureatów Plebiscytu „Edukacyjna Gmina Małopolski 2013”!
2014-03-27 17:24

Gmina Bobowa, organizator XIV Międzynarodowego Festiwalu Koronki Kłockowej, została Edukacyjną Gminą Małopolski 2013. II miejsce ex aequo zajęły gminy: Kluce za II Pkńnik

Znajdź szybko

Dla firm i instytucji

- Rejestr agencji zatrudnienia
- Rejestr instytucji szkoleniowych
- Wsparcie dla pracodawców
- Statystyki rynku pracy
- Zamówienia publiczne
- Fundusz Gwarant. Świadczeń Pracowniczych

Dla klientów indywidualnych

- Oferty pracy w Polsce
- Oferty pracy za granicą
- Podnoszenie kwalifikacji
- Warsztaty i spotkania z doradcą
- Dla powracających z zagranicy**
- Zaświadczenia potw. działalności

Dla projektodawców POKL

- Serwis www.pokl.wup-krakow.pl
- Konkursy PO KL
- Informacja o PO KL
- Punkty Informacyjne EFS w Małopolsce
- Regionalne Ośrodki EFS

Dla chcących skorzystać z pomocy UE

- Dotacje na założenie firmy
- Szkolenia dofinansowane przez EFS
- Bezpłatne usługi outplacementowe
- Wszystkie projekty realizowane w ramach POKL w Małopolsce

Projekt i programy Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Krakowie

50+
Rozwój i Twórczość

Źródło: www.wup-krakow.pl

Proponowane działania:

- rozwój polityki mieszkaniowej,
- rozwój polityki prorodzinnej (np. inicjowanie programów wspierających wychowawczą rolę rodziny, wspieranie i promocja rodzin wielodzietnych, rozwój działań Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie i Poradni Psychologiczno - Pedagogicznej),
- opracowanie diagnozy sytuacji rodzin w Powiecie (ze szczególnym uwzględnieniem rodzin wielodzietnych),
- promowanie postaw prozdrowotnych (kształtujących odpowiedzialne podejście do własnego zdrowia, prawidłowy tryb życia),
- wspieranie inicjatyw propagujących lokalną tradycję, historię i przywiązanie do regionu opoczyńskiego w celu zwiększenia identyfikacji (szczególnie wśród młodzieży),
- nawiązanie i podtrzymywanie kontaktu z mieszkańcami Powiatu przebywającymi za granicą i włączanie ich np. do promocji lokalnych produktów (turystyka, ceramika, folklor opoczyński),
- przygotowanie oferty dla osób chcących powrócić z emigracji (np. informacji nt. przewidywanych miejsc pracy, dotacji na własną działalność itp.)
- działania informacyjne skierowane do osób zarówno planujących wyjazd, jak i powrót (dot. koniecznych formalności – np. potwierdzenie kwalifikacji nabytych za granicą, sytuacji na rynku pracy, oferowanego wsparcia),

157

- przygotowanie pracowników administracji publicznej do pracy z osobami powracającymi z zagranicy (np. w zakresie wiedzy jaką należy im przekazać, nawiązania współpracy z instytucjami, z którymi będą musieli się stykać powracający),
- wsparcie przedsiębiorczości (uwzględnienie osób powracających jako szczególnej grupy w projektach nakierowanych na zakładanie własnej działalności gospodarczej),
- wsparcie dzieci z rodzin imigrantów (dodatkowe zajęcia, zaangażowanie do współpracy środowiska pedagogów i nauczycieli, działania Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w tym działania terapeutyczne).

Cel operacyjny C.3.

Oferta edukacyjna odpowiadająca na zapotrzebowanie rynku pracy

Ponieważ ok. 40% rocznego budżetu Powiatu pochłaniały wydatki związane z edukacją publiczną, istotne jest uwzględnienie zadań z tego zakresu w Strategii Rozwoju Powiatu.

Z jednej strony należy brać pod uwagę negatywne tendencje demograficzne, które będą miały istotny wpływ na system edukacyjny – zmniejszająca się liczba uczniów, może spowodować, że niektóre z placówek będą zagrożone likwidacją. Z drugiej jednak strony należy pamiętać, iż na obecnym rynku pracy wzrasta zapotrzebowanie na usługi edukacyjne polegające na doskonaleniu i rozwijaniu kwalifikacji zawodowych.

Istotnym elementem działań związanych z rozwojem oferty edukacyjnej na terenie Powiatu, będzie przede wszystkim monitorowanie zapotrzebowania rynku pracy (np. w ramach działającej już Powiatowej Rady Zatrudnienia) oraz przygotowywanie prognoz (we współpracy z głównymi przedsiębiorcami regionu) związanych z popytem na usługi edukacyjne w regionie.

Nie mniej ważną kwestię stanowi kształtowanie polityki edukacyjnej dopasowanej do rynku pracy na poziomie ponadgimnazjalnym – ze szczególnym uwzględnieniem szkolnictwa zawodowego i technicznego.

W sporządzonym przez Łódzką Akademię Humanistyczno – Ekonomiczną raporcie⁴⁸ zdiagnozowane zostały cztery podstawowe bariery hamujące rozwój kształcenia zawodowego w województwie łódzkim:

- ✓ negatywne stereotypy – niska ocena prestiżu wykształcenia zawodowego (zarówno przez młodzież, rodziców, jak i pracodawców),
- ✓ brak centralnego wsparcia – obawy związane z likwidacją placówek szkolnictwa zawodowego,
- ✓ deficyty kadrowe – brak specjalistów (praktyków) przyuczających do zawodu,
- ✓ konkurencję uczelni wyższych – młodzież chętniej i łatwiej wybiera szkoły ogólne ze względu na otwartą ścieżkę do dalszego kształcenia.

W związku z powyższym istotne będą działania związane z przywróceniem w świadomości społecznej korzyści jakie wynikają z posiadania wykształcenia zawodowego i technicznego.

W celu dopasowania szkolnictwa do potrzeb rynkowych należy wziąć pod uwagę działania związane z modyfikacją programów nauczania, jak i tworzenie klas profilowanych –

⁴⁸ Kształcenie w logistyce i transporcie szansą województwa łódzkiego. Raport z badania jakościowego, AHE w Łodzi

dostosowanych do potrzeb kadrowych funkcjonujących na lokalnym rynku przedsiębiorstw – i patronackich, dzięki którym wzrósłby poziom merytoryczny placówek, a organizacje patronackie miałyby bezpośrednie korzyści związane z obecnością praktykantów w swojej strukturze. Warto również rozważyć uzupełnianie cyklu kształcenia o kursy i szkolenia pozwalające na zdobycie niezbędnych certyfikatów i uprawnień.

Bardzo ważnym elementem jest także propagowanie wśród młodzieży postaw przedsiębiorczych – przygotowujących do samodzielnego funkcjonowania na przyszłym rynku pracy.

Rozpatrując kwestie związane z ofertą edukacyjną należy również brać pod uwagę kwestie związane z dojazdem do ośrodków szkolnych i akademickich. Dostępność komunikacyjna jest w tym przypadku szczególnie istotna ze względu na procesy migracyjne osób młodych i osiedlanie się w większych ośrodkach miejskich.

Dobra praktyka – klasy patronackie

Na łódzkim rynku usług edukacyjnych współpracę patronacką podjęły m.in.:

Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych nr 9 w Łodzi z firmami BSH Sprzęt Gospodarstwa Domowego Sp. z o.o., Dalkia Łódź S.A., PGE Miasto Łódź. Współpraca prowadzona w oparciu o podpisane wcześniej listy intencyjne, polega m.in. na przygotowaniu przez firmy pracowni zawodowych, doposażenie ich w sprzęt techniczno – dydaktyczny. Organizowane są również wycieczki, praktyki zawodowe, zajęcia dydaktyczne oraz bezpłatne kursy nauki niemieckiego. W okresie wakacyjnym uczniowie mogą odbyć w firmie dodatkowe praktyki zawodowe za wynagrodzeniem. Firmy patronackie przyznają także stypendia i nagrody dla najlepszych uczniów. Dzięki tej współpracy uczniowie mają szansę przygotować się do wykonywania zadań zawodowych w rzeczywistym środowisku pracy, poszerzenie wiedzy na temat nowoczesnych technologii i podniesienie jakości kształcenia zawodowego.

Proponowane działania:

- identyfikacja zapotrzebowania przedsiębiorców i inwestorów w zakresie potrzeb kadrowych,
- dostosowanie programów edukacyjnych do potrzeb rynku pracy i promowanie zawodów oraz specjalizacji zgodnych z zapotrzebowaniem rynku,
- przygotowanie odpowiedniej oferty edukacji zawodowej i wsparcia związanego z doradztwem zawodowym,
- upowszechnienie wykształcenia średniego poprzez dostosowanie nowych kierunków kształcenia,
- zwiększenie ilości kursów podnoszących kwalifikacje zawodowe,
- przygotowanie odpowiedniej oferty zawodowej,
- tworzenie klas profilowanych i patronackich (podpisywanie umów pomiędzy szkołami a przedsiębiorstwami/instytucjami),
- propagowanie wśród młodzieży postaw przedsiębiorczych,
- poprawa dostępności komunikacyjnej do uczelni wyższych,
- rozwój systemu edukacji specjalnej na każdym poziomie kształcenia.

Cel operacyjny C.4

Poprawa komunikacji oraz informacji wśród społeczeństwa

Komunikacja interpersonalna (z łac. comunicatio – rozmowa, wymiana, łączność), to proces podczas którego ludzie dążą do dzielenia się znaczeniami za pośrednictwem informacji. Umiejętność właściwego komunikowania jest ważna ze względu na poczucie wspólnoty, zapobiega powstawaniu nieporozumień i konfliktów, tworzy przestrzeń do współpracy.

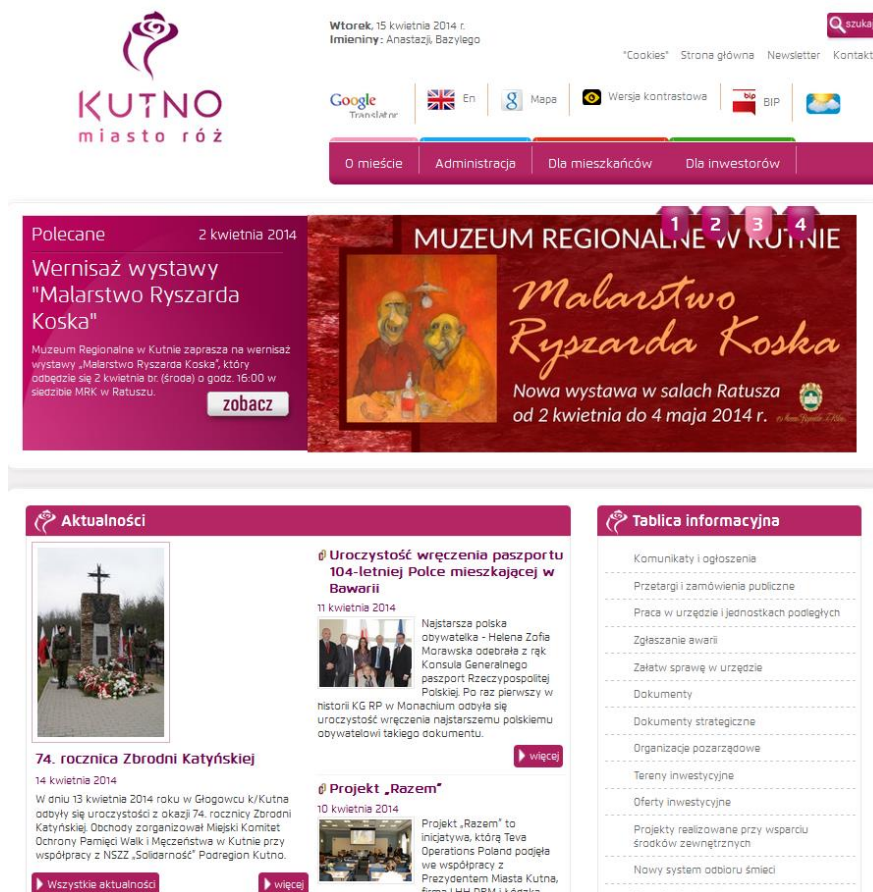
Jak wskazywano w trakcie spotkań w grupach tematycznych jednym z problemów pozostaje niedoinformowanie społeczności lokalnej o inicjatywach podejmowanych przez Powiat – podawano tu jako przykład niedostatecznie nagłościone funkcjonowanie Punktu Konsultacyjnego oferującego pomoc w ubieganiu się o dofinansowanie ze środków unijnych do prowadzonej działalności. Zwracano również uwagę na słabo rozwinięty sektor mediów lokalnych, które docierałyby do szerokiego grona odbiorców z informacją na temat wydarzeń i umożliwiałyby jednocześnie bardziej efektywne przeprowadzanie konsultacji społecznych w sprawach istotnych z punktu widzenia rozwoju Powiatu. W takim modelu komunikacji bardzo istotna jest możliwość wymiany komunikatu, ale również opinii na dany temat. Mieszkańcy stają się nie tylko odbiorcami komunikatów, ale sami również dają sygnał instytucjom zarządzających ich Powiatem, jak oceniają realizowane działania oraz jakie inicjatywy powinny ich zdaniem być jeszcze zrealizowane. Władze powinny więc działać na rzecz usprawnienia komunikacji działań pomiędzy funkcjonującymi na terenie Powiatu jednostkami samorządowymi, organizacjami i instytucjami zarówno tymi publicznymi, prywatnymi jak i z sektora organizacji pozarządowych.

Ważnym efektywnym medium interaktywnym – zapewniającym Powiatowi kontakt z odbiorcą, możliwość wymiany informacji i opinii – jest Internet wraz z całym szeregiem narzędzi komunikacyjnych (fora, grupy dyskusyjne, blogi, sieć mediów społecznościowych). Należy jednak pamiętać, że dostęp do sieci pozostaje jednak w dalszym ciągu dość ograniczony – w prawie 1/3 gmin w Polsce dostęp do Internetu posiada mniej niż 30% lokali mieszkalnych⁴⁹. Stąd warto podejmować i wspierać projekty związane z rozwojem infrastruktury telekomunikacyjnej, ale również angażować się w rozwój tradycyjnych mediów (prasa, radio, tv).

⁴⁹ Urząd Komunikacji Elektronicznej, www.uke.gov.pl

Dobra praktyka – strona internetowa Urzędu Miasta Kutno

W kalendarzu wydarzeń zamieszczonym na stronie internetowej Urzędu Miasta Kutno, automatycznie i w jednym czasie wyświetlają się informacje zamieszczane w serwisach innych wybranych instytucji np. Kutnowskiego Domu Kultury. Pozwala to na dotarcie z kompleksową ofertą do najszerszego grona odbiorców.

Źródło: <http://www.um.kutno.pl/page>

W zależności od możliwości finansowych Powiatu warto wziąć pod uwagę skupienie różnych form medialnych w formie swego Centrum Multimedialnego oferującego zaplecze techniczne i dostęp do nowoczesnego sprzętu audiowizualnego, z właściwymi parametrami akustycznymi. Centrum takie mogłoby być zlokalizowane przy ogólnie dostępnej placówce kulturalnej lub oświatowej. Dzięki temu mogłoby pełnić funkcje zarówno edukacyjne jak i integrujące społeczność lokalną. Powołanie takiego Centrum umożliwiłoby m.in.:

- prowadzenie współpracy z uczelniami wyższymi np. poprzez organizację videokonferencji, zajęć wykładowych, warsztatów, seminariów i sympozjów dla społeczności lokalnej,
- prowadzenie akcji promujących dorobek powiatu opoczyńskiego oraz jego walory kulturowo - przyrodnicze, promujących zdrowie, upowszechniających informacje o aktualnym rynku pracy i jego potrzebach, upowszechniających dorobek firm i instytucji wpływających na rozwój gospodarczy Powiatu,

- organizację inicjatyw o charakterze artystycznym i kulturowym, czy kontynuowanie współpracy zagranicznej i udział w kolejnych projektach finansowanych z EFS oraz stowarzyszeń i organizacji wspomagających tą współpracę.

Proponowane działania:

- zwiększenie dostępności Internetu,
- wspieranie rozwoju nowych inicjatyw medialnych (np. prasowych, tv, stworzenie newslettera),
- stworzenie Centrum Multimedialnego,
- bieżące aktualizowanie informacji zamieszczanych na tablicach informacyjnych na terenie Powiatu (zadbanie o odpowiednią ilość oraz lokalizację tablic),
- zaangażowanie lokalnych mediów do promowania mechanizmów komunikacji społecznej
- stworzenie poradnika interesanta - praktycznej broszury, która pomaga odnaleźć ścieżkę załatwiania spraw urzędowych,
- usprawnienie mechanizmów partycypacji mieszkańców w działaniach podejmowanych przez władze np. poprzez zwiększenie liczby konsultacji społecznych,
- podejmowanie działań na rzecz aktywnej i skoordynowanej współpracy z innymi gminami (np. w celu stworzenia wspólnej oferty turystycznej i inwestycyjnej).

7. Zgodność strategii rozwoju Powiatu z dokumentami wyższego rzędu

W poniższej tabeli zaprezentowano informacje na temat zgodności Strategii Rozwoju Powiatu Opoczyńskiego na lata 2014-2020 ze strategicznymi dokumentami wyższego rzędu na poziomie regionalnym oraz krajowym.

1. Wzmacnianie potencjału gospodarczego wokół zasobów posiadanych przez Powiat.	
A1. Jednolita polityka (oferta) inwestycyjna	
A2. Wyspecjalizowana gospodarka rolna	
A3. Zaplecze B +R	
A4. Dostępność komunikacyjna i transportowa	
A5. Infrastruktura wodno – kanalizacyjna, gazowa, ciepłownicza i energetyczna	
Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014-2020	Oś priorytetowa I: Zmniejszenie emisyjności gospodarki <u>Priorytet inwestycyjny 4.1.</u> Wsparcie wytwarzania i dystrybucji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych <u>Priorytet inwestycyjny 4.2.</u> Promowanie efektywności energetycznej i korzystania z odnawialnych źródeł energii w przedsiębiorstwach <u>Priorytet inwestycyjny 4.3.</u> Wsparcie efektywności energetycznej, inteligentnego zarządzania energią i wykorzystania odnawialnych źródeł energii w infrastrukturze publicznej, w tym w budynkach publicznych i w sektorze mieszkaniowym <u>Priorytet inwestycyjny 4.5.</u> Promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności dla obszarów miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych mających oddziaływanie łagodzące na zmiany klimatu <u>Priorytet inwestycyjny 4.7.</u> Promowanie wykorzystywania wysokosprawnej kogeneracji ciepła i energii elektrycznej w oparciu o zapotrzebowanie na ciepło użytkowe

	Oś priorytetowa II: Ochrona środowiska, w tym adaptacja do zmian klimatu <u>Priorytet inwestycyjny 6.2.</u> Inwestowanie w sektor gospodarki wodnej celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii w zakresie środowiska oraz zaspokojenia wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych, określonych przez państwa członkowskie Oś priorytetowa III: Rozwój infrastruktury transportowej przyjaznej dla środowiska i ważnej w skali europejskiej <u>Priorytet inwestycyjny 4.5.</u> Wspieranie multimodalnego jednolitego europejskiego obszaru transportu poprzez inwestycje w TEN-T <u>Priorytet inwestycyjny 7.4.</u> Rozwój i rehabilitacja kompleksowych, wysokiej jakości i interoperacyjnych systemów transportu kolejowego wysokiej jakości oraz propagowanie działań służących zmniejszaniu hałasu Oś priorytetowa IV: Zwiększenie dostępności do transportowej sieci europejskiej <u>Priorytet inwestycyjny 7.1.</u> Wspieranie multimodalnego jednolitego europejskiego obszaru transportu poprzez inwestycje w TEN-T <u>Priorytet inwestycyjny 7.2.</u> Zwiększanie mobilności regionalnej poprzez łączenie węzłów drugorzędnych i trzeciorzędnych z infrastrukturą TEN-T, w tym z węzłami multimodalnymi Oś priorytetowa V: Poprawa bezpieczeństwa energetycznego <u>Priorytet inwestycyjny 7.5.</u> Zwiększenie efektywności energetycznej i bezpieczeństwa dostaw poprzez rozwój inteligentnych systemów dystrybucji, magazynowania i przesyłu energii oraz poprzez integrację rozproszonego wytwarzania energii ze źródeł odnawialnych Oś priorytetowa VI: Ochrona i rozwój dziedzictwa kulturowego <u>Priorytet inwestycyjny 6.3.</u> Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego Oś priorytetowa VII: Wzmocnienie strategicznej infrastruktury ochrony zdrowia <u>Priorytet inwestycyjny 9.1.</u> Inwestycje w infrastrukturę zdrowotną i społeczną, które przyczyniają się do rozwoju krajowego, regionalnego i lokalnego, zmniejszania nierówności w zakresie stanu zdrowia, promowanie włączenia społecznego poprzez lepszy dostęp do usług społecznych, kulturalnych i rekreacyjnych oraz przejścia z usług instytucjonalnych do usług na poziomie społeczności lokalnych
Program Operacyjny Inteligentny Rozwój 2014-2020	Oś priorytetowa IV: Zwiększenie potencjału naukowo-badawczego <u>Priorytet inwestycyjny 1.1.</u> Udoskonalanie infrastruktury badań i innowacji i podnoszenie zdolności do tworzenia doskonałości w zakresie badań i innowacji oraz wspieranie ośrodków kompetencji, w szczególności leżących w interesie Europy
Polska 2030 Trzecia fala nowoczesności. Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju	Obszar konkurencyjności i innowacyjności gospodarki Cel 7 – Zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego oraz ochrona i poprawa stanu środowiska

	Obszar równoważenia potencjałów rozwojowych regionów Cel 8 – Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych Cel 9 – Zwiększenie dostępności terytorialnej Polski poprzez utworzenie zrównoważonego, spójnego i przyjaznego użytkownikom systemu transportowego
Projekt Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2013-2020	Priorytet 1. Ułatwianie transferu wiedzy i innowacji w rolnictwie, leśnictwie i na obszarach wiejskich Działanie „Współpraca” Priorytet 3. Poprawa organizacji łańcucha żywnościowego i promowanie zarządzania ryzykiem w rolnictwie Działanie „Przetwórstwo i marketing produktów rolnych” Działanie „Tworzenie grup producentów” Priorytet 4. Odtwarzanie, chronienie i wzmacnianie ekosystemów zależnych od rolnictwa i leśnictwa Działanie „Program rolnośrodowiskowo-klimatyczny”
Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Łódzkiego	2. Powiązania infrastrukturalne <u>Cel główny: Zwiększenie dostępności województwa poprzez rozwój ponadlokalnych systemów infrastruktury</u> 1. Wzmocnienie i rozwój systemu powiązań drogowych zewnętrznych i wewnętrznych 2. Wzmocnienie i rozwój systemu powiązań kolejowych zewnętrznych i wewnętrznych 5. Bezpieczeństwo energetyczne województwa 4. Środowisko przyrodnicze <u>Cel główny: Ochrona i poprawa stanu środowiska</u> 3. Ochrona powierzchni ziem i gleb
Strategia rozwoju Województwa Łódzkiego 2020	POLITYKA HORYZONTALNA Filar 1. Spójność gospodarcza <u>Cel operacyjny 1. Zaawansowana gospodarka wiedzy i innowacji</u> 1.1. Rozwój nowoczesnych technologii na rzecz inteligentnych specjalizacji regionalnych 1.1.1. rozwój sfery B+R 1.2. Rozwój nowoczesnej gospodarki energetycznej 1.2.1. Wdrażanie niskoemisyjnych i energooszczędnych technologii 1.2.2. Rozwój „zielonych przemysłów” i usług na rzecz wykorzystywania OZE Filar 3. Spójność przestrzenna <u>Cel operacyjny 7. Wysoka jakość i dostępność infrastruktury transportowej i technicznej</u> 7.1. Wzmocnienie i rozwój systemów transportowych i teleinformatycznych 7.1.1. Rozwój drogowych, kolejowych, lotniczych powiązań zewnętrznych i wewnętrznych

	o znaczeniu strategicznym 7.2. Wzmocnienie i rozwój systemów infrastruktury technicznej 7.2.1. Zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego, w tym elektroenergetyka, ciepłownictwo, gazownictwo 7.2.2. Rozwój systemów wodno-kanalizacyjnych POLITYKA TERYTORIALNO-FUNKCJONALNA 2. Obszary funkcjonalne 2.3. Zagłębie Ceramiczno-Budowlane Opoczno-Tomaszów Mazowiecki 2.3.2. Wspieranie powiązań sieciowych, w tym m.in. w zakresie wprowadzania nowoczesnego wzornictwa przemysłowego 2.3.7. Wspieranie działań na rzecz zwiększenia dostępności transportowej zewnętrznej i wewnętrznej 2.3.8. Wspieranie działań na rzecz kształtowania ponadregionalnych powiązań funkcjonalno-przestrzennych w zakresie rozwoju nowoczesnego przemysłu materiałów budowlanych – klastrów (m.in. Łódzko-Świętokrzyska Platforma Zaawansowanych Materiałów Budowlanych)
Regionalny Program Operacyjny Województwa Łódzkiego 2014-2020	Oś I Innowacyjność i konkurencyjność 3.1. Promowanie przedsiębiorczości, w szczególności poprzez ułatwianie gospodarczego wykorzystywania nowych pomysłów oraz wspierania tworzenia nowych firm Oś II Transport 7.2. Zwiększenie mobilności regionalnej poprzez łączenie węzłów drugorzędnych i trzeciorzędnych z infrastrukturą TEN-T
Regionalny Program Operacyjny Województwa Łódzkiego 2020	Oś priorytetowa II: Transport <u>Priorytet inwestycyjny 4.5.</u> Promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności dla obszarów miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych mających oddziaływanie łagodzące na zmiany klimatu <u>Priorytet inwestycyjny 7.2.</u> Zwiększenie mobilności regionalnej poprzez łączenie węzłów drugorzędnych i trzeciorzędnych z infrastrukturą TEN-T, w tym z węzłami multimodalnymi Oś priorytetowa III: Gospodarka niskoemisyjna i ochrona środowiska <u>Priorytet inwestycyjny 4.1.</u> Wspieranie wytwarzania i dystrybucji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych <u>Priorytet inwestycyjny 4.3.</u> Wspieranie efektywności energetycznej, inteligentnego zarządzania energią i wykorzystania odnawialnych źródeł energii w infrastrukturze publicznej, w tym w budynkach publicznych, i w sektorze mieszkaniowym.

2. Rozwój turystyki i rekreacji.	
B1. Dostępność przestrzeni do celów turystycznych (sportowych, rekreacyjnych)	
B2. Oferta turystyczna regionu	
B3. Turystyczno- Kulturalny Obszar Funkcjonalny	
Polska 2030 Trzecia fala nowoczesności. Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju	Obszar efektywności i sprawności państwa Cel 11 – Wzrost społecznego kapitału rozwoju
Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Łódzkiego	1. System osadniczy <u>Cel główny: Równoważenie systemu osadniczego i poprawa spójności terytorialnej regionu</u> 8. Wzrost jakości i standardów życia mieszkańców województwa 3. Powiązania środowiskowe i kulturowe <u>Cel główny: Kształtowanie tożsamości regionalnej z wykorzystaniem walorów przyrodniczych, kulturowych i turystycznych</u> 3. Wzrost atrakcyjności turystycznej województwa
Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020	POLITYKA HORYZONTALNA Filar 2. Spójność społeczna <u>Cel operacyjny 5. Wysoki standard i dostęp do usług publicznych</u> 5.3. Rozwój usług i poprawa dostępu do sektora kultury, sportu, turystyki i rekreacji 5.3.1. Rozwój bazy kultury, sportu, turystyki i rekreacji 5.3.2. Rozwój usług kultury, sportu, turystyki i rekreacji POLITYKA TERYTORIALNO-FUNKCJONALNA 2. Obszary funkcjonalne 2.5. Obszary turystyczne dolin rzecznych Pilicy, Warty i Bzury 2.5.1. Wspieranie działań na rzecz rozwoju turystyki aktywnej, rekreacyjnej, sportowej i geoturystyki oraz bazy turystycznej, w tym agroturystyki 2.5.2. Wspieranie działań na rzecz rozbudowy szlaków turystycznych 2.5.5. Wspieranie działań na rzecz budowania zintegrowanych produktów turystycznych opartych na walorach kulturowych i przyrodniczych, w tym geologicznych, oraz kultywowaniu tradycji 2.5.6. Wspieranie działań na rzecz wykreowania wizerunku obszarów jako atrakcyjnych Turystycznie
Regionalny Program Operacyjny Województwa Łódzkiego 2020	Oś priorytetowa IV: Rewitalizacja i usługi dla społeczeństwa <u>Priorytet inwestycyjny 6.3</u> Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego <u>Priorytet inwestycyjny 8.2</u> Wspieranie wzrostu gospodarczego sprzyjającego zatrudnieniu poprzez rozwój potencjału endogenicznego jako elementu strategii terytorialnej dla określonych

	obszarów, w tym poprzez przekształcanie upadających regionów przemysłowych i zwiększenie dostępu do określonych zasobów naturalnych i kulturalnych oraz ich rozwój
3. Poprawa jakości życia mieszkańców	
C1. Polityka społeczna i służba zdrowia	
C2. Podniesienie atrakcyjności osadniczej powiatu i ograniczenie procesu migracji	
C3. Oferta edukacyjna odpowiadająca na zapotrzebowanie rynku pracy	
C4. Komunikacja oraz informacja	
Plan przeciwdziałania depopulacji w województwie łódzkim. Rodzina, dzieci, praca.	VI. Cele szczegółowe wpływające na poprawę sytuacji demograficznej województwa <u>VI.1. Cele szczegółowe dla osób młodych</u> VI.1.1. Stabilność zatrudnienia dla młodych rodziców/kobiet ułatwiająca podejmowanie długotrwałych zobowiązań oraz realizację planów prokreacyjnych VI.1.2. Szeroki dostęp do żłobków, przedszkoli i innych form wychowania przedszkolnego (edukacji przedszkolnej) prowadzący do utrzymania miejsc pracy/powrotu rodziców – opiekunów na rynek pracy VI.1.3. Wysoka dostępność do mieszkań dla młodych osób VI.1.4. aktywizacja zawodowa kobiet/osób powracających na rynek pracy po przerwie związanej z wychowywaniem dzieci lub opieką nad osobami zależnymi VI.1.5. Wysoka atrakcyjność zatrudniania osób z grup defaworyzowanych (kobiety/młode matki/osoby niepełnosprawne) dla potencjalnego pracodawcy VI.1.6. Dostępność i atrakcyjność miejsc pracy w regionie, sprzyjające warunki dla napływu ludności do województwa łódzkiego VI.1.7. Równe szanse edukacyjne w regionie, wysoka jakość usług świadczonych w systemie oświaty oraz równy poziom kształcenia na obszarach miejskich i wiejskich, w tym wsparcie na rzecz przeciwdziałania marginalizacji osób z obszarów wiejskich VI.1.8. Wspieranie rodzin w zakresie godzenia ról zawodowych i prywatnych oraz równości kobiet i mężczyzn VI.1.9. Wysoki poziom kluczowych kompetencji uczniów szkół ogólnokształcących (szkoła podstawowa, gimnazjum, liceum) w zakresie nauk matematycznych, technicznych i przyrodniczych VI.1.10. Modernizacja szkolnictwa zawodowego oraz dostosowanie oferty edukacyjnej placówek kształcenia ustawicznego i praktycznego do potrzeb regionalnego i lokalnego rynku pracy VI.1.11. Wysokie kwalifikacje nauczycieli, instruktorów praktycznej nauki zawodu oraz kadr administracyjnych systemu oświaty dostosowane do wymogów związanych z kierunkami rozwoju regionu, zmianą kierunków kształcenia, zapotrzebowaniem na nowe kwalifikacje oraz zmieniającą się sytuacją demograficzną w systemie oświaty VI.1.12. Powiązanie szkolnictwa wyższego z zewnętrznym otoczeniem społeczno-gospodarczym, zwłaszcza ze sferą biznesu <u>VI.2. Cele szczegółowe dla osób powyżej 45. roku życia oraz seniorów</u>

	VI.2.1. Wysoka świadomość pracodawców w zakresie korzyści płynących z zatrudnienia w szczególności osób powyżej 50. roku życia oraz niepełnosprawnych VI.2.2. Uruchomienie niewykorzystanych zasobów pracy VI.2.3. Aktywizacja społeczna i zawodowa osób starszych VII. Proponowane działania i kierunki interwencji w celu przeciwdziałania negatywnym zmianom demograficznym w województwie łódzkim z uwzględnieniem głównych źródeł finansowania <u>VII.1.1. Obszar działania-rodzina</u> VII.1.1.1. Zwiększenie dostępności do usług opiekuńczych dla dzieci w wieku do 3 lat poprzez uruchomienie placówek takich jak np.: kluby dziecięce – brzmienie zgodne z ustawą VII.1.1.2. Zwiększenie dostępności do usług opiekuńczo-wychowawczych dzieci w wieku 3-5 lat (w szczególności na obszarach wiejskich) poprzez dopasowanie struktury sieci przedszkoli oraz wsparcie już istniejących w zakresie wygenerowania dodatkowych miejsc przedszkolnych, przyczyniające się do wzrostu całkowitej liczby miejsc w przedszkolach i innych formach wychowania przedszkolnego (w szczególności w gminach z terenu województwa o najniższym w skali regionu stopniu upowszechnienia edukacji przedszkolnej) VII.1.1.3. Prowadzenie kampanii informacyjno-promocyjnych i społecznych dotyczących zwiększenia świadomości przedsiębiorców w zakresie tematyki godzenia ról zawodowych i prywatnych, w tym korzyści płynących z zatrudnienia kobiet/osób powracających do pracy po urlopach macierzyńskich i wychowawczych VII.1.1.4. Promowanie resortowego programu rozwoju instytucji opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 „Maluch”, realizowanego przez Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, którego celem jest realizacja polityki prorodzinnej rządu odnoszącej się do wspierania rodziny w działaniach opiekuńczych nad małymi dziećmi, w tym Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013, Priorytetu I Zatrudnienie i integracja społeczna, Działania 1.5. PO KL Wspieranie rozwiązań na rzecz godzenia życia zawodowego i rodzinnego poprzez informowanie np. na portalach internetowych Urzędu Marszałkowskiego w Łodzi potencjalnych beneficjentów o planowanych konkursach, kryteriach wyboru projektów oraz zasadach obowiązujących przy aplikowaniu o środki na realizację projektów VII.1.1.5. Podwyższanie kompetencji osób dorosłych w zakresie ICT i znajomości języków obcych poprzez organizację szkoleń i kursów skierowanych do osób dorosłych z własnej inicjatywy zainteresowanych nabyciem, uzupełnieniem lub podwyższeniem umiejętności i kompetencji, z uwzględnieniem grup preferowanych: osób do 30 roku życia, osób wchodzących po raz pierwszy oraz powracających na rynek pracy po przerwie związanej z urodzeniem i wychowywaniem dzieci VII.1.1.6. Promowanie „Programu Mieszkanie dla Młodych” skierowanego do osób kupujących pierwsze mieszkanie na rynku pierwotnym. Programem mają być objęte małżeństwa i osoby samotne (single), osoby, które nie posiadają na własność mieszkania/domu oraz nie przekroczyły 35 roku życia. Maksymalna powierzchnia mieszkania będzie mogła wynosić 75
--	---

	metrów kwadratowych (na obszarze województwa łódzkiego proponuje się rozszerzenie ofert o możliwość zakupu pierwszych mieszkań na rynku wtórnym) VII.1.1.7. Zwiększenie dostępności i zasobów mieszkaniowych poprzez działania rewitalizacyjne VII.1.1.10. Wspieranie usług opieki nad dziećmi do 3. roku życia oraz poprawa dostępu do usług opiekuńczych w zakresie jakościowym i ilościowym – ewentualna możliwość finansowania żłobków i innych form opiekuńczych w przyszłym okresie programowania na poziomie regionalnym VII.1.1.11. Zwiększanie dostępności usług związanych z poradnictwem w zakresie planowania rodziny, kursów opieki nad dzieckiem, szkół rodzenia, zajęć przygotowujących do życia w rodzinie – wspierających system wartości podnoszących rolę rodziny VII.1.1.12. Wspieranie rozwoju systemu wsparcia specjalistycznego dla rodzin <u>VII.1.2. Obszar działania-edukacja</u> VII.1.2.1. Zmniejszenie nierówności w stopniu upowszechnienia edukacji przedszkolnej, w szczególności na obszarach wiejskich poprzez zwiększenie dostępności do usług opiekuńczo-wychowawczych dla dzieci w wieku 3 – 5 lat – realizacja projektów w ramach Poddziałania 9.1.1 POKL VII.1.2.2. Wsparcie dla szkół dla dorosłych, placówek kształcenia ustawicznego i praktycznego, ośrodków dokształcania i doskonalenia zawodowego ukierunkowane na rozszerzanie i dostosowywanie oferty edukacyjnej oraz potrzeb regionalnego i lokalnego rynku pracy, rozwój innowacyjnych form kształcenia ustawicznego (również w formie e-learningu) – realizacja projektów w ramach Poddziałania 9.6.1 POKL VII.1.2.7. Podnoszenie kluczowych kompetencji uczniów, zwłaszcza w zakresie matematyki oraz przedmiotów przyrodniczych i technicznych poprzez prowadzenie dodatkowych zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych realizowanych w ramach programów rozwojowych szkół i placówek oświatowych wprowadzających nowe modele pracy służące podniesieniu jakości edukacji - projekty realizowane w ramach Poddziałania 9.1.2 POKL VII.1.2.11. Wspieranie kierunków kształcenia zawodowego zgodnych z zapotrzebowaniem lokalnych i regionalnych rynków pracy, w tym modernizacja kształcenia zawodowego poprzez wprowadzenie nowych kierunków kształcenia i modyfikację programów nauczania na kierunkach istniejących – realizacja projektów w ramach Działania 9.2 POKL VII.1.2.12. Współpraca szkół i placówek kształcenia zawodowego z pracodawcami w zakresie organizacji staży i praktyk. Tworzenie programów doradztwa edukacyjno-zawodowego oraz współpraca szkół z instytucjami rynku pracy służąca podnoszeniu kwalifikacji zawodowych uczniów jako przyszłych absolwentów i wzmacnianiu ich zdolności do zatrudnienia – realizacja projektów w ramach Działania 9.2 POKL <u>Działania długookresowe</u> 4. Uruchomienie zajęć obejmujących zagadnienia ekonomiczne dla uczniów wszystkich typów szkół ogólnokształcących, w tym wdrożenie programu dwutygodniowych szkoleń/praktyk zawodowych dla uczniów ostatnich klas gimnazjów oraz szkół ponadgimnazjalnych o tematyce
--	--

	związanej z zakładaniem i prowadzeniem działalności gospodarczej/firm <u>VII.1.4. Obszar działania-infrastruktura (jakość życia)</u> <u>Działania krótkookresowe</u> 2. Stworzenie portalu informującego o wydarzeniach kulturalnych, naukowych i sportowych ułatwiającego dostęp do informacji nt. kulturalnej i rozrywkowej oferty regionu 3. Budowa, przebudowa przystanków kolejowych na trasach Łódzkiej Kolei Aglomeracyjnej - poprawa dostępności komunikacyjnej poprzez utworzenie intermodalnych przystanków z Łódzką Koleją Aglomeracyjną - etap I – projekt realizowany w ramach RPO 5. Rozwój drogowych powiązań zewnętrznych i wewnętrznych o strategicznym znaczeniu dla regionu - inwestycje infrastrukturalne realizowane przez Zarząd Dróg Wojewódzkich w Łodzi i Generalną Dyрекcję Dróg i Autostrad oraz planowane do realizacji na lata 2013-2017 6. Rozbudowa bazy sportowej, rekreacyjnej i turystycznej w ramach planowanych inwestycji na terenie województwa łódzkiego (boiska, bieżnie, sale widowiskowo-sportowe, kompleksy sportowo-rekreacyjne) – realizowane przez samorządy lokalne i koordynowane przez Departament Kultury Fizycznej, Sportu i Turystyki Urzędu Marszałkowskiego w Łodzi 7. Rozbudowa szlaków turystycznych na terenie województwa łódzkiego: rowerowych, kajakowych, pieszych, konnych, samochodowych 10. Realizacja inwestycji pn. „Łódzka Regionalna Sieć Teleinformatyczna” polegającej na utworzeniu sieci szerokopasmowej na wybranym obszarze (17 powiatów) województwa łódzkiego w technologii światłowodowej, która obejmie swoim zasięgiem znaczną część regionu. Celem projektu jest „wyrównanie dysproporcji w zakresie dostępu i wykorzystania technologii informacyjnych i komunikacyjnych (ICT) na terenie województwa łódzkiego oraz poprawa wykorzystania zaawansowanych technologii informacyjnych przez mieszkańców.” Projekt realizowany przez Wydział Społeczeństwa Informacyjnego Departamentu Infrastruktury Urzędu Marszałkowskiego w Łodzi w ramach RPO 11. Realizacja inwestycji „Regionalny System Informacji Medycznej”, mającej na celu informatyzację 18 zakładów opieki zdrowotnej. Powyższa inwestycja zostanie zrealizowana poprzez wprowadzenie zintegrowanego pod względem organizacyjnym i technicznym programu wieloetapowego unowocześniania obszarów działalności zakładów opieki zdrowia oraz rozwiązania teleinformatyczne, dostosowanie do obowiązujących standardów technicznych i wymogów prawnych – projekt realizowany w ramach RPO <u>Działania długookresowe</u> 1. Rozwój drogowych, kolejowych, lotniczych powiązań zewnętrznych i wewnętrznych o strategicznym znaczeniu dla regionu (budowa i modernizacja dróg, budowa i umacnianie wałów przeciwpowodziowych) 7. Wprowadzenie programu „Rodzina na START” zakładającego, iż każde małżeństwo spodziewające się pierwszego dziecka otrzyma dofinansowanie na doposażenie mieszkania w sprzęt gospodarstwa domowego. Warunkiem otrzymania ww. wsparcia jest zamieszkiwanie na terenie województwa łódzkiego przez okres kolejnych 5 lat
--	---

	<u>VII.2. Działania krótko i długookresowe oraz kierunki interwencji skierowane do osób powyżej 45. roku życia oraz seniorów</u> <u>Działania krótkookresowe</u> 1. Tworzenie sprzyjających warunków dla inicjatyw lokalnych na rzecz osób starszych wspieranych lub współorganizowanych z Samorządem Województwa 2. Wspieranie rozwoju sieci placówek wsparcia dziennego dla osób w wieku poprodukcyjnym oraz osób niepełnosprawnych, zwłaszcza na terenach wiejskich (np. kluby dla seniorów, uniwersytety III wieku, mieszkania chronione, inne w zależności od potrzeb lokalnych) <u>Działania długookresowe</u> 1. Utworzenie Wojewódzkiej Rady Seniorów przy Samorządzie Województwa Łódzkiego, która będzie organem opiniotwórczym, doradczym i inicjatywnym powołanym na okres kadencji Sejmiku Województwa. Jej głównym celem będzie reprezentowanie seniorów i ich interesów wobec władz województwa VII.2.3. Obszar działania-rynek pracy <u>Działania krótkookresowe</u> 2. Wsparcie dla osób zwolnionych, przewidzianych do zwolnienia lub zagrożonych zwolnieniem z pracy z przyczyn dotyczących zakładu pracy, realizowane w formie tworzenia i wdrażania programów typu outplacement, ze szczególnym uwzględnieniem osób powyżej 50 roku życia oraz osób o niskich kwalifikacjach – realizacja projektów w ramach Poddziałania 8.1.2. POKL <u>Działania długookresowe</u> 4. Wsparcie dla osób fizycznych (w szczególności osób zagrożonych wykluczeniem społecznym powyżej 50 roku życia) zamierzających rozpocząć prowadzenie działalności gospodarczej w formie spółdzielni socjalnej poprzez doradztwo, szkolenia oraz przyznanie środków finansowych na założenie i/lub przystąpienie do spółdzielni socjalnej
Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020	Oś I Osoby młode na rynku pracy <u>Priorytet inwestycyjny 8.6.</u> Trwała integracja na rynku pracy ludzi młodych, w szczególności tych, którzy nie pracują, nie kształcą się ani nie szkolą, w tym ludzi młodych zagrożonych wykluczeniem społecznym i młodych wywodzących się ze środowisk marginalizowanych, także poprzez wdrażanie gwarancji dla młodzieży Oś II Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji <u>Priorytet inwestycyjny 9.4.</u> Aktywne włączenie, w tym z myślą o promowaniu równych szans oraz aktywnego uczestnictwa i zwiększaniu szans na zatrudnienie <u>Priorytet inwestycyjny 9.7.</u> Ułatwienie dostępu do przystępnych cenowo, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług socjalnych świadczonych w interesie ogólnym <u>Priorytet inwestycyjny 10.3 BIS</u> Lepsze dostosowanie systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy, ułatwianie przechodzenia z etapu kształcenia do etapu zatrudnienia oraz wzmocnianie systemów kształcenia i szkolenia zawodowego i ich jakości, w tym poprzez mechanizmy prognozowania umiejętności, dostosowania programów nauczania oraz tworzenia

	i rozwoju systemów uczenia się poprzez praktyczną naukę zawodu realizowaną w ścisłej współpracy z pracodawcami Oś III Szkolnictwo wyższe dla gospodarki i rozwoju Priorytet inwestycyjny 10.2. Poprawa jakości, skuteczności i dostępności szkolnictwa wyższego oraz kształcenia na poziomie równoważnym w celu zwiększenia udziału i poziomu osiągnięć, zwłaszcza w przypadku grup w niekorzystnej sytuacji
Program Operacyjny Polska Cyfrowa na lata 2014-2020	Oś priorytetowa I. Powszechny dostęp do szybkiego Internetu Cel szczegółowy 1: Ograniczenie terytorialnych różnic w możliwości dostępu do szerokopasmowego Internetu o wysokich przepustowościach
Polska 2030 Trzecia fala nowoczesności. Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju	Obszar konkurencyjności i innowacyjności gospodarki Cel 4 – Wzrost wydajności i konkurencyjności gospodarki Cel 6 – Rozwój kapitału ludzkiego poprzez wzrost zatrudnienia i stworzenie „workfare state”
Polska 2030 Trzecia fala nowoczesności. Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju	Obszar efektywności i sprawności państwa Cel 11 – Wzrost społecznego kapitału rozwoju
Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Łódzkiego	1. System osadniczy Cel główny: Równoważenie systemu osadniczego i poprawa spójności terytorialnej regionu 8. Wzrost jakości i standardów życia mieszkańców województwa 2. Powiązania infrastrukturalne Cel główny: <u>Zwiększenie dostępności województwa poprzez rozwój ponadlokalnych systemów infrastruktury</u> 6. Zwiększenie dostępności do mediów informacyjnych
Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020	POLITYKA HORYZONTALNA Filar 1. Spójność gospodarcza <u>Cel operacyjny 2. Nowoczesny kapitał ludzki i rynek pracy</u> 2.1. Kształtowanie i rozwój kadr dla gospodarki innowacyjnej 2.1.1. Rozwój potencjału akademickiego i wzmacnianie kierunków kształcenia na rzecz inteligentnej gospodarki 2.1.2. Rozwój szkolnictwa zawodowego 2.2. Kształtowanie aktywnych postaw na rynku pracy 2.2.1. Aktywizacja zawodowa ludności Filar 2. Spójność społeczna <u>Cel operacyjny 4. Wysoki poziom kapitału społecznego i silne społeczeństwo obywatelskie</u> 4.1. Rozwój społeczności lokalnych 4.1.1. Kształtowanie społeczeństwa obywatelskiego <u>Cel operacyjny 6. Reintegracja społeczna grup wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem</u>

	<u>społecznym</u> 6.2. Reintegracja zawodowa oraz przeciwdziałanie dyskryminacji i wkluczeniom społecznym 6.2.2. Aktywizacja grup zagrożonych wykluczeniem społecznym 6.2.3. Zapobieganie i przeciwdziałanie zjawiskom wykluczenia społecznego
Regionalny Program Operacyjny Województwa Łódzkiego 2020	Oś priorytetowa I: Innowacyjność i konkurencyjność <u>Priorytet inwestycyjny 3.1.</u> Promowanie przedsiębiorczości, w szczególności poprzez ułatwianie gospodarczego wykorzystywania nowych pomysłów oraz sprzyjanie tworzeniu nowych firm, w tym również poprzez inkubatory przedsiębiorczości Oś priorytetowa V: Zatrudnienie i włączenie społeczne <u>Priorytet inwestycyjny 8.7:</u> Praca na własny rachunek, przedsiębiorczość i tworzenie przedsiębiorstw, w tym innowacyjnych mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw Priorytet inwestycyjny 9.8: Wspieranie przedsiębiorczości społecznej i integracji zawodowej w przedsiębiorstwach społecznych oraz ekonomii społecznej i solidarnej w celu ułatwienia dostępu do zatrudnienia <u>Priorytet inwestycyjny 10.3 BIS</u> Lepsze dostosowanie systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy, ułatwianie przechodzenia z etapu kształcenia do etapu zatrudnienia oraz wzmacnianie systemów kształcenia i szkolenia zawodowego i ich jakości, w tym poprzez mechanizmy prognozowania umiejętności, dostosowania programów nauczania oraz tworzenia i rozwoju systemów uczenia się poprzez praktyczną naukę zawodu realizowaną w ścisłej współpracy z pracodawcami

8. Sposoby i źródła finansowania

Zadania samorządów powiatowych w Polsce realizowane są przede wszystkim ze środków własnych i subwencji należnych z tytułu prawa oraz ze środków otrzymanych z innych źródeł finansowania, których pozyskanie zależy od inwencji i zaangażowania władz danego Powiatu.

Cele strategiczne i operacyjne, opracowane w ramach niniejszej strategii, które stanowią podstawę do podejmowania i realizacji konkretnych projektów, mogą być finansowane ze środków własnych Powiatu oraz ze źródeł zewnętrznych. Wśród środków zewnętrznych wyróżnić możemy m.in.:

- środki z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego,
- środki z programów krajowych współfinansowanych z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz Europejskiego Funduszu Społecznego,
- środki z Programu Aktywizacji Obszarów Wiejskich,
- środki z Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,
- środki z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska,
- środki z Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa,
- pożyczki i kredyty bankowe,
- instrumenty zwrotne – JESSICA, JEREMIE,
- środki inwestorów prywatnych, w tym w inwestycje realizowane w formule PPP,
- środki z Fundacji na rzecz Rozwoju Wsi „Polska Wieś 2000”
- środki z Europejskiego Funduszu Rozwoju Wsi Polskiej,
- środki z Wojewódzkiego Urzędu Pracy,
- środki z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych.

Należy podkreślić, że w momencie przygotowywania niniejszego dokumentu, w związku z nowym okresem programowania 2014 - 2020, określenie szczegółowego katalogu możliwych źródeł finansowania ze środków UE nie jest możliwe z uwagi na bardzo wstępną fazę prac nad określeniem zakresu i wymiaru wsparcia. Jednocześnie nowy okres programowania stwarza możliwość pozyskania przez powiat opoczyński środków na działania służące *stricte* realizacji celów zawartych w niniejszym dokumencie strategicznym. Wykorzystanie tej możliwości w istotnym stopniu uzależnione jest od aktywności władz Powiatu i ich udziału w procesie konsultacji założeń do okresu nowej perspektywy finansowej, definiowanej przez dokumenty programowe.

9. Monitoring i ewaluacja

Osiągnięcie zamierzonych celów strategicznych i kierunków rozwoju wymaga stworzenia efektywnych mechanizmów gwarantujących konsekwentne wdrażanie, monitorowanie i ewaluację efektów Strategii.

9.1. Wdrażanie i monitorowanie Strategii

Strategia Rozwoju Powiatu Opoczyńskiego na lata 2014-2020 jest dokumentem otwartym, w związku z tym powinna dynamicznie reagować na zmieniające się potrzeby wynikające z nowych uwarunkowań wewnętrznych i zewnętrznych.

Wdrażanie planów strategicznych, ich monitorowanie oraz ewaluacja są działaniami nierozzerwalnie związanymi z procesem planowania strategicznego.

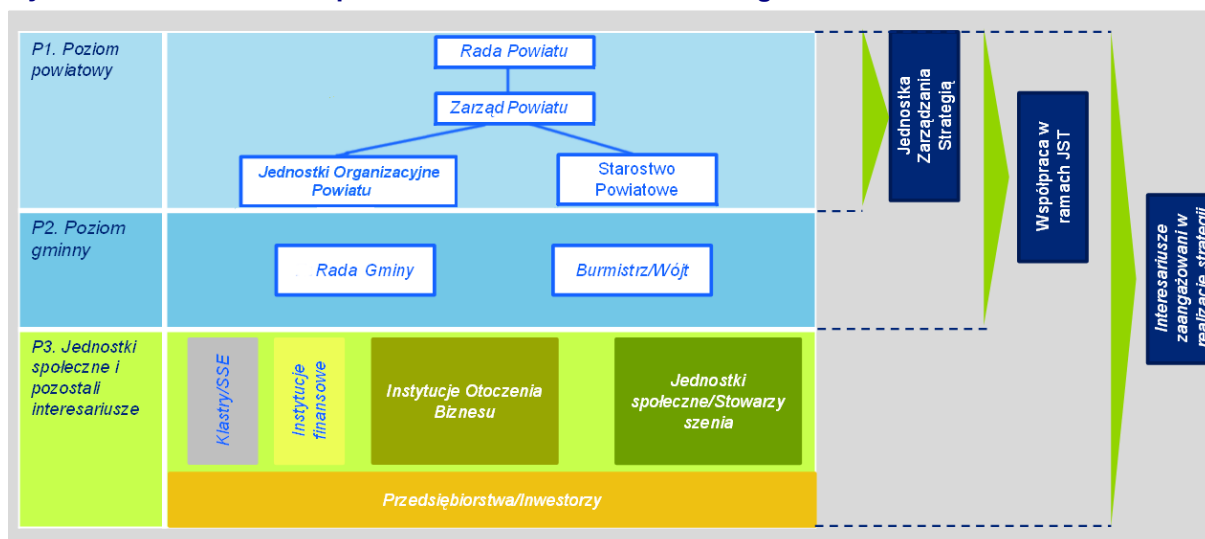
WYTYCZNE DO PROCESU WDRAŻANIA STRATEGII

Wdrażanie strategii jest procesem, w którym sformułowane w Strategii długoterminowe cele i kierunki działań przekładane są na poziom programów i działań operacyjnych. Elementem procesu wdrażania Strategii są również działania związane z propagowaniem i upowszechnianiem informacji na temat jej założeń oraz zawartości. Działania te mają na celu w szczególności aktywizację wybranych organizacji i środowisk do współudziału w realizacji Strategii.

Strategia stanowi dokument o charakterze kierunkowym i koncepcyjnym. W celu wdrożenia Strategii na poziomie operacyjnym opracowane zostaną dokumenty o charakterze proceduralnym (np. programy operacyjne), które szczegółowo wskażą sposób realizacji poszczególnych celów strategicznych oraz podział odpowiedzialności w tym zakresie. Część z nich zostanie oparta o już istniejące dokumenty, co w uzasadnionych przypadkach wymagało będzie ich dostosowania do nowych celów strategicznych.

Główna rola w procesie wdrażania Strategii Rozwoju Powiatu Opoczyńskiego w latach 2014 - 2020 należy do Starostwa Powiatowego w Opocznie, którego kierownikiem jest Starosta Opoczyński, jak również jednostek organizacyjnych Powiatu. Jednakże, dla optymalnej realizacji zadań strategicznych, istotne jest również zaangażowanie poszczególnych gmin tworzących powiat opoczyński, w szczególności w kwestii zadań, które należą lub w jakimś stopniu dotyczą ich kompetencji, a zostały ujęte w Strategii. Dodatkowo, system wdrażania i zarządzania Strategią powinien obejmować nie tylko organy statutowe, ale także jednostki społeczne funkcjonujące na terenie Powiatu. Zaangażowanie w realizację niniejszego dokumentu wszystkich kluczowych interesariuszy decydować będzie o przyszłym stopniu osiągnięcia przyjętych celów strategicznych. Niniejszy dokument dotyczy poziomu Powiatu, ale w sposób bezpośredni oddziałuje również na poszczególne gminy wchodzące w jego skład.

Rysunek 50. Jednostki odpowiedzialne za wdrażanie Strategii

Źródło: Opracowanie własne (pod pojęciem „Gminy” zdefiniowano wszystkie typy gmin występujące w granicach powiatu opoczyńskiego)

W bezpośredni proces wdrażania Strategii Rozwoju Powiatu Opoczyńskiego na lata 2014 - 2020 powinna zostać zaangażowana Rada Powiatu jako organ stanowiący oraz Zarząd Powiatu jako organ wykonawczy. Proponuje się powołanie, funkcjonującego w strukturze Starostwa, Zespołu ds. Zarządzania Strategią (wdrażania i monitorowania strategii), działającego z upoważnienia Zarządu Powiatu. Pośrednio w proces realizacji Strategii zaangażowane powinny być również inne podmioty funkcjonujące na terenie Powiatu, w tym przede wszystkim gminy z powiatu opoczyńskiego, jednostki organizacyjne Powiatu, partnerzy Powiatu (organizacje pozarządowe, stowarzyszenia, itp.) oraz pozostali uczestnicy życia społeczno-gospodarczego.

Aby proces wdrożenia Strategii Rozwoju Powiatu Opoczyńskiego na lata 2014 - 2020 się powiódł, niezbędne będzie znalezienie wspólnej płaszczyzny porozumienia przez wielu, na co dzień, niekooperujących ze sobą uczestników systemu przedstawionego na powyższym schemacie i nawiązanie współpracy między nimi dla realizacji wyższego celu – rozwoju społeczno-gospodarczego Powiatu.

Pierwszym krokiem zmierzającym w kierunku włączenia gmin i pozostałych interesariuszy w realizację Strategii jest konsultacja niniejszego dokumentu i uzyskanie akceptacji założonego kierunku działań. Kolejnym etapem jest organizacja cyklicznych spotkań uwzględniających różne grupy interesariuszy przedstawionych na powyższym schemacie:

- Spotkania Zespołu Zarządzania Strategią,
- Spotkania Zespołu Zarządzania Strategią oraz przedstawicieli gmin z terenu Powiatu,
- Spotkania obejmujące wszystkich interesariuszy Strategii (dodatkowo przedstawiciele organizacji, przedsiębiorcy itp.).

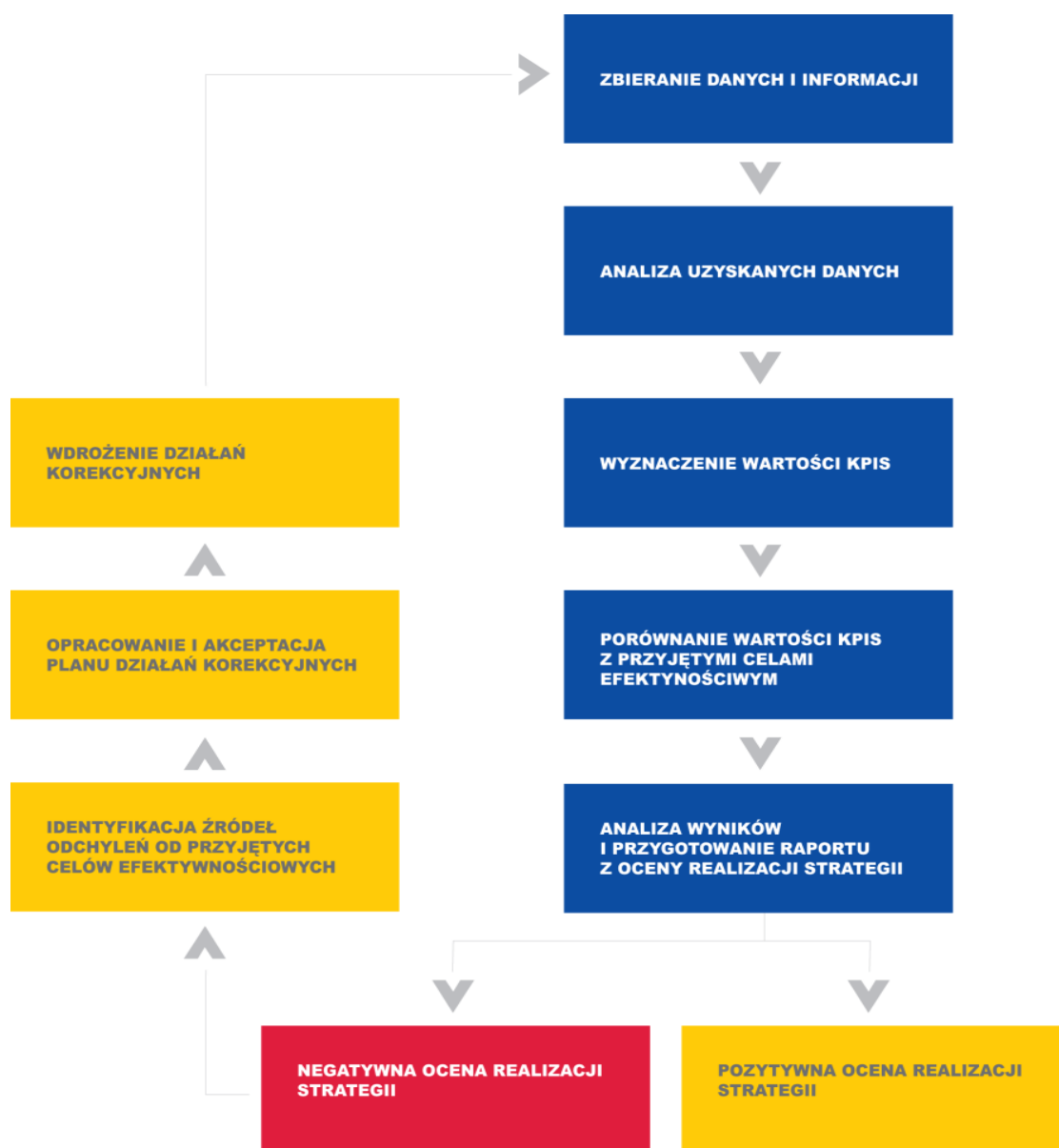
Częstotliwość cyklicznych spotkań dotyczących wdrażania Strategii jest dla każdej jednostki samorządu terytorialnego indywidualna i powinna uwzględniać ilości realizowanych w ramach Strategii projektów.

MONITOROWANIE STRATEGII

Monitorowanie Strategii jest procesem polegającym na bieżącej analizie postępów w osiąganiu zakładanych celów strategicznych. Na proces ten składa się szereg działań takich jak m.in. zbieranie danych i informacji, analiza uzyskanych danych, wyznaczanie wartości określonych wskaźników efektywności (*ang. KPIs – Key Performance Indicators*) oraz ich porównanie z przyjętymi celami efektywnościowymi, ocena finalnych wyników i przygotowywanie cyklicznych raportów z oceny realizacji Strategii.

W przypadku, gdy proces realizacji określonych celów strategicznych oceniony zostanie negatywnie, istnieje potrzeba identyfikacji źródeł ewentualnych odchyleń od zakładanych celów efektywnościowych, wypracowanie planu działań korekcyjnych oraz jego wdrożenie.

Rysunek 51. Proces monitorowania Strategii Rozwoju Powiatu Opoczyńskiego

Źródło: Opracowanie własne

W praktyce proces monitorowania Strategii przeprowadzany będzie w cyklach corocznych, a do jego realizacji powinna zostać wyznaczona dedykowana osoba lub osoby reprezentujące władze samorządowe Powiatu. Ich główną funkcją będzie w szczególności pozyskiwanie informacji na temat działań/projektów realizowanych w Powiecie oraz ocena dotychczasowych rezultatów wdrażania Strategii, a także rekomendowanie niezbędnych działań korekcyjnych.

OCZEKIWANE WSKAŹNIKI OSIĄGNIĘĆ I EWALUACJA STRATEGII

Proces monitorowania realizacji założeń Strategii powinien być co roku podsumowywany **ewaluacją efektów realizacji Strategii**, obejmującą zestawienia wartości zdefiniowanych i monitorowanych w danym okresie wskaźników efektywności realizacji poszczególnych celów strategicznych i operacyjnych. Proponuje się coroczną ewaluację wyników wdrażania strategii na podstawie efektów zadań i projektów, będących w fazie realizacji lub tych, które zostały w danym roku zakończone.

Poniżej w zestawieniach tabelarycznych przedstawiono przykłady wskaźników efektywności (KPIs), zdefiniowane dla poszczególnych celów operacyjnych wskazanych w Strategii. Zaproponowane wskaźniki efektywnościowe (KPIs) stanowią zbiór otwarty, tj. w trakcie realizacji celów strategicznych, operacyjnych i poszczególnych działań mogą ulegać one zmianom, korektom, rozszerzeniom o dodatkowe wskaźniki.

Wartość bazowa wskaźnika (ang. *baseline value*) to pierwszy pomiar monitorowanego wskaźnika tzw. punkt startowy oceny całej strategii w okresie bazowym. Jako punkt startowy monitorowania strategii przyjęto początek roku 2014.

Wartość docelowa wskaźnika (ang. *target*) to skwantyfikowany cel, oczekiwany do osiągnięcia w określonych ramach czasowych przy wykorzystaniu istniejących zasobów. Ustanowienie wartości docelowych umożliwia monitorowanie w kontekście terminowości osiągania zamierzonych celów, motywuje do działania oraz zapewnia odpowiedzialność i transparentność działań. Jako punkt docelowy w pomiarze wskaźnika przyjęto koniec roku 2020. Wartości bazowe powinny być ambitne, jednak realne do osiągnięcia w określonym czasie i przy zaangażowanych zasobach. Wartości docelowe mogą ulegać zmianom w trakcie realizacji Strategii. Zmiana taka musi jednak wynikać z ważnych przesłanek np. zmniejszenia funduszy na dany cel.

Okres monitorowania i ewaluacji Strategii obejmuje zatem czas od stycznia 2014 do grudnia 2020. Jest on tożsamy z nowym okresem programowania UE.

W poniższej tabeli znajduje się lista wskaźników w odniesieniu do poszczególnych celów operacyjnych strategii wraz ze wskazaniem wartości bazowej i docelowej wskaźnika, częstotliwości jego monitorowania oraz stanowiska/ komórki odpowiedzialnej za jego monitorowanie.

Tabela 30. Monitorowane wskaźniki w obszarze celów operacyjnych

Wskaźnik	Źródło danych	Jedn. miary	Trend	Wartość bazowa (rok 2014)	Wartość oczekiwan a (rok 2018)	Wartość alarmowa (rok 2018)	Wartość docelow a (rok 2020)	Częstotliwość monitorowani a	Stanowisko/ komórka odpowiedzialna za monitoring	
A.1 Stworzenie jednolitej polityki (oferty) inwestycyjnej										
1	Koncepcja rozwoju terenów inwestycyjnych	Sprawozdania Starostwa Powiatowego	Sztuka	rosnący	0	1	0	1	corocznie	Starosta/ Sekretarz
2	Oferta inwestycyjna	Sprawozdania Starostwa Powiatowego	Sztuka	rosnący	0	1	0	1	corocznie	Starosta/ Sekretarz
A.2 Specjalizacja gospodarki rolnej										
1	Grupy producenckie	• Sprawozdania Wydziału Ochrony Środowiska, Zdrowia i Osób Niepełnosprawnych	sztuka	rosnący	0	1	0	2	corocznie	Dyrektor Wydziału
2	Przetwórnictwo rolno-spożywcze	• Sprawozdania Wydziału Ochrony Środowiska, Zdrowia i Osób Niepełno-sprawnych	sztuka	rosnący	0	2	1	3	corocznie	Dyrektor Wydziału
A.3 Stworzenie i rozwój zaplecza B+R										
1	Klaster branży ceramiczno-budowlanej	• Sprawozdania Starostwa Powiatowego	sztuka	rosnący	1	2	1	2	corocznie	Starosta/ Sekretarz
2	Diagnoza lokalnych przedsiębiorców w zakresie zapotrzebowania na usługi B+R	• Sprawozdania Starostwa Powiatowego	sztuka	rosnący	0	1	0	1	corocznie	Starosta/ Sekretarz

A.4. Polepszenie dostępności komunikacyjnej i transportowej										
1	Liczba nowoutworzonych połączeń komunikacji publicznej z Łodzią i Warszawą	Sprawozdania Wydziału Komunikacji i Transportu	sztuka	rosnący	0	5	2	5	corocznie	Dyrektor Wydziału KiT
2	Liczba nowo zmodernizowanej infrastruktury drogowej i okołodrogowej	Sprawozdania Zarządu Dróg Powiatowych w Opocznie	km	rosnący	0	30	10	45	corocznie	Dyrektor ZDP
A.5. Rozwój infrastruktury wodno-kanalizacyjnej, gazowej, ciepłowniczej i energetycznej										
1	Liczba nowo zmodernizowanej sieci wodociągowej	Sprawozdania Wydziału Ochrony Środowiska, Zdrowia i Osób Niepełnosprawnych	km	rosnący	0	5	1	5	corocznie	Dyrektor Wydziału
2	Nowopowstała infrastruktura wspierająca OZE	Sprawozdania Wydziału Ochrony Środowiska, Zdrowia i Osób Niepełnosprawnych	szt.	rosnący	0	5	1	5	corocznie	Dyrektor Wydziału
B.1. Dostępność przestrzeni do celów turystycznych (sportowych, rekreacyjnych)										
1	Liczba nowych obiektów noclegowo-gastronomicznych	Sprawozdania Wydziału Oświaty i Funduszy Unijnych	szt.	rosnący	0	3	1	3	corocznie	Dyrektor Wydziału
2	Muzeum Ceramiki (interaktywne)	Sprawozdania Wydziału Oświaty i Funduszy Unijnych	szt.	rosnący	0	1	0	1	corocznie	Dyrektor Wydziału
B.2. Turystyczno - Kulturowy Obszar Funkcjonalny										
1	Rozwój obszaru funkcjonalnego	Sprawozdania Starostwa Powiatowego	szt.	rosnący	0	1	0	1	corocznie	Starosta/ Sekretarz
2	Porozumienie pomiędzy JST w/s	Sprawozdania Starostwa	szt.	rosnący	0	1	0	1	corocznie	Starosta/ Sekretarz

	utworzenia i funkcjonowania OF	Powiatowego								
B.3. Rozwój oferty turystycznej regionu										
1	Zintegrowany pakiet turystyczny	Sprawozdania Wydziału Oświaty i Funduszy Unijnych	szt.	rosnący	0	1	1	2	corocznie	Dyrektor Wydziału
2	System Identyfikacji Regionu	Sprawozdania Wydziału Oświaty i Funduszy Unijnych	szt.	rosnący	0	1	0	1	corocznie	Dyrektor Wydziału
C1. Polityka społeczna i służba zdrowia										
1	Nowo zmodernizowane i wybudowane placówki służby zdrowia i pomocy społecznej	- Sprawozdania Wydziału Ochrony Środowiska, Zdrowia i Osób Niepełnosprawnych, - Sprawozdania Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie, - Ocena zasobów pomocy społecznej	sztuka	rosnący	0	1	0	2	corocznie	Dyrektor Wydziału, Dyrektor PCPR
2	Powstanie placówki opiekuńczo - wychowawczej	- Sprawozdania Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie, - Sprawozdania Wydziału Ochrony Środowiska, Zdrowia i Osób Niepełnosprawnych,	sztuka	rosnący	0	1	0	1	corocznie	Dyrektor Wydziału, Dyrektor PCPR
3	Podjęte inicjatywy profilaktyki prozdrowotnej	Sprawozdania Wydziału Ochrony Środowiska, Zdrowia i Osób Niepełnosprawnych	sztuka	rosnący	0	5	3	5	corocznie	Dyrektor Wydziału

C2. Podniesienie atrakcyjności osadniczej i ograniczenie procesu migracji										
1	Podjęte działania promujące postawy prozdrowotne	• Sprawozdania Powiatowego Urzędu Pracy	sztuka	rosnący	0	2	0	3	corocznie	Dyrektor PUP
2	Diagnoza sytuacji rodzin w powiecie	• Sprawozdania Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie	sztuka	rosnący	0	1	0	1	corocznie	Dyrektor PCPR
C3. Oferta edukacyjna odpowiadająca na zapotrzebowanie rynku pracy										
1	Nowoutworzone klasy profilowane (patronackie) w szkołach prowadzonych przez Starostwo Powiatowe	• Sprawozdania Wydziału Oświaty i Funduszy Unijnych	sztuka	rosnący	0	1	0	1	corocznie	Dyrektor Wydziału
2	Przeprowadzone kursy podnoszące kwalifikacje zawodowe	• Sprawozdania Wydziału Oświaty i Funduszy Unijnych	sztuka	rosnący	0	5	3	5	corocznie	Dyrektor Wydziału
C4Poprawa komunikacji oraz informacji wśród społeczeństwa										
1	Nowoutworzone Centrum Multimedialne	• Sprawozdania stanowiska ds. promocji	sztuka	rosnący	0	1	0	1	corocznie	Starosta/ Sekretarz
2	Stworzenie poradnika interesanta	• Sprawozdania Starostwa Powiatowego	sztuka	rosnący	0	1	0	1	corocznie	Starosta/ Sekretarz

Źródło: Opracowanie własne

BIBLIOGRAFIA

Lista dokumentów i stron internetowych wykorzystanych przy opracowaniu Strategii.

Dokumenty:

1. Adamowicz M., Strategie rozwoju lokalnego, tom I – aspekty instytucjonalne, Wydawnictwo SGGW, Warszawa 2003
2. Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020, Zarząd Województwa Łódzkiego, Łódź 2013
3. Regionalna Strategia Innowacji Województwa Łódzkiego LORIS 2030
4. Domański, T. Strategiczne planowanie rozwoju gospodarczego gminy, Agencja Rozwoju Komunalnego, Warszawa 1999
5. Kondracki J., Geografia regionalna Polski, Warszawa: PWN, 2002
6. Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Opoczyńskiego na lata 2012-2015 z uwzględnieniem lat 2016-2019
7. Informacja o stanie środowiska na terenie powiatu opoczyńskiego w roku 2007, WIOŚ w Łodzi – Delegatura w Piotrkowie Trybunalskim
8. Stan i ruch ludności w województwie łódzkim w 2012 r., Urząd Statystyczny w Łodzi
9. Monitoring zawodów deficytowych i nadwyżkowych w powiecie opoczyńskim w 2012 r., PUP Opoczno
10. Plan Rozwoju Lokalnego Powiatu Opoczyńskiego na lata 2007 – 2013
11. Strategia Rozwoju Powiatu Opoczyńskiego na lata 2002 - 2015
12. Raport o stanie środowiska w województwie łódzkim 2012
13. Program ochrony powietrza dla strefy w województwie łódzkim, Dz.U. WŁ, poz. 3471, 02.07.2013

Strony internetowe:

1. <http://www.opocznopowiat.pl/>
2. <http://www.ugslawno.pl>
3. <http://www.gminaparadyz.com>
4. <http://www.mniskow.pl>
5. <http://www.opoczno.pl>
6. <http://www.drzewica.pl>
7. <http://www.poswietne.pl>
8. <http://www.zarnow.com.pl>
9. <http://www.bialaczow.pl>
10. <http://www.wikipedia.pl>
11. <http://www.stat.gov.pl/bdl>
12. <http://www.zdw.lodz.pl>
13. <http://www.wios.lodz.pl/serwis/>
14. <http://natura2000.gdos.gov.pl/>
15. <http://bip.lodz.rdos.gov.pl/>
16. <http://www.bppwl.lodzkie.pl>

SPIS TABEL I RYSUNKÓW

Rysunek 1. Schemat dokumentu Strategia Rozwoju Powiatu Opoczyńskiego na lata 2014 - 2020	7
Rysunek 2. Położenie powiatu opoczyńskiego na granicy województw	11
Rysunek 3. Położenie powiatu opoczyńskiego na terenie województwa łódzkiego	12
Rysunek 4. Mapa powiatu opoczyńskiego z podziałem na gminy	13
Rysunek 5. Podział administracyjny Królestwa Polskiego (1907 r.)	15
Rysunek 6. Podział administracyjny PRL (1968 r.)	16
Rysunek 7. Regiony fizycznogeograficzne	20
Rysunek 8. Prognoza demograficzna (liczby ludności) dla powiatu opoczyńskiego na lata 2015-2035	21
Rysunek 9. Ludność w wieku przedprodukcyjnym w powiecie opoczyńskim w latach 2006-2012	22
Rysunek 10. Ludność w wieku produkcyjnym w powiecie opoczyńskim w latach 2006-2012	22
Rysunek 11. Ludność w wieku poprodukcyjnym w powiecie opoczyńskim w latach 2006-2012	23
Rysunek 12. Ruch naturalny ludności w powiecie opoczyńskim w latach 2006-2012	24
Rysunek 13. Ruch naturalny ludności wg powiatów w 2012 r.	25
Rysunek 14. Bezrobotni zarejestrowani według płci w latach 2006 – 2012.	26
Rysunek 15. Bezrobotni zarejestrowani w Powiatowym Urzędzie Pracy w Opocznie w 2012 r. według zawodów	27
Rysunek 16. Mapa rozmieszczenia złóż surowców ceramicznych i ogniotrwałych (bez ceramiki budowlanej) na terenie powiatu opoczyńskiego stan na 31.12.2012r.	29
Rysunek 17. Mapa rozmieszczenia złóż kopalin okruszowych na terenie powiatu opoczyńskiego stan na 31.12.2012r.	30
Rysunek 18. Mapa rozmieszczenia złóż surowców ilastych na terenie powiatu opoczyńskiego stan na 31.12.2012r.	31
Rysunek 19. Mapa rozmieszczenia złóż surowców skalnych zwięzłych na terenie powiatu opoczyńskiego stan na 31.12.2012r.	32
Rysunek 20. Mapa rozmieszczenia złóż kamieni łamanych i blocznych na terenie powiatu opoczyńskiego stan na 31.12.2012r.	33
Rysunek 21. Stan jednolitych części wód badanych na terenie woj. łódzkiego (dorzecze Wisły) w latach 2010- 2012 r.	41
Rysunek 22. Obszary chronione na terenie powiatu opoczyńskiego	45
Rysunek 23. Drogi krajowe i wojewódzkie	52
Rysunek 24. Orientacyjny plan przebiegu linii kolejowej nr 4 (E65): Centralna Magistrała Kolejowa	56
Rysunek 25. Projekt przebiegu Łódzkiej Kolei Aglomeracyjnej	57

Rysunek 26. Powiat na tle województwa łódzkiego pod względem długości (km) sieci kanalizacyjnej	59
Rysunek 27. Elektrownie wiatrowe na terenie województwa łódzkiego	71
Rysunek 28. Lokalizacja wydanych decyzji środowiskowych dla planowanych farm fotowoltaicznych na terenie powiatu opoczyńskiego	72
Rysunek 29. Wskaźnik zagrożenia przestępczością kryminalną na 100 tys. mieszkańców	92
Rysunek 30. Wskaźnik wykrywalności przestępstw	93
Rysunek 31. Damski i męski tradycyjny strój opoczyński	98
Rysunek 32. Lokalizacja Podstref ŁSSE w gminie Paradyż	110
Rysunek 33. Lokalizacja Podstref ŁSSE w gminie Sławno	111
Rysunek 34. Lokalizacja Podstref ŁSSE w gminie Mniszków	112
Rysunek 35. Dochody budżetu powiatu opoczyńskiego w latach 2006-2012	113
Rysunek 36. Wydatki budżetu powiatu opoczyńskiego w latach 2006-2012	114
Rysunek 37. Kwota długu powiatu opoczyńskiego na przestrzeni lat 2006-2012	115
Rysunek 38. Drzewo problemów – gospodarka	118
Rysunek 39. Drzewo celów – gospodarka	119
Rysunek 40. Drzewo problemów – turystyka	120
Rysunek 41. Drzewo celów – turystyka	121
Rysunek 42. Drzewo problemów społecznych	122
Rysunek 43. Drzewo celów społecznych	123
Rysunek 44. Obszary priorytetowe w działaniach Powiatu (w opinii interesariuszy)	125
Rysunek 45. Atuty Powiatu (w opinii interesariuszy)	128
Rysunek 46. Słabe strony Powiatu (w opinii interesariuszy)	129
Rysunek 47. Szanse rozwoju Powiatu (w opinii interesariuszy)	131
Rysunek 48. Wyzwania i zagrożenia dla rozwoju Powiatu (w opinii interesariuszy)	132
Rysunek 49. Misja, wizja powiatu opoczyńskiego	137
Rysunek 50. Jednostki odpowiedzialne za wdrażanie Strategii	177
Rysunek 51. Proces monitorowania Strategii Rozwoju Powiatu Opoczyńskiego	178
Tabela 1. Podsumowanie celów strategicznych i celów operacyjnych powiatu opoczyńskiego	9
Tabela 2. Liczba ludności wg płci w latach 2006 – 2013 na terenie powiatu opoczyńskiego	20
Tabela 3. Zasoby kopalin w powiecie opoczyńskim (Bilans zasobów kopalin i wód podziemnych w Polsce, stan na 31 XII 2012 r.)	34
Tabela 4. Obszary prawnie chronione na terenie powiatu opoczyńskiego w latach 2006-2012	43
Tabela 5. Powierzchnia gruntów leśnych na terenie powiatu opoczyńskiego	50
Tabela 6. Wykaz dróg powiatowych na terenie powiatu opoczyńskiego – stan na 2013 r.	53
Tabela 7. Zasoby mieszkaniowe w powiecie opoczyńskim w latach 2006 - 2012	58
Tabela 8. Zasoby mieszkaniowe poszczególnych gmin w powiecie opoczyńskim w 2012 roku	59
Tabela 9. Sieć wodociągowa i kanalizacyjna na terenie powiatu opoczyńskiego w 2012 roku	60
Tabela 10. Gospodarowanie odpadami w latach 2010 – 2012	63
Tabela 11. Sieć gazowa	68

Tabela 12. Wykaz wydanych decyzji środowiskowych dla farm wiatrowych na terenie powiatu opoczyńskiego _____	71
Tabela 13. Planowane wydatki na oświatę przez powiat opoczyński w latach 2014 -2020_____	76
Tabela 14. Stopień komputeryzacji szkół ponadgimnazjalnych i specjalnych prowadzonych i dotowanych przez powiat opoczyński. _____	78
Tabela 15. Porównanie wyników sprawdzianu szóstoklasisty uczniów z terenu powiatu opoczyńskiego ze średnią szkół łódzkich oraz średnią krajową, dane za rok 2012 [średni wynik punktowy] _____	79
Tabela 16. Wyniki egzaminu gimnazjalnego za rok 2012 [wyniki podane w %; różnica obliczona w punktach procentowych] _____	80
Tabela 17. Zdawalność egzaminów maturalnych w 2012 roku [wyniki podane w %; różnica obliczona w punktach procentowych] _____	81
Tabela 18. Projekty edukacyjne współfinansowane w ramach PO KL w powiecie opoczyńskim _____	82
Tabela 19. Inwestycje ze środków zewnętrznych zrealizowane przez SP ZOZ Szpital Powiatowy im. E. Biernackiego w Opocznie _____	86
Tabela 20. Liczba osób objętych leczeniem w SP ZOZ _____	87
Tabela 21. Osoby korzystające z pomocy społecznej w powiecie opoczyńskim – stan na 31.12.2012 r. _____	90
Tabela 22. Dane statystyczne z KPP w Opocznie. _____	91
Tabela 23. Dane statystyczne dotyczące wykrywalności poszczególnych kategorii przestępstw w powiecie opoczyńskim w latach 2011-2013. _____	92
Tabela 24. Zabytki na terenie powiatu opoczyńskiego – dane wg poszczególnych gmin _____	95
Tabela 25. Podmioty gospodarcze na terenie powiatu opoczyńskiego – dane za 2013 rok _____	101
Tabela 26. Podmioty gospodarcze wg JST z powiatu opoczyńskiego – dane za 2013 rok _____	102
Tabela 27. Struktura wielkości gospodarstw rolnych w powiecie opoczyńskim _____	107
Tabela 28. Liczba gospodarstw rolnych w powiecie opoczyńskim _____	107
Tabela 29. Analiza SWOT powiatu opoczyńskiego _____	116
Tabela 30. Monitorowane wskaźniki w obszarze celów operacyjnych _____	180

Załącznik nr 1
Ceramiczno – Budowlany
Obszar Funkcjonalny
w powiecie opoczyńskim

Spis treści

Wstęp	3
Obszar Funkcjonalny Ceramiczno - Budowlany w powiecie opoczyńskim – obszar przemysłowy, delimitacja.....	6
Ogólna charakterystyka obszaru powiatu opoczyńskiego zidentyfikowanego jako Zagłębie Ceramiczno - Budowlane (zasoby funkcjonalne)	14
Ogólna charakterystyka społeczno – gospodarcza obszaru	15
Infrastruktura w obszarze Zagłębia Ceramiczno – Budowlanego w powiecie opoczyńskim (zasoby strukturalne)	20
Infrastruktura transportowa i dostępność komunikacyjna	20
Tereny inwestycyjne – potencjał zagospodarowania obszaru funkcjonalnego	21
Projekt kluczowy	23
Podsumowanie.....	25
Ilustracje.....	26

Wstęp

Niniejszy dokument został przygotowany jako załącznik do Strategii Rozwoju Powiatu Opoczyńskiego na lata 2014 -2020. Dokument jest elementem prac podejmowanych w ramach projektu Porozumienie samorządów z terenu powiatu opoczyńskiego w sprawie współpracy w ramach Obszaru Funkcjonalnego Zagłębia Ceramiczno - Budowlanego Opoczno – Tomaszów Mazowiecki.

Niniejszy Załącznik pozostaje integralną częścią dokumentu kierunkowego (Strategii Rozwoju Powiatu Opoczyńskiego na lata 2014 -2020), nakreślającym nadrzędny cel długoterminowy (strategiczny), dotyczący efektywnego wykorzystania potencjału, nakreślonego w Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020, obszaru funkcjonalnego, do którego należy dążyć w kolejnym okresie planowania. Dokument przedstawia ogólną charakterystykę obszaru, wskazując na najważniejsze z punktu widzenia rozwoju tego obszaru aspekty, nie zamyka jednak możliwości wprowadzania zmian, prowadzenia konsultacji społecznych i składania propozycji działań zgodnych z pojawiającymi się uzasadnionymi potrzebami lokalnymi, jak również możliwościami finansowymi samorządów.

Charakterystyka obszaru przemysłowego stanowi punkt wyjścia do właściwego wykorzystania potencjału zasobów posiadanych przez powiat opoczyński. Aktywność gospodarcza pozostaje jednym z mierników poziomu życia mieszkańców i jest wskaźnikiem rozwoju cywilizacyjnego społeczeństw. Jej rozwój daje istotny impuls dynamizujący rozwój społeczno - ekonomiczny kraju i jego poszczególnych regionów. Znaczenie przemysłu przejawia się w wysokiej zdolności do generowania nowych miejsc pracy, podnoszenia jakości życia lokalnych społeczności, podwyższania konkurencyjności regionów.

Korzyści wynikające z właściwego wykorzystania potencjału przemysłowego powiatu opoczyńskiego to przede wszystkim:

- umożliwiony wzrost gospodarczy regionu,
- fakt, iż przemysł może stać się kołem zamachowym rozwoju regionalnego i lokalnego;
- aktywizacja różnych środowisk i potencjału endogenicznego , która stanie się siłą wyzwalającą przedsiębiorczość i aktywność społeczną;
- powstawanie nowych miejsc pracy, wzbogacenie struktury gospodarczej,
- nadanie nowej dynamiki rozwoju ośrodkom mniejszym, peryferyjnym oraz ośrodkom o wyczerpanych dotychczasowych potencjałach rozwojowych;
- funkcja łącząca regiony, łącząca obszary miejskie z wiejskimi, aktywizująca wieś, rozwinięty obszar funkcjonalny nadaje nowy sens obszarom podmiejskim z funkcjami przemysłowymi;
- budowanie świadomości społeczności lokalnych i regionalnych, wzmacniające i scalające kapitał społeczny, pełniące funkcje edukacyjne, podwyższające dumę z miejsca zamieszkania, wzmacniające odpowiedzialność za swoje otoczenie,
- rozwój dbałości o ład przestrzenny, estetykę i również o środowisko przyrodnicze;

- kreowanie odpowiedniego wizerunku regionu jako miejsc o wysokiej atrakcyjności życia, pracy oraz atrakcyjności inwestycyjnej;
- wspieranie zrównoważonego rozwoju poprzez wdrażanie nowych technik, technologii i procesów.

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Łódzkiego [Aktualizacja] określa Opoczno jako średniej wielkości miasto powiatowe, o średnim poziomie rozwoju społeczno – gospodarczego , jednak posiadające duży potencjał społeczny i wewnętrzny potencjał gospodarczy, który może przyczynić się do rozwoju funkcji egzogenicznych regionu. Nie ulega wątpliwości, iż złoża kopalin skoncentrowane w strefie opoczyńskiej obecnie determinują rozwój przestrzenny i społeczno-gospodarczy regionu oraz wyznaczają przyszłe kierunki działań. Do czynników, które warunkują rozwój powiatu opoczyńskiego zaliczyć możemy zarówno czynniki naturalne jak i funkcjonalne. Determinanty naturalne to zidentyfikowane elementy środowiska naturalnego (zasoby surowców mineralnych), które bezpośrednio warunkują lub będą warunkować w przyszłości sposób gospodarowania przestrzenią. Należy mieć jednak na uwadze, iż potencjał związany z zasobami surowców mineralnych wykorzystywanych w przemyśle ceramiczno – budowlanym niesie ze sobą również zagrożenia głównie dla środowiska przyrodniczego. PZPWŁ określa również region opoczyński jako miejsce intensywnego rozwoju klastrów wynikających z posiadanego potencjału oraz bogactw naturalnych. Prognozowane jest również powstanie atrakcyjnych terenów dla działalności gospodarczej w miejscach dobrze skomunikowanych - w przypadku powiatu opoczyńskiego przy drogach S-8 i DK 74 oraz DK 12. Jednym ze strategicznych kierunków PZPWŁ wykorzystującym endogeniczny potencjał regionu opoczyńskiego będzie rozwijanie współpracy międzyregionalnej np. w ramach projektu Łódzko – Świętokrzyska Platforma Materiałów Budowlanych.

Potencjał skupiony na obszarze powiatu opoczyńskiego pozwala na kompleksowy rozwój sektora przemysłowego pod warunkiem odpowiedniego przygotowania infrastrukturalnego oraz wzmocnienia zaangażowania kapitału społecznego w realizację wspólnych projektów. Idea rozwoju Ceramiczno-Budowlanego Obszaru Funkcjonalnego na terenie powiatu opoczyńskiego jest także zgodna ze zdefiniowanymi w Regionalnym Programie Operacyjnym Województwa Łódzkiego potrzebami regionu w zakresie rozwoju przemysłu. W swoim zintegrowanym podejściu do rozwoju terytorialnego RPO WŁ w celu efektywnego wykorzystania przewag zidentyfikowanych obszarów funkcjonalnych [w tym: Zagłębia Ceramiczno – Budowlanego Opoczno- Tomaszów Mazowiecki] postuluje tworzenie projektów opartych na partnerstwie i współpracy. Projekty partnerskie wzmocnią potencjał tych obszarów, zapewnią efekt synergii oraz przyczynią się do efektywniejszego wykorzystania środków finansowych.

Korzystne położenie na granicy trzech województw, a także w pobliżu ważnych szlaków komunikacyjnych (szlaki transeuropejskie), funkcjonowanie w strukturach UE (i strefy Schengen), potencjał endogeniczny [zasoby surowców], czynią z regionu opoczyńskiego miejsce warte uwagi pod kątem rozwoju przemysłu, a przede wszystkim atrakcyjne pod względem inwestycyjnym.

Aby w pełni wykorzystać atuty regionu oraz klimat sprzyjający inwestycjom i przedsiębiorcom konieczne są działania polegające na stworzeniu odpowiednich warunków prawnych, instytucjonalnych, kadrowych i finansowych. Pozwoli to na podniesienie konkurencyjności regionu przy jednoczesnym zachowaniu istotnych cech stanowiących o jego atrakcyjności gospodarczej.

Istotnym elementem pomysłu na efektywne zagospodarowanie tego obszaru będzie interdyscyplinarne podejście do problematyki rozwoju gospodarczego. I tak do zdynamizowania ilości inwestycji i przedsiębiorców na terenie powiatu opoczyńskiego pod uwagę muszą być brane szeroko zakrojone działania mające również wpływ na sferę społeczną regionu. Partnerstwo nawiązane w ramach Ceramiczno – Budowlanego Obszaru Funkcjonalnego powinno stworzyć kompleksową ofertę dla potencjalnych inwestorów i przedsiębiorców atrakcyjną zarówno pod względem rozwoju ich działalności jak również pod względem atrakcyjności osadniczej.

Obszar Funkcjonalny Ceramiczno - Budowlany w powiecie opoczyńskim – obszar przemysłowy, delimitacja

W województwie łódzkim wyodrębnionych zostało pięć specyficznych obszarów, które ze względu na swój potencjał wewnętrzny, cechy przestrzenne, koncentrację i rozwój specyficznych funkcji gospodarczych oraz występujące powiązania funkcjonalne mogą stać się podstawą budowania silnej przewagi konkurencyjnej całego regionu. Jeden z nich stanowi „Zagłębie Ceramiczno – Budowlane Opoczno – Tomaszów Mazowiecki”, którego wyróżnikiem jest największa koncentracja przemysłu materiałów budowlanych. Podstawą rozwoju tego przemysłu są złoża surowców mineralnych występujące na terenie zidentyfikowanego obszaru. Na terenie tego obszaru funkcjonują największe w Polsce kopalnie piasków kwarcowych („Biała Góra” i Grudzeń – Las”), kopalnie wapienia (gm. Mniszków- m. Stok, gm. Sławno- m. Owadów- Brzezinki) oraz zakład przetwórstwa tego surowca (gm. Mniszków- m. Stok).

Jak podkreślono w Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020 zidentyfikowany obszar predystynowany jest do dalszego rozwoju przemysłu w branży ceramiczno – budowlanej w oparciu o posiadane zasoby naturalne. Ponadto jednym z kierunków interwencji podejmowanych w ramach projektów realizowanych na w/w obszarze jest konieczność wzmocnienia pozycji lokalnych producentów na rynku krajowym i międzynarodowym.

Do najważniejszych wyzwań, które stoją przed realizatorami projektów w ramach Zagłębia Ceramiczno – Budowlanego należą przede wszystkim działania związane z:

- powstaniem w regionie silnego zaplecza naukowo-badawczego z zakresu przemysłu ceramicznego, szklarskiego,
- rozwój specjalistycznego szkolnictwa zawodowego na poziomie średnim i wyższym,
- rozwój wzornictwa przemysłowego,
- rozwój współpracy między przedsiębiorstwami, instytucjami otoczenia biznesu i jednostkami samorządu terytorialnego oraz sferą naukowo – badawczą,
- poprawa dostępności transportowej wewnętrznej i zewnętrznej.¹

Rysunek zamieszczony na następnej stronie przedstawia mapę Zagłębia Ceramiczno – Budowlanego zlokalizowanego na terenie dwóch powiatów: opoczyńskiego i tomaszowskiego.

¹ Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020

Rysunek 1 Obszar Funkcjonalny Zagłębie Ceramiczno - Budowlane

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020

PROCES DELIMITACJI

Połączenie uwarunkowań i wiedzy na temat poszczególnych obszarów nie tylko w ich granicach administracyjnych, ale przede wszystkim w granicach funkcjonalnych (wyłonionych geograficznie, na podstawie spójnego profilu cech społeczno-gospodarczych i przestrzennych), pozwala określić działania lepiej dostosowane do specyfiki danego miejsca. Ponadto, systematyczny monitoring rozwoju obszarów funkcjonalnych tworzy odpowiednie warunki dla trafniejszego uwzględnienia w polityce regionalnej zróżnicowań przestrzennych i dla działań „szytych na miarę” dla każdego obszaru. Dzięki patrzeniu na kwestie rozwojowe przez pryzmat powiązań funkcjonalnych, cele i instrumenty polityki rozwoju mogą być bardziej zróżnicowane i lepiej dostosowywane do specyfiki poszczególnych obszarów poprzez lepsze wykorzystanie ich potencjału i bardziej precyzyjne identyfikowanie barier rozwoju. Planowanie i prowadzenie działań rozwojowych na obszarach funkcjonalnych musi być tym samym platformą współpracy różnych jednostek i poziomów zarządzania. Współpraca różnych partnerów działających na terenie obszarów funkcjonalnych jest niezbędna dla kompleksowego, spójnego, bardziej skoordynowanego i skoncentrowanego działania prorozwojowego oraz rozwiązywania konfliktów. Tak rozumianą kwestię obszarów funkcjonalnych ujęto m.in. w dwóch strategicznych dla rozwoju Polski dokumentach – Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju (KPZK) 2030 oraz Krajowej Strategii Rozwoju

Regionalnego (KSRR). W KPZK 2030 wskazano m.in. typy obszarów funkcjonalnych oraz określono dalsze kroki na drodze do większej terytorializacji polskiej polityki rozwoju. Przyjęcie tego dokumentu przez Radę Ministrów (13 grudnia 2011 r.) w konsekwencji wyznacza tryb pracy i kolejne kroki na drodze do wbudowania pojęcia „obszar funkcjonalny” w krajowy system programowania i wdrażania polityki regionalnej².

W ramach delimitacji na terenie powiatu opoczyńskiego obszar intensywnego rozwoju przemysłu ceramiczno- budowlanego zidentyfikowano na terenie 6 jednostek samorządowych:

- Gminy i Miasta Opoczno,
- Gminy Sławno,
- Gminy Mniszków,
- Gminy Paradyż,
- Gminy Żarnów,
- Gminy Białaczów.

Rysunek zamieszczony poniżej przedstawia lokalizację Zagłębia Ceramiczno - Budowlanego na obszarze powiatu opoczyńskiego.

Rysunek 2 Obszar Funkcjonalny Zagłębie Ceramiczno – Budowlane w powiecie opoczyńskim

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: https://www.osp.org.pl/hosting/katalog.php?id_w=6&id_p=121&id_g

² Kryteria Delimitacji Miejskich Obszarów Funkcjonalnych Ośrodków Wojewódzkich, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, luty 2013

Dostrzegając potencjał związany z zasobami naturalnymi oraz tradycjami potencjałem przemysłu ceramiczno - budowlanego w/w obszarze samorządy położone na obszarze powiatu opoczyńskiego podjęły decyzję o przystąpieniu do porozumienia na mocy którego dążyć będą wspólnie do zagospodarowania swoich terenów z uwzględnieniem zasady zrównoważonego rozwoju. Sygnatariusze porozumienia będą koncentrować swoje działania na terenach położonych w ich granicach administracyjnych, a w szczególności wokół głównych atutów jakie stanowią złoża surowców mineralnych oraz obszary przemysłowe. Elementy te będą stanowić niejako „produkt” oferowany inwestorom przez powiat opoczyński. Stąd niezbędne będą odpowiednie działania zwiększające jego rozpoznawalność i atrakcyjność w oczach potencjalnych i obecnych inwestorów (budowa infrastruktury, poprawa dostępności komunikacyjnej, rozwój usług dodatkowych itp.), a przede wszystkim efektywne zarządzanie poszczególnymi elementami wchodzącymi w skład wykreowanego Zagłębia Ceramiczno - Budowlanego.

Rysunek poniżej prezentuje zasoby surowcowe i instytucjonalne na terenie obszaru funkcjonalnego w powiecie opoczyńskim.

Rysunek 3 Zasoby surowcowo – produkcyjne i instytucjonalne na terenie Obszaru Funkcjonalnego Zagłębia Ceramiczno – Budowlanego w powiecie opoczyńskim

Legenda:

WAPIENIE I MARGLE	▶
SUROWCE ILASTE DLA PRZEMYSŁU CERAMICZNEGO	▶
PIASKI KWARCOWE	■
PIASKI I ŻWIRY	●
PIASKI FORMIERSKIE	●
SUROWCE SZKLARSKIE	■
KAMIENIE ŁAMANE I BLOCZNE	◆
GLINY CERAMICZNE KAMIONKOWE	★
GLINY OGNIOTRWAŁE	▲
HUTA SZKŁA	■
ZAKŁAD CERAMIKI BUDOWLANEJ	■
ZAMIEJSCOWY OSRODEK DYDAKTYCZNY AGH W KRAKOWIE	◆

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020.

Diagnoza obszaru przemysłowego w powiecie opoczyńskim

Oferując określone miejsce do podjęcia działalności przemysłowej proponujemy nie tylko jego walory gospodarcze, wykorzystujące istniejące obecnie zagospodarowanie obszaru, ale także potencjał jego mieszkańców, a nawet wizerunek obszaru czy ogół zdarzeń które dopiero zajdą w czasie prowadzenia działalności czy inwestycji.

Poprzez atrakcyjność gospodarczą (inwestycyjną) danego regionu rozumie się przede wszystkim potencjał skłonienia inwestora do wyboru konkretnego regionu, jako miejsca lokalizacji swojej działalności spośród grupy alternatywnych lokalizacji. Inwestorowi należy zaoferować optymalną kombinację czynników, które przełożą się na maksymalizację jego przyszłych korzyści. Tylko niektóre z tych czynników leżą w obszarze możliwego bezpośredniego oddziaływania władz regionalnych. Atrakcyjność danego regionu, pod względem gospodarczym, oznacza przede wszystkim pozytywne wyróżnienie się konkretnej jednostki samorządu na tle innych, często podobnych podmiotów. Możemy ją podzielić na dwa typy:

1. atrakcyjność potencjalną czyli zdolność do przyciągnięcia nowych inwestorów oraz
2. atrakcyjność rzeczywistą opartą na analizie przestrzennej już dokonanych inwestycji.

Najbardziej optymalnym podejściem do analizy atrakcyjności gospodarczej regionu wydaje się być podejście funkcjonalne, które istotne jest z punktu widzenia europejskich tendencji do funkcjonalnej, a nie tylko sektorowej specjalizacji przestrzeni gospodarczej. Rola tradycyjnych czynników rozwoju jak praca, ziemia i kapitał relatywnie maleje, jednak nadal są one istotne w działalności wytwórczej i usługowej. W rozwoju regionów widoczny jest wzrost znaczenia rozwoju w oparciu o własne zasoby i predyspozycje, przy założeniu możliwej pomocy zewnętrznej, kierując się przesłankami ekonomicznymi.

Komisja Europejska wskazała na podstawowe czynniki właściwe dla dynamicznego rozwoju regionów najbardziej konkurencyjnych w Unii Europejskiej, można do nich zaliczyć:

- nowoczesną strukturę działalności gospodarczej,
- innowacyjność,
- przedsiębiorczość,
- dostępność regionu,
- kwalifikacje siły roboczej.³

Jednym z najważniejszych czynników wpływających na sukces ekonomiczny i atrakcyjność inwestycyjną regionu jest obecność i przede wszystkim dostępność kapitału ludzkiego (w tym jego wiedzy i doświadczenia).

³ Analiza atrakcyjności inwestycyjnej regionu w świetle współczesnych trendów, Wrocław 2010

Rysunek 4 Główne determinanty atrakcyjności gospodarczej regionu (z punktu widzenia inwestora)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Ranking atrakcyjności inwestycyjnej województw Polski, Sopot 2010*

Determinanty, które decydują o atrakcyjności danego terenu pod względem gospodarczym można podzielić na m. in. następujące kategorie zasobów:

Zasoby funkcjonalne:

Uwarunkowania społeczno-demograficzne i gospodarcze obejmują charakter społeczności lokalnej, zasoby pracownicze, strukturę demograficzną, strukturę jednostek gospodarczych działających w regionie itp.

Uwarunkowania naturalne i ekologiczne to wszystkie czynniki związane z zasobami naturalnymi, system ochrony przyrody, itp.

Uwarunkowania „kulturowe” obejmują zagadnienia związane z tradycjami przemysłowymi na określonym terenie – np. dominujący rodzaj produkcji.

Zasoby strukturalne:

Walory turystyczne to wszystkie czynniki leżące w sferze bezpośredniego zainteresowania potencjalnego inwestora czy przedsiębiorcy, decydujące o wyborze miejsca nie tylko do prowadzenia działalności, ale także zamieszkania czy spędzania czasu wolnego np. walory przyrodnicze, walory środowiska antropologicznego (zabytki, muzea, galerie), walory wypoczynkowe, walory specjalistyczne (np. wędkarskie czy myśliwskie), walory odbywających się na danym terenie wydarzeń, festiwali czy imprez sportowych.

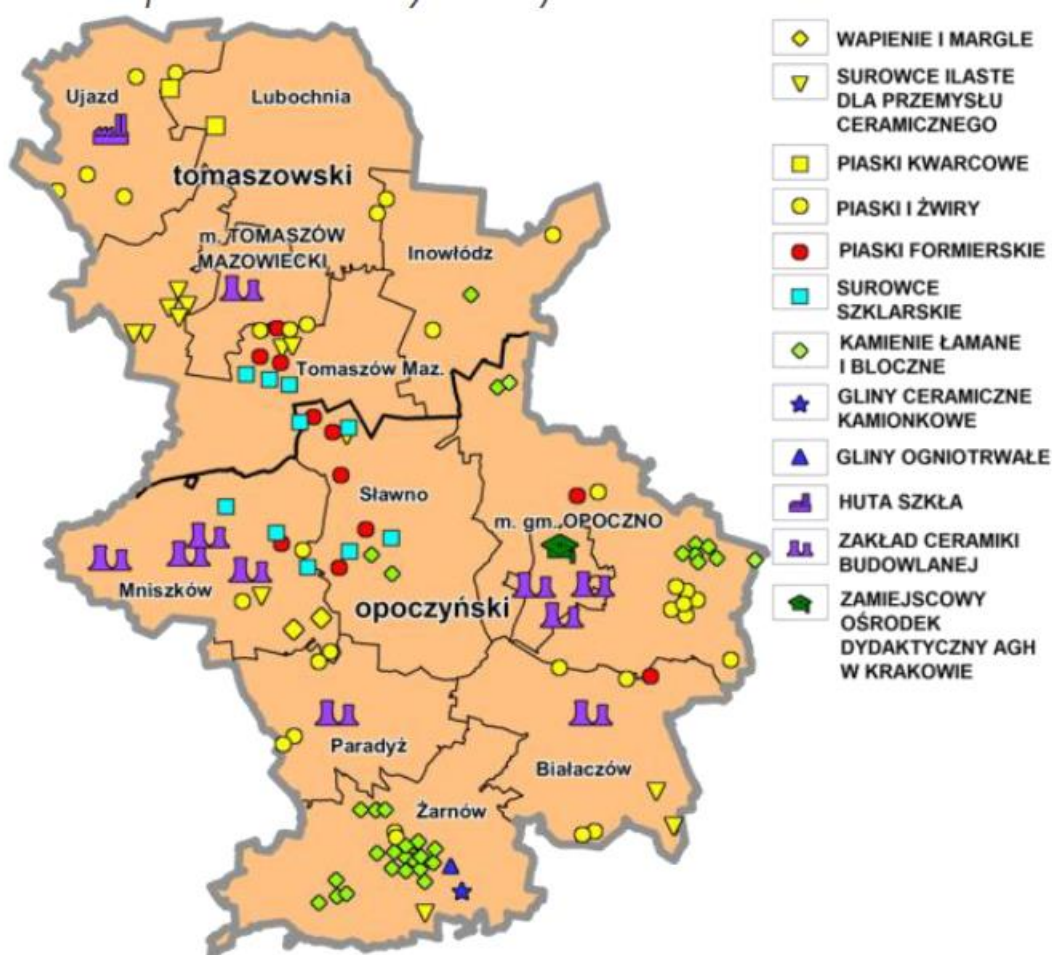
Dostępność komunikacyjna to charakterystyka możliwości dotarcia na teren będący celem podjęcia działalności czy inwestowania oraz możliwości poruszania się po nim. Wyróżniamy w nim **dostępność zewnętrzną** – sieć połączeń komunikacyjnych umożliwiających przedsiębiorcy dojazd z każdego punktu na mapie do miejsca inwestycji (drogi szybkiego ruchu, autostrady, koleje, połączenia lotnicze itp.) wraz z infrastrukturą towarzyszącą (dworce, stacje kolejowe itp.) oraz **dostępność wewnętrzną**, którą stanowią wewnętrzne połączenia komunikacyjne umożliwiające przedsiębiorcy poruszanie się w obrębie regionu – lokalne drogi, połączenia kolejowe, komunikacja publiczna itp. wraz z infrastrukturą towarzyszącą (przystanki, parkingi, itp.).

Sporządzona diagnoza stanowić będzie swoisty „bilans otwarcia”, który uporządkowuje informacje na temat obszaru powiatu opoczyńskiego zidentyfikowanego jako teren atrakcyjny dla inwestycji przemysłowych, ze szczególnym uwzględnieniem branży ceramiczno - budowlanej.

Ogólna charakterystyka obszaru powiatu opoczyńskiego zidentyfikowanego jako Zagłębie Ceramiczno - Budowlane (zasoby funkcjonalne)

Obszar Funkcjonalny Ceramiczno – Budowlany zlokalizowany został w południowo- wschodniej części województwa łódzkiego. Strategia Województwa Łódzkiego 2020 wskazuje , iż potencjał do rozwoju przemysłu ceramiczno- budowlanego zlokalizowanych jest po części na terenie powiatu opoczyńskiego oraz powiatu tomaszowskiego. Poniższy rysunek przedstawia lokalizację w/w obszaru funkcjonalnego w powiecie opoczyńskim i tomaszowskim. Na rysunku wskazano również informację na temat dostępnych na tym obszarze surowców, zakładów produkcyjnych oraz zaplecza instytucjonalnego.

Rysunek 5 Zagłębie Ceramiczno – Budowlane w powiecie opoczyńskim i tomaszowskim

W powiecie opoczyńskim obszar ten został zlokalizowany na terenie 6 z 8 jednostek samorządu terytorialnego wchodzących w jego skład (Gmina i Miasto Opoczno, Gmina Mniszków, Gmina Sławno, Gmina Paradyż, Gmina Białaczów i Gmina Żarnów).

Ogólna charakterystyka społeczno – gospodarcza obszaru

OBSZAR SPOŁECZNY

Podstawowym elementem, który będzie miał zasadniczy wpływ na możliwości wykorzystania potencjału przemysłowego obszaru powiatu opoczyńskiego będzie jego obecna sytuacja społeczna. Zarówno liczba mieszkańców, jak i ich wiek oraz aktywność zawodowa to zasoby umożliwiające lub stanowiące barierę w rozwoju sektora przemysłowego a także bezpośrednio z nim związanego sektora usług.

Tabela 1 Stan ludności

JST	2008	2012
Powiat Opoczyński	79 526	78 234
Gmina i Miasto Opoczno	35 849	35 314
Gmina Mniszków	4 821	4 728
Gmina Sławno	7 508	7 531
Gmina Paradyż	4 544	4 453
Gmina Białaczów	5 984	5 944
Gmina Żarnów	6 243	6 103

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Analizując sytuację demograficzną obszaru widać, że na przestrzeni lat 2008– 2012 liczba ludności spadła niemal we wszystkich jednostkach wchodzących w skład Powiatu. Liczba mieszkańców wzrosła jedynie w Gminie Sławno.

Wg prognoz GUS tendencje demograficzne dla całego regionu nie są korzystne, a liczba ludności na terenie Powiatu będzie się systematycznie zmniejszała. Przewiduje się, iż w 2020 roku liczba mieszkańców powiatu opoczyńskiego spadnie do poziomu 73 659 osób, co stanowi i 94% obecnego stanu ludności tego terenu. Łączna liczba mieszkańców będzie niższa o ponad 4 tys. osób (4 575).

Przyczyną zmniejszającej się liczby mieszkańców są zarówno tendencje migracyjne, jak również ujemny przyrost naturalny. Wpływają na nie zarówno niski standard życia oraz zjawisko bezrobocia.

Tabela 2 Liczba mieszkańców w wieku produkcyjnym (oraz % w ogólnej liczbie mieszkańców)

JST	2008	2012
Powiat Opoczyński	48 405 (61%)	48 762 (62%)
Gmina i Miasto Opoczno	23 022 (64%)	22 941 (65%)
Gmina Mniszków	2 839 (59%)	2 865 (61%)
Gmina Sławno	4 315 (57%)	4 525 (60%)
Gmina Paradyż	2 620 (58%)	2 670 (60%)
Gmina Białaczów	3 373 (56%)	3 509 (59%)
Gmina Żarnów	3 564 (57%)	3 682 (60%)

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

W powiecie opoczyńskim oraz wszystkich jednostkach wchodzących w jego skład można odnotować wzrost liczby mieszkańców w wieku produkcyjnym w odniesieniu do ogólnej liczby mieszkańców. Fakt ten świadczy o tym, iż mimo negatywnych tendencji demograficznych liczba mieszkańców dostępnych dla potencjalnych pracodawców systematycznie wzrasta.

Na przestrzeni lat 2008 – 2012 da się również zaobserwować ujemne saldo migracji zarówno w powiecie opoczyńskim jak i we wszystkich jednostkach wchodzących w jego skład. Dodatnie saldo migracji odnotowała Gmina Mniszków oraz Gmina Żarnów. Wciąż konieczne jest jednak podejmowania działań, które będą hamowały odpływ ludności i zachęcały do przyjazdu i pozostania nowych osadników.

Tabela 3 Saldo migracji

JST	2008	2012
Powiat Opoczyński	-137	-257
Gmina i Miasto Opoczno	-117	-169
Gmina Mniszków	18	5
Gmina Sławno	-23	-4
Gmina Paradyż	13	-25
Gmina Białaczów	-2	-32

JST	2008	2012
Gmina Żarnów	-1	18

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Sposobem na zatrzymanie negatywnych tendencji demograficznych oraz zmniejszenie poziomu bezrobocia może stać się próba rozwoju regionu w oparciu o sektor przemysłowy w branży ceramiczno- budowlanej. Zgodnie z diagnozą Regionalnej Strategii Innowacji LORIS 2030 branżę zaawansowanych materiałów budowlanych jest jedną o największym potencjale rozwojowym w województwie łódzkim.⁴ Wraz z jego ożywieniem powstaną nowe miejsca pracy, powiększy się dochód gospodarstw domowych oraz pojawi się identyfikacja rejonu jako miejsca atrakcyjnego pod względem inwestycyjnym i osadniczym (zarówno w świadomości mieszkańców jak i osób przyjeżdżających).

Analizując sytuację lokalnego rynku pracy widać, że wciąż aktualnym problemem pozostaje bezrobocie. Odnotowana przez GUS stopa bezrobocia wyniosła w 2012 roku w powiecie opoczyńskim 17% (co stanowiło wzrost w porównaniu do roku 2008 o 5,7 %). Wartość ta była również wyższa od średniej dla całego województwa, która w 2012 roku wyniosła 14%.

Tabela 4 Liczba osób bezrobotnych

JST	2008	2012
Powiat Opoczyński	4 402	5 430
Gmina i Miasto Opoczno	2 004	2 470
Gmina Mniszków	175	263
Gmina Sławno	385	525
Gmina Paradyż	206	247
Gmina Białaczów	375	455
Gmina Żarnów	423	410

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

W badanym okresie odnotowano wzrost liczby osób bezrobotnych we wszystkich jednostkach (poza Gminą Żarnów).

Bezrobocie pozostając zjawiskiem negatywnym dla mieszkańców regionu (ograniczenie dochodów, możliwości rozwoju), jest jednocześnie potencjałem z którego mogą korzystać firmy planujące działalność na danym terenie. Zasoby kadrowe będące istotnym czynnikiem wytwórczym są ważnym elementem ich funkcjonowania. Analizując dane powiatowych urzędów pracy widać, iż największą

⁴ Regionalna Strategia Innowacji dla Województwa Łódzkiego LORIS 2030, str. 47

liczbę osób bezrobotnych stanowią osoby bez zawodu (w tym absolwenci), a więc potencjał, w który należy być może więcej zainwestować (np. poprzez szkolenia, praktyki), ale jednocześnie lepiej przystosowujący się do nowych warunków.

Z powyższej analizy widać, iż w regionie istnieją podstawowe zasoby kadrowe, które mogą odpowiadać na zapotrzebowanie firm prowadzących działalność w sektorze przemysłowym oraz branżach z nimi powiązanych – takich jak zaopatrzeniowcy czy robotnicy budowlani. Rozwój sektora może uruchomić szereg nowych miejsc pracy. Nie mniej należy mieć na uwadze konieczność ciągłego podnoszenia kwalifikacji zawodowych oraz gotowość do przygotowania się do reorientacji zawodowej, jakiej może wymagać potencjalny pracodawca – np. poprzez odpowiednie szkolenia. Koniecznością również wydają się być działania związane z przystosowywaniem oferty szkół do przyszłych i obecnych potrzeb rynkowych.

OBSZAR GOSPODARCZY

Najważniejszym elementem przeciwdziałającym bezrobociu jest rozwój lokalnej przedsiębiorczości. Analizując kształt działalności gospodarczej w powiecie opoczyńskim skoncentrowano się na charakterystyce struktury działalności gospodarczej oraz obszarach gospodarczej aktywności.

Informację na temat liczby podmiotów gospodarczych, funkcjonujących na terenie Powiatu (Zagłębia Ceramiczno – Budowlanego) w poszczególnych JST, oraz podmiotów działających w branży przemysłowej i budowlanej przedstawia poniższa tabela.

Tabela 5 Podmioty gospodarcze

Gmina	Liczba podmiotów gospodarczych	Liczba podmiotów gospodarczych z branży przemysłowej i budowlanej	% udział podmiotów z branż przemysłowej i budowlanej w ogólnej liczbie podmiotów
Białaczów	224	67	30%
Mniszków	240	78	33%
Opoczno	2 482	485	20%
Paradyż	210	52	25%
Sławno	298	90	30%

Żarnów	282	74	26%
---------------	-----	----	-----

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Jak wskazuje powyższa tabela potencjał podmiotów gospodarczych działających w Zagłębiu Ceramiczno – Budowlanym na terenie powiatu opoczyńskiego we wszystkich JST jest bliski 30% ogółu podmiotów gospodarczych.

Jednym ze wskaźników rozwoju gospodarczego regionu jest poziom aktywizacji gospodarczej podawany w oparciu o ilość zarejestrowanych podmiotów gospodarczych na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym. Definiuje on skłonność danej populacji do podejmowania działalności gospodarczej oraz poziom zaufania do sytuacji na rynku. W 2008 roku wskaźnik ten wyniósł 95,3 %, natomiast 2012 zmalał do 90,0%. W związku z powyższym konieczne jest podjęcie działań zmierzających do pobudzenia „ducha przedsiębiorczości” wśród mieszkańców powiatu opoczyńskiego.

Najistotniejsze z punktu widzenia rozwoju przemysłu ceramiczno – budowlanego na terenie powiatu opoczyńskiego przedsiębiorstwa zostały wskazane w Strategii Rozwoju Powiatu Opoczyńskiego na lata 2014 2020 w części 2.5.1 dotyczącej przemysłu i przedsiębiorczości.

Infrastruktura w obszarze Zagłębia Ceramiczno – Budowlanego w powiecie opoczyńskim (zasoby strukturalne)

W poniższym rozdziale wskazano informacje na temat najistotniejszych, z punktu widzenia potencjalnego inwestora, zasobów i potencjału strukturalnego regionu.

Infrastruktura transportowa i dostępność komunikacyjna

Na układ drogowy powiatu opoczyńskiego składają się zarówno drogi krajowe, wojewódzkie, powiatowe jak i gminne. Poniżej przedstawiono zasoby Powiatu jeśli chodzi o dostępne połączenia drogowe. Szczegółowa charakterystyka układu drogowego Powiatu przedstawiona została w dokumencie Strategii Rozwoju Powiatu Opoczyńskiego na lata 2014 -2020 w części poświęconej infrastrukturze drogowej i transportowej.

Podsumowując zawarte tam informacje należy stwierdzić, iż obszar Zagłębia Ceramiczno – Budowlanego zlokalizowany na terenie powiatu opoczyńskiego jest dobrze skomunikowany jeśli chodzi o połączenia drogowe. Jednak ponad połowa dróg zlokalizowanych na tym terenie wymaga szybkiej przebudowy lub modernizacji w szczególności remontów i rozbudowy wymagają drogi dojazdowe do firm. W celu usprawnienia systemu transportowego należy sukcesywnie podejmować inwestycje drogowe niezbędne zarówno dla rozwoju zrównoważonego transportu towarowego i osobowego.

Największym problemem, jeśli chodzi o dostępność komunikacyjną tego obszaru pojawia się w związku z funkcjonowaniem komunikacji publicznej. Niezadowalająca jest w szczególności ilość połączeń komunikacyjnych z większymi ośrodkami miejskimi oraz ilość połączeń wewnątrz Powiatu, która umożliwiłaby w większym stopniu mobilność pracowników. Należy więc podejmować działania nakierowane na wzbogacenie obecnej oferty przewozowej zarówno w granicach obszaru funkcjonalnego, jak i komunikacji pomiędzy nim a np. obszarem aglomeracji łódzkiej, województwa świętokrzyskiego czy mazowieckiego.

Dużą szansą dla rozwoju gospodarczego Powiatu jest rozwój połączeń transportu kolejowego zarówno osobowego jak i towarowego. Bardzo istotną inwestycją mającą poprawić dostępność komunikacyjną regionu jest budowa na CKM przystanku Opoczno Południe, która rozpoczęła się w marcu 2014 roku. Inwestycja ta ma usprawnić i zwiększyć ilość połączeń na liniach Warszawa-Katowice i Warszawa- Kraków. Ponadto rozwój infrastruktury związanej z transportem kolejowym jest dla Powiatu szczególnie ważny ze względu na Program budowy i uruchomienia przewozów Kolejami Dużych Prędkości w Polsce. Transport kolejowy w połączeniu z transportem drogowym (multimodalny) może stać się dużą szansą rozwojową dla powiatu opoczyńskiego głównie w sferze gospodarczej. Jednak niewystarczający stan infrastruktury drogowej, która powinna zapewnić

możliwość dojazdu do planowanego centrum komunikacyjnego przystanku Opoczno Południe, ogranicza obecnie jego pełne wykorzystanie.

Działania proponowane do realizacji:

- W ramach budowy infrastruktury drogowej dla obsługi przystanku i węzła kolejowego Opoczno Południe w ramach sieci TEN-T i potrzeb zagłębia Ceramiczno – Budowlanego Opoczno – Tomaszów Mazowiecki, na trasie Centralnej Magistrali Kolejowej w Opocznie:
 - przebudowa dróg dojazdowych do przystanku Opoczno Południe (dojazd od strony centrum Opoczna)
 - przebudowa istniejącego budynku przy stacji Opoczno Południe na budynek dworca
- Budowa, przebudowa dróg gminnych i powiatowych w celu poprawy obsługi komunikacyjnej dla terenów przemysłowych

Tereny inwestycyjne – potencjał zagospodarowania obszaru funkcjonalnego

Gminy zlokalizowane na terenie powiatu opoczyńskiego w obszarze Zagłębia Ceramiczno-Budowlanego dysponują dużym potencjałem związanym z obszarami, które mogą zostać przeznaczone pod inwestycje. W obecnej chwili na terenie powiatu funkcjonują podstrefy Łódzkiej specjalnej strefy ekonomicznej w następujących lokalizacjach oraz o następujących parametrach:

1. Gmina Paradyż. Wielka Wola, (kompleks nr 1) gdzie funkcjonuje już zakład produkcji płytek ceramicznych Ceramika Paradyż sp. z o.o.
2. Gmina Paradyż. Podstrefa Paradyż / Wójcin B (kompleks nr 2), obejmuje swoją powierzchnią ponad 16 ha;
3. Gminy Sławno. Podstrefa zlokalizowana jest w pobliżu stacji kolejowej Bratków. Powierzchnia dostępnej dla inwestorów strefy to 25 ha. Na terenie tej podstrefy swoje zakłady buduje już Huta Szkła Sławno.
4. Gminy Mniszków. Podstrefa Starachowickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej o łącznej powierzchni 26 ha. Na terenie strefy z powodzeniem funkcjonuje już Nova Ceramica Sp. z o.o.

Ponadto poszczególne jednostki dysponują innymi terenami przeznaczanymi pod inwestycje zarówno te przemysłowe, jak i osadnicze. Istotne jest aby nie zapominać, iż oprócz wyznaczenia terenów oraz działań podejmowanych w celu ich dobrego skomunikowania (zarówno pod względem stanu dróg, jak i dostępności komunikacyjnej), ważne zarówno dla inwestorów i przedsiębiorców, będzie zapewnienie ich pracownikom atrakcyjnych warunków do funkcjonowania na terenie powiatu.

Dlatego też kontynuowane powinny być procesy rewitalizacyjne przestrzeni oraz budynków użyteczności publicznej (np. centrach miast i miejscowości), tak aby stały się idealnym oraz bezpiecznym miejscem do wypoczynku, zamieszkania i pracy.

Władze samorządowe powiatu opoczyńskiego również bardzo aktywnie działają na rzecz pozyskiwania nowych inwestorów. Przykładem takich działań może być umowa o współpracy podpisana w dniu 5 lipca 2012 roku ze Stowarzyszeniem na rzecz Kłaster Przemysłowego Dawnych Terenów Centralnego Okręgu Przemysłowego im. Premiera Eugeniusza Kwiatkowskiego szczegółowo opisany w Strategii Rozwoju Powiatu Opoczyńskiego na lata 2014- 2020. Działanie takie jest szansą na zwiększenie konkurencyjności obszaru poprzez współpracę międzysektorową różnych podmiotów funkcjonujących w sferze przemysłowej, w tym współpracą z udziałem zaplecza naukowo-badawczego.

Jak pokazały analizy przeprowadzane na potrzeby Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020, istnieje poważny problem z niedopasowaniem oferty edukacyjnej do potrzeb lokalnego rynku pracy, a szczególnie zbyt mała skala kształcenia w kierunkach technicznych, co może powodować trudności z zapewnieniem wykwalifikowanych zasobów pracowniczych. Warto więc podejmować działania w celu dopasowania systemu edukacyjnego do specyfiki działalności obszaru funkcjonalnego, również w wymiarze kształcenia ustawicznego oraz ich współpracy z instytucjami pośrednictwa pracy.

Działania proponowane do realizacji:

- Stworzenie planów zagospodarowania przestrzennego,
- Stworzenie oferty inwestycyjnej
- Wspieranie inicjatyw klastrowych, współpracy pomiędzy przedsiębiorcami, instytucjami otoczenia biznesu, samorządami, sferą naukowo-badawczą,
- Rozwój sieci kanalizacji sanitarnej,
- Budowa i rozbudowa oczyszczalni ścieków,
- Modernizacja oświetlenia ulicznego z zastosowaniem najbardziej energooszczędnych technologii,
- Remonty i doposażanie jednostek OSP,
- Utworzenie i wyposażenie ośrodków medycznych,
- Budowa i modernizacja bibliotek, centrów rekreacyjno – sportowych, świetlic wiejskich (oraz ich doposażanie),
- Przystosowanie pomieszczeń na potrzeby przedszkoli, organizacja placów zabaw,
- Wymiana instalacji centralnego ogrzewania w budynkach użyteczności publicznej (np. Szkołach, świetlicach wiejskich, centrach kultury, WTZ, klubach sportowych) również z zastosowaniem OZE (pompy ciepła, kolektory słoneczne),
- Rewitalizacja centrów miast i miejscowości, renowacja zabytków,
- Budowa parkingów, miejsc postojowych,

- Identyfikacja potrzeb kadrowych lokalnych przedsiębiorców oraz inwestorów zewnętrznych i organizacja staży, szkoleń zawodowych odpowiadających potrzebom rynku,
- Rozwój i popularyzacja szkolnictwa zawodowego i technicznego (np. poprzez klasy patronackie, stypendia).

Projekt kluczowy⁵

Głównym problemem na terenie powiatu opoczyńskiego jest niewystarczający system powiązań komunikacyjnych oraz zły stan drogowych szlaków komunikacyjnych co w znacznym stopniu przyczynia się do ograniczenia możliwości rozwojowych tej części województwa i utrudnia pełnienie roli subregionalnych i ponadlokalnych biegunów wzrostu. Niewystarczająca ilość i jakość powiązań komunikacyjnych stanowi barierę rozwojową w postaci niewystarczającego poziomu koncentracji potencjału gospodarczego, pomimo wysokiego poziomu tradycji w zakresie przemysłu ceramicznego i w wykorzystaniu endogenicznego potencjału Zagłębia Ceramiczno - Budowlanego a także wzmocnieniu pozycji producentów płytek, których znacząca część zlokalizowana jest właśnie w powiecie opoczyńskim, tomaszowskim, powiatach woj. mazowieckiego i świętokrzyskiego (11 na 20 przedsiębiorstw w skali kraju).

Brak powiązań komunikacyjnych (drogi, ścieżki rowerowe) pomiędzy powiatem tomaszowskim, piotrkowskim i opoczyńskim stanowi barierę w rozwoju turystyki aktywnej Obszarów Turystycznych Doliny Rzeki Pilicy zlokalizowanych w tych powiatach. Brak powiązań komunikacyjnych zmniejsza również mobilność społeczności obszaru w podejmowaniu pracy poza miejscem zamieszkania i stanowi barierę w rozwoju lokalnej sieci osadniczej. Znacznie utrudnia to również wykorzystanie dobrej lokalizacji tego obszaru jako węzła komunikacyjnego łączącego województwo łódzkie z województwem mazowieckim i województwem świętokrzyskim.

W związku z powyższym powiat opoczyński wraz z samorządami partnerskimi przygotowuje się do realizacji projektu kluczowego, z punktu widzenia rozwoju południowo – wschodniej części województwa łódzkiego, w ramach perspektywy finansowej Unii Europejskiej na lata 2014 – 2020. Projekt dotyczy *wzmocnienia przewag rozwojowych poprzez poprawę dostępności wewnętrznej i zewnętrznej obszaru funkcjonalnego Zagłębia Ceramiczno – Budowlanego Opoczno - Tomaszów Mazowiecki*. Realizacja powyższego projektu swoim zakresem wpisywać się będzie w działania podejmowane w ramach, zidentyfikowanych w Strategii Województwa Łódzkiego 2020, obszarów funkcjonalnych - Zagłębia Ceramiczno – Budowlanego oraz Doliny Rzeki Pilicy.

Główne cele projektu to:

- Wzmocnienie kapitału terytorialnego południowo-wschodnich obszarów woj. łódzkiego poprzez zapewnienie sprawnych powiązań transportowych kolejowych i drogowych:

⁵ Informacje pozyskane ze Starostwa Powiatowego w Opocznie

- zewnętrznych z Łódzkim Obszarem Metropolitalnym i głównymi ośrodkami gospodarczymi kraju (Warszawa, Kraków, Katowice, Poznań, Wrocław)
- wewnętrznych pomiędzy gminami wiejskimi a Opoczmem jako ośrodkiem subregionalnym i między powiatami opoczyńskim, tomaszowskim, piotrkowskim, koneckim (woj. świętokrzyskie) i przysuskim (woj. mazowieckie).
- Utworzenie węzła komunikacyjnego łączącego województwa mazowieckie, łódzkie i świętokrzyskie z dostępem do sieci TEN-T.
- Poprawa warunków funkcjonowania i rozwoju podmiotów gospodarczych Zagłębia Ceramiczno-Budowlanego Opoczno - Tomaszów Mazowiecki.
- Udostępnienie obszaru Doliny Rzeki Pilicy i rozwój turystyki aktywnej.
- Zwiększenie mobilności zawodowej mieszkańców oraz dostępu do edukacji i kultury.

Główne przedsięwzięcia do realizacji w ramach przedmiotowego projektu to:

- Przebudowa/budowa dróg powiatowych z siecią ścieżek rowerowych – 86 km.
- Przebudowa/budowa dróg gminnych – 6 km.
- Budowa parkingów „Parkuj i jedź” – 2 szt.
- Przebudowa budynku stacji na dworzec.

W rezultacie realizacji projektu kluczowego oczekuje się:

- Usprawnienia transportu zbiorowego poprzez zorganizowanie multimodalnego węzła komunikacyjnego, w którym wiodącym środkiem transportu jest kolej i zmniejszenie jego kosztów.
- Rozwoju gospodarczego w wyniku zwiększenia dostępności i wzmocnienia endogenicznego potencjału Zagłębia Ceramiczno - Budowlanego i Obszaru Rzeki Pilicy i wzrost zatrudnienia.
- Zatrzymania procesu wyludniania się obszarów objętych projektem.
- Wzrostu zamożności mieszkańców i poziomu wykształcenia.
- Poprawy bezpieczeństwa komunikacyjnego i skrócenie czasu podróży.

Szacunkowy koszt całej inwestycji oscyluje wokół 130 mln złotych. Partnerami projektu jest 6 gmin: Sulejów, Mniszków, Sławno, Paradyż, Białaczów, Drzewica oraz 3 powiaty: opoczyński, tomaszowski i piotrkowski.

Podsumowanie

Zidentyfikowany na terenie powiatu opoczyńskiego potencjał gospodarczy o charakterze przemysłowym, stanowi szansę rozwoju regionu pod warunkiem skoncentrowania działań podejmowanych przez lokalne samorządy nakierowanych na jego pełne wykorzystanie. Mając na uwadze zasoby jakimi dysponuje obszar funkcjonalny zdefiniowano dwa podstawowe kierunki przyszłych interwencji:

- pierwszy związany z poprawą infrastruktury transportowej i dostępnością komunikacyjną,
- drugi odnoszący się do spójnego i kompleksowego przygotowania inwestycyjnego.

Pierwszym krokiem ku realizacji założeń projektowanego porozumienia może być wypracowanie koncepcji wspólnego projektu zagospodarowania obszaru Zagłębia Ceramiczno - Budowlanego. Ze wskazaniem konkretnych inwestycji planowanych do realizacji na terenie Zagłębia Ceramiczno-Budowlanego w powiecie opoczyńskim. W tym celu należy przeprowadzić dokładną analizę potrzeb poszczególnych samorządów oraz przedsiębiorców w zakresie najbardziej efektywnego zagospodarowania obszaru funkcjonalnego

Ilustracje

Rysunek 1 Obszar Funkcjonalny Zagłębie Ceramiczno - Budowlane	7
Rysunek 2 Obszar Funkcjonalny Zagłębie Ceramiczno – Budowlane w powiecie opoczyńskim	8
Rysunek 2 Zasoby surowcowo – produkcyjne i instytucjonalne na terenie Obszaru Funkcjonalnego Zagłębia Ceramiczno – Budowlanego w powiecie opoczyńskim	9
Rysunek 4 Główne determinanty atrakcyjności gospodarczej regionu (z punktu widzenia inwestora) .	12
Rysunek 5 Zagłębie Ceramiczno – Budowlane w powiecie opoczyńskim i tomaszowskim.....	14
 Tabela 1 Stan ludności	15
Tabela 3 Liczba mieszkańców w wieku produkcyjnym (oraz % w ogólnej liczbie mieszkańców)	16
Tabela 4 Saldo migracji	16
Tabela 5 Liczba osób bezrobotnych.....	17
Tabela 6 Podmioty gospodarcze	18

Załącznik nr 2

Turystyczno – Kulturowy Obszar Funkcjonalny w powiecie opoczyńskim

Spis treści

Wstęp	2
Obszar Funkcjonalny Dolina Rzeki Pilicy w powiecie opoczyńskim	5
Diagnoza obszaru turystycznego w powiecie opoczyńskim	10
Projekt kluczowy	19
Podsumowanie	20

Wstęp

Niniejszy dokument został przygotowany jako załącznik do Strategii Rozwoju Powiatu Opoczyńskiego na lata 2014 -2020. Dokument jest elementem prac podejmowanych w ramach projektu Porozumienia na Rzecz Rozwoju i Promocji Obszaru Funkcjonalnego Dolina Rzeki Pilicy wśród samorządów z powiatu opoczyńskiego.

Niniejszy Załącznik jest integralną częścią dokumentu kierunkowego (Strategii Rozwoju Powiatu Opoczyńskiego na lata 2014 -2020), nakreślającym nadrzędny cel długoterminowy (strategiczny), dotyczący efektywnego wykorzystania potencjału, nakreślonego w Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020, obszaru funkcjonalnego, do którego należy dążyć w kolejnym okresie planowania. Dokument przedstawia ogólną charakterystykę obszaru, wskazując na najważniejsze z punktu widzenia rozwoju tego obszaru aspekty, nie zamyka jednak możliwości wprowadzania zmian, prowadzenia konsultacji społecznych i składania propozycji działań zgodnych z pojawiającymi się uzasadnionymi potrzebami lokalnymi, jak również możliwościami finansowymi samorządów.

Charakterystyka obszaru turystycznego stanowi punkt wyjścia do właściwego wykorzystania potencjału zasobów posiadanych przez powiat opoczyński. Aktywność turystyczna pozostaje jednym z mierników poziomu życia mieszkańców i jest wskaźnikiem rozwoju cywilizacyjnego społeczeństw. Jej rozwój daje istotny impuls dynamizujący rozwój społeczno - ekonomiczny kraju i jego poszczególnych regionów. Znaczenie turystyki przejawia się w wysokiej zdolności do generowania nowych miejsc pracy, podnoszenia jakości życia lokalnych społeczności, podwyższania konkurencyjności regionów.

Korzyści wynikające z zagospodarowania turystycznego oraz rozwoju turystyki w powiecie opoczyńskim to przede wszystkim:

- umożliwiony wzrost gospodarczy regionu,
- napędzanie lokalnej gospodarki poprzez angażowanie różnych dziedzin i sektorów
- aktywizacja różnych środowisk i potencjału endogenicznego , która stanie się siłą wyzwalającą przedsiębiorczość i aktywność społeczną;
- powstawanie nowych miejsc pracy, wzbogacenie struktury gospodarczej,
- nadanie nowej dynamiki rozwoju ośrodkom mniejszym, peryferyjnym oraz ośrodkom o wyczerpanych dotychczasowych potencjałach rozwojowych;
- funkcja łącząca regiony, łącząca obszary miejskie z wiejskimi, aktywizująca wieś, rozwinięty obszar funkcjonalny nadaje nowy sens obszarom podmiejskim z funkcjami przemysłowymi;
- spajanie różnych działalności, których rozwój opiera się na wykorzystaniu efektów synergii pomiędzy rozwojem funkcji gospodarczych, kulturalnych, rozrywkowych, przekształcaniach infrastruktury, przestrzeni i środowiska
- budowanie świadomości społeczności lokalnych i regionalnych, wzmacniające i scalające kapitał społeczny, pełniące funkcje edukacyjne, podwyższające dumę z miejsca zamieszkania, wzmacniające odpowiedzialność za swoje otoczenie,

- rozwój dbałości o ład przestrzenny, estetykę i również o środowisko przyrodnicze;
- silne oddziaływanie kulturotwórcze, kształtujące wrażliwość i poczucie piękna, dostarczające przeżyć duchowych;
- stworzenie wartościowej propozycji zagospodarowania wolnego czasu, umożliwiającej zachowania prozdrowotne, prorodzinne i proekologiczne;
- stworzenie podstaw rozwoju zrównoważonego, odpowiednie kształtowanie turystyki wpływa pozytywnie na ochronę dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego oraz pielęgnowanie tradycji lokalnych i regionalnych;
- kreowanie odpowiedniego wizerunku regionu jako miejsc a o wysokiej atrakcyjności życia, pracy oraz atrakcyjności inwestycyjnej;
- wspieranie zrównoważonego rozwoju poprzez wdrażanie nowych technik, technologii i procesów.

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Łódzkiego [Aktualizacja] określa Opoczno jako średniej wielkości miasto powiatowe, o średnim poziomie rozwoju społeczno – gospodarczego , jednak posiadające duży potencjał społeczny i wewnętrzny potencjał gospodarczy, który może przyczynić się do rozwoju funkcji egzogenicznych regionu. Wymienia również powiat opoczyński, jako obszar o największym potencjale turystyki kulturowej i poznawczej, w tym religijnej, opartej na walorach dziedzictwa kulturowego – zabytkach, folklorze, muzeach, skansenach, ośrodkach oraz imprezach kulturalnych.

Zgodnie z Planem Zagospodarowania przestrzennego województwa łódzkiego w regionie łódzkim występuje bardzo duży potencjał, do rozwoju sektora turystycznego, zarówno w postaci walorów przyrodniczych, jak i kulturowych. Dokonując klasyfikacji sektora usług wymienione zostały m.in. następujące formy turystyki:

- turystyka kulturowa i poznawcza, w tym religijna, oparte na folklorze, zabytkach, ośrodkach pielgrzymkowych,
- turystykę aktywną opartą na szlakach rowerowych, pieszych, wodnych (Pilica, zalew sulejowski), konnych oraz obszarach parków krajobrazowych,
- turystykę przyrodniczą, w tym edukacyjną skierowaną np. do dzieci i młodzieży, na terenach parków krajobrazowych, rezerwatów,
- turystykę wypoczynkową na terenach wiejskich, w tym weekendową, przede wszystkim w dolinach rzek (Pilicy) oraz nad zbiornikami wodnymi (np.Sulejów),
- turystykę sportową opartą na infrastrukturze i imprezach sportowych,

- turystykę biznesową i szkoleniowo-konferencyjną.¹

Potencjał skupiony na obszarze doliny rzeki Pilicy oraz Zalewu Sulejowskiego pozwala na kompleksowy rozwój sektora turystycznego we wszystkich w/w dziedzinach, pod warunkiem odpowiedniego przygotowania infrastrukturalnego oraz wzmocnienia zaangażowania kapitału społecznego w realizację wspólnych projektów. Idea projektu jest także zgodna ze zdefiniowanymi w RPO WŁ potrzebami regionu w zakresie rozwoju turystyki, określonymi nie tylko na poziomie regionalnym, ale także lokalnym. Jak podkreślono w opracowaniu: „województwo jest w niedostatecznym stopniu postrzegane jako region atrakcyjny turystycznie, mimo posiadania znacznych potencjałów endogenicznych: kulturowych i przyrodniczych. Efektywne wykorzystanie tych potencjałów przyczyni się do wzrostu konkurencyjności regionu i powstania w sposób pośredni i bezpośredni nowych miejsc pracy. Ograniczeniem dla rozwoju turystyki w regionie są m.in.: zły stan techniczny obiektów zabytkowych, niewystarczająca baza rekreacyjna oraz infrastruktura turystyczna (m.in. parkingi, przystanie wodne, miejsca postojowe, tarasy widokowe) zwłaszcza na obszarach dolin rzecznych, w tym terenów wokół Zalewu Sulejowskiego i Zbiornika Jeziorsko, wskazanych w SRWŁ 2020 jako tereny szczególnie predysponowane do rozwoju różnych form turystyki. Problemami tych obszarów są: zanieczyszczenie wód zbiorników wodnych wynikające z braku systemowych rozwiązań w zakresie gospodarki wodno-ściekowej oraz niekontrolowane procesy urbanizacyjne. W regionie w niedostateczny sposób promowane są informacje dotyczące turystycznych potencjałów, brakuje zintegrowanych produktów turystycznych, spójnego wizerunku regionu oraz niedostateczne jest oznakowanie atrakcji i szlaków turystycznych.”²

Korzystne położenie w środku Polski, a także w pobliżu ważnych szlaków komunikacyjnych (szlaki transeuropejskie), funkcjonowanie w strukturach UE (i strefy Schengen), potencjał kulturowy, folklor oraz dobrze zachowane środowisko naturalne, czynią z rejonu Doliny rzeki Pilicy miejsce warte zwiedzania i wypoczynku, a przede wszystkim atrakcyjne pod kątem aktywnego spędzania wolnego czasu.

Aby w pełni wykorzystać atuty regionu oraz korzystne tendencje związane ze zwiększającą się liczbą turystów spędzających czas na terenie naszego województwa, konieczne są działania polegające na stworzeniu odpowiednich warunków prawnych, instytucjonalnych, kadrowych i finansowych. Pozwoli to na podniesienie konkurencyjności regionu przy jednoczesnym zachowaniu istotnych cech stanowiących o jego atrakcyjności, kulturowej, przyrodniczej, sportowej itp.

Istotnym elementem pomysłu na zagospodarowanie tego obszaru będzie interdyscyplinarne podejście do problematyki turystyki. I tak do zdynamizowania ruchu turystycznego na w/w obszarze brane są pod uwagę nie tylko działania związane z rozwojem turystyki związanej

¹ Plan zagospodarowania przestrzennego województwa łódzkiego. Aktualizacja.

² Regionalny Program Operacyjny Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020 (wersja 4.0), s. 14

z obszarem rzeki Pilicy i Zalewem Sulejowskim, ale również elementy turystyki kulturowej, historycznej, przyrodniczej, edukacyjnej, czy np. oferty dla grup zainteresowanych plenerami.

Obszar Funkcjonalny Dolina Rzeki Pilicy w powiecie opoczyńskim

W województwie łódzkim wyodrębnione zostały trzy obszary turystyczne dolin rzecznych: Pilicy, Warty i Bzury, które ze względu na swój potencjał wewnętrzny, cechy przestrzenne, koncentrację i rozwój specyficznych funkcji środowiskowych oraz występujące powiązania funkcjonalne mogą stać się podstawą budowania silnej przewagi konkurencyjnej całego regionu. Na terenie powiatu opoczyńskiego znajduje się Obszar Funkcjonalny Doliny Rzeki Pilicy, w którym na atrakcyjność turystyczną składają się przede wszystkim:

- Zbiornik Sulejowski,
- Dolina rzeki Pilicy,
- Zespół skamieniałości morskich i lądowych sprzed blisko 150 mln lat w gminie Sławno,
- Parki krajobrazowe: m. in. Spalski i Sulejowski,
- Obszary Natura 2000.

Jak podkreślono w Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020 zidentyfikowany obszar predystynowany jest do dalszego do rozwoju turystyki oparciu o posiadane zasoby naturalne. Rozwój ten powinien mieć charakter zrównoważonego rozwoju, zarówno w postaci walorów przyrodniczych, jak i kulturowych. Klasyfikując sektor usług turystycznych, obszar funkcjonalny można rozwijać w następujących formach:

- Turystyka sportowa, oparta na infrastrukturze i imprezach sportowych zlokalizowana głównie wokół zbiorników wodnych takich, jak: zbiornik Sulejowski, Wąglanka – Miedzna, rzeka Pilica, zalew i tor w Drzewicy
- Turystyka aktywna oparta na szlakach rowerowych, pieszych oraz konnych, zlokalizowanych głównie w parkach krajobrazowych takich, jak: spalski, sulejowski,
- Turystyka przyrodniczo – edukacyjną, np. skierowaną do dzieci i młodzieży, a także studentów kierunków przyrodniczych, głównie na terenach parków krajobrazowych i obszarów Natura 2000
- Turystyka biznesowa i szkoleniowo – konferencyjna

- Turystyka kulturowa i poznawcza, w tym religijna związana z ruchem pielgrzymkowym. Jedną z ważniejszych dla regionu opoczyńskiego form turystyki, nakierowana powinna być na wspieranie i promocję folkloru i tradycji ludowych.

Obszar doliny rzeki Pilicy umożliwia rozwój turystyczny we wszystkich tych kierunkach, a dzięki kompleksowemu ujęciu potrzeb turysty, może stanowić konkurencyjny cel wycieczek w centralnej Polsce.

PROCES DELIMITACJI OBSZARU FUNKCJONALNEGO

Organy Unii Europejskiej w nowym horyzoncie finansowym 2014 – 2020 priorytetyzują uwarunkowania funkcjonalne ponad administracyjnymi, z uwagi na spójny profil cech przestrzennych, a także bardziej jednolite cechy społeczne wyodrębnione dzięki naturalnemu czynnikowi, jakim jest położenie geograficzne. Założeniem takiego rozwiązania jest pełniejsze wykorzystanie potencjału danego obszaru. Co więcej, dzięki takiemu podejściu łatwiej jest identyfikować problemy występujące na danym obszarze oraz bariery rozwojowe przed nim stojące. Terytorializacja polityki rozwoju regionalnego podkreślona została również w dokumentach strategicznych na poziomie krajowym, takich jak Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 oraz Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego. Dokumenty wskazują typy obszarów funkcjonalnych, a także kryteria delimitacji, jakie należy spełnić w celu utworzenia obszaru funkcjonalnego.

W przypadku Turystycznego Obszaru Funkcjonalnego Doliny Rzeki Pilicy, delimitacja została wykonana uprzednio – na etapie tworzenia Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020. Oprócz powiatu opoczyńskiego objął on swoim zasięgiem powiat tomaszowski, piotrkowski, piotrkowski grodzki i radomszczański.

Rysunek 1 Obszar Funkcjonalny Doliny Rzeki Pilicy

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020

Na potrzeby rozwoju powiatu opoczyńskiego Obszar Turystyczny Dolina Rzeki Pilicy obejmować będzie swoim zasięgiem następujące cztery gminy z powiatu opoczyńskiego:

- Mniszków,
- Sławno,
- Poświętne,
- Drzewicę.

Rysunek 2 Obszar Funkcjonalny Doliny Rzeki Pilicy w powiecie opoczyńskim

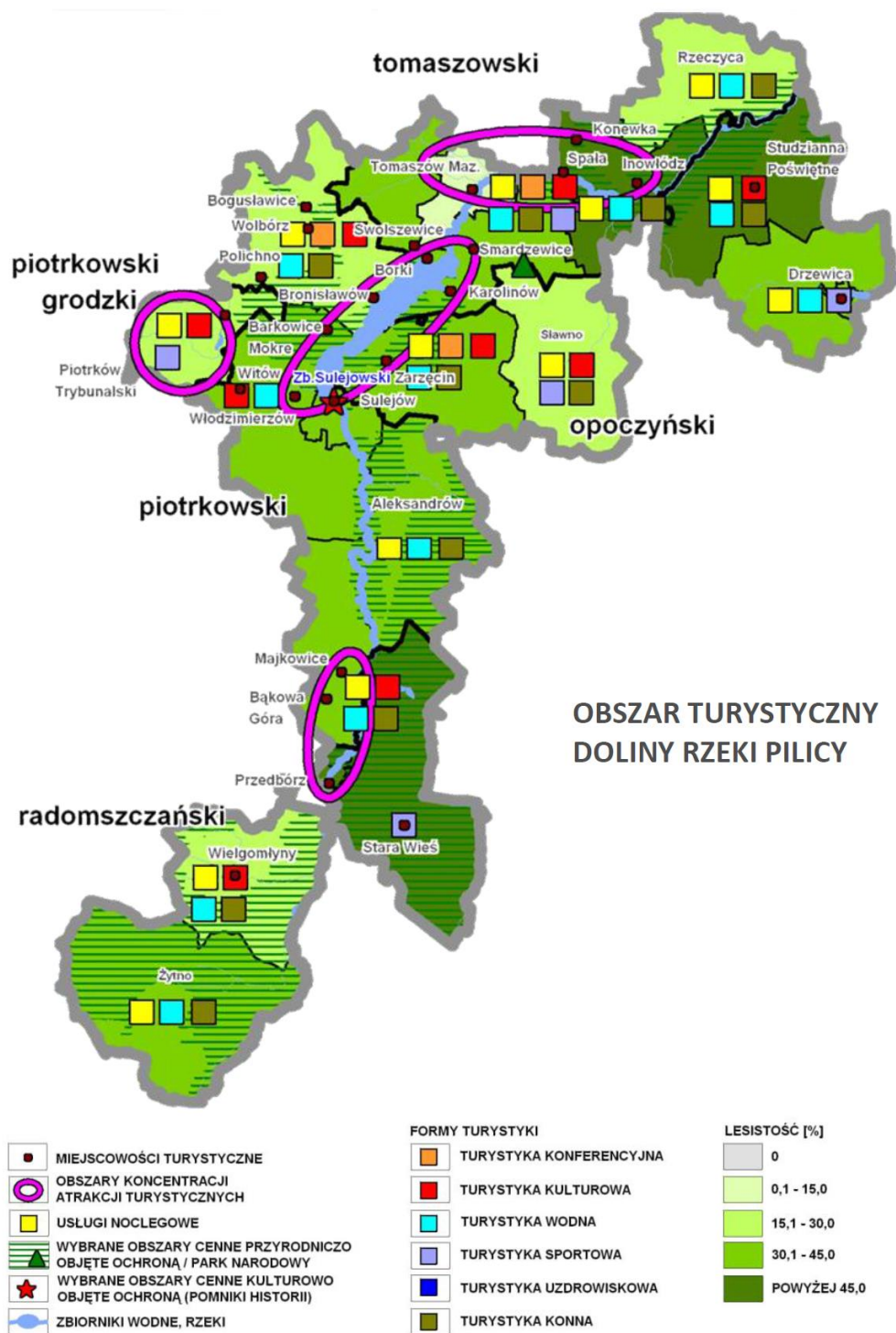

Źródło: Opracowanie własne

Dostrzegając potencjał związany z zasobami środowiskowymi i kulturowymi oraz tradycjami i potencjałem przemysłu ceramiczno - budowlanego w/w obszarze samorządy położone na obszarze powiatu opoczyńskiego podjęły decyzję o przystąpieniu do porozumienia, na mocy którego dążyć będą wspólnie do zagospodarowania swoich terenów z uwzględnieniem zasady zrównoważonego rozwoju. Sygnatariusze porozumienia będą koncentrować swoje działania na terenach położonych w ich granicach administracyjnych, a w szczególności wokół głównych atutów jakie stanowią zasoby turystyczne i kulturalne regionu opoczyńskiego. Elementy te będą stanowić produkt turystyczny oferowany zarówno turystom jak i mieszkańcom, Sąd niezbędne będą odpowiednie działania zwiększające jego rozpoznawalność i atrakcyjność w oczach przyjezdnych (budowa infrastruktury, poprawa dostępności komunikacyjnej, rozwój usług dodatkowych itp.), a przede wszystkim efektywne zarządzanie poszczególnymi elementami wchodzącymi w skład wykreowanego Turystyczno – Kulturalnego Obszaru Funkcjonalnego w powiecie opoczyńskim.

Rysunek poniżej prezentuje potencjał turystyczny gmin w obszarach Doliny Rzeki Pilicy

Rysunek 3 Obszar Turystyczny Doliny Rzeki Pilicy

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020.

Diagnoza obszaru turystycznego w powiecie opoczyńskim

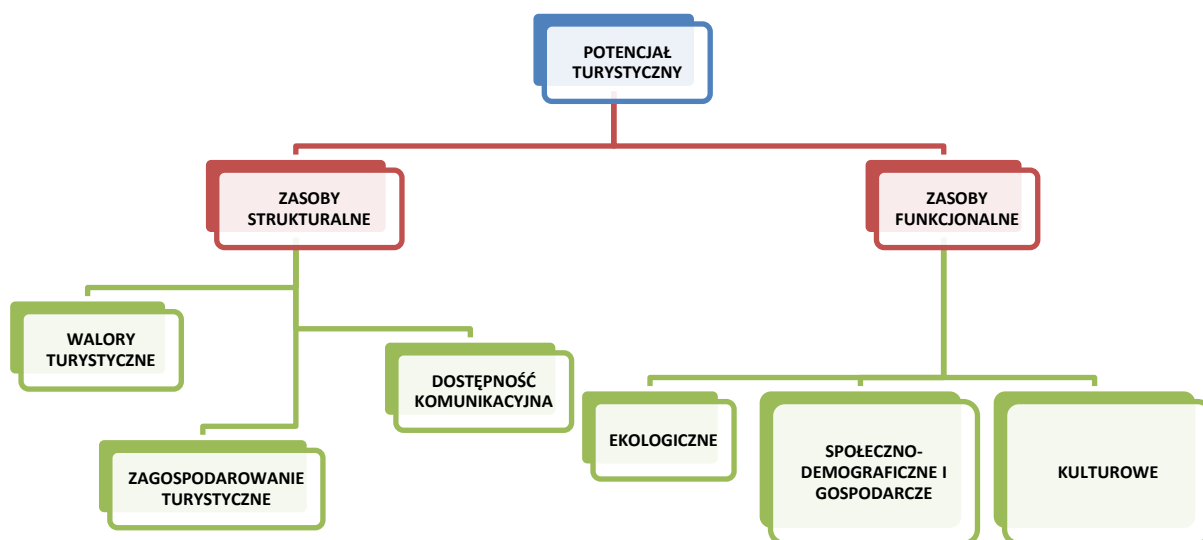
Wedle diagnozy zawartej w Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020 najważniejszymi wyzwaniami, które stoją przed Obszarem Turystycznym Doliny Rzeki Pilicy są przede wszystkim:

- stworzenie spójnego wizerunku obszaru jako atrakcyjnego turystycznie,
- przygotowanie i realizacja zintegrowanych produktów turystycznych opartych na walorach kulturowych i przyrodniczych, w tym geologicznych (m. in. utworzenie geoparku w gminie Sławno),
- rozwój turystyki aktywnej oraz bazy turystycznej, rekreacyjnej i sportowej,
- powstrzymanie degradacji i poprawa czystości wód Zalewu Sulejowskiego oraz terenów leśnych,
- wprowadzenie systemowych rozwiązań w zakresie gospodarki wodno-ściekowej,
- poprawa dostępności transportowej wewnętrznej i zewnętrznej.

„Sprzedając” określone miejsce (do wypoczynku, zwiedzania, uprawiania sportu itp.) oferujemy nie tylko jego walory przyrodnicze i antropogeniczne, ale również usługi świadczone przez różnego rodzaju podmioty gospodarcze, wykorzystujące istniejące obecnie zagospodarowanie turystyczne, dziedzictwo kulturowe, jak i potencjał swoich mieszkańców, a nawet wizerunek obszaru czy ogół zdarzeń które dopiero zajdą podczas pobytu turysty³. Obszar doliny rzeki Pilicy oraz Zalewu Sulejowskiego, jako szeroko rozumiany produkt turystyczny, stanowić więc będzie złożony zbiór bardzo różnorodnych i niekiedy odległych od siebie elementów. Analiza potencjału turystycznego uwzględniać będzie wszelkie zasoby strukturalne i funkcjonalne warunkujące rozwój turystyki na omawianym obszarze, uwzględnione na poniższym schemacie i wykazane w opracowaniu Strategii Rozwoju Powiatu Opoczyńskiego.

³ Produkt turystyczny, J. Kaczmarek, A. Stasiak, B. Włodarczyk, PWE, Warszawa 2005, str.102

Rysunek 4 Elementy potencjału turystycznego

Źródło: Opracowanie własne

Zasoby funkcjonalne:

Uwarunkowania społeczno-demograficzne i gospodarcze obejmują charakter społeczności lokalnej, zasoby pracownicze, strukturę demograficzną, strukturę jednostek gospodarczych działających w regionie itp.

Uwarunkowania naturalne i ekologiczne to wszystkie czynniki związane z zasobami naturalnymi, system ochrony przyrody, itp.

Uwarunkowania kulturowe obejmują zagadnienia związane z tradycjami wypoczynku na określonym terenie – folklor, tradycje, zwyczaje, obrzędy ludowe, święta itp.

Zasoby strukturalne:

Walory turystyczne to wszystkie czynniki leżące w sferze bezpośredniego zainteresowania turysty, decydujące o wyborze miejsca spędzania czasu wolnego (weekendu, wakacji, ferii).

1. Ze względu na pochodzenie wymienić należy:

- a. Walory środowiska naturalnego – przyrodniczego, a więc rzeki, zbiorniki wodne, lasy, warunki klimatyczne itp.
 - b. Walory środowiska antropologicznego- tworzone przez człowieka: zabytki, muzea, sztuka ludowa, galerie, parki rozrywki itp.
- 2. Ze względu na podejmowanie aktywności turystycznej można wyróżnić:
 - a. Walory wypoczynkowe (jeziora, rzeki, lasy itp.)
 - b. Walory krajoznawcze (pomniki przyrody, parki krajobrazowe, rezerваты, zabytki itp.)
 - c. Walory specjalistyczne (wędkarskie – jeziora, stawy, rzeki; żeglarskie – jeziora, zatoki, myśliwskie/zbieracze – lasy, lecznicze – uzdrowiska itp.)
- 3. Ze względu na charakter waloru:
 - a. Walory miejsca, kiedy sam obszar staje się głównym powodem do przyjazdu – klimatyczne, krajobrazowe, historyczne itp.
 - b. Walory wydarzeń, gdy o przyjeździe decyduje głównie odbywająca się impreza – festiwal, impreza sportowa, targi itp.
 - c. Walory miejsca i wydarzenia występują zazwyczaj razem i stanowią podstawowe elementy brane pod uwagę przy konstruowaniu produktu turystycznego,
 - d. walory recepcji tworzone przez działające w regionie agencje turystyczne, punkty informacji itp.

Zagospodarowanie turystyczne to elementy wspomagające lub uzupełniające walory turystyczne – zapewniające prawidłowe funkcjonowanie miejsca w celu zaspokojenia potrzeb turystów. Nazywane jest niekiedy bazą materialną turystyki. Zaliczamy do niego:

1. Bazę noclegową, czyli hotele, pensjonaty, motele, schroniska, sanatoria, pokoje gościnne, campingi, pola namiotowe itp.
2. Bazę gastronomiczną tworzoną przez punkty gastronomiczne (mała gastronomia, restauracje, puby, kawiarnie itp.)
3. Bazę towarzyszącą, czyli urządzenia zapewniające obsługę ruchu turystycznego (baseny, kąpieliska, wypożyczalnie sprzętu sportowego, przystanie, tarasy widokowe, miejsca piknikowe itp.)
4. Bazę paraturystyczną potrzebą do spełniania pozostałych potrzeb społeczno-gospodarczych wynikających z funkcjonowania lokalnych społeczności i obszarów odwiedzanych przez turystów (sklepy, kina, ośrodki zdrowia, banki, ogólnodostępne place zabaw itp.)

Ze względu na czas funkcjonowania elementy zagospodarowania turystycznego można podzielić na obiekty stałe (funkcjonujące niezależnie od sezonu turystycznego) oraz sezonowe (działające tylko w sezonie).

Jak podkreślono w dokumencie Strategii Rozwoju Powiatu Opoczyńskiego na lata 2014 -2020 ważną rolę w rozwoju obszaru funkcjonalnego odgrywa układ drogowy powiatu opoczyńskiego, na który składają się zarówno drogi krajowe, wojewódzkie, powiatowe jak i gminne. Obecny stan infrastruktury drogowej oraz jego dostępność komunikacyjna nie pozwalają na pełne wykorzystanie potencjału turystycznego obszaru doliny rzeki Pilicy oraz Zalewu Sulejowskiego. Dlatego niezbędne będzie podejmowanie działań związanych z modernizacją, przebudową oraz rozwojem sieci połączeń komunikacyjnych.

Bazę noclegową i gastronomiczną na terenie powiatu opoczyńskiego zlokalizowaną na stworzonym obszarze funkcjonalnym Doliny Rzeki Pilicy stanowią obecnie (wymienione poniżej) kwatery prywatne, gospodarstwa agroturystyczne oraz obiekty hotelowe.

W Gminie Sławno:

- Gospodarstwo Rybackie Łętowo 25a/3 76-100 Sławno,
- Gospodarstwo Agroturystyczne "U Krysi" Wrześnica 76-100 Sławno,
- Domek letniskowy Sławsko 68 A 76-100 Sławno,
- Stary Dworek, Sławsko 55, Sławno,
- Siedlisko Artystyczne "Pod Akacjami" Kwasowo 23, 76-100 Sławno,
- Pokoje we Młynie Bobrowice 40, Sławno,
- Dworek Golikowi Rzysszczewo 29a, 76-100 Sławno,
- Gościnny dom u Stefanii 76-124 Żukowo 37,
- Iwona Borowska Noskowo 35 76-100 Sławno,
- U Rzeźbiarza Łętowo 13 76-100 Sławno;

W Gminie Poświętne:

- "Dolina pięciu stawów" Stefanów 62, 26-315 Poświętne,
- „Agroturystyka Ponikła” Ponikła, 26-315 Poświętne,
- Agroturystyka Roman Bilski Mysiakowiec 26, 26 – 315 Poświętne,
- Agroturystyka Ryszard Badura Gapinin 12, 26-315 Poświętne,
- Agroturystyka Zofia Maruszewska Stefanów 14, 26-315 Poświętne,
- Agroturystyka Zofia Piątkowska Kaliszek 32, 26-315 Poświętne;

W Gminie Drzewica:

- Hotel Restauracja „Zamkowa” Pl. Wolności 32, 26-340 Drzewica,
- Domki, ul. Sosnowa 9, 26-340 Drzewica,
- Ludowy Klub Kajakowy, ul. Fabryczna 18, 26-340 Drzewica,
- Gospodarstwo Agroturystyczne Zofii i Waldemara Zagdańskich, Radzice Małe 32, 26-340 Drzewica,
- Gospodarstwo Agroturystyczne Celiny i Ryszarda Kalinowskich, „Rajski Dworek” ul. Kolejowa, 26-340 Drzewica,
- Marek Gąsiorowski, ul. Stanisława Staszica 1, 26-340 Drzewica;

W Gminie Mniszków:

- Agroturystyka Dorota Bielecka Radonia 69 26 – 341 Mniszków,
- Agroturystyka Grażyna Pielas Zarzęcin 49A 26 – 342 Błogie,
- Agroturystyka Jerzy i Maria Pielas Zarzęcin 50 26 – 342 Błogie,
- Agroturystyka Jolanta i Sławomir Zwierzchowsky Konstantynów 20 26 – 342 Błogie,
- Agroturystyka Danuta i Stanisław Kujawscy ul. Piotrkowska 24 26-340 Mniszków.

Zdecydowana większość obiektów noclegowych funkcjonuje na omawianym obszarze w formie gospodarstw agroturystycznych, co przekłada się jednocześnie na ograniczoną liczbę miejsc noclegowych, jakie są w stanie zaoferować potencjalnym turystom. Powiat opoczyński zajmuje, pod względem ilości obiektów noclegowych, dopiero 19 miejsce na mapie województwa łódzkiego, zaś biorąc pod uwagę liczbę udzielonych noclegów – miejsce 23. Świadczy to o słabości zaplecza noclegowego, które należy w przyszłości wzmocnić poprzez rozwój bazy i infrastruktury wypoczynkowej.

Baza sportowo – rekreacyjna zlokalizowana na terenie obszaru funkcjonalnego zaspokaja potrzeby mieszkańców, jednak może się okazać niewystarczająca dla przyszłych potrzeb. W związku z powyższym istnieje konieczność ciągłych inwestycji w dostępną infrastrukturę sportowo-rekreacyjną. Wśród dostępnej na chwilę obecną bazy sportowej w obszarze Doliny Rzeki Pilicy wymienić należy m. in.:

- Stadion MGKS GERLACH DRZEWICA w Drzewicy,
- Tor kajakarstwa górskiego w Drzewicy,
- Boisko LKS RADZICE w Radzicach,

- MOJE BOISKO ORLIK 2012 w Drzewicy,
- Boiska piłkarskie z nawierzchnią trawiastą dla drużyn amatorskich(w: Brzustowcu, Świerczynie, Trzebinie, Domasznie, Krzczonowie, Brzuzie),
- Halę sportową przy Gimnazjum w Drzewicy,
- Boisko wielofunkcyjne w Sławsku,
- Orlik we Wrześnicy.

Na atrakcyjność turystyczną obszaru wpływają również **szlaki turystyczne** przebiegające przez dolinę rzeki Pilicy, wśród których wymienić należy:

- Szlak rowerowy - Trakt przez Puszcę Pilicką
- Ścieżka rowerowa im. Z. Goliata
- Szlak (pieszy) Partyzancki im. mjr Henryka Dobrzańskiego „Hubala”
- Łódzki Szlak Konny im. majora Henryka Dobrzańskiego "Hubala"
- Szlak (pieszy) Rzeki Pilicy
- Szlak Kajakowy Pilicy,
- Szlak po Spalskim Parku Krajobrazowym.⁴

Zbiorniki wodne zlokalizowane na obszarze funkcjonalnym:

- **Zbiornik Drzewica** to sztuczny zbiornik wodny znajdujący się na spiętrzeniu rzeki Drzewiczki, w północno-zachodniej części Drzewicy, powstał dla potrzeb miejscowego zakładu "Gerlach". Zbiornik ma średnią powierzchnię 81 ha. Pojemność użytkowa zbiornika wynosi 0.8 mln m³, a całkowita - 1.5 mln m³. Głównym celem zbiornika jest retencjonowanie wód dla celów rolniczych, ale jest on również wykorzystywany w celach rekreacyjnych. Działa tu także niewielka elektrownia wodna.
- **Zalew Sulejowski**, położony pomiędzy Sulejowem a Smardzewicami, to jeden z największych zbiorników wodnych leżących w Polsce centralnej. Utworzony w latach 1969-1973 poprzez spiętrzenie rzeki Pilicy. Powstały akwen ma powierzchnię 2700 ha, długość ok 17,1 km, zróżnicowaną szerokość, która w niektórych odcinkach wynosi nawet około 3 km. Maksymalna głębokość zbiornika to 10m przy zaporze, natomiast średnia głębokość zalewu to 3,3 m. Jezioro Sulejowskie zostało utworzone aby zapewnić wodę pitną dla mieszkańców Łodzi i Tomaszowa Mazowieckiego, dziś pełni jednak głównie funkcję rekreacyjną. Jego urokliwe, spokojne zatoczki, piaszczyste plaże, bogato zalesiona i urozmaicona linia brzegowa oraz wszechobecny spokój sprawiają, że Zalew Sulejowski to idealne miejsce do wypoczynku w otoczeniu lasów sosnowych z domieszką brzozy, dębu oraz świerku, kąpiąc się, wędkując lub uprawiając jeden ze sportów wodnych, z których możemy skorzystać na

⁴ <http://www.lodz.uw.gov.pl/page/165,szlaki-turystyczne.html>

terenie akwenu. Na zbiorniku obowiązuje strefa ciszy, czyli zakaz pływania na silnikach. Sprzyja to osiedlaniu się wielu gatunków ptaków na wyspach i mokradłach na Zalewie. Można spotkać tu rybitwy, mewy śmieszki, kaczki głowienki oraz popularne krzyżówki, a także łabędzie. Prawdziwy szczęściarz dostrzeże również rybołowa oraz kormorany. W wodach Jeziora Sulejowskiego na dobre zadomowiły się: płóć, leszcz, karp, amur, szczupak, okoń oraz rekordowo duże sandacze.

Rysunek 5 Zbiornik Sulejowski z lotu ptaka

Źródło: www.wedkuje.pl

Wśród atutów znajdujących się na terenie obszaru funkcjonalnego wymienić należy również potencjał związany z dokonaniem na terenie gminy Sławno (w miejscowości Owadów – Brzezinki) odkryciem archiwum świata pierwotnego sprzed 148 mln lat, które jest odpowiednikiem wiekowym najśłynniejszego stanowiska paleontologicznego na świecie - Solnhofen. Wagę tego odkrycia dostrzega również Zarząd Województwa Łódzkiego, podkreślając w SRWŁ 2020 istotną kwestię utworzenia w tym miejscu **GEOPARKU**. Stworzenie Centrum Edukacji o Środowisku Jury Krakowsko - Częstochowskiej jest szansą na przygotowanie zintegrowanej oferty turystycznej opartej na walorach geologicznych.

Zabytki występujące na terenie powiatu, mogące stanowić magnes przyciągający do regionu to przede wszystkim:

- kościół parafialny p.w. św. Mikołaja w Żarnowie - neogotycki, zawierający fragmenty dużo starszej romańskiej świątyni sprzed ponad 800 lat,
- zespół klasztorny ojców Filipinów z 1673 w Studziannej - jedna z najważniejszych obiektów polskiej architektury barokowej. Kościół pw. św. Filipa Neri i św. Jana Chrzciciela otrzymał w 1974 roku tytuł Bazyliki Mniejszej, stanowi ważny przystanek na trasie Pieszej Warszawskiej Pielgrzymki na Jasną Górę,
- wczesnośredniowieczne grodzisko w Żarnowie –duże i stosunkowo dobrze zachowane pozostałości dawnego grodu, zwane przez miejscowych "Szwedzką Górą",
- zespół klasztorny Bernardynów w Paradyżu, pochodzący z XVIII wieku - składają się na niego: późnobarokowy kościół bazylikowy pw. Przemienienia Pańskiego z zabytkowym wyposażeniem wnętrza oraz budynek klasztoru,
- ruiny zamku w Drzewicy, późnogotycko-renesansowej budowli wzniesionej w latach 1527-35 za sprawą ówczesnego arcybiskupa gnieźnieńskiego Macieja Drzewickiego,
- Dwór Starostwa z przełomu XVII i XVIII w.,
- kościół Marii Magdaleny z XVIII w. w Opocznie,
- kościół parafialny pw. Św. Łukasza z XIV w. w Drzewicy.

Punkty informacji turystycznej w regionie:

- Urząd Gminy i Miasta w Drzewicy ul. Stanisława Staszica 22, 26-340 Drzewica
- Punkt Informacji Turystycznej ul. Stanisława Staszica 7, 26-340 Drzewica
- Punkt Informacji Turystycznej w Żarnowie ul. Opoczyńska 5 26-330 Żarnów
- Punkt Informacji Turystycznej w Opocznie Plac Kościuszki 15 26-300 Opoczno

Jak wynika z powyższych danych tereny w dolinie rzeki Pilicy, stanowią niezwykle atrakcyjne miejsce do uprawiania sportu oraz wypoczynku w wielu formach, zarówno aktywnej (żeglarstwo, kajakarstwo, windsurfing), jak i rekreacyjno - wypoczynkowej (wędkarstwo, agroturystyka) oraz biznesowej. Przez obszar funkcjonalny przebiegają szlaki piesze, rowerowe oraz Łódzki Szlak Konny. Osoby zainteresowane turystyką historyczną oraz folklorem, dzięki licznym zabytkom i szlakom również odnajdą adekwatne do ich oczekiwań atrakcje. W celu pełnego wykorzystania potencjału obszaru funkcjonalnego konieczne jest jednak właściwe przystosowanie jego przestrzeni publicznych m.in. poprzez oznakowanie wszystkich tras oraz powiązanie ich w spójny system szlaków, rozwój

infrastruktury turystycznej. Przy tak wszechstronnej ofercie, o sile i konkurencyjności regionu decydowały również będą odpowiednio funkcjonujące punkty informacji turystycznej. Ponieważ główny atut obszaru stanowią walory naturalne – rzeka oraz zbiorniki wodne – jednym z podstawowych zadań w związku ze zrównoważonym rozwojem obszaru funkcjonalnego pozostaje zapobieganie degradacji stanu wód m.in. poprzez odpowiedzialną gospodarkę wodno-ściekową oraz wzrost poziomu świadomości ekologicznej mieszkańców.

Działania proponowane do realizacji:

- Budowa, przebudowa dróg gminnych i powiatowych w celu poprawy dostępu do terenów atrakcyjnych turystycznie,
- Inicjatywy wspomagające przedsięwzięcia związane z rozwojem zaplecza noclegowo-gastronomicznego na obszarze funkcjonalnym
- Wyznaczanie i urządzanie ścieżek rowerowych
- Budowa ścieżki pieszo-rowerowej wokół Zalewu Drzewickiego- etap II
- Budowa budynku klubu sportowego Gerlach w Drzewicy
- Remont budynków na terenie Ośrodka Sportu i Rekreacji w Drzewicy
- Realizacja inwestycji proekologicznych wytwarzających energię elektryczną i ciepłą np. Ekrany fotowoltaiczne, solary, pompy ciepła itp.
- Promowanie budownictwa zero- emisyjnego
- Promowanie recyklingu
- Modernizacja oraz doposażanie jednostek OSP
- Budowa sieci kanalizacji sanitarnej wraz z przykanalikami i przepompowniami w miejscowościach oraz rozbudowa oczyszczalni ścieków
- Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków w terenach rozproszonych
- Utrzymanie rowów melioracyjnych, rowów przydrożnych, zbiorników ppoż. zastawek piętrzących wodę
- Urządzanie parkingów, miejsc postojowych, miejsc do biwakowania, kąpielisk, miejsc do piłki plażowej i innych rozrywek w terenach nadpilicznych i rekreacyjnych
- Budowa centrum rekreacyjno-sportowego
- Stworzenie GEOPARKU w gminie Sławno
- Współpraca przy stworzeniu spójnej oferty turystycznej z samorządami wchodzącymi w skład obszaru funkcjonalnego doliny rzeki Pilicy,
- Certyfikowanie firm zapewniających wysoką jakość usług turystycznych na obszarze funkcjonalnym
- Rozwój infrastruktury i doposażenie centrum informacji turystycznej (IT) oraz działania szkoleniowe mające na celu zapewnienie profesjonalnej obsługi turystycznej w regionie

Projekt kluczowy⁵

Jednym z głównych problemów, oprócz słabości infrastruktury turystycznej i noclegowej, na terenie powiatu opoczyńskiego jest niewystarczający system powiązań komunikacyjnych oraz zły stan drogowych szlaków komunikacyjnych co w znacznym stopniu przyczynia się do ograniczenia możliwości rozwojowych tej części województwa i utrudnia pełnienie roli subregionalnych i ponadlokalnych biegunów wzrostu.

Brak powiązań komunikacyjnych (drogi, ścieżki rowerowe) pomiędzy powiatem tomaszowskim, piotrkowskim i opoczyńskim stanowi barierę w rozwoju turystyki aktywnej Obszarów Turystycznych Doliny Rzeki Pilicy zlokalizowanych w tych powiatach. Brak powiązań komunikacyjnych zmniejsza również mobilność społeczności obszaru w podejmowaniu pracy poza miejscem zamieszkania i stanowi barierę w rozwoju lokalnej sieci osadniczej. Znacznie utrudnia to również wykorzystanie dobrej lokalizacji tego obszaru jako węzła komunikacyjnego łączącego województwo łódzkie z województwem mazowieckim i województwem świętokrzyskim.

W związku z powyższym powiat opoczyński wraz z samorządami partnerskimi przygotowuje się do realizacji projektu kluczowego, z punktu widzenia rozwoju południowo – wschodniej części województwa łódzkiego, w ramach perspektywy finansowej Unii Europejskiej na lata 2014 – 2020. Projekt dotyczy *wzmocnienia przewag rozwojowych poprzez poprawę dostępności wewnętrznej i zewnętrznej obszaru funkcjonalnego Zagłębia Ceramiczno – Budowlanego Opoczno - Tomaszów Mazowiecki*. Realizacja powyższego projektu swoim zakresem wpisywać się będzie w działania podejmowane w ramach, zidentyfikowanych w Strategii Województwa Łódzkiego 2020, obu obszarów funkcjonalnych - Doliny Rzeki Pilicy oraz Zagłębia Ceramiczno – Budowlanego.

Główne cele projektu to:

- Wzmocnienie kapitału terytorialnego południowo-wschodnich obszarów woj. łódzkiego poprzez zapewnienie sprawnych powiązań transportowych kolejowych i drogowych:
 - zewnętrznych z Łódzkim Obszarem Metropolitalnym i głównymi ośrodkami gospodarczymi kraju (Warszawa, Kraków, Katowice, Poznań, Wrocław)
 - wewnętrznych pomiędzy gminami wiejskimi a Opocznom jako ośrodkiem subregionalnym i między powiatami opoczyńskim, tomaszowskim, piotrkowskim, koneckim (woj. świętokrzyskie) i przysuskim (woj. mazowieckie).
- Utworzenie węzła komunikacyjnego łączącego województwa mazowieckie, łódzkie i świętokrzyskie z dostępem do sieci TEN-T.
- Poprawa warunków funkcjonowania i rozwoju podmiotów gospodarczych Zagłębia Ceramiczno-Budowlanego Opoczno - Tomaszów Mazowiecki.
- **Udostępnienie obszaru Doliny Rzeki Pilicy i rozwój turystyki aktywnej.**
- Zwiększenie mobilności zawodowej mieszkańców oraz dostępu do edukacji i kultury.

⁵ Informacje pozyskane ze Starostwa Powiatowego w Opocznie

Główne przedsięwzięcia do realizacji w ramach przedmiotowego projektu to:

- Przebudowa/budowa dróg powiatowych z siecią ścieżek rowerowych – 86 km.
- Przebudowa/budowa dróg gminnych – 6 km.
- Budowa parkingów „Parkuj i jedź” – 2 szt.
- Przebudowa budynku stacji na dworzec.

W rezultacie realizacji projektu kluczowego oczekuje się:

- Usprawnienia transportu zbiorowego poprzez zorganizowanie multimodalnego węzła komunikacyjnego, w którym wiodącym środkiem transportu jest kolej i zmniejszenie jego kosztów.
- Rozwoju gospodarczego w wyniku zwiększenia dostępności i wzmocnienia endogenicznego potencjału Zagłębia Ceramiczno - Budowlanego i Obszaru Rzeki Pilicy i wzrost zatrudnienia.
- Zatrzymania procesu wyludniania się obszarów objętych projektem.
- Wzrostu zamożności mieszkańców i poziomu wykształcenia.
- Poprawy bezpieczeństwa komunikacyjnego i skrócenie czasu podróży.

Szacunkowy koszt całej inwestycji oscyluje wokół 130 mln złotych. Partnerami projektu jest 6 gmin: Sulejów, Mniszków, Sławno, Paradyż, Białaczów, Drzewica oraz 3 powiaty: opoczyński, tomaszowski i piotrkowski.

Podsumowanie

Zidentyfikowany na terenie powiatu opoczyńskiego potencjał o charakterze turystycznym, stanowi szansę rozwoju regionu pod warunkiem skoncentrowania działań podejmowanych przez lokalne samorządy nakierowanych na jego pełne wykorzystanie. Mając na uwadze zasoby jakimi dysponuje obszar funkcjonalny zdefiniowano podstawowe kierunki przyszłych interwencji związane z:

- poprawą infrastruktury transportowej i dostępnością komunikacyjną,
- rozwojem zaplecza noclegowo-gastronomicznego oraz infrastruktury turystyczno-wypoczynkowej na obszarze funkcjonalnym,
- ochroną środowiska naturalnego.

Kierunki te uwzględniają zamierzenia inwestycyjne poszczególnych gmin powiatu opoczyńskiego, wchodzących w skład obszaru funkcjonalnego doliny rzeki Pilicy, i powinny być realizowane w porozumieniu wszystkich samorządów. Przyczyni się to spójnego rozwoju całego obszaru i umożliwi stworzenie jednolitego produktu turystycznego w pełni opartego na zasobach lokalnych.